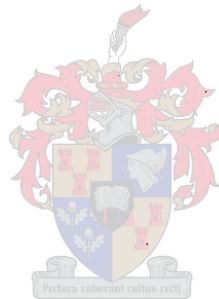

DIE GESKIEDENIS VAN DIE KAAPSE SAGTEVRUGTEBEDRYF,
1896 - 1910

deur
J.C. AUCAMP

Proefskrif ingelewer vir die graad Doktor in Lettere en
Wysbegeerte (Geskiedenis) aan die Universiteit van
Stellenbosch

PROMOTOR : PROF. DR. D.J. VAN ZYL

Augustus 1986

AAN PETRA EN CHRISTOFF

"This truly co-operative association (Western Province Fruit Exporters' Association of South Africa) laid the real foundation of the present South African Fruit export trade. Its work has never been improved upon and has been the basis for all that has been done of any account since. This small body of splendid men, many of whom are now dead, must some day have their names recorded when the true history of the South African fruit industry is written, and it is well worth the writing ...", aldus H.E.V. Pickstone (The Cape Times, 6.9.1921, p. 7).

INHOUD

BLADSY

VOORWOORD

ix - xix

1.	DIE STAND VAN DIE SAGTEVRUGTEBEDRYF TEEN 1896	1 - 32
----	---	--------

AFDELING I

VERBOUING

2.	VERBOUINGSMETODES	32 - 85
2.1	Keuse en ligging van grond vir die uitlê van boorde	37
2.2	Grondvoorbereiding	40
2.3	Versorging van boom en vrug	55
2.4	Kweek van vrugteboompies en tafeldruifstokkies	76
2.5	Implemente en die gebruik daarvan	84
3	ALGEMENE <u>STREMMENDE FAKTORE</u>	86 - 106
3.1	Natuurelemente	86
3.2	Arbeidstekorte	93
3.3	Swak kwaliteit bome, stokke en <u>minderwaardige cultivars</u>	104
4.	PLAE EN SIEKTES	107 - 141
4.1	Tafeldruifstok- en sagtevrugte-boomplae	107
4.2	Tafeldruifstok- en sagtevrugte-boomsiektes	118

4.3	Sagtevrugteplae	126
4.4	Sagtevrugtesiektes	138

AFDELING II

DIE BEVORDERING VAN DIE PLAASLIKE BEDRYF

5	DIE ROL VAN DIE OWERHEID	142 - 177
5.1	Die bydrae van die <u>Agricultural Journal</u> en ander staatspublikasies	145
5.2	Die beskikbaarstelling van kundiges aan vrugteproduserende distrikte	150
5.3	Onregstreekse betrokkenheid	155
5.4	Diverse bydraes	168
6.	DIE OWERHEID SE STRYD TEEN PLAIE EN SIEKTES	178 - 211
6.1	Wetgewing ter voorkoming van die invoer van skadelike plae en siektes	179
6.2	Ontsmettingsmaatreëls	188
6.3	Maatreëls om die verspreiding van plae en siektes binne die grense van die Kaapkolonie en Suider-Afrika te verhoed	199
7.	DIE ROL VAN DIE PRIVATE SEKTOR	212 - 273
7.1	Koördinerende instellings	212
7.2	Die Cape Orchard Company	222
7.3	Rhodes Fruit Farms Limited	236
7.4	Diverse private ondernemings	252

AFDELING IIIBEMARKING

8.	BEMARKING: SUIDER-AFRIKA	274 - 318
8.1	Uitbreiding van afsetgebiede en markte	274
8.2	Deelnemers aan die bemarkingsproses	277
8.3	Verpakking	281
8.4	Vervoer en verkoeling	285
8.5	Omvang van die mark	296
8.6	Pryse behaal: Skommeling en faktore wat daarop 'n uitwerking gehad het	309
9.	DIE SKEPPING, STIMULERING EN BEVORDERING VAN BUITELANDSE UITVOERMOONTLIKHEDE	319 - 362
9.1	Stigting, rol en funksies van uitvoerorganisasies	319
9.2	Die verkenning van uitvoermoontlikhede	327
9.3	Aanstelling, rol en funksie van die Handelskommissaris	332
9.4	Instelling van vrywillige inspeksie vir uitvoervrugte, 1906	340
9.5	Instelling van die staats-uitvoerskema vir vrugte	347
9.6	Rol en funksie van internasionale landboutentoonstellings	350
9.7	Reklame vir uitvoervrugte	358
10.	BUITELANDSE BEMARKING	363 - 388
10.1	Covent Garden en ander markte	363
10.2	Deelnemers aan die buitelandse mark	366

10.3	Verpakking	369
10.4	Vervoer en verkoeling	371
10.5	Omvang van die mark	381
10.6	Pryse behaal	385
11.	SLOT	389 - 397
	BRONNE	398 - 430
	ILLUSTRASIES	v
	TABELLE	vi - vii
	AFKORTINGS	viii

ILLUSTRASIES

1. Snoei en bespuiting van sagtevrugteboom, teenoor p. 41. Foto's: dr. P.G. Marais, N.I.V.V., Stellenbosch. (Uit: Sketches on Rhodes Fruit Farms Limited).
2. Boerderyaktiwiteite op Rhodes Fruit Farms Limited, teenoor p. 85. Foto's: dr. P.G. Marais, N.I.V.V., Stellenbosch. (Uit: Sketches on Rhodes Fruit Farms Limited).
3. Petrus Johannes Cillie (C.-seun), Vrugtekewer van Wellington wat 'n belangrike rol in die ontwikkeling van die sagtevrugtebedryf gespeel het, teenoor p. 153. Foto: mnr. Joubert Cillie, Vrugbaar, Wellington.
4. Cape Orchard Company: 1. Buite-aansig van die pakhuis; 2. Verpakking uitvoerdruie in die pakhuis, teenoor p. 232. Foto's: S. Playne: The Cape Colony, p. 183.
5. Harry Ernest Pickstone, Vader van die Kaapse vrugtebedryf, teenoor p. 241. Foto: dr. P.G. Marais, N.I.V.V., Stellenbosch.
6. Rhodes Fruit Farms Limited: 1. Verpakking van uitvoervrugte; 2. Werkers besig in die konfyt- en inmaakfabriek, teenoor p. 248. Foto's: S. Playne: The Cape Colony, p. 197.
7. Afgevaardigdes by die Sewende Jaarkongres van vrugteprodusente, gebou op Stellenbosch op 15 Mei 1900, teenoor p. 252. Foto: Kaapse Argiefbewaarpark, nr. A.G. 12631.
8. 'n Voorbeeld van 'n advertensie deur 'n vrugte-uitvoerorganisasie, 1908, teenoor p. 360. Dokument: A 2307 Letters Received, Vol. 5, 1908.

TABELLE

TABEL 1	Vrugte geoes deur die Cape Orchard Company in 1903 en 1904	p. 229
TABEL 2	Getal vrugteboomkwekerie in die Kaapkolonie, 1907 - 1910	p. 257
TABEL 3	Hoeveelheid vars vrugte (in ton) per spoor vervoer vanaf spoorwegstasies in die Kaapkolonie na markte in Suider-Afrika gedurende 1895/96	p. 297
TABEL 4	Hoeveelheid vars vrugte (in ton) per spoor vervoer vanaf spoorwegstasies in die Kaapkolonie na markte in Suider-Afrika gedurende 1902/03-seisoen	p. 300
TABEL 5	Hoeveelheid vars vrugte (in ton) per spoor vervoer vanaf spoorwegstasies in die Kaapkolonie na markte in Suider-Afrika in 1895/96 en 1902/03 onderskeidelik	p. 304
TABEL 6	Massa druiwe (in ton) wat gedurende 1898/99 na die Oranje-Vrystaat, Transvaal, Suid-Rhodesië en Natal gestuur is	p. 305
TABEL 7	Waarde in pond sterling van vars, droë- en ingelegde vrugte wat gedurende 1903, 1904 en 1905 deur die Kaapkolonie ingevoer is	p. 317
TABEL 8	Vrugte-uitvoere na Engeland, 1896 - 1910	p. 382
TABEL 9	Aantal kissies sagtevrugte wat na die buiteland uitgevoer is, 1897 - 1910	p. 384
TABEL 10	Gemiddelde prys van sagtevrugte op buitelandse markte in 1909 behaal	p. 386

TABEL 11	Gemiddelde prys van sagtevrugte op buitelandse markte in 1910 behaal	p. 386
TABEL 12	Aantal sagtevrugtebome in die Kaap- kolonie, 1896 - 1910	p. 389

AFKORTINGS

A.	Accessions
A.G.R.	Agriculture
A.R.	Akteskantoor
B.R.A.	Barlow Rand-Argief
C.C.	Commercial Exchange and Chamber of Commerce
C.O.	Colonial Office
D.B.A.	De Beers-Argief
E.N.C.	Entomologist
N.I.V.V.	Navorsingsinstituut vir Vrugte en Vrugte- tegnologie
P.M.O.	Prime Minister's Office
P.R.O.	Public Record Office (Kew Gardens, Londen)
R.H.	Rhodes House, (Bodleian Library, Oxford Universiteit)

VOORWOORD

Oor die geskiedenis van die sagtevrugtebedryf in die Kaapkolonie is daar nog net een histories-wetenskaplike verhandeling geskrywe, naamlik die M.A.-tesis van myself, getitel: Die Geskiedenis van die Sagtevrugtebedryf in die Kaapkolonie, 1886-1896. Daar is in die Suid-Afrikaanse geskiedskrywing 'n groot leemte aan werke oor die ekonomiese geskiedenis. Omdat ek in die landbou-geskiedenis van Suid-Afrika belangstel en omdat daar nog geen argivale navorsing oor die geskiedenis van die sagtevrugtebedryf ná 1896 gedoen is nie, het ek besluit om met dié onderwerp vir 'n doktorsale studie voort te gaan.

Die jaar 1896 is as begindatum gekies weens die toetrede van Rhodes tot die ontwikkeling van die vrugtebedryf. Gedurende dié jaar het Rhodes vir Harry Pickstone opdrag gegee om 'n aantal plase in die Groot Drakensteinvallei te koop met die doel om 'n bydrae te maak tot die ontwikkeling van die vrugtebedryf. Die totstandkoming van Rhodes Fruit Farms, wat teen die agtergrond van die sagtevrugtebedryf in die dekade ná 1886 ontstaan het, verteenwoordig 'n keerpunt in die geskiedenis van die sagtevrugtebedryf in die Kaapkolonie.

Die rede waarom 1910 as afsluitingsdatum gekies is, is omdat die krisisperiode in die wynbou en -handel van 1886 tot 1910 geduur het. Die ontdekking van die Phylloxera vastatrix-insek in die Kaap in 1886, en die ekonomiese krisis waarin dit die wynboere gedompel het, het baie van die boere gedwing om 'n alternatiewe boerderyaktiwiteit, in veral die Wes-Kaap,

op die been te bring. (Die totstandkoming van die Unie van Suid-Afrika in 1910 bied toevallig ook 'n gerieflike afsluitingsdatum.)

Die belangrikste rede waarom wynboere sagtevrugte as 'n alternatiewe boerdery oorweeg het, was omdat sagtevrugte uitstekend in die Wes-Kaap, met sy uiters gunstige klimaatstandighede, aard. Tweedens was daar 'n groot vraag na sagtevrugte binne- sowel as buitelands. Derdens kon die sagtevrugtebome met welslae op die Phylloxera vastatrix-besmette grond verbou word.

Die periode 1886 tot 1896, en veral daarna tot 1910, was 'n krisistyd vir sowel die wynboere as die sagtevrugteprodusente. Vir die wynboere het die Phylloxera-krisis ná 1900 stelselmatig begin afneem omdat die meeste van hulle hul wingerde teen 1910 met geënte weerstandbiedende onderstokke vervang het. Die probleem is dus teen 1910 feitlik heeltemal hokgeslaan.

Wat die vrugteprodusente betref, was die periode 1896 tot 1910 ook 'n bepalende tydperk, omdat die bedryf gedurende dié periode ontwikkel en gevestig moes word. Baie wynboere het hul plase ook gebruik om sagtevrugte te verbou. Baie kapitaal is dus gedurende dié tydperk belê in 'n bedryf wat teen 1896 nog hoegenaamd nie selfstandig was nie en feitlik nog in sy kinderskoene gestaan het. Heelwat pogings is dus van 1896 tot 1910 deur die Kaapse owerheid en private sektor aangewend om te sorg dat die bedryf wel op sy bene kon staan en van 'n bestaansreg verseker kon word. Indien dit nie gebeur het

nie, sou baie produsente, in veral die Wes-Kaap, op die rand van bankrotskap gestaan het. Dit weer sou negatiewe ekonomiese en maatskaplike gevolge gehad het.

Die bedryf is gestimuleer deurdat C.J. Rhodes die Rhodes Fruit Farms in 1897 in Groot Drakenstein gestig het. Die vernaamste doelstelling was om die wynboere van die Wes-Kaap te wys dat sagtevrugte met welslae kommersieël op die Phylloxera-besmette wynplase in die Wes-Kaap verbou kon word. Rhodes was van mening dat juis dié poging as 'n stimulus vir boere van die Wes-Kaap kon dien om hulle op 'n alternatiewe bedryf toe te spits. Verder het Rhodes Fruit Farms en die Cape Orchard Company ook baie gedoen om die bemarking van sagtevrugte binne- en buitelandse te bevorder.

Teen 1910 het die sagtevrugtebedryf, danksy die Kaapse regering en die private sektor, en mense soos H.E.V. Pickstone, C.J. Rhodes, L.M. Dicey, P.R. Malleson, John X. Merri-man, C.W.H. Köhler, P.A. Molteno en sy broers J.C. en W.W.D. Molteno, J.W. Jagger en C.E. Pillans daarin geslaag om die vrugtebedryf te vestig. Sagtevrugte kon kommersieël verbou, geproduseer en binne- en buitelandse bemark word.

Wanneer in die proefskrif na sagtevrugte verwys word, word met kernvrugte bedoel pere en appels en met steenvrugte, appelkose, perskes, pruime en tafeldruiwe. Met bedryf word bedoel 'n tegniese en selfstandige organisasie-eenheid van die volkshuishouding. Vir die doeleindes van die proefskrif word dus onder sagtevrugtebedryf verstaan, die aanwending van produksiemiddels, insluitend alle soorte arbeid om

vrugte te produseer en te bemark.

Omdat daar nog geen histories-wetenskaplike studie oor die onderwerp onderneem is nie, was daar ook min inligting in sekondêre en kontemporêre bronne te vind. Die enigste bronne wat sydelings na die bedryf verwys, is prof. Robert Wallace se Farming Industries of Cape Colony, wat in 1896 gepubliseer is. Hieruit is enkele gegewens verkry. Die meeste daarvan was egter op die periode vòòr 1896 van toepassing. Nog 'n werk wat genoem kan word, is dié van R.A. Davis, 'n voormalige plaasbestuurder van Rhodes Fruit Farms Limited, naamlik Fruit Growing in South Africa wat in 1928 uitgegee is. Dié bron, wat ook kontemporêr is, bevat geen besonderhede oor die periode vòòr 1910 nie. Dit verwys slegs hier en daar na hoogtepunte in die ontwikkeling van die bedryf. Die doktorsale proefskrif van S.P. van Wyk: Die Uitvoer van Suid-Afrikaanse Somervrugte: 1880 tot 1930 wat in 1935 verskyn het, lê baie klem op die ekonomiese en teoretiese aspekte. Dit lig tog die sluier oor sekere ekonomiese ontwikkelinge gedurende die periode onder bespreking.

Al dié bronne dra egter min by tot 'n beter begrip en insig in die geskiedenis van die sagtevrugtebedryf. Die meeste inligting is gevolglik in die argivale bronne in die Staatsargief in Kaapstad (veral die argiefgroep Agriculture), koerante en die Agricultural Journal nagevors.

Baie inligting is ook by verskeie instansies in Suid-Afrika en oorsee verkry. Afgesien van die Akteskantoor in Kaapstad, die Suid-Afrikaanse Biblioteek, ook in Kaapstad, die Jagger-biblioteek van die Universiteit van Kaapstad en die J.S. Gericke-biblioteek op Stellenbosch, is baie inligting ook verkry in die Landbou-biblioteek van die Universiteit van Stellenbosch en die argief van die Navorsingsinstituut vir Vrugte en Vrugte-tegnologie op Stellenbosch. Inligting is ook opgespoor in die argiewe van De Beers in Kimberley en in die argiewe van Barlow Rand in Sandton, Johannesburg. 'n Buitengewone groot versameling bronne oor Rhodes Fruit Farms Limited is in Kimberley opgespoor. Die inligting werp veral nuwe lig op die ontwikkeling van dié maatskappy.

Besoek is aan verskeie plekke gebring waar baie mense hulpvaardig was en inligting beskikbaar gestel het. Hier word die volgende uitgesonder: die landgoed Boschendal en die plaas Lekkerwijn, albei geleë in die Groot Drakenstein; mnr. Joubert Cillie van die plaas Vrugbaar buite Wellington; mnr. E.M. Dicey van die plaas Platvlei in die distrik Wolseley en mev. H. Naudé van die Kleinplasie-museum te Worcester.

Die studie oor die sagtevrugtebedryf het my egter genoop om ook navorsing in die buiteland te doen. Besoek is by die Public Record Office in Kew Gardens in Londen afgelê, waar

heelwat inligting verkry is in verband met die arbeidsprobleme in veral die Wes-Kaap. Die bronne verwys na die pogings om geskoolde arbeid vanuit die buiteland na die Kaapkolonie in te voer.

Die Bodleian-biblioteek van die Universiteit van Oxford is ook besoek. Waardevolle dokumente in verband met die ontwikkeling van Rhodes Fruit Farms is daar opgespoor. Die proefskrif sou sonder dié inligting beslis leemtes gehad het.

Vakkundige raad is hoofsaaklik van mnr. J. Lötter, dosent in die Departement Hortologie aan die Universiteit Stellenbosch, verkry. Prof. W.E. Kassier van die Departement Landbou-ekonomie, aan dieselfde Universiteit, het my met sekere ekonomiese aspekte gehelp. Baie hulp en inligting is ook van dr. P.G. Marais, direkteur van die N.I.V.V., drr. P.C. van Rooyen en O. Bergh, ook van die N.I.V.V., ingewin. Dr. Marais het sy hele argief wat hy met die jare self opgebou het, tot my beskikking gestel. Dit het baie gehelp om insig en perspektief in verband met die ontwikkeling van die sagtevrugtebedryf te bekom.

Laastens was ek ook bevoorreg om in die distrik van Wellington groot te word. Wellington is 'n belangrike vrugteproduserende distrik. My verblyf daar het my in

staat gestel om met 'n mate van begrip en deernis die historiese ontwikkeling van die bedryf te ondersoek. Dit het my ook gehelp om die vrugteboer van 'n eeu gelede te verstaan en begrip te hê vir die probleme waarmee hy te kampe gehad het. Dit het onder meer ingesluit die rol wat die suidoostewind in dié deel van die Wes-Kaap gespeel het, asook die invloed wat die codling-mot op die verbouing en bemarking van sagtevrugte uitgeoefen het.

Ek was ook bevoorreg om leiding van my oorlede skoonvader te kry. Hy was 'n ware vrugteboer en kon my in baie opsigte uiters belangrike praktiese inligting gee. As werknemer van Rhodes Fruit Farms Limited was hy in staat om my die geleentheid te bied om ook die bekende plase wat in die proefskrif genoem word, en wat vandag nog aan die maatskappy behoort, te besoek. In die proses is ook besoek afgelê by die pakhuis en die inmaak- en konfytfabriek van destyds. Dit alles het dit moontlik gemaak om 'n breë insig en begrip van Rhodes Fruit Farms Limited en sy bedrywighede tagtig jaar gelede te verkry en te verstaan.

Enkele probleme wat met die navorsing ondervind is, verdien vermelding. Die verwerking en ordening van die massa gegewens wat versamel is, het besondere eise aan die sintese gestel. Statistiese gegewens was min en is met baie moeite versamel omdat dit wydverspreid in die dokumentasie voorgekom het.

'n Tweede belangrike probleem was dat feitlik alle oorspronklike notules van die vrugtekwekersverenigings, vrugtekongresse, boere- en landbouverenigings en die tuinbourade verlore gegaan het. Heelwat uittreksels uit die notules is weliswaar gepubliseer in die Agricultural Journal, The Cape Times, The Wynberg Times en Ons Land.

Omdat die gewigte en mate van destyds van vandag verskil, is die metrieke eenhede tussen hakies aangedui. Wat die geldeenhede betref, word die randwaarde nie aangedui nie vanweë die voortdurende veranderinge in waarde. Waar massa in ton aangedui is, is dit na metrieke eenhede omgeskakel.

Behalwe waar anders aangedui, het alle voetnote betrekking op bronne wat in die Kaapse argiefbewaarplek geraadpleeg is.

Ten slotte wil ek graag my dank en waardering teenoor enkele persone en instansies uitspreek.

In die eerste plek wil ek my promotor, prof. D.J. van Zyl, bedank vir sy inspirerende leiding, helder insig en rigtinggewende voorligting. Hy was altyd bereid om ondanks 'n druk en vol program tyd in te ruim om my te help wanneer daar probleme en moeilike vrae opgeduik het. Ek het veel van hom geleer ten opsigte van navorsing, navorsingsmetodes en historiese kritiek. Sy voorbeeld in dié verband het vir

my as aansporing gedien om dié studie te onderneem.

Ek wil ook graag vir prof. P.H. Kapp van die Universiteit van Stellenbosch en dr. E.L.P. Stals van die Akademie te Windhoek, wat onderskeidelik as interne en eksterne eksamenators opgetree het, bedank. Nuttige wenke wat deur dié twee historici aan die hand gedoen is, het tot die verbetering van die oorspronklike manuskrip bygedra.

Tweedens wil ek graag my dank uitspreek teenoor die Sagtevrugteraad wat 'n ruim geldelike bydrae gemaak het om dié studie moontlik te maak. Aan dr. N.A.B. Bestbier, voormalige direkteur van die Sagtevrugteraad, ook my opregte dank en waardering vir sy bydrae in dié verband.

Voorts gaan my dank ook aan dr. P.G. Marais, direkteur van die N.I.V.V. vir sy belangrike bydrae om alle moontlike inligting tot my beskikking te stel. Sy onbaatsugtige houding jeens die studie word hoog waardeer.

Verder wil ek graag die personeel van die Kaapse Argief-bewaarplek, waar die meeste van die navorsing gedoen is, bedank vir hul hulp en bydraes. My dank gaan ook aan die personeel van die J.S. Gericke-biblioteek, die Landbou-biblioteek, die Suid-Afrikaanse-biblioteek, die N.I.V.V.-biblioteek, die De Beers-argief, die Barlow Rand-argief, die Kleinplasie-museum, die Public Record Office en die

Bodleian-biblioteek in Oxford.

Aan prof. Theuns van Ree van die departement Chemie aan die Universiteit van Venda, ook 'n opregte woord van dank vir die hulp in verband met die omskakeling van die mate en gewigte. Op kort kennisgewing was hy bereid om die verwerking te doen.

Ook 'n woord van opregte dank aan Libby Haasbroek wat die manuskrip getik het. Sy was bereid om soms onder baie moeilike omstandighede tikwerk te doen.

Aan Vicki, my suster, wat tydig en ontydig inligting vir die afronding van voetnotas en die bibliografie moes versamel, my ouers, vriende en kollegas, 'n opregte dank vir hul belangstelling en aanmoediging. Laastens ook 'n opregte woord van dank aan Elise Tempelhoff vir haar bydrae deur die manuskrip taalkundig te versorg. Ook aan Johan Tempelhoff 'n woord van dank vir sy nuttige wenke en Piet Naudè vir sy aanmoediging en motivering.

Ten slotte wil ek my diepe erkentlikheid teenoor my vrou betuig vir haar aanmoediging, ondersteuning, bystand en opoffering die afgelope drie jaar. Sy het baie daartoe bygedra dat die proefskrif in 'n relatiewe kort periode onder moeilike omstandighede voltooi is.

Geldelike bystand van die Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing ten opsigte van die koste van die navorsing in hierdie proefskrif word hiermee erken. Menings in hierdie werk uitgespreek of gevolgtrekkings wat gemaak is, is die van die skrywer.

J.C. AUCAMP
THOHOYANDOU
AUGUSTUS 1986

HOOFSTUK 1

DIE STAND VAN DIE SAGTEVRUGTEBEDRYF TEEN 1896*

Die sagtevrugtebedryf in die Wes-Kaap het gedurende die vyftigerjare van die sewentiende eeu sy beslag gekry. Dit is kort ná die stigting van die V.O.C. se verversingspos aan die Kaap. Omdat hier geen inheemse vrugtebome aan die Kaap was nie, het Van Riebeeck vrugtebome, soos lemoen-, suurlemoen-, appel-, perske-, peer-, kersie- en kastaiingbome, wingerdstokke en kruisbessies, asook pitte van verskillende soorte vrugtebome, vanaf die Golf van Guinee, Batavia, Brasilië, Italië, Indië, Holland, China, Suid-Amerika, en eilande soos St. Helena, Japan, Java, Madagaskar en Mauritius, ingevoer.

Van Riebeeck het aanvanklik heelwat probleme ondervind om op groot skaal vars groente en vrugte te kweek. Ondanks die las van natuurelemente, soos sterk suidooste-, noordweste- en suidwestewinde, swaar reën en haelstorms, droogtes en sprinkane, kon hy en sy tuinier, Hendrik Boom, en later ook die Vryburgers, die meeste probleme die hoof bied. Gedurende sy termyn as eerste Kommandeur aan die Kaap het Van Riebeeck bewys gelewer dat die meeste soorte

* Die inleiding is gebaseer op die ongepubliseerde M.A.-tesis van J.C. Aucamp, getitel: Die Geskiedenis van die Sagtevrugtebedryf in die Kaapkolonie, 1886-1896.

sagtevrugte met welslae aan die Kaap verbou kon word. Hy het daarmee die grondlegger van die vrugteboerdery aan die Kaap geword.

Sy opvolgers het substantiewe bydraes in verband met vrugteverbouing gelewer. Gedurende die agtiende en negentiende eeu is die vrugteboerdery verder die binneland ingedra deur die trekboere en latere Voortrekkers. Die pioniers het pitte en boompies met hul trekke saamgeneem en op dié wyse seker gemaak dat vrugtebome aan die begin van die twintigste eeu in die hele Suider-Afrika aangetref is.

Die Wes-Kaap, dit wil sê die Kaapse Skiereiland en omgewing, het egter die bakermat van die vrugtebedryf geword en gebly. Wynbou, graanbou en veeteelt was die vernaamste boerderyaktiwiteite in die Kaapkolonie gedurende die sewentiende, agtiende en negentiende eeu. Die sagtevrugtebedryf het eers gedurende die laaste dekade van die negentiende eeu werklik as 'n bedryf op die voorgrond getree.

Verskeie redes het daartoe bygedra om dié "toevallige" vrugteboerderyaktiwiteit in die Kaapkolonie sedert die tweede helfte van die tagtigerjare van die negentiende eeu as 'n selfstandige uitvoerbedryf te vestig.

Een van die vernaamste redes was die toename in die vraag

na vars vrugte in Europa gedurende die wintermaande, wanneer dit nie in die noordelike halfrond verbou kon word nie. Ook die toename in die vraag, weens die bevolkingsgroei, het daartoe meegehelp dat Europa gedurende die tweede helfte van die negentiende eeu nie genoeg vars vrugte vir eie behoeftes kon produseer nie. Om dié redes is vars vrugte vanaf verskeie wêrelddele na Europa uitgevoer.

'n Tweede rede vir dié stimulerings was die gevolg van die groei van die vrugtebedryf in die V.S.A., Nieu-Seeland en Australië. Dié wêrelddele het die voortou geneem in die uitvoer van vars vrugte oor lang land- en see-afstande. Die V.S.A. was die eerste om die voortou te neem. Vrugte-kwekers van die deelstaat Kalifornië, het teen 1880 daarin geslaag om vars vrugte met welslae oor 'n afstand van meer as 5 600 km per spoor en meer as 4 800 km per skip na Europa te versend. Hulle produkte kon teen gunstige pryse bemark word.

Die ontwikkeling in die V.S.A. het op sy beurt weer die uitvoer van vars vrugte vanaf Nieu-Seeland en Australië gestimuleer. Dié twee Britse kolonies, wat in die suidelike halfrond geleë is, het teen die tagtigerjare genoeg vars vrugte vir plaaslike sowel as vir buitelandse gebruik geproduseer. As gevolg van die ontwikkelinge in die V.S.A. ten opsigte van die korrekte metodes van verpakking en verkoeling van vars vrugte, asook die beskikbaarheid van 'n vinnige skeepsvaartdiens tussen die Britse koloniale

gebiede en Europa, het die vrugteboere van Australië en Nieu-Seeland sedert 1880 met uitvoerproefnemings van vrugte begin. Ondanks baie probleme het die uitvoerders van vars vrugte uit dié kolonies binne 'n paar jaar daarin geslaag om ook vars vrugte met welslae op die Europese markte te bemark. Die voordeel wat die twee kolonies bo Europa gehad het, was dat vars vrugte in die suidelike halfgrond geproduseer is wanneer dit winter in die noorde-like halfgrond was. Gevolglik kon vars vrugte in Europa bemark word in 'n stadium dat geen vars vrugte aldaar beskikbaar was nie. Die V.S.A. aan die ander kant, het weer groot hoeveelhede vars vrugte gedurende die somermaande aan Europa voorsien wanneer dáár ook 'n tekort was.

Die agteruitgang in die wyn- en graanboubedryf het baie boere aangespoor om hulle op sagtevrugte as 'n alternatief toe te lê. Sagtevrugte was nie blootgestel aan die skerp daling in pryse wat gewoonlik gevolg het as daar wyn- en brandewynsurplusse was nie.

Die wingerdbedryf het ook agteruitgegaan as gevolg van die verwoestende skade wat die insek, Phylloxera vastatrix aan die Kaapse wingerde aangerig het. Baie wingerde is in die eerste dekade ná 1886 deur dié insek verwoes. Dié insek is vir die eerste keer op 2 Januarie 1886 in die Kaap waargeneem ondanks talle pogings deur die Kaapse owerheid om die invoer daarvan te verhoed. Wetgewing is daarna herhaaldelik deur die Kaapse parlement geloods om die

verspreiding van die insek aan bande te lê. Dit het egter nie veel gehelp nie, want binne 'n jaar was die hele Wes-Kaap se wingerde besmet.

Binne tien jaar nadat die Phylloxera vastatrix-insek in die Kaapkolonie ontdek is, het dit meer as veertien miljoen wingerdstokke uit 'n totaal van ongeveer 86 miljoen vernietig. Dit was altesame 16,27 persent van al die wingerde. Die enigste manier waarop dié probleem opgelos kon word, was om die besmette stokke uit te kap en te vervang met stokkies wat op Phylloxera-bestande onderstokke geënt was.

Ernstige roes in die graan het tot gevolg gehad dat die prys van koring so gedaal het dat dit, soos met wyn die geval was, teen 'n verlies geproduseer is. Die roes het swak ooste veroorsaak. Dit het die owerheid verplig om die tekort met invoere aan te vul.

'n Gunstige mark vir droëvrugte het die vraag na sagtevrugte verhoog. Aan die begin van die negentiende eeu is plaaslike droëvrugte met welslae uitgevoer. Daarteenoor moes droëvrugte teen die einde van die eeu ingevoer word.

Gedurende die tydperk 1886 tot 1896 het daar ook 'n groter vraag na ingelegde vrugte en konfyt ontstaan. Die toename in die getal verwerkingsfabrieke was in 'n stadium sodanig dat die Kaapkolonie nie genoeg vrugte vir plaaslike

verwerking kon lewer nie. Voor 1896 moes gevolglik groot hoeveelhede konfyt en ingelegde vrugte van oorsee ingevoer word.

Naas die vestiging van 'n gunstige binne- en buitelandse mark vir sagtevrugte, het die bostaande faktore wat op 'n groeiende vraag gedui het, 'n groot rol gespeel om 'n positiewe belangstelling in die verbouing van sagtevrugte by baie boere, in veral die Wes-Kaap, aan te moedig. Die feit dat die Kaap baie nader as enige ander gebied aan die Europese afsetgebied geleë was, het verdere optimisme versterk. Onervare plaaslike produsente kon ook by die produsente in lande waar die bedryf reeds gevestig was, gaan kers opsteek. Sodoende kon omslagtige en duur eksperimentering vermy word.

Die eerste uitvoerproefnemings is gedurende 1886 onderneem. Terselfdertyd het boere begin om jaarliks duisende vrugtebome aan te plant. In die tydperk 1886 tot 1896 is meer as 'n halfmiljoen bome aangeplant. Sagtevrugteproduksie het gevolglik skerp toegeneem.

Met die uitvoer van die eerste vrugte in 1886 was daar egter nie sprake van 'n bedryf nie en nog minder van 'n goed beplande en gekoördineerde uitvoerstruktuur. Trouens, vrugteboerdery vòòr 1896 was 'n onbeplande en ongekoördineerde aktiwiteit. Alles wat nodig was om die bedryf te vestig en te verseker, moes ontwikkel word. Dit het onder

meer die volgende behels: die ontwikkeling van gevestigde boerderyaktiwiteite wat die verbouing van goeie kwaliteit sagtevrugte kon verseker; die ontwikkeling van 'n goeie, gekoördineerde infrastruktuur (dit wil sê, paaie en spoorweë wat nodig was om die produk in 'n goeie toestand op die binnelandse markte en by die uitvoerhawens te besorg) 'n goed gekoördineerde skeepsvervoerstelsel na Europa en ook 'n goed beplande bemarkingstelsel in Suider-Afrika en Europa. Om dit alles moontlik te maak, het die owerheid en private sektor sedert 1886 stelselmatig geprobeer om die bedryf op 'n gesonde grondslag te plaas. Deur middel van die Departement Landbou, wat in 1887 met A.A. Fischer as sekretaris gestig is, is talle inisiatiewe vir dié doel onderneem.

Die Departement Landbou het vir A.J. Louw, 'n lid van die Wetgewende Vergadering, en P.J. Cillie, 'n bekende boer van Wellington, onderskeidelik in 1891 en 1893 na Kalifornië gestuur om kennis rakende die verbouing en bemarking van vrugte in te win. Cillie se besoek was veral van groot waarde. Uit sy verslag is dit duidelik dat Cillie as vrugteboer baie waardevolle inligting bekom het. Dit kon tot groot voordeel vir die voornemende Kaapse vrugteboer aangewend word. Boere en ander belanghebbendes het 'n gebrekkige kennis ten opsigte van die verbouing en bemarking van dié produk gehad. In daardie stadium was dit dus belangrik dat inligting versamel en aan voornemende produsente deurgegee moes word.

Cillie het onder meer 'n studie gemaak van die metodes waarvolgens vrugte gedroog is, en die tipe verpakking wat die beste vir uitvoerdoeleindes was. Hy het voorts 'n ondersoek gedoen na geskikte implemente, asook die bestryding van plae en siektes in die sitrusbedryf. Behalwe vir die verbouing van olywe het Cillie ook kennis geneem van die enting van weerstandbiedende onderstokke op goeie tafeldruif-cultivars. Hy het ook meer oor die invloed van die Phylloxera vastatrix-insek op die wingerdstok geleer.

Cillie se sending was van groot waarde vir die jong sagtevrugtebedryf in die Kaapkolonie. Hy het na aanleiding van sy besoek die bynaam "Piet Kalifornië" gekry. Om die boere se kennis van vrugteverbouing en bemerking te ontwikkel, het hy, op aanbeveling van die Departement Landbou, lesings oor verskeie aspekte van sagtevrugteboerdery gehou.

In 1892 het die Regering C. von Babo, 'n wynboukundige, P. MacOwan, 'n botanis, en 'n private vrugtekweker van die Oos-Kaap, William Tuck, versoek om 'n memorandum oor die potensiaal van die vrugtebedryf op te stel. Die versoek het geskied op aandrang van 'n paar Londense vrugtehandelaars wat dit oorweeg het om kapitaal in die opkomende Kaapse vrugtebedryf te belê.

In die memorandum is geprobeer om 'n algehele oorsig van die vrugtebedryf te gee. Von Babo, MacOwan en Tuck was

daarvan oortuig dat daar met die nodige erns 'n winsgewende bedryf uitgebou kon word. Die memorandum het 'n belangrike rol gespeel om die Regering aan te spoor om aandag aan die sagtevrugtebedryf te gee. Dit het ook die vrugteboere en handelaars positief beïnvloed om dié bedryf tot 'n groot vertakking van die landbou uit te bou.

In dieselfde jaar het die Regering ook 'n gekose komitee aangestel om 'n behoorlike studie van die vrugtebedryf te maak. Die komitee, wat sy ondersoek op 4 Julie 1892 begin het en op 12 Augustus afgehandel het, het alle aspekte van die sagtevrugtebedryf ondersoek. Hulle was daarvan oortuig dat die Kaapse grond uiters geskik was vir die verbouing van sagtevrugte en dat daar vir Kaapse vrugte 'n onbeperkte mark in Europa was.

Daar is aanbeveel dat inligtingsbrosjures, in albei landstale, oor die vrugtebedryf versprei moes word; 'n register van vrugte-cultivars opgestel moes word; toestemming moes van owerheidsweë verleen word vir die invoer van vrugtebome; die ontleding van grond moes kosteloos gedoen word en die staat moes grootskeepse proefnemings in verband met enting, okulering en die snoei van vrugtebome inisieer.

Die komitee het bevind dat daar 'n groot behoefte was aan 'n pomoloog en 'n entomoloog en het aanbeveel dat gekwalifiseerde persone so spoedig moontlik aangestel moes word. Dit

was die komitee se standpunt dat die vrugtebedryf in die hande van private ondernemers moes bly. Slegs die beste soorte cultivars moes uitgevoer word om die hoogste pryse te behaal. Dit het beteken dat aspekte soos verpakking, verkoeling en verskeping van sagtevrugte na oorsese markte verbeter moes word. Die komitee het beklemtoon dat sagtevrugtebome op Phylloxera vastatrix-besmette grond geplant kon word omdat die insek nie sagtevrugtebome aanval nie. Hulle het bevind dat bestaande spoor- en skeepsvervoergeriewe voorlopig voldoende was.

Een van die belangrikste gevolgtrekkings waartoe die komitee gekom het, was dat die sagtevrugtebedryf in die Kaapkolonie in 'n uitsers gunstige posisie was om met die nodige inisiatief in 'n selfstandige bedryf te ontwikkel. Hulle was egter verontrus oor die boere se gebrek aan kennis. Dit kon hulle in hul toetrede tot 'n mededingende wêreldmark, kortwiek. Gevolglik is aanbeveel dat die Regering daadwerklike stappe doen om die nodige kennis, navorsing en opleiding aan die bedryf beskikbaar te stel.

Die enigste wyse waarop die Regering in dié verband iets kon vermag, was deur middel van die Departement Landbou self. Dié departement het, nadat die verslag van die gekose komitee bekend gemaak is, die daad by die woord gevoeg. Vroeg in 1893 het die departement onder leiding van John X. Merriman, in sy hoedanigheid as Minister van

Landbou, besluit om 'n kongres te belê om alle vrugtekwekers bymekaar te kry om sake van gemeenskaplike belang te bespreek. Die eerste kongres van dié aard het op 18 April 1893 in Kaapstad plaasgevind.

Merriman het in sy openingsrede die verbetering van die gehalte van uitvoervrugte beklemtoon. Hy het ook verwys na die noodsaaklikheid dat alle belanghebbendes van tyd tot tyd bymekaar moes kom om probleme in die bedryf te bespreek. Die hoop is ook uitgespreek dat 'n behoefte by die kwekers sou ontwikkel om gereeld in elke vrugteproducerende distrik bymekaar te kom om sake van algemene belang te bespreek.

Die kongres was só geslaagd dat dit daarna 'n jaarlikse instelling geword het. Die kongresse het 'n belangrike bydrae gelewer tot die totstandkoming van die Kaapse Vrugtekwekersvereniging in 1893 as koördinerende liggaam, die Tuinburaad in 1895 en die aanstelling van 'n gekwalifiseerde entomoloog ook in 1895. Laastens het die kongresse samewerking bepleit. Die boodskap was baie duidelik dat geen bedryf bevorder kon word indien almal nie bereid sou wees om aktief mee te werk om dit 'n groot en suksesvolle onderneming te maak nie.

Die Departement Landbou het in 1892 besluit om kort, praktiese kursusse in vrugteverbouing aan te bied. Vir dié doel is van verskeie kundiges se raad en dienste gebruik

gemaak.

Een van dié persone was H.E.V. (Harry) Pickstone. Pickstone is op 4 Julie 1865 in Lancaster, Engeland, gebore. Hy het Suid-Afrika vir die eerste keer in 1885 met die proklamering van Betsjoeanaland as Britse protektoraat, besoek. Tydens dié besoek het hy van die gunstige klimaatomstandighede vir die verbouing van sagtevrugte, veral in die Wes-Kaap, kennis geneem. Ná sy besoek het hy na Engeland teruggekeer om kort daarna na Kanada te verhuis. Ná agttien maande het hy in Kalifornië beland waar hy, weens 'n gebrek aan geld, as okuleerder by 'n lemoenkwekery in die distrik Riverside gaan werk het.

In Kalifornië het Pickstone baie goeie kennis oor en ervaring van die vrugtebedryf opgedoen. Daar het hy die moontlikhede van die ontwikkeling van die Kaapse vrugtebedryf besef. Gevolglik het hy vroeg in 1892 besluit om na Suid-Afrika te verhuis om hom op die ontwikkeling van die vrugtebedryf toe te lê.

Onderweg na die Kaap het hy in Londen die eerste groot besendings Kaapse sagtevrugte teëgekom. Dit het hom opnuut van die groot uitvoermoontlikhede van Kaapse sagtevrugte oortuig.

Nadat hy op 15 Maart 1892 in Kaapstad aangekom het, is Pickstone deur die Departement Landbou genader om vrugte-

produserende distrikte in die Kaapkolonie te besoek. Hy moes 'n evaluering maak van die verbouingsmoontlikhede in bepaalde distrikte. Hy het ook van die geleentheid gebruik gemaak om aan boere voorligting, raad en hulp te verleen. In Oktober het hy die Gamtoosvallei besoek waar hy 'n evaluering van dié gebied se produksiepotensiaal gemaak het.

In die 1893-snoeiseisoen het die Regering Pickstone genader om voorligtingslesings oor die snoei van bome in die distrikte Paarl, Stellenbosch en Constantia te gee. Hy het die uitnodiging aanvaar en in sy lesings ook advies gegee oor die belangrikste aspekte van verbouingsmetodes. 'n Soortgelyke besoek is in 1895 aan die Oos-Kaap gebring.

Ook C.M. Meyer, die landboukundige assistent by die landbouskool op Stellenbosch, is in die 1894- en 1895-snoeiseisoen na distrikte in die Kaapkolonie gestuur om lesings en praktiese demonstrasies aan te bied. Verder het C.E. Pillans, die landboukundige assistent van die Departement Landbou, in 1895 op verskeie toere gegaan om lesings en demonstrasies oor feitlik alle aspekte van vrugteverbouing te hou. Pillans het baie vir die boere in die Oos-Kaap gedoen. Sy besoeke het verskeie positiewe gevolge gehad. Belangstelling is in só 'n mate geprikkel dat vrugtekeukersverenigings in Bathurst, Molteno en Queenstown gestig is. Pillans het, saam met professor P. MacOwan, artikels in die Agricultural Journal oor vrugteverbouing gepubliseer.

Hulle het ook opdrag van die Departement Landbou ontvang om 'n boek te skryf wat as handleiding vir die boere kon dien. Die boek, Manual of Practical Orchard-Work at the Cape, is in 1896 gepubliseer.

In 1893 is ook Henry Meyer, 'n vrugtehandelaar en vrugtekweker van Engeland, gevra om 'n studie te maak van die verskillende cultivars wat in die Kaapkolonie verbou is. Hy moes, sover moontlik, die verskillende cultivars probeer uitken. Hy moes ook probeer bepaal hoeveel vrugtebome in die kolonie was en soveel inligting as moontlik oor die posisie en vooruitsigte van vrugteverbouing versamel. Die Departement Landbou het met Meyer se sending gehoop om die vrugtekwekers aan te spoor om meer vrugtebome aan te plant en vrugte van 'n beter gehalte te produseer. Dit alles moes meehelp om winsgewende vrugte-uitvoere na Europa moontlik te maak.

'n Laaste kundige wat deur die Departement Landbou gebruik is, was professor Robert Wallace van die Universiteit van Edinburgh. Professor Wallace was reeds in daardie stadium die skrywer van verskeie werke oor die Britse, Indiese, Australiese en Nieu-Seelandse landboubedrywe. Wallace, wat op 2 Mei 1895 in die Kaap aangekom het, moes 'n deeglike studie maak van al die vertakkinge van die landbou in die Kaapkolonie. Dit het ook die vrugtebedryf ingesluit. Sy bevindinge is saamgevat in die werk Farming Industries of Cape Colony, wat in 1896 gepubliseer is.

In dié werk het hy onder meer aandag gegee aan al die aspekte van die verbouings- en bemarkingsprobleme en wat daarmee gepaard gegaan het. Die grootste leemte wat hy in die bedryf geïdentifiseer het, was die gebrek aan 'n doeltreffende, onafhanklike en gekoördineerde liggaam wat die klein verenigings kon saamsnoer.

Die Departement Landbou het ook die belangrike stap gedoen om 'n gekwalifiseerde entomoloog aan te stel. Verskeie versoeke het reeds sedert 1892 die owerheid in dié verband bereik. C.P. Lounsbury, 'n Amerikaner, is in 1895 in die posisie aangestel. Kort ná sy aankoms in Augustus het hy aan die werk gespring en reeds vroeg in 1896 sy eerste verslag gepubliseer. Daarin is onder meer gewys op die gevaar wat die invoer van plae en siektes vir die bedryf in die Kaapkolonie ingehou het. Hy het voorgestel dat produsente die kenmerke van skadelike plae en siektes moes leer ken sodat dit deur doeltreffende bestryding onder die knie gekry kon word. Lounsbury het verskeie artikels oor sy navorsing in die Agricultural Journal gepubliseer. Sodoende is produsente voortdurend oor die jongste bevindinge in entomologiese navorsing ingelig.

Die owerheid was ook onregstreeks by die ontwikkeling van die sagtevrugtebedryf betrokke. Eerstens is staatslandbou-skole gedurende die laaste kwart van die negentiende eeu op Stellenbosch en Somerset-Oos gestig. Dit was veral die landbouskool op Stellenbosch, wat op 19 Julie 1887 gestig

is, wat in dié verband 'n bydrae gelewer het. Die leerplan van die skool het vir die studie van die verbouing en bemarking van vrugte voorsiening gemaak. Dié kursus het 'n fundamentele bydrae gelewer tot die bevordering van die vrugtebedryf in die algemeen en die sagtevrugtebedryf in die besonder.

Laastens het die owerheid ook 'n onregstreekse rol gespeel deur middel van die publikasie en bekendstelling van die Agricultural Journal en alle toepaslike regeringspublikasies in albei landstale. Gespesialiseerde inligting ten opsigte van alle aspekte van die vrugtebedryf is so aan die produsente oorgedra.

Die private sektor het ook 'n belangrike bydrae tot die ontwikkeling van die sagtevrugtebedryf gelewer. Dit was private persone, veral wynboere en handelaars, wat mettertyd 'n belangstelling in die vrugtebedryf ontwikkel het. Hulle het later daadwerklik geprobeer om in samewerking met die owerheid dié bedryf te bevorder en uit te brei. Die inisiatiewe van boere, handelaars en ander belanghebbendes het aanleiding gegee tot die stigting van uitvoerorganisasies, vrugteboomkwekerie, vrugtekwekersverenigings, die Kaapse Vrugtekwekersvereniging en 'n tuinbou-raad. Tentoonstellings en die pers het in die periode onder bespreking ook 'n belangrike rol gespeel om die sagtevrugtebedryf te bevorder.

In die dekade ná 1886 is 'n verskeidenheid uitvoerorganisasies gestig: die Cape Fruit Syndicate in 1891 deur Percy Alport Molteno en sy twee broers, J.C. en W.W.D. Molteno; die Cape Orchard Company in 1892 deur Fred Struben, P.R. Malleson en L.M. Dicey; die Fruit Export Syndicate in 1894 deur die Kaapstadse Kamer van Koophandel; die Stellenbosch Fruit Export Company in 1895; en die Montagu Robertson Syndicate, ook in 1895.

Die stigting van die uitvoerorganisasies het nuwe afsetmoontlikhede binne- sowel as buitelandse vir die opkomende vrugtebedryf geopen. Die organisasies het 'n sleutelrol gespeel in die benutting van die buitelandse mark. Dit het op sy beurt weer as 'n algemene prikkel vir al die fasette van die plaaslike vrugtebedryf gedien.

Nog 'n belangrike bydrae deur die private sektor, was die stigting van kwekerie wat uiters noodsaaklik was vir die voorsiening van goeie kwaliteit vrugteboompies, wingerdstokkies en cultivars. Daarsonder sou die bedryf nooit werklik volle wasdom kon bereik nie. Gedurende dié periode het daar 'n paar kwekerie tot stand gekom. Een van die oudste kwekerie in die Kaapkolonie, was dié van Johannes van der Bijl (P.G.-seun), wat in 1840 in die distrik Stellenbosch tot stand gekom het. In die sestigjarige van die negentiende eeu is dié van mev. W. Wium en John Marais, ook van Stellenbosch tot stand gebring. Daar was verder ook die Waverly Orchard van W.W. Dickson in die distrik

Ceres, en dié van Charles Ayres, vroeër van Engeland, in Kaapstad. Laasgenoemde twee kwekerye het gedurende die sewentigerjare tot stand gekom.

Dié kwekerye het almal vóór die ontwaking van die sagtevrugtebedryf hul ontstaan gehad. Die eerste persoon in die Kaapkolonie wat egter die noodsaaklikheid van meer kwekerye ingesien het, was Harry Pickstone. Pickstone het Cecil John Rhodes, wat hy deur middel van 'n gemeenskaplike vriend, C.D. Rudd, ontmoet het, oortuig van die potensiaal van die vrugtebedryf. Hy het egter daarop gewys dat daar 'n groot gebrek aan vrugteboompies, wingerdstokkies en cultivars van 'n goeie kwaliteit was. Rhodes het finansiële hulp aan Pickstone verskaf waarmee die Pioneer Fruit Growing Company in 1892 in samewerking met Sebastiaan van Reenen op die plaas Nooitgedacht, naby Stellenbosch, gestig is. Alhoewel die kwekery goed begin het, het daar egter in 1893 onmin tussen Van Reenen en Pickstone ontstaan. Pickstone het die kwekery verlaat en Van Reenen het dit op sy eie inisiatief voortgesit.

Pickstone het hom weer vir finansiële steun na Rhodes gewend. Rhodes, wat steeds geloof in Pickstone en die sagtevrugtebedryf geopenbaar het, het saam met sy vriend C.D. Rudd, elkeen £150 aan Pickstone geskenk. Met behulp van dié geld het Pickstone saam met sy broer, Horace, die kwekery H.E.V. Pickstone and Brother Limited op die plaas Welvanpas van Dan Retief naby Wellington in 1893 begin.

Met die kwekery as hoofkwartier, het Pickstone en sy broer ook in 1894 kwekerie in Hexrivier en Constantia begin.

Belangrike kwekerie het ook in die Oos-Kaap tot stand gekom, naamlik Grahamstown Botanic Gardens, die kwekerie van W. en C. Gowie ook van Grahamstad en Nelson's Nurseries naby Oos-Londen. By Port Elizabeth was daar ook die Smith Brothers-kwekery. Die kwekerie het 'n beskeie, maar belangrike bydrae tot die ontwikkeling van die sagtevrugtebedryf gelewer.

Nog 'n belangrike bydrae gedurende die tydperk 1890 tot 1896 was die totstandkoming van verskeie vrugtekwekersverenigings in die Kaapkolonie. Die verenigings het in 'n belangrike behoefte van die plaaslike vrugtebedryf voorsien. Die eerste van die verenigings het op 2 Junie 1892 tydens 'n vergadering van vrugtekwekers op Wellington tot stand gekom. Die eerste president van die Wellington Vrugtekwekersvereniging was P.J. Cillie (C.-seun.) Die vereniging het hom dit ten doel gestel om kennis en inligting aan al sy lede beskikbaar te stel.

Soortgelyke verenigings is in die Paarl, Stellenbosch, Constantia, Montagu, Robertson, Oudtshoorn, Bathurst, Molteno, Wynberg en Queenstown gestig.

Benewens die verspreiding van inligting het dit mettertyd ook die vrugtekwekersverenigings se oogmerk geword om die

droëvrugte-en inmaakbedryf in hul onderskeie distrikte te bevorder. Met die oog hierop het die verenigings hulle be-ywer vir die verbetering van die kwaliteit en verbouing van sagtevrugte. Dit het op sy beurt weer die bemarking daarvan gunstig beïnvloed. Die verenigings het op hul maandelikse vergaderings lesings oor aspekte in belang van die ontwikkeling van die bedryf aangebied. Daar is praktiese demonstrasies gegee oor die snoei van bome en die verpakking van vrugte vir uitvoerdoeleindes. Pamflette is ook versprei oor die voorbereiding van grond, aanplant van bome, ent en okulering van wingerdstokke en vrugtebome, snoei en uitdun van vrugtebome en wingerde, bemesting, besproeiing, die vernaamste boom- en vrugteplae en -siektes en die bestryding daarvan, en die pluk, verpakking, verkoeling, hantering, vervoer en bemarking van vrugte.

Hierdie verenigings was beslis van die belangrikste instansies wat meegehelp het om die grondslag van die bedryf in elke vrugteproduserende distrik te lê.

Die Kaapse Vrugtekwekersvereniging is in Mei 1893 in die lewe geroep met J.X. Merriman as eerste voorsitter. Dié vereniging, waarna reeds verwys is, se bestaan was van korte duur. Op die jaarlikse vrugtekongres wat in April 1895 in Kaapstad gehou is, is besluit om 'n tuinboursaad in die lewe te roep. Dit het die Vrugtekwekersvereniging vervang. Baie landbou- en boereverenigings het ook vrugte-sake hanteer en beheer. Om hulle te betrek, is daar

besluit om 'n tuinboursaad te stig wat uit twee verteenwoordigers van elke vrugtekwekers-, landbou- en boerevereniging sou bestaan.

Die raad, wat sedert sy stigting as die Western Province Horticultural Board bekend gestaan het, het sy eerste vergadering op 10 Mei 1895 gehou en sy tweede op 15 November 1895. Op hierdie twee vergaderings het die raad belangrike sake bespreek wat uiteindelik tot onderhandelinge met die Kaapse regering sou lei. Sake soos die ontoereikendheid van die voorgestelde insektewetsontwerp, die plaaslike bemarkingsprobleme en die tekortkominge van die Kaapse spoorweë is bespreek. Alhoewel die raad tot en met 1896 nie veel vermag het nie, het die vrugtekwekers egter die versekering gehad dat hulle 'n liggaam gehad het wat direk met die Regering kon skakel.

Nog 'n belangrike bydrae van die private sektor was die rol wat tentoonstellings gespeel het. Gedurende die periode onder bespreking is gereelde tentoonstellings in dorpe in die meeste distrikte van die Kaapkolonie gehou. Veral sedert 1890 het sagtevrugte 'n toenemende belangrike komponent van die tentoonstellings uitgemaak.

Tentoonstellings het vir die produsente die geleentheid gebied om op 'n hoë vlak op verskeie terreine met mekaar mee te ding. Daar is veral by die beoordeling gelet op die kwaliteit, kleur en smaak van die verskillende

cultivars. Ná 1893 het die verpakking van sagtevrugte vir uitvoerdoeleindes ook 'n belangrike komponent van die tentoonstellings geword.

Nog 'n aspek wat hier van belang is, was die rol wat die openbare pers in die ontwikkeling en bevordering van dié bedryf gespeel het. Teen 1890 was die belangrikste Engelse koerante wat die vrugtebedryf bevorder het, The Cape Times, The Cape Argus en The Wynberg Times. Die belangrikste Nederlandse koerante was De Zuid-Afrikaan, De Volksblad en Ons Land.

Die koerante het klem gelê op alle aspekte van die vrugtebedryf in die algemeen en die sagtevrugtebedryf in die besonder. Belangrike mededelings soos oorsese markverslae en die notules van die vergaderings van die verskillende vrugtekeukersverenigings, kongresse en die tuinburaad is gereeld gepubliseer. Baie hoofartikels is geskryf ter bevordering van die bedryf. Kundiges het gereeld oor belangrike aspekte artikels geskryf. Baie briewe, van veral boere en handelaars, het ook in die koerante verskyn. Daarin is gewoonlik raad gevra, kritiek uitgespreek en wenke gegee. Ten slotte het die koerante gereeld berig oor die verbouing en bemarking van sagtevrugte. Koerante was die middel tot kommunikasie tussen die relatief geïsoleerde produsente, nie net op plaaslike vlak nie, maar ten opsigte van die buiteland, waar die ontwikkelinge op die gebied van die vrugtebedryf die

grootste was.

Die Kaapse Kamer van Koophandel het ook 'n belangrike rol gespeel. So, byvoorbeeld, is H. Butters, 'n vrugtekenner van die V.S.A., in 1894 genooi om die Kaap te besoek. Ten tyde van sy besoek het hy op die noodsaaklikheid van 'n oorkoepelende liggaam, soos die Californian Fruit Grower's Union, gewys. Dié liggaam, het hy verduidelik, het alle aspekte rakende die vrugtebedryf in die deelstaat Kalifornië gekoördineer.

Alhoewel die staat sowel as die private sektor geprobeer het om die sagtevrugtebedryf te ontwikkel, was die grootste knelpunt teen 1896 die gebrek aan behoorlike samewerking en ondersteuning tussen dié twee instansies. Dit was om dié rede dat professor Robert Wallace in sy boek oor landbou in die Kaapkolonie daarop klem gelê het dat werklike ontwikkeling in die bedryf eers kon plaasvind as 'n "South African Fruit Growers' Union" tot stand gebring word.

Die produsente se gebrek aan kennis en ervaring het hulle met 'n groot aantal probleme opgesaai. Hulle moes van nuuts af leer hoe om die grond vir die aanlê van boorde voor te berei, vrugtebome aan te plant en ook hoe om die boom en vrug te versorg. Boom- en vrugteplae en -siektes het aandag vereis. Produsente moes leer hoe om skades wat deur natuurelemente veroorsaak is, soos byvoorbeeld wind,

hael, ryp en ontydige reën, te oorbrug. Daarbenewens is die produsent ook nog gekonfronteer met 'n gebrek aan geskoolde arbeid, geskikte implemente en 'n opgeleide pomoloog. Daar was ook 'n tekort aan geskikte grond, en vrugteboompies, wingerdstokkies en cultivars van 'n hoë kwaliteit.

Die produsente het voor 1896 net gedeeltelik daarin geslaag om sommige van die probleme op te los. Omdat die meeste produsente wynboere was, het hulle minstens 'n begrip van die basiese verbouingsmetodes gehad. Om die fyner punte van die vrugteverbouing aan te leer, was 'n langsame proses. Alleen tyd en ondervinding kon help om die probleme op te los.

Baie produsente het self die bemarking van sagtevrugte binne- en buitelandse gehanteer. Gevolglik het hulle ook mettertyd, soos die vrugtehandelaars, probleme in dié verband ondervind. Daar was 'n groot vraag na vars vrugte, plaaslik en oorsee. Tog moes groter afsetgebiede gevind word. Kontakte moes gevolglik met agente opgebou word. Dit was noodsaaklik om vas te stel wanneer die mark reg was, watter cultivars die beste pryse behaal het en in watter toestand die produk by die mark aangekom het. 'n Oordeelkundige bemarkingstrategie was dus van die aller-grootste belang om 'n suksesvolle bedryf te ontwikkel.

Die ontwikkeling van bemarkingsfunksies soos die verpak-

king, vervoer en verkoeling van sagtevrugte was noodsaaklik. As enige van hierdie aspekte ontoereikend was, het die produksie die mark in 'n swak toestand bereik. Swak pryse was die gevolg. Dit het die winsgrens van die produsent en handelaar nadelig beïnvloed en terselfdertyd die potensiaal van die bedryf ondermyn.

Verskeie knelpunte is ondervind wat die verpakking betref. Daar was geen gestandaardiseerde stelsel nie. In baie gevalle is ou lampoliekiste, druiwemandjies en selfs vaatjies gebruik om die sagtevrugte te verpak. Hierdie soort houers het egter spoedig in onbruik verval. Plek is gemaak vir houtkissies. Eers in 1896 sou die eerste stappe gedoen word om 'n stelsel van eenvormige houtkissies in te voer.

'n Verskeidenheid materiale is ook gebruik om die vrugte binne die houers te verpak. Dit het onder meer sneespapier, watte, kurkstof, papiersnysels en fyn houtsaagselstof ingesluit.

Die vereistes wat aan suksesvolle verpakking gestel is, was omvattend. Die vrugte moes droog wees. Daar moes voldoende ventilasie in die houers wees. Elke vrug moes sorgvuldig uitgesoek word. Dit moes vry wees van enige merke, siektes en plaë. Vrugte van verskillende kultivars kon nie in dieselfde houers gepak word nie. Voorts moes bepaalde gegewens op elke houer aangebring word. Dit was

onder meer inligting oor die plek van produksie, die hoeveelheid vrugte en die soort kultivar.

Vervoer en verkoeling as komponente van die bemarkingsproses was gedurende die beginjare ontoereikend.

Omdat die spoorweë en skeepsrederye nie ingerig was vir die vervoer van bederfbare en maklik beskadigbare produkte soos sagtevrugte nie, het die bemarkers baie probleme ondervind. Swak koördinasie het veroorsaak dat vrugte soms dae lank op stasies gestaan het. Die aanvanklike gebrek aan verkoeling het verder veroorsaak dat die vrugte gou bederf het. Baie aandag is aan die probleem geskenk en pogings is aangewend om dit op te los.

Verkoeling op skepe was net so 'n vreemde verskynsel vir die direkteure van die skeepsrederye, die Castle Mail Packets Company en die Union Castle Steamship Company, as wat dit vir die bestuurder van die Kaapse spoorweë was. 'n Verskeidenheid proefnemings is gedoen om die beste resultate te verkry. Baie besendings vrugte het as gevolg van dié probleem in 'n swak toestand op die onderskeie markte aangekom. Omdat die mislukkings die suksesse oorskry het, het die bemarkers, die direkteure van die twee skeepsrederye en die bestuurder van die Kaapse spoorweë alles in hul vermoë gedoen om die stand van sake te verbeter.

Daar was 'n groot behoefte aan koelkamers in veral die Kaapse hawe. Die Departement Landbou het in 1895 verskeie versoeke aan die maatskappy Combrinck and Company gerig. Die doel was om die maatskappy oor te haal om die koelkamers wat hy van plan was om by die Kaapse mark op te rig, eerder by die hawe te laat bou. Daardeur kon die vraag na verkoelingsgeriewe minstens gedeeltelik bevredig word. Alhoewel 'n ooreenkoms tussen die Departement Landbou en die maatskappy onderteken is, was daar teen 1896 nog nie koelkamers opgerig nie.

As gevolg van al die verbouings- en bemarkingsprobleme het die prys van sagtevrugte op markte in Suider-Afrika en oorsee baie geskommel. Negatiewe faktore, soos hierbo uiteengesit, het daartoe aanleiding gegee dat produsente en bemarkers soms groot verliese gely het.

Omdat die omvang van die binne- sowel as die buitelandse markte teen 1896 beperk was, moes die produsent en die bemarker die probleme oorbrug as hulle 'n kommersiële sukses van die bedryf wou maak. As in aanmerking geneem word dat daar tussen 1893 en 1896 net 20 197 ton vars vrugte per spoor vanaf verskillende spoorwegstasies na markte in Suider-Afrika vervoer is en dat daar tussen 1893 en 1895 net 250 ton na markte oorsee uitgevoer is, is dit baie duidelik dat die bedryf teen 1896 onderontwikkel was. Baie moes nog deur die owerheid en die private sektor gedoen word om die bedryf op 'n gesonde grondslag te plaas.

Alhoewel die graan- en wynboere van die Kaapkolonie gedurende die tweede helfte van die negentiende eeu op soek was na nuwe landbou-moontlikhede, en sommige uiteindelik op vrugteverbouing besluit het, is dit duidelik dat hulle teen 1896 nog nie sagtevrugte op groot skaal geproduseer het nie. In daardie stadium was dit beslis nog nie hul vernaamste inkomstebron nie. Boere wat hulle wel op vrugteboerdery toegelê het, het dit naas ander boerdery-aktiwiteite soos wynbou, graanbou of veeteelt onderneem.

Die welvaartspeil van die vrugteboere teen 1896 is moeilik om te bepaal. Omdat hulle in die eerste plek nie bona fide vrugteboere was nie, het hul inkomste ook nie in die eerste plek uit vrugteboerdery gekom nie.

Die belangrikste redes waarom die sagtevrugtebedryf teen 1896 nog nie tot 'n volwaardige bedryf ontwikkel het nie, was natuurlik die onsekere afsetmoontlikhede vir sagtevrugte en talle bemerkingsprobleme in dié verband. Die groot kapitale uitgawes van die sagtevrugteboer teen hierdie onsekere agtergrond het hierin ook 'n groot rol gespeel. Die voornemende vrugteboer moes aansienlike kapitaaluitgawes aangaan om vrugteboorde aan te lê, vrugte te oes, te verpak en te bemark. Só, byvoorbeeld, moes grond voorberei word vir die uitlê van boorde, terwyl boompies aangekoop moes word. Om dit te kon doen, is meer ploë benodig terwyl 'n verskeidenheid landbougereedskap vir die verbouing van sagtevrugte gebruik moes word.

Geboue moes spesiaal opgerig word waar sagtevrugte verpak en vrugtekissies aanmekaar geslaan kon word. Kapitaal was nodig om òf vrugtekissies self, òf materiaal vir die vervaardiging van vrugtekissies aan te koop. Al die gereedskap en geboue moes onderhou word terwyl bykomende arbeid daarvoor nodig was. Bo en behalwe hierdie produksiekostes moes gifstowwe ook aangekoop word om die plae en siektes te bestry.

Tog was daar ook meer positiewe aspekte soos byvoorbeeld die toenemende plaaslike vraag na sagtevrugte sowel as die nuwe afsetmoontlikhede op verafgeleë markte in Suider-Afrika en oorsee. Vir die boer het dit nuwe moontlikhede ingehou veral op 'n tydstip toe boerderyaktiwiteite soos graanbou en wynbou ekonomies veld verloor het. Die boer wat hom gevolglik op die sagtevrugtebedryf toegelê het, was verseker van 'n mark vir sy produk. Dit was vir baie die deurslaggewende faktor vir toetrede tot die sagtevrugteboerdery.

Nog 'n positiewe faktor was dat die boer bestaande landbougrond kon gebruik vir die verbouing van sagtevrugte. Geen groot bykomende uitgawes was nodig om op grond, wat tradisioneel vir wyn- en graanbou gebruik is, sagtevrugteboerdery te begin en te bedryf nie. Voorts was die meeste grond geskik vir vrugteboerdery, behalwe waar die reënval en/of besproeiingswater te min was. Nog 'n voordeel was dat hy dieselfde arbeiders, landbougereedskap, rytuie en

trekdiere vir die verbouing van sagtevrugte kon gebruik. Die boere wat dus besluit het om hulle op vrugteboerdery toe te lê, se kapitaalbesteding in dié belangrike opsig, was besonder laag. Dit was belangrik veral omdat die bedryf in dié stadium 'n risiko was en moontlik beëindig kon word as dit sou blyk dat dit nie suksesvol was nie.

Die boer het 'n paar afsetmoontlikhede vir sy sagtevrugte gehad. Indien sagtevrugte nie winsgewend bemark kon word nie, kon dit gedroog word. Die swakker gehalte sagtevrugte kon aan konfytfabrieke verkoop word. Daar kan aanvaar word dat dit ook hierdie positiewe faktore was wat baie boere laat besluit het om hulle tot sagtevrugteboerdery te wend.

Teen 1896 het vrugteboerdery gevolglik nog relatief min tot die wyn- en graanboer se welvaart bygedra. Die enigste groep vrugteboere wat waarskynlik finansieel beter daaraan toe was, was die klein persentasie boere wat vrugte van goeie gehalte geproduseer het, en as gevolg daarvan, hoë pryse op die onderskeie markte behaal het.

Wat produksie gedurende die tydperk 1886 tot 1896 betref, is daar slegs in 1890 'n opname van die sagtevrugte-produksie gemaak. Gedurende dié jare is 'n opname van appels, pere, perskes, appelkose en druiwe gemaak. Pruime het ontbreek, waarskynlik omdat die opbrengs te gering was.

Die Kaapkolonie is vir dié betrokke opname in vier produksiestreke verdeel, naamlik die Wes-Kaap, die Suid- en Suid-ooskus, die Oos-Kaap en die Kaapse binneland.

Gedurende die periode 1886 tot 1896 was die vernaamste sagtevrugteproduserende streek in die Kaapkolonie, die Wes-Kaap. Dié streek het volgens die statistieke van 1890, feitlik die helfte van die plaaslike bedryf se produksie opgelewer. Van die 33 928 ton sagtevrugte wat gedurende dié jaar geproduseer is, het die Wes-Kaap byna die helfte opgelewer. Die vernaamste sagtevrugteproduserende distrikte in dié streek was die Paarl, Stellenbosch, Malmesbury, die Kaapse distrik, Clanwilliam en Worcester.

Volgens die opgawe van 1890 was die streek met die tweede hoogste produksie die Suid- en Suid-ooskus met 22,19 persent van die totale produksie. Die vernaamste distrikte in dié streek was Humansdorp, Uniondale, Oos-Londen, Somerset-Oos, Riversdal, King William's Town, Uitenhage en Bredasdorp.

Alhoewel die Kaapse binneland en die Oos-Kaap in daardie stadium ook sagtevrugte opgelewer het, was die bydrae onderskeidelik 16,11 en 15,45 persent van die totale produksie. Belangrike sagtevrugteproduserende distrikte in die Kaapse binneland was Herbert, Graaff-Reinet, Philipstown en Beaufort-Wes terwyl die distrikte Cathcart,

Aliwal-Noord en Aberdeen as die belangrikste sagtevrugteproduserende distrikte in die Oos-Kaap beskou kan word.

Die sagtevrugtebedryf het teen 1896 dus nog nie 'n belangrike plek in die ekonomie van die Kaapkolonie gehad nie. Alhoewel daar tot en met daardie jaar gereeld sagtevrugte uitgevoer is, was die waarde daarvan in vergelyking met die totale uitvoere, min. Dit was dus nie 'n vername verdienster van buitelandse valuta vir die Kaapkolonie nie. Wat wel van belang was, is die feit dat die uitvoer van sagtevrugte 'n rigtingwyser was vir groter toekomstige uitvoere. Sagtevrugte het ook, wat die binnelandse handel betref, 'n relatiewe klein rol gespeel. Die plaaslike nywerheid, en veral die konfytfabrieke, is tog gestimuleer deurdat meer vrugte in die vorm van konfyt verwerk is. Al hierdie faktore het natuurlik 'n invloed op die produksievolume gehad. Dit is gedurende hierdie tydperk deur verskeie positiewe faktore gestimuleer. Dit was egter nie omvangryk nie. Dit sou vanselfsprekend verder toeneem afhangende van die feit of daar in die jare wat sou kom meer vrugte, en vrugte van goeie gehalte, uitgevoer kon word.

AFDELING I

VERBOUING

HOOFSTUK 2

VERBOUINGSMETODES

Om sagtevrugte suksesvol te produseer en te bemark, was korrekte verbouingsmetodes belangrik. Dit spreek vanself dat produsente, wat meestal wynboere was wat vrugteboerdery as 'n nuwe bedryf beoefen het, nie op die hoogte van die beste verbouingsmetodes was nie. Gevolglik het die private sektor deur middel van veral vrugtekwekersverenigings, boereverenigings, landbouverenigings, tuinbourade, vrugte- en landboukongresse en enkelinge soveel as moontlik gedoen om die beste raad te gee oor die verbouing van sagtevrugte. Ook die staat het baie gedoen om die boere te help. Sedert 1896 is kundiges oral na die Kaapkolonie se vrugteproducerende distrikte gestuur om lesings in verband met verbouing van sagtevrugte te gee.¹⁾

Sowel die private sektor as die staat se pogings was gegrond op algemene verbouingsmetodes. Dit het die volgende ingesluit: keuse van grond en cultivars, grondvoorbereiding, aanplant van bome, uitlê en besproeiing van boorde, snoei, okulering, enting, bespuiting vir plae en siektes, asook algemene verbouingspraktyke.²⁾

1) Vergelyk hoofstukke 5 en 7.

2) Ibid.

Sagtevrugte aard oor die algemeen in die hele Kaapkolonie. Sekere gebiede is egter meer geskik vir verbouing as ander. In dié verband was die Wes-Kaap gedurende die periode onder bespreking die geskikste gebied.³⁾

Die rede hiervoor is die koue, nat winters. Die warm, droë somers sorg vir die rypword van sagtevrugte. Dit verseker goeie opbrengste. Die koue winters verseker dat bome in hul winterstadium bly sodat 'n relatief koel lente die bome nie te vinnig laat bot nie.⁴⁾

Die klimaat van die streke waar sagtevrugte nie op kommersiële skaal geproduseer kon word nie, was onderhewig aan somerreënval. Somerreën laat sagtevrugte sleg word tydens die rypwordingsproses. Sagtevrugte kon dus net in sekere gebiede met welslae op grootskaal geproduseer word.⁵⁾

-
- 3) R. Wallace: Farming Industries of Cape Colony, pp. 161, 177; S.P. van Wyk: Die Uitvoer van Suid-Afrikaanse Somervrugte, 1880-1930, p. 15; O.S.H. Reinecke: Populair - Wetenskaplike Leesboek, pp. 213-214.
- 4) H.E.V. Pickstone: Hints on Fruit Growing, p. 44; S.P. van Wyk: Die Uitvoer van Suid-Afrikaanse Somervrugte, 1880-1930, p. 15; Agricultural Journal, 1.12.1902, p. 609: Country Reports.; F.D. MacDermott: Rural Cape Colony - The District of Paarl (Agricultural Journal, 1.2.1904, pp. 148-159); F.D. MacDermott: Rural Cape Colony - In the District of Stellenbosch (Agricultural Journal, 1.4.1907, pp. 522-526); The Wynberg Times, 18.11.1899, p. 6: Fruit Culture.
- 5) Agricultural Journal, 1.4.1897, p. 393: Report of Messrs. Mayer and Rabie; W. Goulden: Those Experimental or Model Orchards (Agricultural Journal, 1.2.1903, pp. 223-224); The Wynberg Times, 19.8.1899, p. 6: Fruit Culture; R. Wallace: Farming Industries of Cape Colony, pp. 161, 177; O.S.H. Reinecke: Populair - Wetenskaplike Leesboek, pp. 213-214; S.P. van Wyk: Die Uitvoer van Suid-Afrikaanse Somervrugte, 1880-1930, p. 15; The Wynberg Times, 19.8.1899, p. 6: Fruit Culture.

Die grondgehalte, veral in die Wes-Kaap, was oor die algemeen geskik vir die verbouing van sagtevrugte. Die grond in die Wes-Kaap en sekere gedeeltes van die Suid- en Suidooskus was in die reël suur en arm aan natuurlike grondstowwe. Dit is veral toe te skryf aan die hoë reënval en ook vanweë die sanderige aard van die grond. Die baie water het die bemesting gou uit die sanderige grond gewas. Groenbemesting, kraalmis en kunsmisstowwe moes dus gereeld toegedien word.⁶⁾

Die meeste van die grond in die Suid- en Suidooskus, asook die Oos-Kaap en die Kaapse binneland, bestaan veral uit kleileem en sanderige leemgrond. Dit het die neiging gehad om brak te word. Die baie soute kon nie uitgewas word nie, omdat die reënval laag was. Tog was die meeste van dié grond, mits dit nie te brak was nie, geskik vir die verbouing van sagtevrugte.⁷⁾

Omdat grond van distrik tot distrik en van gebied tot gebied gewissel het, was dit noodsaaklik om die regte keuse te maak vir die uitlê van boorde en wingerde. Dit was belangrik om goeie sanderige leemgrond wat nie te

6) R.A. Davis: Fruit Growing in South Africa, pp. 12,29; O.S.H. Reinecke Populair - Wetenskaplike Leesboek, p. 214, Agricultural Journal, 1.1.1900, p. 9: Farm and Veld - Grapes and Fruit.

7) L.C. Holtzhausen: Tuinboukunde quo vadis, p. 116; R.A. Davis: Fruit Growing in South Africa, pp. 25-31; O.S.H. Reinecke: Populair Wetenskaplike Leesboek, p. 215-219; Agricultural Journal, 1.8.1907, p. 207: "Brak" in an Orchard; The Wynberg Times, 19.8.1899, p. 6: Fruit Culture; 10.6.1899, p. 689: Cultivation and Marketing of Fruit.

kleierig was nie, te kies. Die grond moes ook goed gedreineer wees, anders het dit toegeslaan.⁸⁾

'n Faktor wat van groot belang is, is die feit dat baie sagtevrugte weens geografiese omstandighede, nie oral waar veral die grond geskik was, aard nie. Hoogliggende gebiede in die Karoo was onderhewig aan kwaai ryp wanneer die bome moes bot. Somerreëns en buitengewone warm weer was ook skadelik vir sagtevrugte, veral as dit op groot skaal vir bemarking geproduseer is. Daarbenewens het hael en sterk winde jaarliks sy tol geëis. Aan die kusgebiede, veral die Ooskusstreek, was die warm, bedompige klimaat weer verantwoordelik vir swamsiektes. Dit het 'n negatiewe invloed op die vrugte gehad. Die sterk suidoostewind wat in die somermaande in die Wes-Kaap waai, het groot skade onder rypwordende vrugte aangerig.⁹⁾ In

8) P. MacOwan and C.E. Pillans: Manual of Practical Orchard Work at the Cape, pp. 14-19; H.E.V. Pickstone: Hints on Fruit Growing, p. 5; O.S.H. Reinecke: Populair - Wetenskaplike Leesboek, pp. 215-216; P.J. Cillie: Report on Lecturing Tour in the Eastern and Midland Districts in the Interest of the Fruit Industry and Orchard Work in General (Agricultural Journal, 25.11.1897, p. 644); Agricultural Journal, 1.1.1903, pp. 105-106, Rural Reports; 1.1.1903, pp. 581-582: Meetings of Fruit Growers - The Graaff-Reinet Association.

9) A.9-1892 Report of the Select Committee on Fruit Culture and Fruit Export, p. 4; R.A. Davis: Fruit Growing in South Africa, pp.20-21, 57-58; R. Wallace: Farming Industries in Cape Colony, p. 83; F.D. MacDermott: Rural Cape Colony - The Queenstown District (Agricultural Journal, 1.12.1903, pp. 651-652); F.D. MacDermott: Rural Cape Colony - In the District of Komgha (Agricultural Journal, 1.5.1905, p. 670); Agricultural Journal, 10.6.1897, p. 689: Cultivation and Marketing of Fruit; 25.10.1900, pp. 544-545: Frosts and Fruit Culture; 3.1.1901, p. 42: Protection of Young Fruit from Frost; 25.4.1901, pp. 551-552: Preventing Damage by Hail; 1.1.1903, p. 105: Rural Reports; 1.7.1907, p. 104: Rural Reports.

hoofstuk 4 word daar in meer besonderhede verduidelik watter invloed natuurelemente op die sagtevrugtebedryf gehad het.

2.1 Keuse en ligging van grond vir die uitlê van boorde

Wanneer 'n produsent 'n boord of wingerd vir die aanplant van sagtevrugtebome of tafeldruifstokke oorweeg het, was die eerste belangrike aspek wat hy in aanmerking geneem het, die ligging en keuse van die grond. Wat die ligging van die grond betref, was dit belangrik om die natuurelemente in gedagte te hou. In die Wes-Kaap is die sterk suidoostewind in berekening gebring. Die invloed van ryp is weer in feitlik die res van die Kaapkolonie in gedagte gehou. In die binneland was daar natuurlik die sterk westewind wat gedurende Augustusmaand baie skade aangerig het.¹⁰⁾

Alle sagtevrugtebome verkies sanderige leemgrond met goeie dreinerings. Vlak grond is nie oorweeg nie, omdat die wortelstelsel van die bome en wingerdstokke nie die grond behoorlik kon binnedring om voedsel op te neem nie. Plantvoedsel is in sulke grond ook gou opgebruik. Die gevolg was dat die wortels van die boom na die oppervlakte kon

10) G.35-1894 Reports of the Principals of the Government Agricultural Schools for the year 1893, p. iv; G.30-1907 Report of the Director of Agriculture for the 1906, p. iii; G.10-1910 Report of the Department of Agriculture for the year ended 1909, p. 184.

versprei en nie genoeg water gedurende die somermaande kon absorbeer nie. Die gevaar het ook bestaan dat sagtevrugtebome in dié tyd deur sterk winde omgewaai kon word.¹¹⁾

Perskes, appels en appelkose hou van diep, sanderige leemgrond terwyl pere, druiwe en pruime voorkeur gee aan kleileemgrond. Kleigrond is derhalwe vermy, ondanks die feit dat dié soort grond gewoonlik baie vrugbaar was. Een van die grootste nadele was dié van swak dreinerings. Die bewerking daarvan was ook moeilik. Grond wat sanderig is, het die voordeel dat dit met gemak bewerk kan word. Leemgrond is uitstekend vir die meeste soorte sagtevrugtebome.¹²⁾

Die volgende eienskappe van grond is ook in aanmerking geneem: grond met 'n los struktuur was baie belangrik omdat dit maklik bewerkbaar was en genoeg lug en water deurgelaat het. Die diepte van die grond was van groot belang, veral omdat die boom se wortels sonder moeite diep in die grond kon indring om plantvoedsel en water op te neem. Bome wat in diep grond geplant is, het nie maklik

-
- 11) O.S.H. Reinecke: Populair - Wetenskaplike Leesboek, p. 216; R.A. Davis: Fruit Growing in South Africa, pp. 57-59; The Wynberg Times, 20.6.1896, p. 6: Apple culture; E.B. Voorhees: Practical Orchard Management (The Wynberg Times, 13.11.1897, p. 7); C. Fuller: A Fruit-Grower's Handbook of the culture and management of Fruit Trees, pp. 19-25.
- 12) C.J. Howlett: The Formation of an Orchard (Agricultural Journal, 1.5.1903, pp. 581-582); O.S.H. Reinecke: Populair - Wetenskaplike Leesboek, p. 216.

omgewaai, versuip of gedurende die lae reënvalperiode swaar gekry nie. Dit was noodsaaklik om seker te maak dat die grond vrugbaar was. Die rede spreek vanself: 'n boom vereis heelwat plantvoedsel om hout en vrugte te vorm. Wanneer 'n boom nie na behore groei nie, ontwikkel die boom swak, word die blare geel en is die vrugte klein. Trouens, grond kan nooit vrugbaar genoeg wees nie. Gewoonlik moet die vrugbaarste grond nog bemes word om die beste produksie te verseker. Die ondergrond was 'n belangrike faktor om in oorweging te neem as 'n boord uitgesoek moes word. Natuurlike, vrugbare grond is belangrik, omdat bogrond in die reël maklik bewerkbaar is. Die fisiese toestand kan verbeter word deur plantvoedsel toe te dien en doeltreffende dreinerings voor te berei.¹³⁾

Diep, laagliggende grond, met goeie dreinerings is uitstekend vir bogrond. Dié grond is gewoonlik vrugbaar, klam en kan, indien nodig, met min onkoste gedreineer word.¹⁴⁾

Hoe droër die klimaat, hoe dieper moes die grond bewerk word sodat die vog beter behou kon word. Dit was dus veral vir diegene in droër dele belangrik om 'n geskikte

13) E.B. Voorhees: Practical Orchard Management (The Wynberg Times, 13.11.1897, p. 7); The Wynberg Times, 20.6.1896, p. 6: Apple Culture, R.A. Davis: Fruit Growing in South Africa, pp. 57-65.

14) C.J. Howlett: The Formation of an Orchard (Agricultural Journal, 1.5.1903, p. 582); R.A. Davis: Fruit-Growing in South Africa, p. 57).

stuk grond, wat goed gedreineer was, vir 'n boord uit te soek.¹⁵⁾

Vlak- en kleigrond is vermy. Sulke grond het bome swak laat groei. Dit het ook heelwat gekos om voor te berei. Swak gedreineerde grond, dit wil sê nat, moerasagtige grond, was ook nie geskik nie. Dié tipe grond het nie genoegsame lug bevat nie, het 'n te lae temperatuur gehad en was moeilik bewerkbaar. Swak gedreineerde grond het ook ongesonde toestande vir bome en wingerde geskep en het swak, waterige, onryp vrugte voortgebring. Té brak grond was ook ongeskik en is net ná spesiale behandeling benut as beter grond nie beskikbaar was nie.¹⁶⁾

2.2 Grondvoorbereiding

Voordat 'n boord uitgelê kon word, was dit noodsaaklik om grond goed voor te berei. Hierdie voorbereiding sou 'n bepalende invloed hê op die sagtevrugte wat vir die volgende sowat vyftien tot twintig jaar op die terrein gekweek word. In die praktyk het grondvoorbereiding die verwydering van bosse en bome ingesluit. As daar groot

15) A.G.R. 321 Correspondence File, F. 371, Vol. 15, Fruit Culture, 1898-1904: Report on Eastern Tour, 1898 by C.E. Pillans, 1898, n.p.

16) A.I. Perold: Drainage (Agricultural Journal, November 1910, pp. 565-567); C.J. Howlett: The Formation of An Orchard (Agricultural Journal, 1.5.1903, p. 582); O.S.H. Reinecke: Populair - Wetenskaplike Leesboek, p. 218; R.A. Davis: Fruit-Growing in South Africa, p. 57.

SNOEI EN BESPUITING VAN SAGTEVRUGTEBOME

rotse of klippe op die terrein was, moes dit verwyder word. Rotsagtige grond moes liefers vermy word, deurdat dit moeilik bewerkbaar was.¹⁷⁾ Die grond is tot op 'n diepte van sowat 'n halwe meter omgeploeg. Daardeur is verseker dat die grond meer lug en vog kon absorbeer wat vir optimale groei noodsaaklik is.¹⁸⁾

Die volgende belangrike stap was om, indien nodig, die grond te dreineer.¹⁹⁾ P. MacOwan en C.E. Pillans het in hul boek wat in 1896 in die Kaapkolonie gepubliseer is, getitel: Manual of Practical Orchard-Work at the Cape, dit duidelik gestel dat 'n boord so geleë moes wees dat dit maklik gedreineer kon word. Grond wat nie dreineerbaar

-
- 17) H.E.V. Pickstore: The General Treatment at Planting and during First Season's Growth of a Young Orchard (The Wynberg Times, 4.9.1897, p. 7); H.H. Hards: Fruit Culture (Agricultural Journal, 1.11.1907, p. 552); P. MacOwan and C.E. Pillans: Manual of Practical Orchard Work at the Cape, pp. 15-19; Agricultural Journal, 23.7.1896, p. 380; Fruit Culture - Using Dynamite to prepare Land for Fruit Tree Planting; 23.12.1897, pp. 779-782; Planting Fruit Trees.
- 18) R. Wallace: Farming Industries of Cape Colony, p. 179; R.A. Davis: Fruit-Growing in South Africa, p. 58; The Cape Times, 4.11.1897, p. 7; Paarl Fruit Growers; Agricultural Journal, 9.12.1897, p. 671: Subsoiling; 3.2.1898; p. 121: A Disc Subsoiler; 18.7.1901, p. 83: Subsoiling; 1.5.1903, pp. 581-582: Meetings of Fruit-Growers - The Graaff-Reinet Association.
- 19) P. MacOwan and C.E. Pillans: Manual of Practical Orchard Work at the Cape, p. 14; G.34-1898 Reports of the Agricultural Assistants at Cape Town, Grahamstown and Stellenbosch for the year 1897, p. 16; Agricultural Journal, 23.12.1897, pp. 779-880: Planting Fruit Trees; A.I. Perold: Drainage (Agricultural Journal, November 1910, pp. 565-570).

was nie, het groot probleme vir wingerde ingehou.²⁰⁾

Alhoewel daar 'n paar maniere van dreinerings was, was die kundiges ten gunste van 'n baie eenvoudige metode. Dit het bloot beteken dat slote van ongeveer twee voet (0,6 meter) diep tussen die rye sagtevrugtebome of wingerdstokke gegrawe en met rivierklippe opgevul word. Daarna is dit met takke toegemaak en met grond opgevul. Die takke het egter gou verrot. Daarom is 'n meer duursame Franse metode voorgestel om die dreineringslote met gegalvaniseerde ysterplate wat met teer behandel is, te bedek. Teerbe-handeling het die lewensduur van die ysterplate verleng. Ander alternatiewe was natuurlik om die slote oop te laat of om die grond glad nie te dreineer nie.²¹⁾

'n Baie goedkoper metode is in 1905 deur Rowland Taylor van die plaas, M'Foshola, naby Wellington, bekendgestel. Taylor het onder meer gesê: "Drainage is a most important branch of successful farming, and farmers here in the Western Province particularly, find the greatest difficulty in making durable drains in their vineyards and orchards. Some use vine cuttings, or poles, and even bushes

20) P. MacOwan and C.E. Pillans: Manual of Practical Orchard Work at the Cape, p. 14.

21) P. MacOwan and C.E. Pillans: Manual of Practical Orchard Work at the Cape, pp. 16-18; C. Fuller: A Fruit-Grower's Handbook of the culture and management of Fruit Trees, pp. 23-25.

- making what are known as French drains - with very poor results, as most of the drains have to be opened up every second or third year, entailing no end of expense and being cleaned all the year round, retard cultivation during the summer months being at that time probably dry, while the trees or vines on either side suffer considerably."²²⁾

Sy idee, wat met verloop van tyd groot byval gevind het, het bestaan uit vorms waarin sementpype gegiet is. Die pype is in slote van vier voet (1,21 meter) diep gelê. Omdat die sement baie poreus is, het die water van bo af deur die pyp gesyfer. Met die uitloop van die water is die boord gedreineer. Dit was 'n baie ekonomiese wyse van dreinerings. Dit was op die lange duur ook baie meer ekonomies as die Franse metode. Die sementpype het 'n baie langer lewensduur gehad en was heelwat goedkoper. Dit het in 1905 ongeveer £2 15 0 per 3 000 jaart (2 742 meter) gekos om te maak. Die koste verbonde aan die grawe van die slote en die lê van die pype was nie hierby ingesluit nie. Dit het met verloop van tyd die gewildste wyse van dreinerings geword.²³⁾

22) Agricultural Journal, 1.12.1905, pp. 831-833: Cement Drain Pipes for Orchards and Vineyards.

23) A.I. Perold: Drainage (Agricultural Journal, November 1910, pp. 567-570); Agricultural Journal, 1.12.1905, pp. 831-833: Cement Drain Pipes for Orchard and Vineyards.

Die volgende belangrike stap was die uitmeet van die boorde. Gedurende die onderhawige periode het die boere, weens 'n gebrek aan meetapparaat, van die diagonale metode gebruik gemaak. Dit het die uitmeet van reghoeke beteken waarvan die langste sy 80 voet (24,38 meter) en die kortste sy 63 voet (19,2 meter) was. Die stuk aarde is daarna in kleiner vierkante opgedeel. Op die hoeke van die vierkante is die tafeldruifstokkies of sagtevrugteboompies geplant.²⁴⁾

Daar was ook 'n alternatiewe metode. 'n Lang koperdraad van ongeveer 100 jaart (91,4 meter) is vir dié doel gebruik. Op die koperdraad is soldeermerkies aangebring. Dit het die presiese afstand tussen die sagtevrugtebome of tafeldruifstokkies aangedui. Nadat 'n hoek vanaf 'n bepaalde punt van die aangewese boord haaks bepaal is, is die koperdraad vanaf daardie bepaalde punt van die hoek neergelê en is daar by die merkies op die koperdraad, merkstokkies ingeslaan. Om egter die presiese plek te bepaal waar die boom in die gat moes staan (nadat die merkstokkies uitgetrek is om die gat te maak) is die koperdraad weer eens oor die rye gate neergelê. Die boompies is presies geplant waar elke merkie op die draad oor die gat gehang het.²⁵⁾

-
- 24) P. MacOwan and C.E. Pillans: Manual of Practical Orchard Work at the Cape, p. 21.
- 25) H.H. Hards: Fruit Culture (Agricultural Journal, 1.11.1907, pp. 552-553); H.E.V. Pickstone: Fruit Culture - The General Treatment at Planting and during First Season's Growth of a Young Orchard (The Wynberg Times, p. 7).

'n Belangrike aspek wat soms deur baie produsente geïgnoreer is, was die vraag hoe ver sagtevrugtebome en tafeldruifstokke van mekaar geplant moes word. Sommige produsente het weens 'n gebrek aan kennis die bome te na aan mekaar geplant. Dit was nadelig vir die boom en vrug omdat hulle nie genoeg ruimte gehad het om te ontwikkel nie. Die bewerking van die bome en stokke is ook daardeur baie bemoeilik.²⁶⁾

Daar was oor die algemeen groot onsekerheid ten opsigte van die doeltreffende afstande. Die meeste kenners van daardie tyd, soos MacOwan, Pillans en Pickstone, was van mening dat die bome tussen 15 voet (4,57 meter) en 20 voet (6,09 meter) van mekaar geplant moes word. Veiligheids- halwe was dit beter om alle bome 20 voet (6,09 meter) uit mekaar te hou.²⁷⁾

Wallace het in sy werk, getitel: Farming Industries of Cape Colony, wat in 1896 gepubliseer is, aangedui dat selfs

26) P. MacOwan and C.E. Pillans: Manual of Practical Orchard Work at the Cape, p. 21).

27) A. Cazalet: Planting Fruit Trees: Hints for beginners on planting out trees and preparing the soil (The Wynberg Times, 26.6.1897, p. 6); H.E.V. Pickstone: Fruit Culture - The General Treatment at Planting and during First Season's Growth of a Young Orchard (The Wynberg Times, 4.9.1897, p. 7); R. Wallace: Farming Industries of Cape Colony, p. 180; The Wynberg Times, 11.6.1898, p. 2: Hints as to Planting and Pruning Young Fruit Trees; C.E. Pillans: Fruit Culture (The South African Storekeeper, 4.10.1900, p. 6).

25 voet (7,62 meter) oorweeg kon word.²⁸⁾

Sommige van Wallace se voorskrifte oor die afstand tussen sagtevrugtebome kon nie in die Kaapkolonie van toepassing gemaak word nie. Baie aspekte van sagtevrugteverbouing wat in Europa van belang was, wou hy ook op die Kaapkolonie, met sy eiesoortige klimaatomstandighede en grondtipes, van toepassing maak. Sy voorstel van 25 voet (7,62 meter) was vir die Kaapse omstandighede te ver uitmekaar, omdat die bome nie só ontwikkel het soos in die natter, vrugbare grond van Engeland nie.²⁹⁾

Daar was egter nie 'n definitiewe voorgeskrewe reël ten opsigte van die afstand tussen bome nie. Die benadering oor die algemeen was dat bome tussen 15 voet (4,57 meter) en 25 voet (7,62 meter) van mekaar geplant moes word. Afstande het ook afgehang van die omstandighede, soos windstorms en die tipe grond waarin die bome geplant was.³⁰⁾

28) R. Wallace: Farming Industries of Cape Colony, p. 180.

29) Ibid.

30) R. Wallace: Farming Industries of Cape Colony, p. 180; H.E.V. Pickstone: Hints on Fruit Growing, p. 41; A. Cazalet: Planting Fruit Trees - Hints for beginners on planting out trees and preparing the soil (Wynberg Times, 26.6.1897, p. 6); H.E.V. Pickstone: Fruit Culture - The General Treatment at Planting and during First Season's Growth of a Young Orchard (The Wynberg Times, 4.9.1897, p. 7); C.E. Pillans: Fruit Culture (The South African Storekeeper, 4.10.1900, p. 6).

Wat die afstand tussen tafeldruifstokke betref, was daar ook nie 'n duidelike aanduiding nie. Daar was slegs 'n aanduiding van hoe ver druifstokkies vir wynmaakdoeleindes van mekaar geplant moes word. Afhangende van die vrugbaarheid van die grond, het die afstande gewissel van 3' x 3½' (0,91m x 1,06m) tot 7' x 7' (2,14m x 2,14m.)³¹⁾

Daar was egter kritiek teen wingerdstokke wat te na aan mekaar geplant was, veral dié met 'n afstand van 3' x 3' (0,91m x 0,91m) en 3½' x 3½' (1,06m x 1,06m) van mekaar. 'n Gemiddelde aanvaarbare afstand was 5' x 5' (1,5m x 1,5m) of 6' x 6' (1,21m x 1,21m.) Die laasgenoemde afstande was beter geskik. Wingerde kon onder dié omstandighede beter bewerk en bemes word. Dit het ook die voordeel gehad dat tafeldruifstokke wat verder van mekaar geplant was, beter groei stimuleer.³²⁾

Nadat die plekke vir die bome aangedui is en die boompies of stokkies bekom is, is die gate gegrawe. Die gate is gewoonlik 3' x 4' x 2½' (0,9m x 1,2m x 0,76m) gemaak.

31) D.J. van Zyl: Kaapse Wyn en Brandewyn, p. 18; R. Wallace: Farming Industries of Cape Colony, pp. 142-143; C. Mayer: The Reconstruction and Future Cultivation of Vineyards (Agricultural Journal, 16.9.1897, pp. 266-267).

32) Ibid.

Dit was ook belangrik dat alle gate eers gegrawe moes word sodat die grond wat uit die gate kom, genoeg lug en sonskyn kon kry.³³⁾

Wanneer die boompies of stokkies vanaf die kwekery aangekom het, is die bondel boompies of stokkies dadelik losgemaak en in 'n koel plek bewaar totdat die gate gereed was. Dit was baie belangrik dat die wortels van die boompies nie droog moes word nie, want dit sou die boompie in so 'n mate knou dat die produksie-moontlikhede daarvan beperk sou wees.³⁴⁾

Die beste tyd vir die plant van sagtevrugteboompies en tafeldruifstokkies was gedurende die laat winter, dit wil sê vanaf die middel van Julie tot die einde van Augustus.³⁵⁾ Groot sorg is gedra sodat die verskillende cultivars nie deurmekaar geraak het nie. Voordat die boompies of stokkies geplant is, is alle beskadigde wortels met 'n skerp mes afgesny. Om die boompie te plant, was die werk van twee of drie arbeiders. Los bogrond is in die

33) C.E. Pillans: Fruit Culture (The South African Storekeeper, 4.10.1900, p. 16); P. MacOwan: Manual of Practical Orchard-work at the Cape, pp. 23-24; H.E.V. Pickstone: Hints on Fruit-Growing, p. 42; A. Cazalet: Planting Fruit Trees - Hints for beginners on planting out trees and preparing the soil (The Wynberg Times, 26.6.1897, p. 6).

34) Agricultural Journal, 1.4.1903, p. 416: Farm and Veld.

35) A. Cazalet: Planting Fruit Trees - Hints for beginners on planting out trees and preparing the soil (The Wynberg Times, 26.6.1897, p.6); The Wynberg Times, 11.6.1898, p. 2: Hints as to Planting and Pruning Young Fruit Trees; 13.1.1900, p. 2: Fruit Culture - When to plant; H.E.V. Pickstone: General Treatment of planting and pruning - First Season's Growth of a Young Orchard (The Wynberg times, 4.9.1897, p. 7).

gat gegooi en dit is gelykgemaak. Daarna is die boompie of stokkie in die gat geplaas en met grond opgevul. As seker gemaak is dat die boompie of stokkie stewig op sy plek was, is dit natgegooi. Geen kraalmis of enige ander kunsmis soos ghwano moes in die gat gegooi word nie. Dit sou die wortels beskadig en groei op dié wyse vertraag. Nog 'n belangrike aspek wat in gedagte gehou is, was die feit dat die sterkste wortels van die boompies na die windkant geplaas is om die boompie op dié wyse behoorlik te anker. Wanneer die boompies geplant is, is gesorg dat dit in lyn was met dié wat reeds geplant was. Die boompie of stokkie is dan gesnoei. Dit is onmiddellik, en weer ná twee dae, behoorlik natgegooi.³⁶⁾

Indien moontlik, het die planting gedurende koel weer of laat in die middag geskied. 'n Boompie wat in sulke omstandighede geplant is, het die voordeel gehad dat dit kans gekry het om redelik vinnig te herstel. Dit het nie nodig gehad om 'n stryd teen natuurelemente te voer nie.³⁷⁾

36) P.J. Cillie: Report on Lecturing Tour in the Eastern Midland and Midland Districts in the interest of the Fruit Industry and Orchard Work in General (Agricultural Journal, 25.11.1897, pp. 644-645); E.B. Voorhees: Practical Orchard Management (The Wynberg Times, 13.11.1897, p. 7); A.H. Benson: Apple Culture (The Wynberg Times, 4.7.1896, p. 7); H.H. Hards: Fruit Culture (Agricultural Journal, 1.11.1907, pp. 555-556); A. Cazalet: Planting Fruit Trees - Hints for beginners on Planting out trees and preparing the soil (The Wynberg times, 26.6.1897, p. 6).

37) H.H. Hards: Fruit culture (Agricultural Journal, 1.11.1907, pp. 555-556); P. MacOwan and C.E. Pillans: Manual of Practical Orchard-Work at the Cape, pp. 26-27; The Wynberg Times, 6.5.1899, p. 6: Cultivation of Peaches and Nectarines.

Die toevoeging van kraalmis of enige ander bemesting was ontoelaatbaar. Die grond is wel (soos later in meer detail uiteengesit sal word,) bemes deur groenbemesting, kraal- of stalmis, kunsmis of ghwano toe te voeg en in die grond in te werk. Die bemesting kon dan stadig na die dieperliggende dele afsak en deur die lang wortels geabsorbeer word.³⁸⁾

Nog 'n belangrike aspek was om sagtevrugtebome van verskillende cultivars duidelik te merk of om die boorde (indien 'n paar boorde met verskillende soorte cultivars naby mekaar geleë was) te merk. Wanneer oestyd aangebreek het, kon die produsent dan maklik die oes van vrugte hanteer en beheer. Dit het ook baie praktiese probleme uit die weg geruim, veral omdat daar met ongeskoolde arbeid gewerk is. Trouens, die produsent kon vir homself 'n behoorlike plan opstel en daarop aandui waar al die verskillende sagtevrugtesoorte geplant is.³⁹⁾

Dit was altyd 'n goeie beginsel om nie té jong boompies te koop nie. Jaaroud boompies het beter ontwikkel as dié wat

38) A. Cazalet: Planting Fruit Trees: Hints for beginners on planting out Trees and preparing the soil (The Wynberg Times, 26.6.1897); C.J. Howlett: The Formation of An Orchard (Agricultural Journal, 1.5.1903, p. 582); H.H. Hards: Fruit Culture (Agricultural Journal, 1.11.1907, p. 555); H.E.V. Pickstone: Hints on Fruit Growing, pp. 42-43; P. MacOwan and C.E. Pillans: Manual of Practical Orchard-Work at the Cape, pp. 26-27.

39) H.E.V. Pickstone: Hints on Fruit Growing, p. 43; P. MacOwan and C.E. Pillans: Manual of Practical Orchard-Work at the Cape, p. 27.

net 'n paar maande oud was. Indien die boompies nie baie sterk was nie, is dit ondersteun deur 'n stok langs die boompies in te steek en dit daaraan vas te maak. Dit het verhoed dat die boompie onnodig deur wind uit sy plek gedruk is. Op dié wyse was dit van 'n goeie begin ver-seker.⁴⁰⁾

Die volgende stap was om die boompie behoorlik te snoei. Gewoonlik het die kwekery die boompies voor versending klaar gesnoei. Dit het verpakking vergemaklik. Volgens MacOwan en Pillans moes voornemende planters daarop aandring dat die snoeiwerk deur die produsent self gedoen word. Dit was baie belangrik omdat die boer self sy bome kon vorm gee volgens die fisiese behoeftes rakende die ligging van die boord en die natuurelemente.⁴¹⁾

Gewoonlik is die boompie tot op kniehoogte, dit wil sê ongeveer 18 duim (45cm) teruggesnoei sodat dit nuwe lote uit die ogies kon vorm. Vier ogies waaruit die nuwe lote gevorm is, is gewoonlik behou. Orige ogies is afgeevryf. Dié wat oorgebly het, kon 'n bepaalde vorm aan die boompie gee. Die boompies is eers weer in die volgende seisoen gesnoei. Indien die boompies reeds 'n paar lote gehad het,

40) P. MacOwan and C.E. Pillans: Manual of Practical Orchard-Work at the Cape, p. 28.

41) P. MacOwan and C.E. Pillans: Manual of Practical Orchard-Work at the Cape, pp. 24,28; The Wynberg Times, 6.5.1899, p. 6: Cultivation of Peaches and nectarines.

is gesorg dat dit in 'n Y-vorm gesnoei word. Dit sou verseker dat die volwasse boom later genoeg lug en sonlig in die middel daarvan kry. Op sy beurt het dit weer gesorg vir 'n beter oes.⁴²⁾ Wingerdstokkies is kort teruggesnoei om sodoende nuwe lote te vorm. Omdat die wingerdstokkies 'n bosvorm het, is daar nie soveel klem gelê op die vorm wat die stok aangeneem het nie. Opgeleide wingerde was in daardie stadium nog nie 'n algemene verskynsel in die Kaapkolonie nie. As dit wel toegepas is, moes sorg gedra word dat lote so gevorm word dat dit in die rigting van die draad gerank het.⁴³⁾

Met die plant van bome en wingerdstokkies was daar 'n paar potensiele probleem-areas waarteen die produsent moes waak. Bome moes nie in grond geplant word wat nie behoorlik ondergronds losgemaak is nie. Dit het verhoed dat bome behoorlik groei, omdat die wortels nie deur die harde grond kon dring nie. So 'n boom het nooit werklik vrugte

42) P.J. Cillie: Report on Lecturing Tour in the Eastern Province and Midland Districts in the Interest of the Fruit Industry and Orchard Work in General (Agricultural Journal, 25.11.1897, pp. 644-645); C.J. Howlett: The formation of An Orchard (Agricultural Journal, 1.5.1903, p. 582); A. Cazalet: Planting Fruit Trees: Hints for beginners on planting out trees and preparing the soil (The Wynberg Times, 26.6.1897); P. MacOwan and C.E. Pillans: Manual of Practical Orchard-Work at the Cape, p. 29; H.E.V. Pickstone: Hints on Fruit Growing; The Wynberg Times, 11.6.1898, p. 2: Hints as to Planting and Pruning Young Fruit Trees; Agricultural Journal, 1.4.1903, p. 416: Farm and Veld.

43) The Wynberg Times, 6.5.1899, p. 6: Cultivation of Peaches and Nectarines; H.E.V. Pickstone: Hints on Fruit Growing, p. 43; P. MacOwan and C.E. Pillans: Manual of Practical Orchard-Work at the Cape, p. 29.

gedra nie.⁴⁴⁾

Vrugteboompies en wingerdstokkies is ook nie in grond geplant wat te nat is nie. Ongedreineerde grond was totaal ontoelaatbaar, omdat die wortels nie genoeg lug gekry het nie en as gevolg daarvan sou versuip het. Dit het ook die boompies of stokkies se groei in so 'n mate vertraag dat dit geen bemarkingswaarde gehad het nie.⁴⁵⁾

Aminosure het die verswakte wortels gebrand en soms só beskadig dat die boompie of wingerdstokkie gevrek het. Min mis is met die grond wat uit die gat gekom het, vermeng. Die beste was om die boord, wanneer die boompies of stokkies klaar geplant is, op die normale wyse te bemes.⁴⁶⁾

Nog 'n fout was om grond uit te kies wat baie klipperig was. Dit was nie net moeilik om die grond voor te berei nie, maar ook moeilik om te dreineer, te bewerk en te bemes. Dit het die graawe van gate ook bemoeilik en die

44) Agricultural Journal, 14.9.1899, p. 412: Planting Fruit Trees.

45) Ibid., 23.12.1897, pp. 779-780: Planting Fruit Trees.

46) The Wynberg Times, 11.6.1898, p. 2: Hints as to Planting and Pruning Young Fruit Trees; Agricultural Journal, 1.5.1903, pp. 581-582: Meeting of Fruit Growers - The Graaff-Reinet Association; H.E.V. Pickstone: Hints on Fruit-Growing; P. MacOwan and C.E. Pillans: Manual of Practical Orchard-Work at the Cape, p. 26.

groei van die bome en stokke vertraag.⁴⁷⁾

'n Ander fout wat dikwels begaan is, was die aankoop van swak of siek vrugteboompies en wingerdstokkies.⁴⁸⁾

Nog 'n fout was om ander gewasse tussen die bome wat aangeplant is, te saai. Daarmee het die produsent die boom van sy voedsel beroof en het hy nóg 'n goeie kwaliteit gewas nog 'n goeie kwaliteit sagtevrug geoes. Om goeie kwaliteit en kwantiteit vrugte te kon oes, moes grond deeglik bewerk word. Dit kon nie gedoen word met gewasse wat tussen die bome of stokke geplant of gesaai is nie.⁴⁹⁾ So, byvoorbeeld, het C. Mayer in 1897 in 'n artikel in die Agricultural Journal gereageer ten opsigte van die plant van ander gewasse tussen wingerdstokke: "In connection with the measures to be taken when laying out new vineyards, I must refer to the cultivation of crops between the vines in the first year, and strongly recommend to abandon this."⁵⁰⁾

47) The Wynberg Times, 29.8.1896, p. 3: Standing Orchards.

48) Ibid.

49) G.31-1909 Report of the Department of Agriculture for the year ended 1908, p. 88.

50) C. Mayer: The Reconstitution and Future Cultivation (Agricultural Journal, 16.9.1897, p. 267).

Nog 'n belangrike oortreding deur die produsent was die kweek van eie boompies en stokkies. Dit het dieselfde nadeel gehad as wanneer ander gewasse in die boorde of wingerde geplant was. Die meeste van die produsente het boompies en stokkies van 'n swak kwaliteit gekweek. Pillans sê in sy verslag van 1908 dit was een van die grootste sondes wat produsente in dié jare gedoen het.⁵¹⁾

Een van die mees fundamentele maatreëls wat 'n produsent moes tref, was om slegs die beste cultivars vir bemarkingsdoeleindes te plant. Dit het sy kapitale belegging verhoog. Ook die prys wat sy produk uiteindelik behaal, sou dit vir hom absoluut die moeite werd maak.⁵²⁾ So, byvoorbeeld, is dit in The Wynberg Times van 29 Augustus 1896 duidelik gestel: "(That)... most planters have planted too many varieties, many of them unsuited to the work, and while they may be fine for the private gardener, they are worthless for commercial use."⁵³⁾

2.3 Versorging van boom en vrug

Een van die belangrikste aktiwiteite van die sagtevrugte-

51) G.31-1909 Report of the Department of Agriculture for the year ended 1908, p. 88.

52) The Wynberg Times, 11.6.1898, p. 2: Hints as to Planting and Pruning Young Fruit Trees.

53) Ibid., 29.8.1896, p. 3: Standing Orchards.

produsent was die jaarlikse versorging van die reeds gevestigde boord of wingerd. Dit het onder meer die ploeg en skoonmaak van die grond behels. Om die ideale toestande vir 'n oes van hoogstaande gehalte te verseker, moes genoeg vog en lug aan die plant voorsien word. Grond wat ongereeld bewerk is, was vir alle praktiese doeleindes dood.⁵⁴⁾ Doeltreffende onkruidbestryding was ook noodsaaklik. As die grond gereeld bewerk is, is die onkruid ondergeploeg wat die voordeel ingehou het dat meer water en voedsel vir die boom of stokkie beskikbaar was. Ondergeploegde onkruid het as groenbemesting gedien. Terselfdertyd is die grond ook losgehou.⁵⁵⁾

Grondbewerking is gewoonlik in die winter gedoen. 'n Tweede grondbewerkingsperiode was nodig aan die einde van die winter. Dit het bestaan uit die eg van die boorde en wingerde gedurende November- en Desembermaand. Die grond het daarna geen bewerking meer nodig gehad tot die wintermaande weer aangebreek het nie.⁵⁶⁾

54) A.H. Benson: Apple Culture (The Wynberg Times, 11.7.1896, p. 6); E.B. Voorhees: Practical Orchard Management (The Wynberg Times, 13.11.1897, p. 7); C. Mayer: The Reconstitution and Future Cultivation of Vineyards (Agricultural Journal, 16.9.1897, p. 266); H.E.V. Pickstone: Hints on Fruit Growing, p. 33.

55) H.E.V. Pickstone: Hints on Fruit Growing, p. 33.

56) C. Mayer: The Reconstitution and Future Cultivation of Vineyards (Agricultural Journal, 5.8.1897, p. 118-119); R. Wallace: Farming Industries of Cape Colony, pp. 182, 144, 145; H.E.V. Pickstone: Hints on Fruit Growing, p. 34; P. MacOwan and C.E. Pillans: Manual of Practical Orchard-Work at the Cape, pp. 36-37; Agricultural Journal, 24.6.1897, p. 733: Ploughing under green Crops.

Grondbewerking is gewoonlik met 'n gewone ploeg met een of meer skare gedoen. Die ploeg en eg is deur muile of perde getrek. Die grond rondom die wingerdstok se stam is met grawe skoongeskoffel. Wingerde, so is deur /C. Mayer aanbeveel, moes ook gereeld met 'n diepteploeg losgemaak word. Dit het groei gestimuleer.⁵⁷⁾

'n Belangrike vereiste vir goeie verbouing, was die toedien van gereelde bemesting. Die grond van die Kaapkolonie is arm aan natuurlike bemesting. Sagtevrugte het 'n behoefte aan potas, kalk, magnesium, yster, fosfaat en swawel. Dit was dus noodsaaklik om gereeld bemestingstowwe toe te dien.⁵⁸⁾ Volgens MacOwan en Pillans was dit egter belangrik om eers die grond te ontleed voordat misstowwe toegedien word. Weldra sou die Departement Landbou ontledingsdienste aan produsente voorsien. Dit het die boere gehelp om die regte bemesting te gebruik.⁵⁹⁾

-
- 57) A.C. MacDonald: Horse Labour in Orchards and Vineyards (Agricultural Journal, 5.8.1897, p. 124); C. Mayer: The Reconstitution and Future Cultivation of Vineyards (Agricultural Journal, 5.8.1897, pp. 118-119, 226); R. Wallace: Farming Industries of Cape Colony, pp. 440-441; P. MacOwan and C.E. Pillans: Manual of Practical Orchard-Work at the Cape, p. 36.
- 58) C. Fuller: A Fruit-Grower's Handbook of the Culture and Management of Fruit Trees, pp. 32-36; F.L. Waltrous: Alfalfa or clover as a food for the Orchard (The Wynberg Times, 7.3.1896, p. 2); A.H. Benson: Apple Culture (The Wynberg Times, 1.8.1896, p. 7).
- 59) C.F. Juritz: Agricultural Soils of the Cape Province; C.F. Juritz: Analysis of Soils - Paarl and Worcester Divisions (Agricultural Journal, 13.3.1902, p. 351); C.F. Juritz: The Agricultural Soils of Cape Colony - Investigation and Analysis (Agricultural Journal, 1.1.1909, pp. 64-77).

Die mees algemene soort bemesting was skaap-, bees- en gemengde kraalmis, vars perdemis en ghwano. Al die missoorte het die volgende elemente bevat: stikstof, potas, kalk en fosforsuur. Beesmis, asook skaap- en stalmis, was redelik maklik beskikbaar.⁶⁰⁾ Skaapmis, wat hoofsaaklik uit die Karoo afkomstig was, is met die trein tot by die verskillende stasies gebring. Daar het die produsent dit afgehaal.⁶¹⁾ Bees- en perdemis, oftewel kraalmis en stalmis soos dit algemeen bekend gestaan het, is gewoonlik op die boer se plaas geproduseer. Strooi en ander ruwe materiaal is in die krale of stalle gegooi waar dit met bees- of perdemis en amoniak vermeng is. Die fermentasieproses wat gedurende die jaar plaasgevind het, het 'n uitstekende bemestingstof in die hand gewerk. Gewone ghwano is deur die produsent van die Regering teen £6 10 0 per ton of 13s per sak van 200 pond (90,8kg) gekoop. Die pryse het aflewering by die Kaapse stasie ingesluit. Ghwano was baie gewild. In 1899 is bevind dat die distrikte van Kaap, Paarl, Stellenbosch en Malmesbury alleen 3 205 ton ghwano gebruik het. As in gedagte gehou word dat die totale produksie van die Kaapkolonie in die betrokke

-
- 60) I. Tribolet: The Manuring of Fruit Trees and Vines. (Agricultural Journal, 1.9.1906, pp. 382-386); J.E. Gorden: Fruit Culture - Prune Culture (Agricultural Journal, 4.3.1897, pp. 277-278); H.E.V. Pickstone: Hints on Fruit Growing, p. 29; C. Mayer: Reconstitution and Fruit Cultivation of Vineyards (Agricultural Journal, 30.9.1897, pp. 382-383).
- 61) The Cape Times, 11.6.1896, p. 7: Fruit Growers Meeting at Stellenbosch; 4.7.1896, p.5: Horticultural Board; 29.4.1910, p. 7: Paarl Farmers - Karoo Manure Contract.

jaar op sowat 12 600 ton te staan gekom het,⁶²⁾ is dit duidelik dat die sagtevrugtebedryf minstens 25 persent van die kolonie se ghwanoproduksie gebruik het. Die toediening van al die bemestingstowwe is met die grootste omsigtigheid gedoen. Te groot hoeveelhede het die wortels van veral jong boompies of stokkies beskadig weens die hoë amino-sure-inhoud.⁶³⁾

Bemestingstowwe is op drie maniere toegedien. In die eerste plek is dit in gate tussen of langs die vrugtebome of wingerdstokke gegooi. Dit het egter die gevaar ingehou dat te veel bemesting, wat 'n sterk konsentraat was, te naby die wortelstelsel kon beland en dit kon beskadig. Dit was dus nie 'n suksesvolle metode nie. 'n Tweede metode was om die bemesting in slote te gooi wat langs die rye bome of stokke gemaak is. Ook dit was nie suksesvol nie. Die mees aanvaarbare metode was die inploeg van bemesting in elke ry of alternatiewe rye. Op dié wyse is die

62) A.G.R. 265 Correspondence File, F.80, Vol. 3, Transmitting Resolutions passed at Fruit Growers' Congress: A.A. -Persse - Secretary of Agriculture, 5.6.1900, n.p.; I. Tribolett: The Manuring of Fruit Trees and vines (Agricultural Journal, 1.9.1906, pp. 390-391); Agricultural Journal, 7.6.1900, pp. 745-747: Stable Manure and Fruit Trees.

63) P. MacOwan and C.E. Pillans: Manual of Practical Orchard-work at the Cape, p. 42; Agricultural Journal, 1.9.1900, pp. 256-257: Fertilizers for Fruit Trees; 31.1.1901, pp. 124-125: Precautions in the use of Artificial Manures.

bemesting eweredig onder die grond versprei. Dit het gou verder verrot en is deur die wortelstelsel opgeneem.⁶⁴⁾

Lupiëne as grondbemesting is ook dikwels in die vestigingsjare gebruik. Dit is gedurende herfs tussen die rye vrugtebome en wingerdstokke gesaai en in die winter ondergeploeg. Dit het veral baie gehelp om die humusgehalte in die grond aan te vul. Dit het ook broodnodige stikstof vrygestel.⁶⁵⁾

Nog 'n tipe organiese bemesting wat gebruik is, was humus. Dit het dieselfde uitwerking as kraal- en stalmis gehad, behalwe dat dit nie soveel elemente bevat het nie. Die organiese materiaal wat in die grond beland het, die suurstoftoevoeging van mikro-organismes en die toevoeging van minerale stowwe soos potas en kalk, het baie vir die bome

-
- 64) I. Tribolet: The Manuring of Fruit Trees and vines (Agricultural Journal, 1.9.1906, pp. 387-388); Agricultural Journal, 14.1.1900, p. 5: Manuring; 7.6.1900, p. 745: Stable Manure and Fruit Trees; 10.10.1901, pp. 530-531: Manures and their Qualities; 1.6.1903, p. 649: Manuring Fruit Trees.
- 65) F.D. MacDermott: Green Trees - Manuring (Agricultural Journal, 23.11.1899, pp. 711-714); Agricultural Journal, 30.9.1897, pp. 354-358: Green Manuring; 27.9.1899, pp. 429-430: Circular letter on: Manures to all Members of Fruit Growers' Associations; Agricultural Associations, represented by the Board of Horticulture; 6.12.1900, pp. 742-744: Lime and Green Manuring for Market Gardens; 14.2.1901, pp. 198-210: Green Manure Crops; 10.10.1901, pp. 530-531: Manures and their Qualities; R. Wallace: Farming Industries of Cape Colony, pp. 144, 487; P. MacOwan and C.E. Pillans: Manual of Practical Orchard Work at the Cape, p. 47.

en stokke beteken.⁶⁶⁾

Kunsmis, wat met verloop van tyd bekender en gewilder geraak het, is ook gebruik. Voor die koms van kunsmis moes beenmeel die fosfaattekort aanvul. Beenmeel is egter stadig deur plante, bome of ander gewasse geabsorbeer en was nie baie effektief nie.⁶⁷⁾ In dié verband sê MacOwan en Pillans: "Although bones contain precisely that substance which is required in our soils more than any other, they are as a manure, extremely slow in their action, becoming available as plant-food only after being mixed with the soil for a very considerable time."⁶⁸⁾ Omdat die beenmeel stadig gewerk het, was dit baie goed vir jong boompies wat 'n groot behoefte aan beenmeel gehad het.⁶⁹⁾

Om hierdie tekorte in die grond aan te vul, is Basic Stag en Thomas Phosphate gebruik vir fosfaattoediening. Vir die toedien van potas, is Muriate of Potash Sulphate of Potash en Kainit gebruik. Eersgenoemde twee kunsmisstowwe

66) Agricultural Journal, 11.5.1899, pp. 623-624: Humus; 1.8.1901, p. 154: Humus.

67) A.G.R. 265 Correspondence File, F. 80, Vol. 3, Transmitting Resolutions passed at the Fruit Growers' Congress: A.A. Persse - Secretary of Agriculture, 5.6.1900, n.p.; P. MacOwan and C.E. Pillans: Manual of Practical Orchard-work at the Cape, p. 43;

68) P. MacOwan and C.E. Pillans: Manual of Practical Orchard-work at the Cape, p. 43.

69) H.E.V. Pickstone: Hints on Fruit Growing, p. 30.

het 'n veel hoër potasinhoud gehad as laasgenoemde.⁷⁰⁾

Die kunsmis is rondom die stam van die boom of stok gestrooi. Water het eenvoudig die stof opgelos en dit is dan deur die boom of stok geabsorbeer. Dit was dus belangrik om kunsmis net voor reën toe te dien omdat dit weens sy hoë konsentraat-elemente, die boom of stok se wortels kon brand en hulle sodoende beskadig.⁷¹⁾

Nog 'n soort bemestingstof wat gebruik is, was kalk. Dié stof was belangrik vir die aanvul van potas.⁷²⁾

Alle bemesting is gedurende die laat winter, begin lente toegedien. Bome en stokkies was dan in 'n nuwe groeistadium

-
- 70) E.A. Nobbs: A Scheme of Manurial Experiments (Agricultural Journal, 1.12.1902, pp. 603-605); I. Tribolet: Manuring of Fruit Trees and Vines (Agricultural Journal, 1.9.1906, p. 385); Agricultural Journal, 27.9.1899, pp. 429-430: Circular Letter on Manures to all members of Fruit Growers' Associations, Agricultural Associations, represented by the Board of Horticulture; 14.2.1901, pp. 193-196: Potash and its Function in Agriculture; 19.6.1902, pp. 742-744: Artificial vs Stable Manure; The Wynberg Times, 30.4.1898, p. 2: Potash for Fruit Crops; H.E.V. Pickstone: Hints on Fruit Growing, p. 30.
- 71) I. Tribolet: The Manuring of Fruit Trees and Vines (Agricultural Journal, 1.9.1906, pp. 387-388); Agricultural Journal, 27.9.1899, p. 429-430: Circular letter on Manures to all members of Fruit Growers' Associations, Agricultural Associations, represented by the Board of Horticulture; 19.6.1902, pp. 742-744: Artificial vs Stable Manure; H.E.V. Pickstone: Hints on Fruit Growing, p. 31.
- 72) H.E.V. Pickstone: Hints to Fruit Growers, p. 30; P. MacOwan and C.E. Pillans: Manual of Practical Orchard-work at the Cape, p. 40-46; Agricultural Journal, 6.12.1900, pp. 742-744: Lime and Green Manuring for Market Gardens; C.F. Juritz: Registered Commercial Fertilizers, 1909-1910 Season (Agricultural Journal, October 1910, pp. 426-444).

en die wortels kon die bemesting gou absorbeer. Nat grond was belangrik vir die inploeg van groenbemesting, asook bees-, perde- en skaapmis.⁷³⁾

Nog 'n belangrike verbouingsaktiwiteit van die vrugteboer was die besproeiing van sy boorde en wingerde.

In die Oos- en Wes-Kaap was daar heelwat gebiede waar vrugtebome en wingerdstokke sonder besproeiing gekweek is. Die diepte en karakter van die grond, die ligging van die boord of wingerd en die wyse waarop dit met die diepte-ploeg voorberei is, het in sulke gebiede die groeigehalte van die boom of stok beïnvloed.⁷⁴⁾

In gebiede waar die reënval laer is, was grond ook behoorlik losgemaak. Dit was nodig, want meer vog moes vir die droër tye geabsorbeer word.⁷⁵⁾

Besproeiingsdamme is mettertyd al hoe meer gebou. So, byvoorbeeld, het die direkteur van die Cape Orchard Company

-
- 73) C.F. Juritz: Availability of Fertilizers (Agricultural Journal, 22.11.1898, pp. 851-853); I. Tribolet: The Manuring of Fruit Trees and Vines (Agricultural Journal, 1.9.1906, pp. 387-388); H.E.V. Pickstone: Hints on Fruit Growing, pp. 30-32.
- 74) A.G.R. 321 Correspondence File, F. 371, Vol. 15, Report on Eastern Tour, 1898 by C.E. Pillans; C.E. Pillans: Winter Irrigation of Fruit Trees (Agricultural Journal, 1.6.1907, p. 48); H.E.V. Pickstone: Hints to Fruit Growers, p. 22.
- 75) A.G.R. 321 Correspondence File, F. 371, Vol. 15, Report on Eastern Tour, 1898 by C.E. Pillans, n.p., 1898.

die waarde van hierdie tipe waterbronne ingesien. Gevolglik is 'n dam in die Matroosberge gebou om die potensiaal van die gebied tot sy reg te laat kom. Die dam het nie net water vir besproeiing voorsien nie. Dit is ook gebruik om elektriese krag vir die maatskappy op te wek. Dit het groot uitgawes meegebring, maar die onderneming het oor die langtermyn voordeel daaruit getrek. Voldoende water het 'n hoër produksie van sagtevrugte beteken. Die Cape Orchard Company het ook met die bou van dié dam die leiding geneem in nuwe besproeiingsmetodes.⁷⁶⁾

Die slootstelsel was die gewildste vorm van besproeiing. Die sloot is met 'n gewone ploeg getrek. Vir kleiner nuwe boompies of stokkies is 'n besproeiingsloot aan weerskante van 'n ry boompies of stokkies getrek. Vir ouer bome en stokke was net 'n voor in elke tweede ry nodig.⁷⁷⁾ Ná besproeiing is die grond losgemaak. Dit was noodsaaklik, want die grond van boorde en wingerde wat nie ná besproeiing bewerk is nie, het droog geword, toegeslaan en krake

76) F.D. MacDermott: Rural Cape Colony - The Cape Orchard Company (Agricultural Journal, 1.7.1905, p. 85); S.B. Hobson: Dam Scrapers and Irrigation (Agricultural Journal, 22.7.1897, pp. 90-92); R. Slater: Irrigation (Agricultural Journal, 16.2.1899, pp. 233-235).

77) G.34-1898 Reports of the Agricultural Assistants at Cape Town, Grahamstown, Stellenbosch for the year 1897, p. 16; Agricultural Journal, 29.10.1896, pp. 565-566: Fruit Culture - Irrigation for Apricot and other Fruit Trees; 1.2.1900, pp. 175-177: Horticulture - Irrigation and Fruit Growing; H.E.V. Pickstone: Hints on Fruit Growing, p. 23.

tot gevolg gehad. Daardeur het die grondvog dan verdamp.⁷⁸⁾

'n Tweede vorm van besproeiing was die sogenaamde spoel-metode. Dit het behels dat groot oppervlakte tussen die bome natgemaak is. Die nadeel van hierdie metode was dat dit vlak wortelgroei in die hand gewerk het. Die boom was gevolglik nie goed geanker nie. Verder was dit van dieperliggende grondwater verstoke.⁷⁹⁾

Besproeiing, volgens die slootmetode, is een maal elke vier weke gedoen, terwyl die spoelmetode weeklikse besproeiing geverg het. Die slootmetode het minder arbeid vereis.⁸⁰⁾

'n Belangrike aspek wat altyd deur die produsent in gedagte gehou is, was dat te veel water ook skadelik was. Grond wat te nat was, het die temperatuur van die grond te laag gehou. Nat grond het die bemestingstowwe wat toegedien is, asook die plantvoedsel, mettertyd uitgewas. Te veel

78) W. Brown: Some Thoughts on Irrigations for the Cape Colony (Agricultural Journal, 23.1.1898, pp. 768-772); Agricultural Journal, 23.1.1898, pp. 768-772); Agricultural Journal, 1.2.1900, pp. 175-177: Horticulture - Irrigation and Fruit Growing; H.E.V. Pickstone: Hints on Fruit Growing p. 24.

79) H.E.V. Pickstone: Hints on Fruit Growing, pp. 23-24.

80) Ibid.

water het ook die soute na die oppervlakte laat kom. Dit het dan as brak neergeslaan. Te veel water het verder lug uit die grond gehou wat baie belangrik vir die wortels van die boom of stok is.⁸¹⁾ In kort: te veel water het duisende siek, ongesonde sagtevrugtebome en tafeldruifstokke tot gevolg gehad.⁸²⁾ In 'n artikel in die Agricultural Journal het C.E. Pillans in dié verband gesê: "The unintelligent use of irrigation water in some parts of this country ... arises out of the amateur notion that water is the grand panacea of all the evils and that everything will come right if you only pour plenty of water on. The trees will let you know fast enough when they require water if they are only carefully watched, and you interpret the signs whereby they explain their wants in dumb show. The very fact that finer fruits of most kinds are produced in the Eastern Districts than in the West should, in a measure, prove that the dry cold winters with the absence of moisture, under which conditions the trees enjoy a thorough seasonal rest, is what does it more good than

81) C.E. Pillans: Winter Irrigation of Fruit Trees (Agricultural Journal, 1.6.1907, p. 48); W. Brown: Irrigation - Some Thoughts on Irrigation for the Cape Colony (Agricultural Journal, 23.1.1898, pp. 768-777); H.E.V. Pickstone: Hints on Fruit Growing, pp. 23-24.

82) C.E. Pillans: Winter Irrigation of Fruit Trees (Agricultural Journal, 1.6.1907, p.48); H.E.V. Pickstone: Hints on Fruit Growing, p. 24; A.G.R. 321 Correspondence File, F. 371, Vol. 15, Report on Eastern Tour, 1898 by C.E. Pillans; Agricultural Journal, 6.8.1896, p. 418: Irrigation with too much water; 12.11.1896, p. 587: Fruit Culture - Wasteful and Injurious Use of Water; The South African Storekeeper, 18.10.1900, p. 16: The Farmer - Fruit Culture (The Leader).

anything else."⁸³⁾

Die probleem is vererger deurdat baie produsente versuim het om hul boorde en wingerde behoorlik of enigsins te dreineer.⁸⁴⁾

'n Goeie sagtevrugteboer het altyd geprobeer om die vog in die grond te behou. Daardeur is 'n beter oes verkry en is heelwat op besproeiing en arbeid bespaar.

Vog kan op verskeie maniere in die grond behou word. In die eerste plek kon dit geskied deur teëldreinerings. Hieronder word verstaan die grawe van dreineringslote wat met kleiteëls bedek is. Dié tipe dreinerings het gesorg vir kapilariteit, dit wil sê die vermoë van die grond om vog deur middel van haarbuisies of haarvaatjies in die grond op- of afwaarts te laat beweeg. Dié dreineringsloot het gedurig gehelp om vog bokant die teëls te laat vorm. Die vog het verseker dat die bome of stokke se behoeftes

83) C.E. Pillans: Winter Irrigation of Fruit Trees (Agricultural Journal, 1.6.1907, p.48).

84) C.E. Pillans: Winter Irrigation of Fruit Trees (Agricultural Journal, 1.6.1907, p.48); H.E.V. Pickstone: Hints on Fruit Growing, p. 24; A.G.R. 321 Correspondence File, F. 371, Vol. 15, Report on Eastern Tour, 1898 by C.E. Pillans; Agricultural Journal, 6.8.1896, p. 418: Irrigation with too much water; 12.11.1896, p. 587: Fruit Culture - Wasteful and Injurious Use of Water; The South African Storekeeper, 18.10.1900, p. 16: The Farmer - Fruit Culture (The Leader).

bevredig word.⁸⁵⁾

Die produsent het ook die grond gereeld baie goed met 'n diepteploeg bewerk. Deur die grond tussen 12' en 18' (27cm tot 45,5cm) te bewerk, het die grond meer vog behou as grond wat tussen vier duim (10,1cm) en ses duim (18,5cm) bewerk is.⁸⁶⁾ Dié aktiwiteit is gedurende die winter uitgevoer.

Die toediening van groenbemesting, of kraal- en stalmis het die grond poreus gemaak. Dit het weer die grond se kapasiteit om water te behou, verhoog. Deur 'n deklaag van strooi of ou plantmateriaal is verdamping teengewerk.⁸⁷⁾

Snoei het in 'n groot mate die kwaliteit en kwantiteit van die oes bepaal. Baie sagtevrugteboere het gedurende die periode onder bespreking die snoei van vrugtebome en tafel-

85) Agricultural Journal, 23.5.1901, p. 575: Retention of moisture in the soil; 28.4.1898, pp. 477-479: Subsoiling to Retain Moisture.

86) Ibid., 23.5.1901, p. 757: Retention of moisture in the soil; 28.4.1898, pp. 477-479: Subsoiling to Retain Moisture; 22.6.1899, pp. 888-889: Soil Moisture.

87) Agricultural Journal, 1.1.1901, p. 758: Retention of moisture in the soil; C. Mayer: The Reconstitution and Future Cultivation of Vineyards (Agricultural Journal, 16.9.1897, pp. 266-267).

druifstokke òf verontagsaam òf verkeerd gedoen.⁸⁸⁾

Weens 'n gebrek aan inligting oor snoeimetodes, het die owerheid jaarliks kundiges na verskeie dele van die Kaapkolonie gestuur om produsente in dié kuns touwys te maak.⁸⁹⁾

Een van die probleme was dat produsente gou belangstelling verloor het as hul bome nie binne twee of drie jaar groot oeste gelewer het nie.⁹⁰⁾ Pickstone het dit duidelik in sy werk gestel dat 'n produsent geduldig moes wees.⁹¹⁾

Die snoei van bome het in die winter plaasgevind, gewoonlik

88) H.E.V. Pickstone: Hints on Fruit Growing, p. 46; The Wynberg Times, 29.5.1897, p. 2: Orchard Notes for June; A.H. Benson: Apple Culture (The Wynberg Times, 11.7.1896, p. 6).

89) A.G.R. 319 Correspondence File, F. 371, Vol. 13, Fruit Culture, 1896-1899: P.J. Cillie - Minister of Agriculture, 13.11.1896, n.p.; A.G.R. 320 Correspondence File, F. 371, Vol. 14, Fruit Culture, 1896-1903: C. Curry - P.J. Cillie, 27.8.1896, n.p.; A.G.R. 321 Correspondence File, F. 371, Vol. 15, Fruit Culture, 1898-1904: Report on Visit to the Eastern Province in the interest of Fruit Culture and Orchard Work in General, 15.10.1898, P.J. Cillie; A.G.R. 321 Correspondence File, F. 371, Vol. 15, Fruit Culture, 1898-1904: Report on Eastern Tour undertaken by C.E. Pillans in the year 1900; C.E. Pillans Report on Eastern Tour, 1897 - Prune and Fruit Drying (Agricultural Journal, 14.10.1897, pp. 428-430).

90) The South African Storekeeper, 18.10.1900, p. 16: The Farmer - Fruit Culture (The Leader); Agricultural Journal, 23.12.1897, p. 764: Fruit Culture - On the Formation of Fruit, Wood and the Principles of Pruning; H.E.V. Pickstone: Fruit Tree Pruning: The Principles and Practice of a Correct Method of Pruning Fruit Trees.

91) H.E.V. Pickstone: Hints on Fruit Growing, p. 47.

vanaf die middel van Julie tot die einde van Augustus. Dan was die boom of stok in sy verwinteringstadium en het dit nie 'n skok gekry as dit gesnoei word nie. Die boom moes in 'n kelkvorm gesnoei word sodat dit genoeg sonlig na die binnekant kon inlaat. Daar moes ook nie te veel hoof-takke wees nie, omdat dit die boom te dig kon maak en sonlig na binne kon uitsluit. Sagtevrugtebome moes volgens die "low head system" gesnoei word. Dit het beteken dat bome laag gesnoei is. Sodoende is gedurende warm somermaande meer beskerming vir die boom en vrug geskep. Beter vrugvorming is in die hand gewerk. Dit het ook die voordeel meegebring dat wanneer geoes is, die vrugte laer gesit het en dus makliker bereikbaar was. Die "low head system" was ook baie geskik vir die Kaapkolonie met sy sterk winde. Dit het beteken dat bome se takke nie maklik afgeskeur is nie. Vrugte is ook nie so maklik beskadig nie. Minder bome het ook as gevolg hiervan omgewaai. Dié stelsel het ook 'n sterk boomstruktuur tot gevolg gehad. Dit het tot 'n groot oes bygedra sonder dat die boom daar- onder gely het. Nog 'n beginsel wat toegepas is, was om alle dooie hout en takke uit te snoei.⁹²⁾

92) C.J. Howlett: The Formation of An Orchard (Agricultural Journal, 1.5.1903, p. 583); C.E. Pillans: Report on Eastern Tour (Agricultural Journal, 14.10.1897, pp. 428-430); C. Mayer: On the Formation of Fruit-wood and the Principles of Pruning (Agricultural Journal, 23.12.1897, p. 764); C.E. Pillans: Fruit Culture (Agricultural Journal, 16.2.1899, p. 223); De Kolonist, 15.4.1899, p. 2: Onze Vruchtenkultuur (Hoofartikel); The Wynberg Times, 28.7.1900, p. 7: Gardening for August; H.E.V. Pickstone: Fruit Tree Pruning : The Principles and Practice of a Correct Method of Pruning Fruit Trees, p. 4.

Geplante bome is op 'n hoogte van ongeveer 18" (45,7cm) teruggesnoei met drie tot vier ogies vir die toekomstige takke. Die eerste snoei het plaasgevind een jaar ná planting. Die doel daarvan was om vorm aan die boom te gee sodat die takke 'n kelk kon vorm. Vrugte wat aan die buitekant van die boom ontwikkel het, het ook genoeg lug en sonskyn vir goeie ontwikkeling gekry. Om dit te bewerkstellig, is drie tot vier ogies gelos wat na die vier windrigtings ontwikkel het. Dié lote sou moontlik die eerste vruggies dra.⁹³⁾

Indien daar slegs een loot te voorskyn gekom het ná een jaar, is dit tot een derde van sy oorspronklike lengte teruggesnoei. Indien lote nie so mooi versprei was nie, is 'n wig tussen twee takke ingedruk. Só is die lote van mekaar weggedwing.⁹⁴⁾

Die snoei van tafeldruifstokke was oor die algemeen baie eenvoudiger as dié van sagtevrugte. In die praktyk was

-
- 93) A.H. Benson: Apple Culture (The Wynberg Times, 11.7.1896, p. 6); C. Mayer: On the Formation of Fruit - Wood and the Principles of Pruning (Agricultural Journal, 23.12.1897, p. 764); The South African Storekeeper, 18.10.1900, p. 16: The Farmer - Fruit Culture (The Leader). H.E.V. Pickstone: Hints on Fruit Growing, p. 48; C. Mayer: On the Formation of Fruit-wood and Principles of Pruning (Agricultural Journal, 23.12.1897, pp. 764-778); C.J.. Howlett: The Formation of An Orchard (Agricultural Journal, 1.5.1903, p. 583).
- 94) C. Mayer: On the Formation of Fruit-wood and the Principles of Pruning (Agricultural Journal, 23.12.1897, pp. 764-778); H.E.V. Pickstone: Hints on Fruit Growing, p. 48.

dit ook noodsaaklik dat tafeldruifstokke jaarliks behoorlik gesnoei word.⁹⁵⁾

Dit was 'n gebruik in die Wes-Kaap dat wingerde net ná die oes gesnoei word om al die lang lote met baie blare te verwyder.⁹⁶⁾ Die snoei van tafeldruifstokke het behels die uitsoek van drie tot vier lote wat voorsiening gemaak het vir 'n oop vorm sodat genoeg lug en sonlig die vrugte en blare aan die binnekant bereik het. Daar is ook voorsiening gemaak vir twee tot vier ogies, afhangende van die verskillende cultivars. Die tafeldruifstokke is ook gedurende Julie en Augustus gesnoei.⁹⁷⁾

Alle sagtevrugtebome of tafeldruifstokke is versigtig gehanteer terwyl dit gesnoei is. Stomp snoeiskêre was ontoelaatbaar. Swak snitte het soms verrotting in die hand gewerk. Voorts was dit ook absoluut verbode om 'n byl of panga te gebruik om takke af te kap, want dit het die hout onnodig beskadig. Spesiale snoeiwaks is gebruik om alle snitte en wonde mee te bedek om verrotting te voor-

95) R. Wallace: Farming Industries of Cape Colony, p. 143; C. Mayer: Influence of Early and Late Pruning on the Productiveness of Vineyards (Agricultural Journal, 14.3.1901, p. 367); De Kolonist, 15.4.1899, p. 2: Onze Vruchtenkultuur.

96) C. Mayer: On the Influence of Early and Late Pruning on the Productiveness of Vineyards (Agricultural Journal, 14.3.1901, p. 367).

97) H.E.V. Pickstone: Hints on Fruit Growing, p. 54.

kom.⁹⁸⁾

Alle ou takke is van bome en stokke verwyder, omdat dit die broeiplek van plaë en siektes is. Om die nadelige invloed van plaë en siektes te voorkom, is die ou takke verbrand.⁹⁹⁾

Nog 'n belangrike aktiwiteit van die sagtevrugteprodusent was die bespuiting van die boom, stok of vrug om plaë en siektes te bestry.¹⁰⁰⁾ Pickstone stel dit baie duidelik: "The spraying of fruit trees is necessary if growers are to make a success of their orchards."¹⁰¹⁾ Die produsente is veral in dié verband deur die staatsentomoloog, C.P. Lounsbury, ondersteun. Hy was die produsent tot groot hulp deurdat hy baie inligting in verband met die verskillende plaë en siektes beskikbaar gestel het in die vorm van amptelike jaarverslae en artikels wat hy in die Agricultural Journal gepubliseer het. Hierbenewens het hy ook

98) A. Fischer: Grafting Wax (Agricultural Journal, 1.11.1910, p. 314).

99) H.E.V. Pickstone: Fruit Tree Planting: The Principles and Practice of a Correct Method of Pruning Fruit Trees, p. 1; C. Mayer: On the Formation of Fruit-wood and the Principles of Pruning (Agricultural Journal, 23.12.1897, p. 765); De Kolonist, 15.4.1899, p. 2: Onze Vruchtenkultuur (Hoofartikel); Agricultural Journal, 1.6.1903, pp. 648-649: Farm and Veld.

100) E.B. Voorhees: Practical Orchard Management (The Wynberg Times, 29.5.1899, p. 2); Vergelyk Hoofstuk 4.

101) H.E.V. Pickstone: Hints on Fruit Growing, p. 54.

baie moeite gedoen om die produsente in verband met die identifikasie van die plae en siektes in te lig. Hy het hulle ook gereeld op die hoogte gehou van die nuutste gifstowwe en mengsels wat gebruik was om die plae en siektes te bestry.¹⁰²⁾ Dié bestryding word in hoofstuk 4 behandel.

Om te verseker dat goeie kwaliteit vrugte geoes word, is vruggies en druiwetrossies in 'n baie vroeë stadium uitgedun. Die uitdunning verseker dat die boom of stok wat net 'n sekere dra vermoë het, nie oorlaai word met te veel vrugte wat nie behoorlik kan ontwikkel nie. Dit geld ook vir wingerdstokke. Die uitdun van vruggies en druiwetrossies het ook die boom of druiwestok beskerm. Te veel vrugte het die boom se takke laat breek. Ander voordele van die uitdunningsproses was dat 'n produk van 'n baie beter gehalte geproduseer is. Dit het noodwendig 'n hoër prys op die verskillende markte behaal. Meer vrugte in massa is van 'n uitgedunde boom of stok geoes as een wat nie uitgedun was nie.¹⁰³⁾ Nog 'n voordeel was dat plae en siektes nie so maklik versprei het as die vrugte nie aan mekaar geraak

102) Vergelyk Hoofstuk 4.

103) P.J. Cillie: Report on Lecturing Tour in the Eastern and Midland Districts in the Interest of the Fruit Industry and Orchard Work in General (Agricultural Journal, 25.11.1897, p. 645); H.H. Hards: Fruit Culture - Thinning (Agricultural Journal, 1.11.1907, p. 561); Agricultural Journal, 10.12.1896, p. 636: Thinning Fruit; 1.9.1898, pp. 269-270: Fruit Culture; 13.4.1899, p. 496: Thinning Fruit; 1.1.1904, p. 11: Farm and Veld - The Orchard.

het nie. Vrugte wat reeds besmet was, is in 'n vroeë stadium uitgedun en op dié wyse is die verspreiding na gesonde vrugte verhoed.¹⁰⁴⁾ 'n Nadeel was dat die boom of stok wat te veel vrugte geproduseer en rypgemaak het in die proses 'n knou gekry het. "It is also probable that the production of large quantities of inferior or worthless fruit weakens the vitality of trees so much that it takes considerable time for them to recover,"¹⁰⁵⁾ aldus die Agricultural Journal. Wat die uitdunning betref, is swak ontwikkelde vrugte, asook vrugte wat met plae en siektes besmet was, met die hand verwyder. Die uitdun van vruggies en trossies is uitgestel totdat swak ontwikkelde vruggies en trossies opgehou het om af te val. Daar kon egter nie te lank gewag word nie, want dan is die boom onnodig ingespan om die vrugte te ontwikkel. Die hoeveelheid vruggies of trossies wat verwyder is, het afgehang van die snoei van die vorige jaar en ook van die ouderdom en grootte van die boom en die soort cultivar. Daar is ook aanbeveel dat vrugte ongeveer ses duim (18,5cm) van mekaar gelaat word vir behoorlike ontwikkeling.¹⁰⁶⁾

-
- 104) P.J. Cillie: Report on Lecturing Tour in the Eastern and Midland Districts in the Interest of the Fruit Industry and Orchard-Work in General (Agricultural Journal, 25.11.1897, p. 645); H.H. Hards: Fruit Culture - Thinning (Agricultural Journal, 1.11.1907, p. 561); Agricultural Journal, 10.12.1896, p. 636: Thinning Fruit; 1.9.1898, pp. 269-270: Fruit Culture; 13.4.1899, p. 496: Thinning Fruit; 1.1.1904, p. 11: Farm and Veld - The Orchard.
- 105) Agricultural Journal, 1.1.1904, p. 11: Farm and Veld - The Orchard.
- 106) A.9-1892 Report of the Select Committee on Fruit Culture and Fruit Export, p. 16; Agricultural Journal, 1.9.1898, p. 270: Fruit Culture - Thinning Orchard Fruit.

Ongelukkig was daar nog heelwat produsente wat nie veel waarde aan die beginsels van oordeelkundige uitdunning geheg het nie. Dié houding sou tot hulle nadeel strek deurdat swak pryse vir klein vrugte behaal is.¹⁰⁷⁾

2.4 Kweek van vrugteboompies en tafeldruifstokkies

Een van die aspekte van verbouing waarmee vrugteboere gedurende die jare onder bespreking probleme ondervind het, was die kweek van vrugtebome en wingerdstokke. Daar was aanvanklik voor 1896 in die Kaapkolonie 'n probleem in dié verband omdat die kweek van boompies en stokkies vir be-markingsdoeleindes eintlik die werk van geregistreeerde kwekerie was. Die vrugtebedryf was egter in daardie stadium nog onderontwikkeld. Slegs 'n paar kwekerie in die Kaapkolonie kon boompies en stokkies van goeie gehalte aan voornemende vrugteprodusente voorsien. Gevolglik was baie produsente op hulself aangewese om boompies en stokkies te kweek.¹⁰⁸⁾

107) Agricultural Journal, 13.4.1899, p. 496: Thinning Fruit; R. Wallace: Farming Industries of Cape Colony, p. 143.

108) J.P. de Waal: the Propagation and Cultivation of the Vine in South Africa (Agricultural Journal, 19.12.1901, pp. 837-839); A.H. Benson: Apple Culture (The Wynberg Times, 6.6.1896, p. 3); C.E. Pillans: Report on Eastern Tour in the year 1900 (Agricultural Journal, 6.12.1900, p. 735); The Wynberg Times, 20.6.1897, p. 2: Fruit Culture; Agricultural Journal, 12.4.1900, p. 498: Miscellaneous - Fruit Bud Formation; 1.3.1904, p. 284: Editorial Notes.

Alhoewel daar verskeie nuwe kwekerie tot stand gekom het, was dit selfs ná 1896 nog steeds gebruiklik dat produsente hulle eie boompies of stokkies kweek. Die gevoel het bestaan dat gekoopte plante duur was. Gevolglik het produsente 'n goedkoop alternatief gesoek en eerder hul eie plante gekweek.¹⁰⁹⁾ Ongelukkig is dit waar baie probleme ontstaan het omdat swak kwaliteit cultivars as gevolg van verkeerde kweekmetodes voorgekom het. Dit het die boer benadeel omdat hy op die ou end swak kwaliteit vrugte geproduseer het. Dit het weer swak pryse op die markte behaal.¹¹⁰⁾

Onder die kweek van boompies en stokkies word eerstens verstaan die vermenigvuldiging daarvan deur middel van die plant van pitte in die geval van steenvrugte, saad in die geval van kernvrugte en die plant van steggies. Ander metodes wat ook gebruik is, was enting en okulering. Omdat die produsent graag produkte van 'n goeie kwaliteit wou kweek, het hy hoofsaaklik van enting en okulering

109) A. Fischer: Grafting Wax (Agricultural Journal, 1.11.1910, p. 314); The Wynberg Times, 19.6.1897, p. 2; Grafting Fruit Trees, Agricultural Journal, 5.3.1896, pp. 110-111: Propagating from Unproductive Fruit Trees; 1.2.1900, pp. 180-182: The Practice of Budding; 12.4.1900, pp. 498-499: Fruit Bud Formation; 24.11.1898, pp. 703-705: The Effect of the Graft on the Flavour of the Fruit; 1.3.1904, p. 284: Editorial Notes.

110) Agricultural Journal, 1.4.1897, p. 436: Reproduction of Grafted Fruit Trees from Kernels; 16.2.1899, p. 238: Queries on Fruit Culture; 19.12.1901, pp. 837-839: Viticulture - The Propagation and Cultivation of the Vine in South Africa.

gebruik gemaak. Die plant van pitte, saad en steggies was minder betroubare kweekmetodes.¹¹¹⁾

Pitte is soms gebruik vir die kweek van goeie onderstamme waarop ander cultivars geënt of geokuleer is. Die plant van saad was onbetroubaar en is baie min gebruik. Die steggiemetode het daaruit bestaan dat 'n gedeelte van 'n boom of stokkie afgesny en geplant is. Dit moes onder gunstige omstandighede wortelskiet en ook ogies vorm. Steggies is gewoonlik in die winter van eenjarige takkies van ongeveer 10 duim (25cm) gemaak. Dit was belangrik dat die steggie met 'n ogie eindig om uitdroging te voorkom. Nadat die loot afgesny is, is dit in die grond geplant sodat net die ogie uitgesteek het. Dié metode was eintlik net van toepassing op die druif.¹¹²⁾

Enting en okulering was egter die betroubaarste wyse om goeie cultivars te kweek. Onder enting en okulering word verstaan die samegroeiing van twee plante of dele sodat die identiteit van elkeen behou word. Die doel is om 'n bepaalde eienskap te benut. Enting self kan gedefinieer

111) O.S.H. Reinecke: Populair - Wetenskaplike Leesboek, p. 219; J.P. de Waal: The Propagation and Cultivation of the Vine in South Africa (Agricultural Journal, 19.12.1901, pp. 837-839); Agricultural Journal, 1.2.1900, pp. 180-182: The Practising of Budding.

112) O.S.H. Reinecke: Populair-Wetenskaplike Leesboek, p. 220; Agricultural Journal, 1.4.1897, pp. 435-436: Reproduction of Grafted Fruit Trees from Kernels; 16.2.1899, p. 238: Queries on Fruit Culture.

word as 'n metode waardeur die inlegging van 'n loot van 'n sagtevrugteboom of 'n tafeldruifstok op 'n ander toegepas word. Okulering is wanneer 'n ogie van een sagtevrugteboom of tafeldruifstok onder die bas van 'n soortgelyke boom of stok ingelê word, waaruit 'n loot van dieselfde identiteit te voorskyn kom.¹¹³⁾

Sagtevrugtebome en tafeldruifstokke wat geënt of geokuleer word, moet botanies aan mekaar verwant wees. So, byvoorbeeld, is die perske, pruim en appelkoos aan mekaar verwant. 'n Ander voorbeeld is die peer en kweper. Wat steenvrugte betref, kan hulle met sukses op mekaar geënt of geokuleer word. Gewoonlik is die perske gebruik as onderstam vir verskillende appelsoorte. Die peer is ook as onderstam vir peersoorte gebruik. Interessante kombinasies is deur middel van enting en okulering gekweek. Daaruit kon, byvoorbeeld, twee eienskappe in een boom of stok saamgevoeg word. Een cultivar lewer byvoorbeeld goeie kwaliteit vrugte, maar is 'n swak draer. So kan daar deur enting of okulering twee goeie eienskappe in een boom saamgevoeg word.¹¹⁴⁾

113) Inligting verkry van mnr. J. Lötter, Departement Hortologie, Universiteit van Stellenbosch; The Wynberg Times, 13.6.1896, p. 7: Grafting Fruit Trees; 13.5.1899, p. 2: Regrafting Fruit Trees; Agricultural Journal, 1.4.1897, pp. 435-436: Reproduction of Grafted Fruit Trees from Kernels; 1.2.1900, p. 180: The Practice of Budding.

114) Inligting verkry van mnr. J. Lötter, Departement Hortologie, Universiteit van Stellenbosch; Agricultural Journal, 24.11.1898, pp. 703-704: The Effect of the Graft on the Flavour of the Fruit; 16.2.1899, p. 239: Queries on Fruit Culture; 1.2.1900, p. 180: The Practice of Budding; O.S.H. Reinecke: Populair - Wetenskaplike Leesboek, pp. 220-221.

Alhoewel daar verskillende soorte entingsmetodes was, het dit basies daarop neergekom dat twee lote van verskillende soorte cultivars sagtevrugte volgens die tong-, spleet-, saal- of kroonent-metode gesny is. Daarna is dit inmekaar gedruk om uiteindelik 'n samegroeiing te vorm. Enting is veral op tafeldruifstokke toegepas. Teoreties kon dit ook op sagtevrugtebome soos pere en appels toegepas word, maar hulle is in die praktyk geokuleer omdat laasgenoemde metode gouer en makliker was.¹¹⁵⁾

Die meeste wynboere het geweet hoe om te ent, omdat dit die enigste metode was om die Phylloxera vastatrix hok te slaan. Boere het in dié periode baie wingerdstokkies van bepaalde wyncultivars op Amerikaanse weerstandbiedende onderstokke, byvoorbeeld Riparia en Jacques, geënt.¹¹⁶⁾

Enting was die sny van 'n "V" aan die ente van twee stokkies en die inmekaarsteek daarvan. Dan is dit met raffia toegedraai. Alle blare is afgesny. 'n Paar ogies is gelaat om

115) Inligting verkry van mnr. J. Lötter, Departement Hortologie, Universiteit van Stellenbosch; O.S.H. Reinecke: Populair - Wetenskaplike Leesboek, p. 221; The Wynberg Times, 13.6.1896, p. 7: Grafting Fruit Trees; 13.5.1899, p. 2: Regrafting Fruit Trees.

116) C. Mayer: The Reconstitution and Future cultivation of Vineyards (Agricultural Journal, 19.8.1897, pp. 163-168); Agricultural Journal, 24.11.1898, pp. 703-705: The Effect of the Graft on the Flavour of the Fruit; 13.9.1900, p. 357: Meeting of the Board of Horticulture; G.24A-1893 Reports of the Agricultural Assistants, Grahamstown, Somerset-East and Stellenbosch for the year, 1892, p. 8; R. Wallace: Farming Industries of Cape Colony, pp. 140-141, 151-155.

te bot. Nadat die raffia om die stokkie gedraai is, is dit met teer behandel om verrotting te voorkom.¹¹⁷⁾ Die lote wat vir enting gebruik is, moes een jaar oud wees. Hulle moes ook in 'n verwinteringstadium wees. Dit het beteken dat hulle vroeg in die winter afgesny en in 'n koel plek bewaar is totdat die lote benodig is.¹¹⁸⁾

Die okuleringsproses gedurende dié jare het daaruit bestaan dat 'n ogie van 'n bepaalde cultivar onder die bas van 'n ander boom ingelê is. Om dit moontlik te maak, is 'n T-vormige snit in die bas van die loot van 'n boom gemaak. Daarna is die bas van die T-snit met die punt van 'n skerp mes opgelig. Die ogie is dan onder die punte van die bas ingeskuif. Om alle lug en onnodige vog uit die snit en inlegging te kry, is die loot stewig met raffia toegdraai. Slegs die ogie se punt was sigbaar. Dit was belangrik dat 'n ogie saam met 'n stukkie bas afgesny is. Dié stukkie bas het verseker dat die ogie aan die ander stam vasgroeï.

Om goeie resultate te behaal, is die ogie, nadat dit afgesny is, so gou moontlik ingelê. Ná okulering is gereeld inspeksie gedoen om vas te stel of dié pogings

117) O.S.H. Reinecke: Populair - Wetenskaplike Leesboek, pp. 221-224; The Wynberg Times, 25.2.1899, p. 2: Fruit Culture - Grafting Wax; Agricultural Journal, 16.9.1897, pp. 270-271: Hints on Grafting American vines.

118) The Wynberg times, 19.6.1897, p. 2: Grafting Fruit Trees.

sukksesvol was.¹¹⁹⁾

Ten opsigte van enting en okulering was daar heelwat probleme. Die vernaamste was die gebrek aan kennis. Dit blyk uit die navrae wat aan die redakteur van die Agricultural Journal¹²⁰⁾ en aan die Departement Landbou gerig is.¹²¹⁾

Om die boere hiermee en met die bekamping van Phylloxera vastatrix te help, het die hoof van die Viticultural Vine School, J.P. de Waal, 'n groep produsente in 1903 na die skool op Groot Constantia genooi. Die boere kon nou self sien hoe die kundiges entingswerk doen.¹²²⁾

F.T. Bioletti van die Elsenburg Landbouskool het ook kort hierna 'n artikel geskryf waarin hy by wyse van diagramme presies beskryf het hoe enting gedoen behoort te

119) Agricultural Journal, 1.2.1900, pp. 180-182: The Practice of Budding.

120) Agricultural Journal, 16.4.1896, p. 200: Letters to the Editor - Grafting Stocks for Peach and Other Fruit Trees; 30.4.1896, p. 229: Letters to the Editor - Grafting Stock for Peaches; 28.5.1896, p. 286: Grafting Peaches on Plums; 16.2.1899, pp. 238-239: Queries on Fruit Culture; 1.6.1903, pp. 647-648: Farm and Veld - Grafting American Vines; 1.4.1905, p. 515: Farm and Veld - Failing Pear Trees.

121) A.G.R. 319 Correspondence File, F. 371, Vol. 13, Fruit Culture, 1896-1899: Under Secretary - W.H. Milford Morton, 31.10.1898, n.p.; A.G.R. 320 Correspondence File, F. 371, Vol. 14, Fruit Culture, 1896-1903: Under Secretary - M.J. Harvey, 23.7.1901, n.p.

122) Agricultural Journal, 1.6.1903, p. 647: Farm and Veld - Grafting American Vines.

word.¹²³⁾

Alhoewel daar nie definitiewe pogings was om produsente in te lig oor okulering nie, het die meeste van hulle baie te wete gekom van die deskundiges wat sedert die vroeë negentigerjare jaarliks na die vrugteproduserende distrikte gestuur is om allerlei inligting oor dra. Voorts is die produsente ook ingelig in verband met die verskillende cultivars wat op verskillende onderstokke of bome geënt of geokuleer kon word.¹²⁴⁾

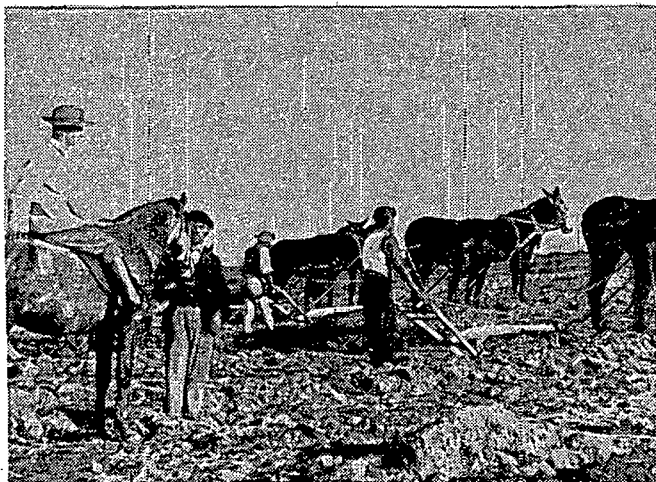
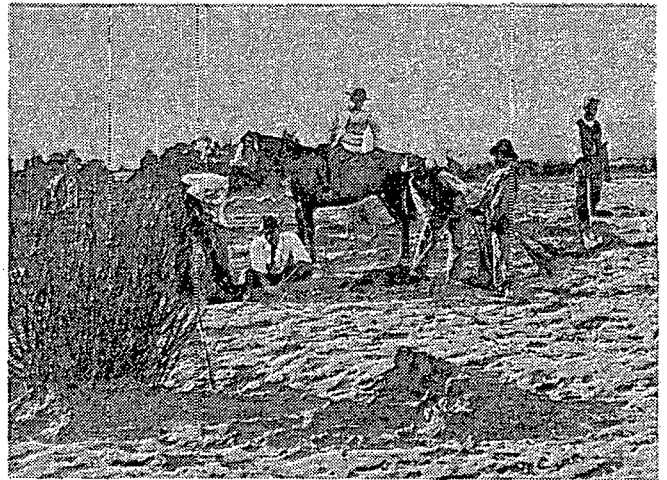
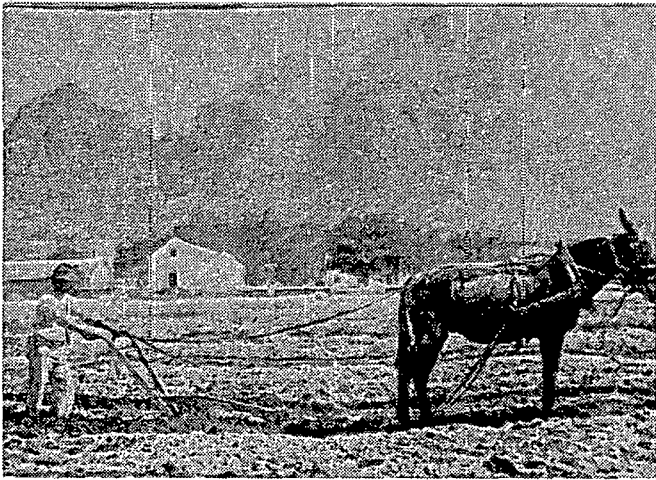
Produsente het, soos wat die bedryf gestalte begin kry het, tot die besef gekom watter nadelige invloed swak sagtevrugteboompies en tafeldruifstokkies op die markte uitgeoefen het. Hulle het besef dat dit die moeite werd was om goeie kwaliteit cultivars en boompies van geregistreerde kwekerie te bestel. Dit was oor die langtermyn 'n baie beter belegging.¹²⁵⁾

-
- 123) F.T. Bioletti: End to End Grafting (Agricultural Journal, 1.3.1904, p. 284: Editorial Notes).
- 124) C. Mayer: Grafting - Stock for Peaches (Agricultural Journal, 19.3.1896, p. 136); C.E. Pillans: Report on Eastern Tour in the year 1900 (Agricultural Journal, 6.12.1900, p. 735); E. Tidmarsh: Grafting Peaches on Plums (Agricultural Journal, 28.5.1896, p. 286); Agricultural Journal, 5.3.1896, pp. 110-111: Propagating from Unproductive Fruit Trees; 16.4.1896, p. 200: Grafting stocks for Peach and Other Fruit Trees; 1.2.1900, pp. 180-182: The Practice of Budding; 12.4.1900, pp. 498-499: Miscellaneous Fruit Bud Formation; 1.11.1910, p. 314: Grafting Wax; The Wynberg times, 13.6.1896, p. 7: Grafting Fruit Trees; 19.6.1897, p. 2: Grafting Fruit Trees.
- 125) Vergelyk hoofstukke 8 en 10; Agricultural Journal, 1.4.1897, pp. 435-436: Production of Grafted Fruit Trees from Kernels.

2.5 Implemente en die gebruik daarvan

Alhoewel daar voor 1896 min implemente by die verbouing van sagtevrugte gebruik en benodig was, het 'n tekort aan arbeid die wyn- en sagtevrugteboere gedwing om al vinniger na groter meganisasie oor te skakel. Tussen 1896 en 1910 is daar op groot skaal oorgeslaan na implemente soos ploë wat van oorsee af ingevoer is. Dit was onder meer die Howard Farrar Stump Jumping-ploeg wat veral geskik was vir boorde waar baie klippe voorgekom het. Wanneer die skaar 'n te groot klip getref het, het dit opgeskiet en nie vasgesteek nie.¹²⁶⁾ Nog 'n tipe was die ploeg en ketting (plough and chain) wat so ontwerp was dat die grond makliker omgekeer kon word.¹²⁷⁾ Dan was daar ook die gebruiklike onderploeg wat veral vir die gereedmaking van 'n boord of wingerd gebruik is. In 1897 het 'n nuwe diepte-ploeg, bekend as die Howard's New Elephant Subsoil Plough, op die mark gekom.¹²⁸⁾ Voorts is ook van die eg en die

-
- 126) A.G.R. 319 Correspondence File, F.371, Vol. 13, Report to the Secretary of Agriculture by C.P. Lounsbury regarding the advisability of sending experts to the Eastern Cape, 1896, n.d., n.p.; F.D. MacDermott: Disc Plough versus Mould Board Plough (Agricultural Journal, 21.12.1899, pp. 836-837); Agricultural Journal, 23.7.1896, p. 375: Howard Farmar company's Stump Jumping Plough; 31.3.1898, p. 411: Subsoil Plough.
- 127) Agricultural Journal, 24.6.1897, p. 733: Ploughing Under Green Crops.
- 128) C.E. Pillans: Report on Eastern Tour in the year 1900 (Agricultural Journal, 6.12.1900, p. 733); Agricultural Journal, 9.12.1897, p. 672: Howard's New Elephant Subsoil Plough; 31.3.1898, p. 411: Subsoil Plough.

BOERDERYAKTIWITEITE OP RHODES FRUIT FARMS LIMITED

skoffelploeg¹²⁹⁾ gebruik maak.

Al die implemente het die verbouing van sagtevrugte in 'n groot mate vergemaklik. Die produsente het ook met verloop van tyd besef dat, om sagtevrugte vir bemarkingsdoeleindes te verbou, vinnig na beter en doeltreffender landboumetodes oorgeskakel moes word.¹³⁰⁾

129) R. Wallace: Farming Industries of Cape Colony, pp. 440, 443.

130) H.E.V. Pickstone: Hints on Fruit Growing, pp. 33-35.

HOOFSTUK 3

ALGEMENE STREMMENDE FAKTORE

Verskeie stremmende faktore het die verbouing van sagtevrugte gedurende die vestigingsperiode (1896-1910) beïnvloed. Om die lewensvatbaarheid van die bedryf te verseker, moes die produsente dit eers uit die weg ruim. Na een van die faktore - 'n gebrek aan kennis - is reeds in vorige hoofstukke verwys. Ander faktore wat vervolgens deeglik bespreek sal word, is die negatiewe invloed van natuurelemente, arbeidsprobleme en swak kwaliteit vrugtebome en wingerdstokke, sowel as minderwaardige cultivars.

3.1 Natuurelemente

Die produsent moes altyd die moontlike skade wat natuurelemente soos wind, ryp, hael, reën, hitte en skerp sonskyn kon veroorsaak, in gedagte hou.¹⁾

-
- 1) G.20-1900 Reports of the Agricultural Assistants at Cape Town and Stellenbosch for the year 1899, p. 7; G.30-1907 Report of the Director of Agriculture for the year 1906, p. 111; G.10-1910 Report of the Department of Agriculture for the year ended 1909, p. 184; N.I.V.V. Ongesorteerde dokumente: H.E.V. Pickstone - L.M. Dicey, 8.12.1900, n.p.; Agricultural Journal, 14.1.1900, p. 4: Stellenbosch; 1.12.1902, p. 609: Country Reports - Caledon; 1.1.1903, p. 105; Cape Division; The Cape Times, 15.12.1900, p. 8: Groot Drakenstein; The Wynberg Times, 8.9.1900, p. 2: Fruit Culture.

Die sterk suidoostewind wat gedurende November tot Maart, dit wil sê gedurende die oestyd, in die Wes-Kaap gewaai het, het baie skade aan vrugtebome en wingerde aangerig. Die sagtevrugtebome en tafeldruifstokke was dan in volle drag en takke, wat onder geweldige gewig gebuig het, het soms gedurende windstorms gebreek. Dit het nie net die boom se karakter geskend nie, maar daar was ook 'n afname in sy dra-kapasiteit. Baie van die vrugte is ook beskadig deurdat dit teen mekaar geskuur het of deur los takke verniel is. Dit het die produk onbemarkbaar gemaak. Soms het dit ook tydens windstorms baie van die vrugte of druiwetrosse beskadig deurdat selfs die blare weggeslaan is. Indien sterk windstorms vroeg in die somer voorgekom het, is die hele oes, wat nog groen was, afgewaai. Dit het met alle sagtevrugtesoorte, behalwe druiwe, gebeur.²⁾ Bome is soms heeltemal ontwortel. Nuwe bome moes dan geplant word. Dit het dus 'n paar jaar geneem om weer in volle produksie te kom. Dit het die produsent baie skade berokken.³⁾

-
- 2) G.30-1907 Report of the Director of Agriculture for the year 1906, p. 111; G.10-1910 Report of the Department of Agriculture for the year ended 1909, p. 184; The Cape Times, 15.12.1900, p. 8: Groot Drakenstein; Agricultural Journal, 10.12.1896, p. 638: Sites and Shelter for Fruit Orchards; 15.9.1898, p. 357: Windscreens in Orchards; 27.10.1898, p. 550: Trees for Wind-breaks; 10.11.1898, pp. 639-640: Windscreens in Orchards; 5.12.1901, pp. 776-777: Horticulture - Wind-breaks; 1.7.1903, pp. 84-85: The Rain winds of South Africa.
- 3) Agricultural Journal, October 1902, p. 300: Farm and Veld.

Nadat die suidoostewind in Desember 1900 in Groot Drakenstein 'n paar dae lank stormsterkte gewaai het, het 'n vrugteprodusent in 'n brief aan die redakteur van die Cape Times geskryf: "Were you to see the damage done to fruit by the east wind, it would touch your heart, or deeper still, enter to the core - beautiful fruit lying on the ground, most of it not fit for animals of the lower creation; apples strewn on the ground, some as small as acorns; branches of trees broken not by the weight of the fruit, but by the terrific gale; vineyards also in a state almost indescribable."⁴⁾

Om die windskade die hoof te bied, was die produsent verplig om windskerms te plant. Die goedkoopste windskerm, veral vir tafeldruifstokkies en jong vrugteboompies, was om hawer of mielies tussen die rye stokkies of boompies te saai. Dit is goed bemes om 'n vinnige groei te verseker. Slote is met 'n ploeg getrek, bemesting is daarin gestrooi en met die grond vermeng, waarna die saad gesaai is.⁵⁾ Daar kon egter geen tydelike windskerms vir sagtevrugtebome opgerig word nie omdat die bome te groot was.⁶⁾

4) The Cape Times, 15.12.1900, p. 8: Groot Drakenstein.

5) Agricultural Journal, 15.9.1898, pp. 357-358: Windscreens in Orchards; 5.12.1901, pp. 776-777: Horticulture Wind-breaks.

6) Ibid.

'n Meer permanente tipe windskerm, was lanings bome. Die verliese wat die produsent gely het weens grond wat hy moes inboet deur die plant van lanings, was relatief min in vergelyking met die skade wat deur die sterk winde veroorsaak is. Die uitgangspunt was daarom dat soveel windskerms as moontlik geplant moes word.⁷⁾

Die tipe boom wat gebruik is, het van die omgewing, die posisie van die boord of wingerd, die tipe grond en die klimaat afgehang. Die algemene gebruik was om groot bome wat in die onmiddellike omgewing aangetref is, vir lanings te gebruik.⁸⁾

Ryp gedurende die blomtyd het in groot dele van die Kaapkolonie groot skade aangerig. Somtyds was die rypneerslag só erg dat 'n produsent sy hele oes verloor het. Kwaai en aanhoudende ryp was soms ook verantwoordelik vir boom- of wingerdstoksterftes. Baie koue en ryp het selde in die oestyd voorgekom. Wanneer dit wel voorgekom het, het dit groot skade aangerig.⁹⁾

7) Agricultural Journal, 5.12.1901, pp. 776-777: Horticulture Wind-breaks.

8) Ibid., 15.9.1898, pp. 357-358: Windscreens in the Orchards; 5.12.1901, pp. 776-777: Horticulture Wind-breaks.

9) A.G.R. 321 Correspondence File, F. 371, Vol.15, Fruit Culture, 1898-1904: Under Secretary - H.H.W. Lindsay, 2.3.1901, n.p.; G.30-1907, Report of the Director of Agriculture for the year 1906, p. 111; CC 114 Newspaper Cuttings; Miscellaneous, 1895-1900: Agriculture, p. 130; F.D. Mac Dermott: Rural Cape Colony - The Queenstown District (Agricultural Journal, 1.12.1903, p. 651); Agricultural Journal, 15.10.1896, p. 536: Preventing and Lessening Frost Injury; 14.10.1897, pp. 420-421: Fruit Culture - Destructive Frosts.

'n Vrugtekweker van Cathcart, W. Rogers, het in 1900 in 'n brief aan die redakteur van die Agricultural Journal geskrywe dat swaar ryp gedurende Oktober van daardie jaar feitlik die hele distrik se vrugteoes 'n groot knou toegedien het.¹⁰⁾ Op sy beurt het F.D. MacDermott in 1903 oordieselfde probleem verklaar: "... it is disheartening to growers to see the young fruit killed off in a night just as it is getting well set, as was the case this season."¹¹⁾

Die enigste wyse waarop ryp dus op groot skaal verhoed kon word, was om 'n kunsmatige "wolk" bokant die boord of wingerd te skep. Die beste metode was om materiaal soos teer en strooi of organiese bemesting te brand wat baie rook veroorsaak het.¹²⁾

-
- 10) W. Rogers: Frosts and Fruit Culture (Agricultural Journal, 25.10.1900, pp. 544-545).
- 11) F.D. MacDermott: Rural Cape Colony - The Queenstown District (Agricultural Journal, 1.12.1903, p. 651).
- 12) A.G.R. 321 Correspondence File, F. 371, Vol. 15, Fruit Culture 1898-1904: Protection of Fruit Trees from Frost by C.E. Pillans, 14.2.1901, n.p.; Agricultural Journal, 15.10.1896, p. 536: Preventing and Lessening Frost Injury; 12.11.1896, p. 588: Protecting Fruit Trees from Frost; 14.10.1897, pp. 420-421: Fruit Culture - Destructive Frosts; 2.3.1899, p. 2: Untimely Frosts; 12.10.1899, p. 558: Protection of Vineyard from Frost; 3.1.1901, p. 42: Protection of Young Fruit from Frost.

'n Natuurelement wat probleme geskep het, was hael. Dit het veral in die Kaapse binneland voorgekom. Sommige vrugteproduserende distrikte in die Oos-Kaap en selfs in die Wes-Kaap het onder haelstorms deurgeloop. So, byvoorbeeld, het haelstorms in 1903 groot skade in die distrik Oudtshoorn aangerig. Honderde perske-, peer- en appelkoosbome het deurgeloop. Baie oeste is ook op dié wyse totaal vernietig. Sagtevrugteboorde en wingerde het soms jare geneem om te herstel. Een "voordeel" van haelstorms was dat dit meestal net 'n gedeelte van 'n boord of 'n paar boorde of wingerde verniel het. Dit het gewoonlik nooit werklik die hele oes van 'n distrik geraak nie.¹³⁾

Te veel ontydige reën tydens blom- en oestyd was nog 'n probleem waarmee baie produsente geworstel het. Dit het soms die hele oes laat verrot. Sagtevrugte, veral appeltjies en druiwe, is baie sensitief vir vogtigheid tydens die rypwordperiode.¹⁴⁾ Koue reënweer tydens die blomtyd in September het veral in die Wes-Kaap ook skade aan die oeste veroorsaak. Dit was, net soos ryp, verantwoordelik vir swak oeste omdat die blommetjies weens die koue, nat

13) F.D. MacDermott: Rural Cape Colony - The Queenstown District Agricultural Journal, 1.12.1903, p. 65 ; Agricultural Journal, 25.4.1901, p. 551: Miscellaneous: Preventing Damage by Hail.

14) Agricultural Journal, 14.1.1900, p. 4: Rural Reports - Stellenbosch; 1.12.1902, p. 609: Country Reports - Caledon; 1.7.1907, p. 104: Rural Reports - Montagu.

weer afval.¹⁵⁾ In dié verband het C. Meyer, landboukundige assistent in Stellenbosch, in 1899 in sy jaarverslag geskryf: "The hopes and expectations of our Western Province fruit-growers were again shattered for a second time early in the season, by the extremely unfavourable weather during the period of flowering, causing almost an entire absence of peaches, and very poor crops all-round."¹⁶⁾ Alhoewel dit in die Wes-Kaap skade veroorsaak het, het dit in die grootste gedeelte van die Kaapkolonie 'n groter omvang aangeneem as gevolg van die somerreëns.¹⁷⁾ Vrugteboere kon vanselfsprekend niks doen om hierdie soort skade te voorkom nie.

Vrugteboere het dikwels ook skade gely weens uitermate warm sonskyndae tydens oestyd, veral in gevalle waar sagtevrugtebome en tafeldruifstokke nie reg gesnoei was nie en daar nie genoeg blare was om die vrugte te beskerm nie.

-
- 15) G.20-1900 Reports of the Agricultural Assistants at Cape Town and Stellenbosch for the year, 1899, p. 8; The Wynberg Times, 8.9.1900, p. 2: Fruit Culture; Agricultural Journal, 1.12.1902, pp. 533-534: Farm and Veld; 1.2.1903, p. 147: Farm and Veld; 1.3.1904, p. 392: Rural Reports.
- 16) G.20-1900 Reports of the Agricultural Assistants at Cape Town and Stellenbosch for the year, 1899, p. 7.
- 17) A 2307, Letters Received, Vol. 5, 1908: A.A. Persse - N.P. Rooke, 13.12.1909, n.p.; F.D. MacDermott: Rural Cape Colony - In the District of Komgha (Agricultural Journal, 1.5.1905, p. 670); Agricultural Journal, 1.2.1903, p. 147: Farm and Veld; 1.7.1903, p. 9: Farm and Veld - Vines and Fruit; 1.4.1906, p. 590: Grapes and Summer Rains; 1.10.1907, pp. 374-375: Farm and Veld.

Vrugte wat onderhewig was aan skerp sonskyn, het brandmerke ontwikkel. Druiwetrosse het soms ook droë korrels ontwikkel.¹⁸⁾ Aan die ander kant het warm weer gedurende die winter, vrugtebome en tafeldruiwe soms te vroeg laat bot. Koue, nat weer wat normaalweg ná sulke warm weer ondervind is, het veroorsaak dat blommetjies afval.¹⁹⁾

Die enigste maatreël om sonbrand te voorkom, was om die boom te snoei. Die regte kelkvorm sou genoeg blare aan die binnekant laat ontwikkel om daarmee te verseker dat die meeste vrugte deur die blare beskerm word.²⁰⁾

3.2 Arbeidstekorte

Een van die ernstigste probleme waarmee die produsent te doen gehad het, was die groot gebrek aan "geskoolde" arbeid. Met dié tipe arbeid word bedoel arbeiders wat die nodige opleiding gehad het om byvoorbeeld 'n boom reg te snoei, te plant of om die pluk en verpakking van sagtevrugte self te behartig sonder om gedurig onder toesig te

18) Agricultural Journal, 1.11.1903, p. 606: Rural Reports - Robertson; 1.3.1905, p. 10: Robertson; 1.4.1905, p. 7: Rural Reports - Oudts-hoorn; Vergelyk ook hoofstuk 2 onder die afdeling: snoei.

19) G.20-1900 Reports of the Agricultural Assistants at Cape Town and Stellenbosch for the year, 1899, p. 26; The Wynberg Times, 8.9.1900, p. 2: Fruit Culture; Agricultural Journal, 1.12.1902, pp. 533-534: Farm and Veld; 1.2.1903, p. 147: Farm and Veld.

20) Vergelyk hoofstuk 2.

staan.²¹⁾

Die arbeidsprobleem het dus eerstens op onvoldoende arbeid betrekking gehad. Genoeg arbeid was veral gedurende die oestyd van groot belang. Dan moes vrugte gepluk, na die pakhuis gedra en gepak word. Die kissies is daarna gemerk, na 'n wa gedra en gelaai, en na die naaste spoorwegstasie vervoer.²²⁾ Ook ander bedrywighede soos die droog van vrugte, het gedurende die oestyd baie arbeid vereis. Op Wellington, byvoorbeeld, is met die droog van vrugte by die Pioneer Fruit Drying Company gedurende die 1901/2-oes-seisoen 'n arbeidstekort ondervind. Meer arbeid was toe nodig omdat die oes groot was en die droog van appelkose baie eise gestel het. Altesame 110 ton vars vrugte is byvoorbeeld gedurende die laaste helfte van Desember van daardie seisoen verwerk. Wanneer die appelkose ryp geword het, moes dit vinnig gepluk en verpak word. Die vrugte wat vir droogdoeleindes gebruik is, is oopgesny en op stellases uitgepak. Die stellases is later op 'n trollie gestapel en na 'n swaelhok gestoot waar die vrugte vir 'n bepaalde periode geswael is. Dit het verhoed dat die vrug swart word.²³⁾

21) J. Taylor: The Canning Industry (The Cape Times, 30.9.1897, p. 5); Agricultural Journal, 26.4.1900, p. 566: Meeting of Board of Horticulture - The Labour Question; The Cape Times, 16.5.1900, p. 6: Fruit Growers' Congress.

22) Vergelyk hoofstukke 8 en 9.

23) Agricultural Journal, 27.3.1902, p. 416: Notes on the Season's Fruit Crop.

Daar was ook heelwat ander belangrike aktiwiteite gedurende die jaar wat deurlopende arbeid vereis het. Dit het onder meer ingesluit die algemene bewerking van die boorde en wingerde, die snoei van bome en wingerdstokke, die uitdun van vruggies en druiwetrossies, asook die bemesting en besproeiing van die boorde en wingerde.²⁴⁾

Die gebrek aan arbeid was nie net beperk tot vrugteverbouing nie. Ook die wynprodusente het heelwat probleme ondervind. Op 'n vergadering van die Western Province Horticultural Board, wat in Oktober 1902 in Kaapstad gehou is, het R.D. de Kock die probleem namens die Vine and Fruitgrowers' Association van Groot Constantia gestel: "It was resolved to request the Board to explain to the Government the difficulty under which they were working their farms. On account of the short supply of labour they were hardly able to maintain their farms in their original state of culture..."²⁵⁾

Dit blyk hieruit dat ook die wynbedryf naas die sagtevrugtebedryf mank gegaan het weens 'n gebrek aan arbeid. Merriman, die voorsitter van dié Tuinboursaad, het sterk oor die saak gevoel. Die Agricultural Journal het as volg van

24) Vergelyk hoofstuk 2.

25) Agricultural Journal, 1.10.1902, pp. 354-355: Board of Horticulture - Labour Difficulties - Coolies or Italians.

sy standpunt verslag gedoen: "(It) showed that the question of the scarcity of labour affected not one portion of the Colony only, but it was being felt all over. The shortage was really worse now than ever it was. They had always felt that their labour supply was scarce and now it has become so scarce that at some farms they found that they could not carry on their ordinary work, and that as to putting new ground under cultivation, it was quite impossible... Hundreds of people had their grafted vines standing in their nurseries, and they could not dispose of them because people could not get labour to plant them out. A little while ago they came to the conclusion that there were large portions of the country which might still be used for vine planting, but unless something was done to solve this labour problem, these lovely soils would have to lie waste and useless for years to come. The worth that was being lost to the country through this dearth of labour was tremendous, and individually they could not grapple with the problem."²⁶⁾

Wat sake nog verder bemoeilik het, is die feit dat baie van die arbeiders in die Kaapkolonie deur beter lone na die goud- en diamantvelde in Suider-Afrika gelok is.²⁷⁾

26) Agricultural Journal, 1.10.1902, pp. 354-355: Board of Horticulture - Labour Difficulties - Coolies or Italians.

27) Cape of Good Hope - Debates in the House of Assembly: 1902, pp. 400, 469; Agricultural Journal, 1.10.1902, pp. 356-357: Board of Horticulture - Labour Difficulties: Coolies or Italians; October 1902, p. 288: Editorial Notes.

In die Wes-Kaap is ook baie arbeiders deur die Spoorweë- en Haweraad in diens geneem. Die sagtevrugteprodusent kon nie teen hierdie instansies meeding nie.²⁸⁾

Verskeie moontlikhede om die arbeidsprobleem op te los, is deur lede van die verskillende landbou-, boere- en vrugtekwekersverenigings, die vrugtekongresse en die tuinbourade oorweeg.

Die eerste moontlikheid was om plaaslike arbeid beter te benut. Die arbeiders sou vir die bepaalde doel waarvoor hulle gebruik is, opgelei moes word.²⁹⁾ Hoewel die afrokkeling van opgeleide arbeid 'n negatiewe faktor was, het die boere self opleiding verskaf. Dit het nie die arbeidsprobleem bevredigend of doeltreffend opgelos nie.³⁰⁾

'n Ander moontlike oplossing was om gevangenes te gebruik. Alhoewel produsente dié arbeidsbron gebruik het, was die gehalte onbevredigend. Dit was ook relatief duur. Die

28) Agricultural Journal, 1.1.1903, p. 59: Eastern Province Board of Horticulture.

29) The Cape Times, 9.6.1897, p. 5: Horticultural Board.

30) A.G.R. 265 Correspondence File, F. 80, Vol. 3, Fruit Export abroad, 1894-1905: Transmitting resolutions passed at Fruit Growers' Congress, A.A. Persse - Secretary of Agriculture; n.d., n.p.; S. Playne: The Cape Colony, pp. 183-185, 191-198, 201, 203; F.D. Mac Dermott: Rural Cape Colony - The Paarl District (Agricultural Journal, 1.2.1904, pp. 149-150, 155); F.D. MacDermott: Rural Cape Colony - The Stellenbosch District (Agricultural Journal, 1.4.1907, pp. 524, 527-528).

arbeiders moes voortdurend bewaak word. 'n Faktor wat 'n stremmende invloed op die gehalte van hul arbeid gehad het, was dat die gevangenes nie vrylik kon rondbeweeg nie. Hulle kon dus nie enige plek gebruik word nie. Omdat die gevangenes gedurig van die een tronk na die ander verskuif is, het dit ook die nadeel gehad dat, wanneer sô 'n arbeider geleer is om 'n bepaalde tipe werk te doen, hy na 'n ander tronk verskuif is. Hy is dan vervang met iemand wat nie opgelei is nie.³¹⁾

Nog 'n moontlikheid wat oorweeg is, was om arbeiders van Italië, Portugal en Spanje in te voer. Die gedagte het op die vrugtekongres van 1897 ontstaan.³²⁾

By 'n vergadering van die Western Province Horticultural Board wat kort daarna gehou is, het die voorsitter, C.W.H. Köhler, die plan ondersteun. Die arbeidsituasie is gesien as die "most important question" wat voor die raad gedien het. Die probleem moes spoedig opgelos word, het hy beklemtoon.³³⁾

31) The Cape Times, 13.1.1900, p. 7: Constantia Fruit Growers' Meeting; The Wynberg Times, 23.6.1900, p. 5: Fruit Culture - Viticulture, Phylloxera; The Cape Times, 19.7.1901, p. 4: Cape Fruit Growers; 20.8.1901, p. 6: Cape Fruit Growers.

32) Agricultural Journal, 29.4.1897, p. 575: Fruit Growers' Congress; The Cape Times; 17.5.1897, p. 7: Cape Fruit Growers.

33) The Cape Times, 9.6.1897, p. 5: Horticultural Board.

Op die vrugtekongres van 1900 het die arbeidsvraag weer ter sprake gekom. Oorweging is aan die invoer van Indiërs en Chinese geskenk. Die meeste kongresgangers was teen die gedagte gekant. Hulle het gemeen dit kon 'n Chinese en Asiatiese probleem skep.³⁴⁾

Op die kongres is uiteindelik 'n voorstel aanvaar wat voorsiening gemaak het vir die nodige stappe om die invoer van geskoolde arbeiders moontlik te maak.³⁵⁾

Die Tuinboursaad het die saak met die owerheid opgeneem. Baie lede was skepties omdat baie pogings in die verlede misluk het. Tog het die onder-sekretaris van die Departement Landbou die Agent-generaal in Londen versoek om in Europese lande na die beskikbaarheid van arbeid ondersoek in te stel. Hy moes ook vasstel op watter diensvoorwaardes geskoolde arbeiders se dienste verkry kon word.³⁶⁾

Dit was die amptelike begin van werwing van geskoolde

34) Agricultural Journal, 24.5.1900, p. 678: Horticulture - Fruit Growers' Congress.

35) Ibid.

36) (P.R.O.) Kew Gardens: C.O. 48 Cape of Good Hope Correspondence, Original, Vol. 549, No. 69150: 1900 Offices (excepted war) and Miscellaneous: W.H. Tooke - Agent General for the Cape of Good Hope, 25.7.1900, p. 114.

arbeid in Europa. Daar is ook geprobeer om deur middel van die Kaapse buitelandse handelsagent sekere data te versamel in verband met die arbeidsbehoefte van die Kaapkolonie. Op grond van bevindings is geprobeer om arbeiders in lande soos Spanje, Portugal, Italië, Frankryk, Oostenryk, Duitsland, Engeland en Switserland te werf.³⁷⁾

Uit die gegewens blyk dit verder dat baie arbeiders in Europa gewillig was om vir 'n bepaalde tyd na die Kaapkolonie te kom om op die wyn- en vrugteplase te werk. Baie van die arbeiders was onderlê in die verbouing van sagtevrugte en in wynbou. Hulle kon derhalwe tot groot voordeel van die sagtevrugtebedryf gebruik word.³⁸⁾

37) (P.R.O.) Kew Gardens: C.O. 48 Cape of Good Hope Correspondence, Original, Vol. 549, No. 69150: 1900 Offices (excepted war) and miscellaneous: W.H. Tooke - Agent General for the Cape of Good Hope, 25.7.1900, p. 114; H.D. Wolff - The Marquess of Salisbury, 12.9.1900, p. 270; E. Luce - E. Hopton, 22.9.1900, p. 436; F.C. Lascelles - Marquess of Salisbury, 24.9.1900, p. 279; M.H. Seward - Under Secretary of State (Home Department), 4.10.1900, p. 433; A.D. Hall - M. Craigie, 13.10.1900, p. 339; Her Majesty's Consul - I.R. Mulvany, 18.10.1900, p. 371; 24.10.1900, p. 320; F. Oppenheimer - F. Lascelles, 27.10.1900, p. 345; H.M. Rumbold - Marquess of Salisbury, 29.10.1900, pp. 332-338; J.N. Elliott - Under Secretary of State, 1.11.1900, p. 333; H.M. Durand - Marquess of Salisbury (Madrid), 2.11.1900, pp. 358-362.

38) (P.R.O.) Kew Gardens: C.O. 48 Cape of Good Hope Correspondence, Original, Vol. 549, No. 69150: 1900 Offices (excepted war) and Miscellaneous: H.D. Wolff - Marquess of Salisbury; 12.9.1900, pp. 270-271; Vol. 437, No. 69150: E. Luce - E. Hopton, 22.9.1900, pp. 436-437; Vol. 549, No. 69150: 1900 Offices (excepted war) and Miscellaneous: F. Oppenheimer - F. Lascelles, 27.10.1900, pp. 345-352; F.R. Plunkett - Marquess of Salisbury, 29.10.1900, pp. 332-338; T.R. Mulvany - F. Lascelles, 2.11.1900, pp. 367-370; H.M. Durand - Marquess of Salisbury, 2.11.1900, pp. 358-362; Vol. 550, No. 69150, Particulars as to wages and earnings of work people engaged in Fruit Growing in England, 2.11.1900, pp. 334-337.

Al dié moeite het egter nie veel vrugte afgewerp nie. Dit was nie moontlik om vas te stel of daar uiteindelik wel arbeiders gewerf is nie. As dit wel gebeur het, kan aanvaar word dat die getalle klein was. Die swak diensvoorwaardes was waarskynlik die vernaamste rede vir die mislukking. Voornemende arbeiders is, byvoorbeeld, die aanbod van 'n huis met twee vertrekke op 'n erf van minstens 'n halwe akker (0,02 hektaar) gemaak. Hulle moes vyf dae werk. 'n Dagloon van 2s 6d is aan mans en 1s aan vroue aangebied.³⁹⁾

As in aanmerking geneem word dat werknemers in Europa in die reël aan beter voorwaardes gewoond was, spreek dit vanself dat weinig, indien enige, na die Kaapkolonie sou wou kom. Die gemiddelde werksdag in Europa was tien ure, terwyl die Kaapse boere twaalf ure vereis het. Ook hul lone was gemiddeld tussen 3s en 3s 10d per dag in Europa, terwyl die Kaapse produsente slegs 2s 6d per dag aangebied

39) (P.R.O.) Kew Gardens: C.O. 48 Cape of Good Hope Correspondence, Original, Vol. 570, No. 69022: 1903 January-March, Despatches, Enclosure in Despatch No. 3 of 3.1.1902, Italian Farm Labourers, 7.1.1903, p. 34; Vol. 549, No. 69150: 1900 Offices (excepted war) and Miscellaneous: M.H. Saward - Under Secretary of State, 4.10.1900, n.p.; Wages, etc., of skilled Agricultural Labour in France, 24.10.1900, pp. 320-325; F.R. Plunkett - Marquess of Salisbury, 29.10.1900, pp. 332-338; H.M. Durand - Marquess of Salisbury, 2.11.1900, pp. 358-362; C.1 - 1904 Report of the Select Committee on the Agricultural Department, p. 6; Agricultural Journal, 1.4.1903, p. 421: Special Meeting of the Board of Horticulture - Italian Labour Scheme; 1.7.1903, pp. 65-66: Western Province Board of Horticulture - The Labour Question.

het.⁴⁰⁾

Omdat die poging nie 'n sukses was nie, is gevolglik ander alternatiewe oorweeg. Een hiervan was om kundiges van Europese lande te kry om hier arbeiders op te lei. Nog 'n voorstel was om voornemende studente na kolleges in Duitsland te stuur om dáár in die verskillende rigtings die nodige opleiding te ontvang. Kolleges met 'n goeie akademiese naam is oorweeg. Dit het misluk omdat die taal 'n probleem was.⁴¹⁾

Benewens die swak diensvoorwaardes, het taalprobleme, godsdienstige verskille en probleme met die regerings van die onderskeie Europese state, die skema verder skipbreuk

40) (P.R.O.) Kew Gardens: C.O. 48 Cape of Good Hope Correspondence, Original, vol. 549, No. 69150: 1900 Offices (excepted war) and miscellaneous: M.H. Saward - Under Secretary of State, 4.10.1900, pp. 433-434; Wages, etc., of skilled Agricultural Labour in France, 24.10.1900, pp. 320-325; Vol. 550, No. 69150: 1900 Individuals and Miscellaneous: Particulars as to wages and earnings of work people engaged in Fruit Growing in England.

41) (P.R.O.) Kew Gardens: C.O. 48 Cape of Good Hope Correspondence, Original, Vol. 549, No. 69150: 1900 Offices (excepted war) and Miscellaneous: F. Oppenheimer - F. Lascelles, 27.10.1900, pp. 348-350.

laat ly.⁴²⁾

In 1904 het 84 families en 55 ongetroudes uit Switserland aansoek gedoen om in die Kaapkolonie te kom werk. Ook vanuit Spanje het 'n aantal arbeiders aansoek om werks-permitte gedoen.⁴³⁾ Of daar ooit van hulle na die Kaapkolonie of Suider-Afrika geïmmigreer het, is onbekend.

Een positiewe gevolg wat uit die pogings van die produsente en die staat voortgevloei het, was dat, weens die ernstige droogte wat in dié jare in die Noordwes-Kaap geheers het, baie Kleurlinge en Basters gewillig was om op vrugteplase te gaan werk. Die Western Province Horticultural Board

42) (P.R.O.) Kew Gardens: C.O. 48 Cape of Good Hope Correspondence File, Original, Vol. 570, No. 69022: 1903 January-March Despatches, enclosure in Despatch, No. 3 of 3.1.1902, Italian Farm Labourers, 7.1.1903, p. 34; Vol. 549, No. 69150: 1900 Offices (excepted war) and Miscellaneous: M.H. Seward - Under Secretary of State, 4.10.1900, n.p.; H.W. Durand - Marquess of Salisbury, 2.11.1900, pp. 358-362; C.1 - 1904 Report of the Select Committee on the Agricultural Department, p. 6; Agricultural Journal, 1.4.1903, p. 421: Special Meeting of the Board of Horticulture - Italian Labour Scheme; 1.7.1903, pp. 65-66: Western Province Board of Horticulture - The Labour Question. P.R.O. Kew Gardens: C.O. 48 Cape of Good Hope Correspondence File, Original, Vol. 549, No. 69150: 1900 Offices (excepted war) and Miscellaneous: H.M. Durand - Marquess of Salisbury, 2.11.1900, pp. 358-360. A.G.R. 452 Correspondence File, F. 3301, Vol. 1, Fruit Culture, 1904: T.E. Fuller - Secretary of Agriculture, 17.2.1904, n.p.; Agent General - Secretary of Agriculture, 20.2.1904, n.p.; C. Curry - Agent General, 24.2.1904, n.p.; C.F.F. Adam - Marquess of Landsdowne, 8.2.1904, n.p.; C.F.F. Adam - D.F.R. San Pedro, 7.1.1909, n.p.; C.F.F. Adam - D.F.R. San Pedro, 5.2.1904, n.p.; T.E. Fuller - Secretary of Agriculture, 11.3.1904, n.p.; D.F.R. San Pedro - C.F.F. Adam, 19.2.1904, n.p.

43) Agricultural Journal, 1.1.1904, pp. 64-65: Western Province Horticultural Board - The Agricultural Labour Question.

het 'n plan van aksie in samewerking met die Departement Landbou onderneem om van dié arbeid te werf.⁴⁴⁾ Dit is egter onbekend hoeveel van die arbeiders na die distrikte in die Wes-Kaap getrek het om op die plase te gaan werk.

Teen 1910 was die probleme nog nie opgelos nie. Ondanks al die gesukkel om arbeiders te werf, is gemeen dat die vrugtebedryf op groot skaal beoefen kon word. Dié positiwe houding blyk onder meer uit 'n berig in The Cape Argus van 17 November 1909. In die hoofartikel verklaar die redakteur: "But in spite of our own most unsatisfactory labour supply, we in South Africa need not throw up our hands in despair and say that fruit culture on a great and organised scale is impossible."⁴⁵⁾

3.3 Swak kwaliteit bome, stokke en minderwaardige cultivars

Die verbouing van sagtevrugte in die Kaapkolonie is deur die aanwesigheid van swak kwaliteit sagtevrugtebome, tafeldruifstokke en minderwaardige cultivars beïnvloed. Dit was toe te skrywe aan die gebrek aan ondervinding en kennis by die vrugteboere. Dit was 'n voldonge feit dat dit lank sou neem om vrugteboere te oortuig dat

44) Agricultural Journal, 1.1.1904, pp. 62-65: Western Province Horticultural Board - The Agricultural Labour Question.

45) The Cape Times, 17.11.1909, p. 2: The Leader - Fruit Culture.

net die beste kwaliteit boompies en stokkies vir bemarkingsdoeleindes aangeplant moes word.⁴⁶⁾

Weldra het die houding van die produsent verander. Dit kan aan die toename in die getal private kwekerie toege-skryf word. Van die begin van die twintigste eeu het al hoe meer produsente tot die gevolgtrekking gekom dat bome, stokke en cultivars van 'n goeie kwaliteit by geregistreerde kwekerie aangekoop moes word. 'n Goeie boom het 'n goeie kapitale bate oor die langtermyn verseker.

Gedurende die onderhawige periode het daar geen amptelike lys van goeie cultivars bestaan nie. Weens die baie swak cultivars wat in dié jare in omloop was, was baie van die produsente onseker oor presies wat as goeie cultivars beskou moes word.

'n Lys van goeie cultivars is deur H.E.V. Pickstone, wat 'n gevestigde kwekerie in die Wes-Kaap bedryf het, in 1899 gepubliseer onder die titel Descriptive Catalogue and Price List of Fruit Trees.⁴⁷⁾ Lyste is ook deur die Elsenburg Landbouskool vrygestel. Al dié gegewens, asook name van cultivars is deur die bemarkingsagente en die Kaapse

46) The Cape Argus, 17.11.1909, p. 2: The Leader - Fruit Culture.

47) H.E.V. Pickstone: Descriptive Catalogue and Price List of Fruit Trees, pp. 41-58.

handelskommissaris, C. du Chiappini, in Londen vrygestel. Chiappini het sedert sy aanstelling in 1906 'n belangrike rol in dié verband gespeel.⁴⁸⁾

Sagtevrugte van 'n goeie kwaliteit was van die allergrootste belang vir die toekomstige ontwikkeling van die bedryf. Die oorsese verbruiker het net in die beste kwaliteit produk belanggestel en was hoegenaamd nie geïnteresseerd in minderwaardige sagtevrugte nie. Swak gehalte vrugte het, om die waarheid te sê, die Kaapse sagtevrugtebedryf aanvanklik in 'n minder goeie lig gestel. Die produsent het ook lae pryse vir swak kwaliteit vrugte op die verskillende markte behaal. Sy winsgrens was soms só klein dat dit nie die moeite werd was om 'n swak gehalte uit te voer nie. Dit was juis op grond hiervan dat die Regering en die private sektor (soos in hoofstuk 5 en 7 uiteengesit word) ernstige pogings ná 1900 aangewend het om slegs die beste kwaliteit produk op die oorsese markte te plaas.⁴⁹⁾

48) A.G.R. 514 Correspondence File, F.I. 10, Vol. 1, Inspection of Fruit for Export: The Fresh Fruit Export Trade - Report of the Trades Commissioner of Cape Colony in London on the Fresh Fruit Export Trade for the Season 1909, n.p.; U.G. 45-1912 Union of South Africa - Annual Report of the Trades Commissioner for the year ending 31st December, pp. 50-51, A.5 - 1907 Report of the Select Committee on Agricultural Co-operation, 1907, p. 416.

49) A.G.R. 514 Correspondence File, F.I. 10, Vol. 1, Inspection of Fruit for Export: The Fresh Fruit Export Trade - Report of the Trades Commissioner of Cape Colony in London on Season, 1909, n.p.; Vergelyk hoofstukke 5 en 7.

HOOFSTUK 4

PLAE EN SIEKTES

Die sagtevrugteboer was van die begin af gekonfronteer met plae en siektes wat die bome, stokke en vrugte aangeval het. Dit het vir die produsent soms ernstige probleme geskep. Die Phylloxera-insek het, byvoorbeeld, sedert 1886 gedreig om die hele wingerdbedryf te ruïneer. Gevolglik moes die produsent voortdurend 'n wakende oog oor plae en siektes hou en verskeie maatreëls tref om dit te bekamp.

4.1 Tafeldruifstok- en sagtevrugteboomplae

Die Phylloxera vastatrix-insek was juis een van die faktore wat verskeie wynboere aangespoor het om na sagtevrugteboerdery oor te skakel. Vir die grootste gedeelte van die periode onder bespreking het dit, net soos gedurende die voorafgaande dekade, wingerde verwoes. Al wat die produsente kon doen, was om alle cultivars wat hulle wou kweek, op weerstandbiedende onderstokke te ent. Hulle moes ook alle besmette stokke uitkap en verbrand.¹⁾

1) D.J. van Zyl: Phylloxera vastatrix in die Kaapkolonie, 1886-1900: Voorkoms, verspreiding en ekonomiese gevolge (Suid-Afrikaanse Historiese Joernaal, Nr. 16, November 1984, pp. 26-48); C. Mayer: Phylloxera at Worcester - Advice to Farmers (Agricultural Journal, 20.12.1900, pp. 818-819); C. Mayer: A Retrospect on Phylloxera - Review of American Vine Culture (Agricultural Journal, 6.12.1900, pp. 738-742); The Cape Times, 21.4.1898, p. 7: Grape Growing - Phylloxera Spreading; Agricultural Journal, 21.6.1900, pp. 799-800: Recent Experiments in Connection with the Disinfection of Vines against Phylloxera.

Die insek teer op die wortelstelsel van 'n wingerdstok totdat dit later heeltemal uitdroog.²⁾ Phylloxera vastatrix het in 1886 sy verskyning aan die Kaap gemaak nadat dit groot skade aan wingerde in Europese lande, veral Frankryk, veroorsaak het. Dit was eers met die ontdekking van die plaag in 1875 in Australië dat die Kaapse owerheid besluit het om maatreëls in te stel om die invoer van Phylloxera te verhoed.³⁾

Wetgewing wat in 1876 en 1880 ingestel is, het niks gehelp nie. Op '2 Januarie 1886 is dié plaag in Mowbray naby Kaapstad ontdek. Dit het tot 1900 feitlik alle wingerde in die Wes-Kaap aangetas.⁴⁾

Miljoene wingerdstokke is vernietig ondanks wetgewing om die verspreiding van die Phylloxera-insek hok te slaan.⁵⁾

'n Tweede plaag waarmee die wyn- en tafeldruifprodusente te doen gehad het, was die Phlyctimes caloses, of die kalandier, soos hy in die omgangstaal bekend was. Dié plaag, wat

-
- 2) J.C. Aucamp: Die Geskiedenis van die Sagtevrugtebedryf in die Kaapkolonie, 1886-1896, p. 48; D.J. van Zyl: Phylloxera vastatrix in die Kaapkolonie, 1886-1900: Voorkoms, verspreiding en ekonomiese gevolge (Suid-Afrikaanse Historiese Joernaal, Nr. 16, November 1984, pp. 28-30).
- 3) D.J. van Zyl: Phylloxera vastatrix in die Kaapkolonie, 1886-1900: Voorkoms, verspreiding en ekonomiese gevolge (Suid-Afrikaanse Historiese Joernaal, Nr. 16, November 1984, pp. 31-33).
- 4) Ibid., pp. 33-36.
- 5) Ibid., pp. 36-48.

lank 'n probleem vir die wynboere aan die Kaap was, het op die groen dele van die wingerdstok geteer. Wanneer 'n wingerd baie erg besmet was, het stokke gevrek. Op grond hiervan was dit uiters noodsaaklik dat die wyn- en tafeldruifprodusente die kalender so doeltreffend moontlik moes bekamp.⁶⁾

Die kalender, wat veral baie skade in die distrikte Constantia, Stellenbosch en die Paarl aangerig het, is aanvanklik met kalk bekamp. Die kalk het die larwe en eier vernietig. Dié metode, wat veral voor 1896 beoefen is, was nie doeltreffend genoeg nie.⁷⁾

Paris Green, 'n insektebestrydingsmiddel wat ná 1890 op die mark gekom het, is gedurende die jare ná 1896 met redelike sukses gebruik om die kalender te bestry. Navorsing op die regeringswynplaas, Groot Constantia, het bewys dat die kalender met goeie gevolge deur loodarsenaat bekamp kon

6) G.49 A - 1899 Rapport van den Gouvernements Insectenkundige voor het jaar 1898, pp. 26-27; G.45-1897 Report of the Government Entomologist for the year 1896, pp. 7-9; C.P. Lounsbury: Economic Entomology (Agricultural Journal, 9.7.1896, p. 363); R.W. Jack: The Destruction of Calandra Beetles (Agricultural Journal, 1.1.1908, p. 10); The Cape Times, 9.11.1897, p. 7: Cape Fruit Growers - Calandra; 4.9.1896, p. 7: Fruit Growers' Meeting - Calandra; The Wynberg Times, 17.10.1896, p. 5: Constantia Fruit Growers' Association; C.P. Lounsbury: Calandra of the Vine (Agricultural Journal, October, 1910, pp. 448-450).

7) The Cape Times, 9.11.1897, p. 7: Cape Fruit Growers; J.C. Aucamp: Die Geskiedenis van die Sagtevrugtebedryf in die Kaapkolonie, 1886-1896, pp. 170-171.

word.⁸⁾

Die kalender was in sommige jare die sagtevrugteboer se grootste vyand. Dit is deur verskeie siviele kommissarisse bevestig.

In 1897, byvoorbeeld, het die siviele kommissaris van Stellenbosch die kalender as die grootste enkele bedreiging vir die oes van daardie seisoen uitgesonder.⁹⁾ Die volgende jaar verklaar sy eweknie vir die Kaapse distrik dat kalenders steeds 'n gevaar vir die boorde in Constantia ingehou het.¹⁰⁾

Een van die algemeenste, maar ook skadelikste plaag wat voorgekom het, was die Amerikaanse bladluis (Schizoneura hanigera.) Dit het veral die appelbome aangeval. Dié insek, wat feitlik in die hele Kaapkolonie voorgekom het, suig die sap uit die stingels of stamme van bome op. Bome

8) R.W. Jack: The Destruction of Calandra Beetles (Agricultural Journal, 1.1.1908, p. 10); A.G.R. 296 Correspondence File, F. 232, Vol. 3, Diseases of Trees, 1896-1898: Spray Calendar, March 1896, n.p.

9) Agricultural Journal, 11.11.1897, p. 532: Stellenbosch.

10) Ibid., 10.11.1898, p. 567: Cape.

wat erg besmet was, het later gevrek.¹¹⁾

Een van die middels wat gebruik is om dié pes hok te slaan, was 'n harpuiisoplossing. Dit het bestaan uit 24 pond (10,9kg) harpuiis, 5 pond (2,27kg) bytsoda en 3 pinte (1,42ℓ) visolie wat met 100 gelling (440ℓ) water vermeng is. 'n Tweede middel wat ook doeltreffend was, was die bespuiting van aangetaste bome met 'n paraffien-oplossing. Dit het bestaan uit 'n mengsel van een en 'n half pond (0,68kg) seep, vyf gelling (22ℓ) paraffien en twee en 'n half gelling (11ℓ) water.¹²⁾ Die toediening is gewoonlik gedurende die vroeë lente gedoen. Indien nodig, is die bome vir 'n tweede keer gespuit.¹³⁾

Die luis het ook die wortelstelsel van die appelboom

-
- 11) A.G.R. 280 Correspondence File, F. 221, Vol. 4, Import of Plants, regulations, 1897-1903: C.W. Mally - Acting Under Secretary of Agriculture, 13.8.1900, n.p.; A.G.R. 296 Correspondence File, F. 232, Vol. 3, Diseases of Trees, 1896-1898: W. Thompson - S. Erasmus, 4.11.1897 n.p.; A.G.R. 299 Correspondence File, F. 232, Vol. 5, Diseases of Trees, 1898-1900: Under Secretary of Agriculture - P.C. Burger, n.p.; A.G.R. 300 Correspondence File, F. 232, Vol. 7: Diseases of Trees, 1899-1902: Under Secretary of Agriculture - A.J. Thomas, 18.10.1899, n.p.; A.G.R. 301 Correspondence File, F. 232, Vol. 8, Diseases of Trees, 1900-1902: C.P. Lounsbury - C. Curry; 14.2.1902, n.p.; C.P. Lounsbury: Aphides on Peach Trees (Agricultural Journal, 28.10.1899, pp. 602-603); P. Mac Owan: Beneficial Insects (Agricultural Journal, 1.11.1910, pp. 360-363); G.49-1897 Rapport van den Gouvernements Insectenkundige voor het jaar 1898, pp. 29-30
- 12) P. MacOwan: Apple Blight - Destruction of (Agricultural Journal, 7.11.1910, pp. 359-360); A.G.R. 296 Correspondence File, F. 232, Vol. 3, Diseases of Trees, 1896-1898: Spray Calendar, March 1896, n.p.
- 13) A.G.R. 296 Correspondence File, F. 232, Vol. 3, Diseases of Trees, 1896-1898: Spray Calendar, March 1896, n.p.

aangeval. Die enigste oplossing was om, soos in die geval van Phylloxera vastatrix, die cultivars op weerstandbiedende onderstokke te ent. Die onderstokke wat die beste teen die Amerikaanse bladluis bestand was, was die Northern Spy en die Winter Majetin.¹⁴⁾ Die wortels kon ook, deur dit gedeeltelik oop te grawe, met kookwater behandel word. Dié metode was egter onbevredigend omdat nie al die wortels bereik kon word om die luis te vernietig nie. Die kookwater het ook van die kleiner, swakker wortels beskadig.¹⁵⁾

Nog 'n plaag wat baie skade aan die appelbome aangerig het, was die boorwurm of Cossus tristis. Dié wurm het veral die stam van die boom beskadig omdat dit op die hout daarvan geleef het. Wanneer 'n boom erg besmet was, is dit vol gaatjies gevreet. Op die lange duur het die boom weens die besmetting gevrek. Daar was gedurende die tydperk onder bespreking geen werklike raad vir die plaag nie. Al wat gedoen kon word, was om die wurm - daar waar hy in die boom 'n gaatjie gemaak het - met 'n skerp-gemaakte draad te probeer doodsteek. Dié metode kon egter net op klein skaal toegepas word.¹⁶⁾

14) T. Coke: Fruit Tree Stocks (Agricultural Journal, 1.10.1908, pp. 491-500); Agricultural Journal, 1.4.1897, p. 394: Orchard Competition; 24.11.1898, p. 701: To Raise Blight-proof Apple Stocks; P. Mac Owan: Hawthorn proposed for Apple Stocks (Agricultural Journal, 9.1.1896, p. 22).

15) A.G.R. 296 Correspondence File, F. 232, Vol. 3, Diseases of Trees, 1896-1898: Spray Calendar, March 1896, n.p.

16) Ibid.

Gedurende die tweede helfte van die negentiende eeu het die peerslak of die Selandria-cerasi groot skade aan die sagtevrugtebome van die Kaapkolonie aangerig. Die insek het ook groot skade in vrugteboorde in lande soos Amerika, Nieu-Seeland, Australië en ook op die vasteland van Europa veroorsaak.¹⁷⁾

Dit was eintlik die larwe van die peerslak wat die groot skade veroorsaak het deurdat dit op die blare van feitlik alle soorte sagtevrugtebome geleef het.¹⁸⁾ Die lewensiklus van die insek begin wanneer die wyfievlieg eiers op die boonste gedeelte van die blaar lê. 'n Kort, dik wurm kom ná 'n paar dae te voorskyn. Ná die wurm se verskyning, begin dit onmiddellik op die blare teer. Wanneer die blare weggevreet is, verwelk die boom. Die boom kon later vrek.¹⁹⁾ Die larwe beland later op die grond, soek skuiling en verander in 'n papie. Daaruit kom weer 'n vlieg te voorskyn. Hierna gaan die siklus voort.²⁰⁾

17) L. Peringuey: The Pear-slug "Selandria Cerasi" (Agricultural Journal, 1.11.1910, p. 308); C.P. Mac Owan: The Pear Tree Slug (Agricultural Journal, 30.9.1897, p. 384); G.36-1900 Report of the Government Entomologist for the year 1899, pp. 36-37.

18) A.G.R. 302 Correspondence File, F. 232, Vol. 9, Diseases of Trees, 1901-1905: P.J. du Toit - D.G. Rossouw, 5.2.1904, n.p.; C.P. Lounsbury: The Pear-Tree Slug (Agricultural Journal, 30.9.1897, pp. 384-386); Agricultural Journal, 1.1.1904, p. 11: Farm and Veld - The Orchard.

19) C.P. Lounsbury: The Pear-Tree Slug (Agricultural Journal, 1.10.1896, pp. 520-521); C.P. Lounsbury: The Pear-Tree Slug (Agricultural Journal, 30.9.1897, pp. 384-386).

20) C.P. Lounsbury: The Pear-Tree Slug (Agricultural Journal, 30.9.1897, p. 385).

Die enigste middels wat met welslae teen die insek gebruik kon word, was Paris Green of 'n mengsel van nieskruid. Die middel het bestaan uit 'n oplossing van een pond (0,45kg) nieskruid wat met 40 gelling (176l) water gemeng is. Die eerste bespuiting het plaasgevind met die verskyning van die wurm, gewoonlik gedurende laat Oktober en November. Die tweede bespuiting is in Desember toegedien, wanneer daar gewoonlik meer larwes teenwoordig was. 'n Derde toediening was soms nodig.²¹⁾

Ander metodes was om die grond, veral onder die boom, om te dolwe sodat die papie nie kon uitbroei nie. Die toediening van kalk het ook die papie in die grond vernietig. Die kalk het die papie doodgebrand. Deur die grond los te hou, het voëls ook baie van die papies opgevreet.²²⁾

'n Insek wat die sagtevrugteprodusente in die onderhawige periode baie las gegee het, was die Dortheesia purchasi. Dit was beter bekend as die Australiese kewer. Dié kewer leef op die sap van die boom en val feitlik enige boom of

21) A.G.R. 296 Correspondence File, F. 232, Vol. 3, Diseases of Trees, 1896-1898: Spray Calendar, March 1896, n.p.; C.P. Lounsbury: The Pear-Tree Slug (Agricultural Journal, 1.10.1896, pp. 520-521); C.P. Lounsbury: Pear Slug - Paris Green (Agricultural Journal, 20.9.1898, pp. 398-402); C.P. Lounsbury: The Pear-Tree Slug (Agricultural Journal, 30.9.1897, p. 386); Agricultural Journal, 1.1.1904, p. 11: Farm and Veld - The Orchard; L. Perinquey: The Pear Slug "Selandria Cerasi" (Agricultural Journal, 1.11.1910, p. 309).

22) L. Perinquey: The Pear Slug "Selandria Cerasi" (Agricultural Journal, 1.11.1910, p. 309).

plant aan. Ook sagtevrugtebome het nie aan sy aanslae ontsnap nie. Indien die boom of plant erg met die kewer besmet was, is die sap van die boom of plant in só 'n mate uitgesuig dat dit later gevrek het.²³⁾

Die enigste doeltreffende middel teen die kewer was 'n oplossing van 'n kwart pond (0,11kg) gekonsentreerde loog, en 'n kwart pond (0,11kg) walvisolie-seep wat met een gelling (4,4l) water vermeng is.²⁴⁾ 'n Ander doeltreffende metode van bestryding was om die kewer, Vedalia Cardinalis te gebruik. Dit is 'n natuurlike vyand van die Australiese kewer. Dié kewer is met groot welslae in die bestryding van die Australiese kewer in Amerika en die Hawaïse Eilande gebruik. Sedert 1891, toe die kewer vir die eerste keer na Suider-Afrika ingevoer is, is daarmee ook in dié geweste groot welslae behaal.²⁵⁾

Nog 'n plaag wat die sagtevrugteboere probleme gegee het,

23) G.45-1897 Report of the Government Entomologist for the year 1896, pp. 92-98; C. Fuller: Insect Friends and Foes - Ladybirds versus Bugs (Agricultural Journal, 20.7.1899, p. 100); Agricultural Journal, 5.9.1899, p. 222: The Australian Bug; C.P. Lounsbury: Fumigation of Nursery Stock (Agricultural Journal, 9.12.1897, p. 701).

24) Ibid.

25) G.27-1898 Report of the Government Entomologist for the year 1896, pp. 22-23; G.45-1897 Report of the Government Entomologist for the year 1896, pp. 17-19; C. Fuller: Insect Friends and Foes - Ladybirds versus Bugs (Agricultural Journal, 20.7.1899, pp. 100-108); Agricultural Journal, 2.2.1899, p. 161: Insect Pests - Their Origin,

was die Nematoid-wurm, beter bekend as die aalwurm. Soos die Phylloxera vastatrix het dié wurm ook op die sap van alle bome en wortels geleef. Die plaag het nie die sagtevrugtebedryf bedreig nie. Tog was dit belangrik dat alle produsente van dié potensiële gevaar bewus moes wees. Die boom kon vrek as te veel van sy sap deur die aalwurm uitgesuig is.²⁶⁾

Om die insek te bestry, kon die bome uitgekap of verbrand word. 'n Ander metode was om cultivars op weerstandbiedende onderstokke te ent. 'n Goeie onderstok was die Mariana-pruim. Om die larwe in die grond te vernietig, moes kalk, kalsiumchloried, kalsiumsulfaat of kainiet gereeld toegedien word. Die wyfiewurm kon egter moeilik bestry word omdat sy in die grond op die wortels van die boom geleef het. Sy het ook haar eiers daar gelê.²⁷⁾

Die sagtevrugteprodusente het ook baie las van dopluis gehad. Die soorte wat die grootste skade aangerig het, was die rooidopluis (Aspidiotus auranti), die witdopluis of perskedopluis (Diaspis amygdali), die bruindopluis (Lecanium lespiridum) en die greedy-dopluis (Aspidiotus

26) A.G.R. 302 Correspondence File, F. 232, Vol. 9, Diseases of Trees, 1901-1905: Under Secretary of Agriculture - Searle and Company, 6.11.1902, n.p.; Agricultural Journal, 9.8.1894, pp. 369-371: Root-Knot.

27) Ibid.

camelliae.) Dié dopluise teer almal op die sap van die boom. Indien 'n boom erg besmet was, het dit stadig agteruitgegaan en later gevrek.²⁸⁾

Om die dopluise te bekamp, is die beste resultate deur die toediening van 'n harpuis- en/of kalkswawel-soutoplossing verkry. Die eerste toediening het gewoonlik gedurende die winter plaasgevind. Die tweede het gevolg nadat die ogies geswel het. Die derde behandeling het, indien nodig, direk ná die tweede gevolg. Vir die derde behandeling kon òf 'n paraffienemulsie-oplossing òf die harpuis-oplossing gebruik word.²⁹⁾

Later is dopluise met 'n doeltrefferder metode bestry. Dit was deur tente oor die bome te trek en gas in die tent los

-
- 28) A.G.R. 286 Correspondence File, F. 232, Vol. 3, Distribution of cuttings to the public, 1895-1896: Under Secretary of Agriculture - E.F. Snyders, 18.10.1898, n.p.; A.G.R. 296 Correspondence File, F. 232, Vol. 3, Diseases of Trees, 1896-1898: C.P. Lounsbury - Under Secretary of Agriculture, 30.9.1897, n.p.; A.G.R. 299 Correspondence File, F. 232, Vol. 5, Diseases of Trees, 1898-1900: C. Fuller - The Insects and other Pests of Admiralty House Gardens; G.45-1897 Report of the Government Entomologist for the year 1896, pp. 24-25, 35-92; C.P. Lounsbury: The Brown of Soft Scale (Agricultural Journal, 19.8.1897, pp. 175-179); C.P. Lounsbury: Farmers, Fruitgrowers' and Gardeners' - Insect Pests (Agricultural Journal, 11.6.1896, p. 307); C.P. Lounsbury: Scale on South African Fruit (Agricultural Journal, 9.5.1901, pp. 716-717).
- 29) C.P. Lounsbury: Crude Petroleum as an Insecticide (Agricultural Journal, 20.6.1901, pp. 882-884); A.A. Persse: Fumigation of Citrus Trees - To all the Citrus Fruits in Cape Colony (Agricultural Journal, 2.9.1897, pp. 227-229). A.G.R. 280 Correspondence File, F. 221, Vol. 4, Importation of plants, regulations, 1898-1903: C.P. Lounsbury - Under Secretary of Agriculture, 8.7.1897, n.p.; A.G.R. 302 Correspondence File, F. 232, Vol. 9, Diseases of Trees, 1901-1905: C.P. Lounsbury - Under Secretary of Agriculture, 15.3.1902, n.p.

te laat. Die tent moes vir ongeveer 40 minute oor die boom gehou word om seker te maak dat alle dopluise behoorlik aan die gifmiddel blootgestel was.³⁰⁾

Dié behandeling was egter duur. Baie produsente kon nie die tente bekostig nie. In 1902 het dit gemiddeld een sjieling per boom gekos. 'n Paar honderd bome, wat behandel moes word, was 'n groot uitgawe vir die produsent.³¹⁾ Op grond hiervan het baie produsente van die ander metodes (soos hierbo uiteengesit) gebruik.

4.2 Tafeldruifstok- en sagtevrugteboomsiektes

Gedurende die periode onder bespreking was daar ook 'n paar swamsiektes wat die tafeldruifstokke aangeval het. Een van die belangrikste swamsiektes was Oidium tuckeri, beter

-
- 30) G.36-1900 Report of the Government Entomologist for the year 1899, pp. 15-16; D.E. Hutchins: Tree Fumigation in California (Agricultural Journal, 14.2.1901, pp. 210-224); C.P. Lounsbury: Fumigation Under Box Covers (Agricultural Journal, July, 1902, pp. 54-65); C.P. Lounsbury: Fumigation of Citrus Trees (Agricultural Journal, 2.9.1897, pp. 222-232); C.P. Lounsbury: Fumigation Supplies (Agricultural Journal, 8.12.1898, p. 122); A.G.R. 280 Correspondence File, F. 2211, Vol. 4, Import of plants, regulations, 1897-1903: J.X. Merriman - Under Secretary of Agriculture, 10.10.1898, n.p.
- 31) A.G.R. 299 Correspondence File, F. 232, Vol. 5, Diseases of Trees, 1898-1900: Under Secretary of Agriculture - Civil Commissioner, Swellendam: 28.6.1902, n.p.; C.P. Lounsbury: Fumigation Supplies (Agricultural Journal, 8.12.1898, p. 122).

bekend as witroes of meeldou.³²⁾ Dié swamsiekte, wat reeds sedert die vyftigerjare van die negentiende eeu in die Kaapkolonie teenwoordig was, floreer in warm somerweer wanneer die voggehalte hoog is. Dit val die groen dele van die stok, veral die blaar, aan. Wit en grys vlekke verskyn later op die blare. Dit word dan geel-bruin en val af. Wanneer 'n stok erg besmet is, val dit ook die stingels en druiwe aan. Die trossies en stingels val later ook af. Stokke wat erg besmet was, se groei word vertraag. Uiteindelik sterf dit.³³⁾

Die beste bestryding van Oidium tuckeri was om die tafdruifstokke behoorlik met swawel te behandel.³⁴⁾ Dié metode waarvolgens swael as 'n teenmiddel aangewend is, is reeds vroeër in die hoofstuk bespreek.

'n Tweede swamsiekte wat nou verwant is aan die Oidium tuckeri, is swartroes, of Anthrachose. Die simptome is bruin en swart vlekke op blare, druiwe en stingels. Wanneer

32) G. Waters: Orchard Notes for September (The Wynberg Times, 10.9.1898, p. 7); A.I. Perold: The Principle Diseases of our Vineyards (Agricultural Journal, October 1910, pp. 370-371); D.J. van Zyl: Kaapse Wyn en Brandewyn, p. 23.

33) D.J. van Zyl: Kaapse Wyn en Brandewyn, p. 23; A.I. Perold: The Principle Diseases of our Vineyards (Agricultural Journal, October 1910, pp. 372-377).

34) A.I. Perold: The Principle Diseases of our vineyards (Agricultural Journal, October 1910, pp. 372-377); C.F. Juritz: Sulphur for Vines (Agricultural Journal, 27.9.1900, pp. 424-428).

'n stok se blare en vrugte erg besmet is, vrek die blare en die vrugte val af. Soos in die geval van witroes, floreer swartroes wanneer dit warm en die humiditeit hoog is. Gewoonlik loop wingerdstokke naby riviere en damme die kwaaieste deur, omdat die vog van die waterbronne die verspreiding van swartroes bevorder.³⁵⁾

Swartroes kon doeltreffend bestry word deur swamdou te gebruik. Die toediening moes so gou moontlik ná die eerste verskyning van die swart-bruin vlekke en kolle op die blare, vrugte en stingels gedoen word. Die behandeling moes elke veertien dae herhaal word totdat dit verdwyn.³⁶⁾

Die volgende mengsel kon ook as bestrydingsmiddel teen swartroes gebruik word: 110 pond (49,9kg) ystersulfaat, en een en 'n derde bottel (0,21l) swawelsuur vermeng met 22 gelling (96,8l) water. Omdat dié middel nie aangespuit kon word nie, maar met behulp van 'n kwas toegedien is, het dit die middel onprakties vir grootskaalse gebruik gemaak. Dit was egter 'n doeltreffende middel vir die behandeling

35) A.I. Perold: The Principle Diseases of our Vineyards (Agricultural Journal, October 1910, p. 376); C.F. Juritz: Sulphur for Vines (Agricultural Journal, 27.9.1900, pp. 424-428).

36) Ibid.

van 'n klein wingerd.³⁷⁾

'n Derde swamsiekte wat die wingerdstok aangetas het, was die Phyloptus Vitis. Dit is 'n krulblaarsiekte wat sedert 1897 in die omgewing van Stellenbosch opgemerk is. Teen 1902 is bevind dat wingerdstokke in die omgewing van Wellington ook daarmee besmet was. Dié siekte laat blare afval en vertraag die groei van die boom. Dit het gedurende die periode onder bespreking nie ernstige afmetings aangeneem nie.³⁸⁾ Om die siekte te bestry, is bome met swawel behandel. 'n Oplossing van ystersulfaat, swawelsuur en water is ook as 'n doeltreffende bestrydingsmiddel gebruik.³⁹⁾

Een van die skadelikste swamsiektes vir die sagtevrugteprodusent was die Fusichadium Dendriticum. Die besmetting het gewoonlik gedurende die vroeë lente, wanneer die blare verskyn, plaasgevind. Die eerste simptome was swart kolle op die blare van veral appel- en peerbome. Wanneer 'n boom erg besmet was, het die swam ook die vrugte, stam en stingels aangetas. Dit het gewoonlik die boom so verswak

37) A.I. Perold: The Principle Diseases of our Vineyards (Agricultural Journal, October 1910, p. 377); C.F. Juritz: Sulphur for Vines (Agricultural Journal, 17.9.1900, pp. 424-428).

38) G.14-1902 Report of the Agricultural Assistants at Stellenbosch for the year 1901, p. 7.

39) Ibid.

dat dit later gevrek het.⁴⁰⁾

Die beste bestryding van die swamsiekte was om die boom met die Bordeaux-mengsel te spuit. 'n Ander mengsel, wat bestaan het uit 5 pond (6,8kg) kopersulfaat, 15 pond (6,8kg) wassoda en 50 gelling (220l) water, het ook uitstekende resultate gelever.⁴¹⁾

Nog 'n swamsiekte was die sogenaamde pruimroes (Puccinia pruni). Dit het sedert 1895 in die Kaapkolonie voorgekom. Peerbome, maar ook appelkoos-, pruim- en perskebome het onder dié swam deurgeloop.⁴²⁾

'n Bruinerige of rooierige skynsel het op die blare verskyn.

-
- 40) P. MacOwan: The Fungus Enemies of Apple and Pear Trees (Agricultural Journal, 1.11.1910, pp. 311-314); C.P. Lounsbury: Fusicladium of the Apple and Pear (Agricultural Journal, 1.8.1905, pp. 169-174); C.P. Lounsbury: The Fusicladium Disease of the Pear and Apple (Agricultural Journal, 1.7.1908, pp. 16-26); C.W. Mally: Spraying for "Apple Scab" or "Black Spot" (Agricultural Journal, 1.8.1909, pp. 202-211); C.P. Lounsbury: Bitter Pit - A very common Spot Trouble of Apple Fruits (Agricultural Journal, 1.8.1910, p. 150).
- 41) A.G.R. 296 Correspondence File, F. 232, Vol. 3, Diseases of Trees, 1896-1898: Spray Calendar, March 1896, n.p.; C.W. Mally: Spraying for Apple Scab or Black Spot (Agricultural Journal, 1.8.1909, pp. 202-211); C.P. Lounsbury: Fusicladium Disease of the Pear and Apple (Agricultural Journal, 1.7.1908, pp. 30-31); P. MacOwan: The Fungus - Enemies of Apple and Pear Trees (Agricultural Journal, 1.11.1910, pp. 311-314).
- 42) A.G.R. 299 Correspondence File, F. 232, Vol. 5, Diseases of Trees, 1898-1900: Acting Under Secretary - Civil Commissioner Beaufort West, 13.6.1900, n.p.; C.P. Lounsbury: Prune Rust - A Leaf Disease of Prune, Peach and Apricot Trees (Agricultural Journal, 1.7.1909, pp. 98-100).

Klein merkies het ook aan die agterkant van die blare voorgekom sodat dit verkleur en later afgeval het. Kwaai besmetting het tot gevolg gehad dat die stingels en vrugte ook soms aangetas is. Besmette vrugte het, soos in die geval van die blare, merke op die skil van die vrug ontwikkel wat die produk onaanvaarbaar vir bemarking gemaak het. Die meeste besmette vrugte het in elk geval half ontwikkel en afgeval.⁴³⁾

Die Bordeaux-mengsel is ook gebruik om dit te bestry. 'n Kalk-swawelbehandeling net voordat die bome gebot het, het ook goeie resultate gelewer. Die tweede toediening het twee weke ná die eerste gevolg.⁴⁴⁾

Nog 'n swamsiekte was Exoascus deformans. Dit is 'n krulblaarsiekte wat veral die blare van die perskeboom aangeval het. Die blaar het later geel geword en afgeval. Dié swam het, soos in die geval van die meeste ander swamsiektes, die groei van die boom uiteindelik só vertraag

43) A.G.R. 299 Correspondence File, F. 232, Vol. 5, Diseases of Trees, 1898-1900: Acting Under Secretary - Civil Commissioner Beaufort West, 13.6.1900, n.p.; C.P. Lounsbury: Prune Rust - A Leaf Disease of Prune, Peach and Apricot Trees (Agricultural Journal, 1.7.1909, pp. 98-100).

44) C.P. Lounsbury: Prune Rust - A Leaf Disease of Prune, Peach and Apricot Trees (Agricultural Journal, 1.7.1909, pp. 98-100); P. MacOwan: Peach Rust (Agricultural Journal, 24.5.1900, p. 696); A.G.R. 302 Correspondence File, F. 232, Vol. 9, Diseases of Trees, 1901-1905: P.J. du Toit - Civil Commissioner, Ceres, 2.5.1904, n.p.

dat die boom nie goeie kwaliteit vrugte kon lewer nie. Dit het uiteindelik gevrek.⁴⁵⁾

Middels wat met welslae teen die krulblaarsiekte gebruik is, was die Bordeaux-mengsel en/of 'n kalk-swawelsoutoplossing. Die eerste behandeling het gevolg as die ogies begin swel het, die tweede as die bloeisels afgeval het en die derde tussen twee en drie weke daarna.⁴⁶⁾

Gedurende 1899 het dr. M. Cooke die swamsiekte Oidium pruniosun in die distrik Graaff-Reinet by appelbome ontdek. Dié swamsiekte, beter bekend as Appel Oidium, is 'n swam wat nou verwant is aan Oidium tuckeri. Dit val die blare van die wingerdstok aan. Dieselfde simptome wat by die tafeldruifstok waarneembaar was, was ook hier ter sprake. Ná besmetting het wit en grys vlekke op die appelboom se blare verskyn. Dit het dikwels ook die vrugte en stingels aangetas.⁴⁷⁾

-
- 45) A.G.R. 301 Correspondence File, F. 232, Vol. 8, Diseases of Trees, 1900-1902: Under Secretary of Agriculture - Civil Commissioner East London, 28.11.1901, n.p.; C.P. Lounsbury: Winter Spraying (Agricultural Journal, 4.8.1898, pp. 160-161); C.P. Lounsbury: Leaf Curl of Peach (Agricultural Journal, 17.8.1899, p. 267); (Agricultural Journal, 9.7.1896, p. 347: Water Wash for Fruit Trees.
- 46) A.G.R. Correspondence File, F. 232, Vol. 3, Diseases of Fruit Trees, 1896-1898: Spray Calendar, March 1896, n.p.; C.P. Lounsbury: Leaf Curl of Peach (Agricultural Journal, 17.8.1899, pp. 267-270).
- 47) A.G.R. 450 Correspondence File, F. 3211, Vol. 1, Fruit Culture, 1904: Memorandum on Three Samples of Fruit Tree Twigs from Campbell, division Herbert by P. MacOwan, 26.8.1899, n.p.; A.G.R. 296 Correspondence File, F. 232, Vol. 3, Diseases of Fruit Trees, 1896-1898: Spray Calendar, March 1896, n.p.

Die Bordeaux-mengsel en/of swawelbehandeling was die beste middels om dié swam teen te werk. Die eerste behandeling het, net soos by die druwestok, geskied as die 'ogies begin swel het. Die tweede behandeling het gevolg wanneer die blare van die boom halfgroot was en die derde, indien nodig, twee weke ná die tweede behandeling.⁴⁸⁾

Afgesien van bogenoemde swamsiektes was daar nog enkeles wat egter gedurende die onderhawige tydperk relatief minder skade aan vrugtebome aangerig het. Een van hulle was die Fusicladium Pyrinum. Dit is nou verwant aan die Fusicladium Dendriticum. Dié swam het veral die blare en stingels van die peerboom besmet. Om dié swam teen te werk, is dit met 'n koperkalkmengsel bespuit.⁴⁹⁾ Nog 'n swam was die Septonia Cerasina. Dit het die blare van alle sagtevrugtebome aangetas. Die simptome was bruin kolle wat te voorskyn gekom het. Vrugte is ook soms aangetas. Dit het 'n verlies aan inkomste vir die produsent

48) A.G.R. 450 Correspondence File, F. 3211, Vol. 1, Fruit Culture, 1904: Memorandum on Three Samples of Fruit Tree Twigs from Campbell, division Herbert by P. MacOwan, 26.8.1899, n.p.; A.G.R. Correspondence File, F. 232, Vol 3, Diseases of Fruit Trees, 1896-1898: Spray Calendar, March 1896, n.p.

49) A.G.R. 450 Correspondence File, F. 3211, Vol. 1, Fruit Culture, 1904: Memorandum on Three Samples of Fruit Tree Twigs from Campbell, division Herbert by P. MacOwan, 26.8.1899, n.p.; P. MacOwan: Diseases in Apple and Pear Trees (Agricultural Journal, 14.9.1899, pp. 418-419).

beteken.⁵⁰⁾

Die swam is met welslae met die Bordeaux-mengsel of kalkswawelsout-oplossing behandel. Die eerste behandeling het geskied nadat die ogies geswel het, daarna wanneer die bloeiesels afgeval het en weer 14 of 21 dae later.⁵¹⁾ 'n Derde swam in hierdie kategorie was die Nectria Ditissima. Dit het die bas en weefsel van veral appelbome binnegedring as dit beskadig was. Om te voorkom dat dié swam skade aanrig, is al die wonde aan bome met teer en pik behandel. Waar die besmetting wel voorgekom het, moes dit met 'n skerp mes uitgesny word voor dit behandel kon word. Bome wat baie erg besmet was, moes uitgekap en verbrand word.⁵²⁾

4.3 Vrugteplae

Die belangrikste sagtevrugteplae in die Kaapkolonie was die codlingmot (carpocapsa pomonella), die vrugtevlieg (ceratitis capitata) en die perskemaaiër (ceratitis

50) A.G.R. 296 Correspondence File, F. 232, Vol. 3, Diseases of Fruit Trees, 1896-1898: Spray Calendar, March 1896, n.p.; C.P. Lounsbury: Winter Spraying (Agricultural Journal, 4.8.1898, pp. 160-161); P. MacOwan: The Shot - Hole Fungus of the Apricot - Septoria cerasina (Agricultural Journal, 19.3.1896, p. 135).

51) A.G.R. 296 Correspondence File, F. 232, Vol. 3, Diseases of Fruit Trees, 1896-1898: Spray Calendar, March 1896, n.p.; P. MacOwan: The Shot - Hole Fungus of the apricot - Septoria cerasina (Agricultural Journal, 4.8.1898, p. 135).

52) J.C. Aucamp: Die Geskiedenis van die Sagtevrugtebedryf in die Kaapkolonie, 1886-1896, pp. 187-188.

citriperda).⁵³⁾ Van dié drie was die codlingmot seker die skadelikste. C.P. Lounsbury het dit in 1906 as 'n "...perhaps the most dreadful enemy of the fruit industry ..." beskryf.⁵⁴⁾

Dié insek wat veral appels, pere, pruime, perskes en appelkose aangeval het, het waarskynlik sy oorsprong in Suidoos-Europa gehad. Toe die plaag in 1885 in Suider-Afrika ontdek is, het dit reeds wêreldwyd voorgekom. Groot skade is ook veral in dele soos Noord- en Suid-Amerika, Australië en Nieu-Seeland aangerig.⁵⁵⁾

Die wyfie-mot lê ongeveer 200 eiers gedurende haar kort bestaan. 'n Enkele eiértjie word gewoonlik in die vroeë groeistadium van die vrug, in die blomkelk gelê. Nadat sy die eiers gelê het, gaan sy dood. Die larwe, wat normaalweg net onder die skil uitkom, leef op die inhoud van die vrug. Hy vreet sy weg oop na die binnekant van die vrug. Die vrug word sleg en val af. Die larwe verlaat die vrug.

-
- 53) C.P. Lounsbury: Codling Moth (Agricultural Journal, 10.11.1898, p. 597).
- 54) C.P. Lounsbury: Insect Pests Affecting Fruit Trees (Agricultural Journal, 1.10.1906, p. 507).
- 55) C.P. Lounsbury: Insect Pests Affecting Fruit Trees (Agricultural Journal, 1.10.1906, p. 508); C.P. Lounsbury: Codling Moth (Agricultural Journal, 10.11.1898, pp. 604-606); Agricultural Journal, 13.10.1898, pp. 467-468: The Codling Moth in Madeira Fruit.

Dit beland op die grond, seek 'n beskutte plek en verander in 'n papie. 'n Mot kom later uit die papie te voorskyn.⁵⁶⁾ Die lewensiklus van die codlingmot duur gemiddeld 57 dae.⁵⁷⁾

Dié insek het geweldig baie skade aan sagtevrugte aangerig. Omdat dit tot 1893 slegs in die Kaapse binneland aanwesig was, is alles moontlik gedoen om dit van die Wes-Kaap weg te hou. Teen 1897 het dit egter ook die distrikte Kaapstad en Stellenbosch bereik. Teen 1900 was dit feitlik oor die hele Kaapkolonie versprei.⁵⁸⁾ Dit was net die Oos-Kaap wat van die insek gevrywaar was. Alles is in die stryd gewerp om dié gebied van die insek en sy verwoestingswerk te vrywaar. Sedert 1905 is 'n verbod op die invoer van sagtevrugte na die meeste van die Oos-Kaapse distrikte geplaas. Die pogings het gedeeltelik geslaag. Alhoewel die insek teen 1910 nog nie die Oos-Kaap ten volle besmet het nie, was daar reeds distrikte soos Queenstown waar die

56) C.P. Lounsbury: Codling Moth (Agricultural Journal, 10.11.1898, pp. 598-604); C. Mayer: The Codling Moth (Agricultural Journal, 1.8.1904, pp. 153-157); Agricultural Journal, 1.11.1909, pp. 586-589: The Codling Moth.

57) C.P. Lounsbury: The Codling Moth (Agricultural Journal, 1.10.1904, p. 401).

58) C.P. Lounsbury: The Codling Moth (Agricultural Journal, 24.11.1898, pp. 724-726); C.P. Lounsbury: Codling Moth Again (Agricultural Journal, 2.3.1899, pp. 285-287); Agricultural Journal, 1.11.1909, p. 585: The Codling Moth.

codlingmot aanwesig was.⁵⁹⁾

Om die pes op groot skaal te bekamp, moes dit met gif bespuit word. Die beste gifstof was 'n mengsel van een pond (0,45kg) Paris Green wat met tussen 200 en 300 gelling (880ℓ en 1320ℓ) water gemeng is. Om die gifstof se aanwending meer doeltreffend te maak, is soms ook een tot drie pond (0,45kg tot 1,36kg) gebluste kalk bygevoeg.⁶⁰⁾

'n Verskeidenheid pompe en spuite soos die Strawson-, Vermoral-pompe en die Galloway-knapsakspuitpomp is gebruik.⁶¹⁾ Die pompe was geskik vir jong boorde, veral dié waar die bome te na aan mekaar geplant was en waardeur

-
- 59) C.P. Lounsbury: Codling Moth (Agricultural Journal, 15.10.1896, pp. 534-536); G.45-1897 Report of the Government Entomologist for the year 1896, pp. 10-11; Agricultural Journal, 1.11.1909, p. 585: The Codling Moth; 1.1.1905, pp. 76-77: Eastern Province Congress; 1.7.1905, pp. 92-94: United Vine and Fruit Growers' Congress - East and West at Oudtshoorn; 1.11.1909, p. 585: The Codling Moth.
- 60) A.G.R. 296 Correspondence File, F. 232, Vol. 3, Diseases of Trees, 1896-1898: Spray Calendar, March 1896, n.p.; C.P. Lounsbury: The Codling Moth (Agricultural Journal, 1.10.1904, pp. 403-405); Agricultural Journal, 1.11.1909, pp. 587-588: The Codling Moth.
- 61) R. Wallace: Farming Industries of Cape Colony; pp.208-209: Agricultural Journal, 2.8.1895, p. 436: Strawson's Notus Spray Pump; 9.10.1891, p.81: Vermorell's Appliances for the Treatment of Scale on Orange Trees - The Pear-leaf Slug and other Pests; 31.10.1895, p. 555: Fruit Culture - Knapsack Spray Pumps - A Good Pattern; 1.11.1910, pp. 331-349: The use of the Spray Pump ... on Farms and Garden Crops; C.P. Lounsbury: Spray Pumps (Agricultural Journal, 17.2.1898, pp. 221-226); A.G.R. 296 Correspondence File, F. 232, Vol. 3, Diseases of Trees, 1896-1898: Spray Calendar, March 1896, n.p.; G. Walters: Orchard Notes for September (The Wynberg Times, 10.9.1898, p. 7).

'n wa met kragpompe nie kon beweeg nie. Die knapsakpompe is agterop 'n arbeider se rug vasgemaak. Dit het hom in staat gestel om deur die rye bome te beweeg en die bespuiting gerieflik te hanteer.⁶²⁾

Handpompe soos die Deming-, en Frasers dubbelaksie-modelle is ook gebruik. Die nadeel van hierdie pompe was dat die werker dit op die grond moes vastrap en dan met die hand pomp. As hy 'n boom of stok klaar gespuit het, moes na die volgende een gestap word, waar die aksie herhaal is. Dit het dus groot eise aan die werker gestel. Die draagbare knapsakspuitpomp daarteenoor was dus meer doeltreffend as die voetpompe.⁶³⁾

Die sogenaamde bakkiespomp (bucket pump) is ook gebruik. Die bekendste model was die Nixon Climax-eenheid. Dit het uit twee losstaande komponente - die houer en die pomp-toestel, bestaan. Die nadeel van die eenheid was dat dit

62) H.E.V. Pickstone: Hints on Fruit Growing, pp. 70-71; R. Wallace: Farming Industries of Cape Colony, pp. 208-209; Agricultural Journal, 8.10.1891, p. 81: Vermorell's Appliances for the Treatment of Scale on Orange Trees, The Pear-leaf Slug and other Pests; 22.8.1895, p. 436: Strawson's Notus Spray Pump; 31.10.1895, pp. 555-556: Fruit Culture - Knapsack Spray Pumps - A Good pattern; C.P. Lounsbury: Spray Pumps (Agricultural Journal, 17.2.1898, pp. 221-226).

63) C.P. Lounsbury: Spray Pumps (Agricultural Journal, 17.2.1898, pp. 221-226); Agricultural Journal, 4.4.1895, p. 164: Insect Pests - Double Action Foot Pump; 31.10.1895, p. 555: Fruit Culture - Knapsack Spray Pumps - A Good Pattern.

baie lomp was. Dit moes op een plek bly staan. Minstens twee werkers was nodig om dié pomp te hanteer. Die beweeglikheid en hanteerbaarheid van die eenheid was dus beperk.⁶⁴⁾

'n Nuwe tipe pomp wat op die mark gekom het, was die sogenaamde silinderpomp (barrel pump). Dit is veral in groot boorde en wingerde gebruik. Voorbeelde hiervan was die Eclipse, Spramotor en die Pomona. Dit het bestaan uit 'n silinder wat met die hand "opgepomp" is tot 'n hoë druk van 100 pond per vierkante duim (688 kPa). Dié silinder, wat op 'n wa gemonteer was, is deur 'n muil of trekperd deur die rye bome of stokke getrek. 'n Arbeider wat langs die wa geloop het, het die bome of stokke bespuit. Wanneer die druk te min was om te spuit, is die silinder weer met die hand opgepomp. Dit was 'n geriefliker manier. Dit was egter terselfdertyd onprakties omdat daar gedurig stilgehou moes word om die silinder vol lug te pomp.⁶⁵⁾

Nog 'n nuwigheid was pompe wat deur masjiene aangedryf is. Die kragbronne was hoofsaaklik steenkool en lampolie. Dit het ongeveer £100 stuk gekos. Tog het dit sekere voordele

64) H.E.V. Pickstone: Hints on Fruit Growing, p. 71; C.P. Lounsbury: Spray Pumps (Agricultural Journal, 19.3.1896, p. 135); Agricultural Journal, 20.10.1892, p. 192: Spray Pumps, Insecticide and Fungicide Solutions.

65) H.E.V. Pickstone: Hints on Fruit Growing, p. 71.

bo handpompe gehad. Die belangrikste was sekerlik dat die masjien teen 'n veel hoër en konstante druk gewerk het. Die pompe is tot 1910 nie op groot skaal in die Kaapkolonie gebruik nie, waarskynlik omdat dit te duur was.⁶⁶⁾

Lugdrukpompe (compressed air sprayers) was nog 'n nuwe tipe pomp wat in dié jare in die handel verkrygbaar was. Dit was vir dié tyd 'n besonder verfynde eenheid. 'n Meganisme, wat aan die wa se wiele gekoppel was, het lugdruk opgebou as die voertuig beweeg het. Die lug is in 'n silinder op die wa gepomp. Die silinder het 'n maksimum druk-vermoë van 125 pond per vierkante duim (861 kPa) gehad. Een voordeel van die pomp was dat geen brandstof nodig was om krag op te wek nie.⁶⁷⁾

'n Laaste tipe spuitimplement was die stofspuite (dust sprayers). Dit was 'n spuit wat slegs bedoel was om droë mengsels gifstowwe toe te dien. Dit is hoofsaaklik in die toediening van swawelstof op wingerde gebruik. Vroeër is swawelsakkies gebruik. Die doeltreffendheid daarvan was egter beperk. Dié sakkies het goed gewerk as 'n paar stokke swawel moes kry.⁶⁸⁾

66) H.E.V. Pickstone: Hints on Fruit Growing, p. 71.

67) Ibid.

68) Ibid.

Dit is onbekend wanneer die vrugtevlieg (ceratitis capitata) die Kaapkolonie binnegekom het. In haar kort leeftyd lê die volwasse vlieg 'n aantal eiers in perskes en appelkose. Die wyfievlieg het 'n skerp angel waarmee sy die vrug steek. Sy lê dan 'n eier onder die skil van die vrug. Ná twee tot vier dae broei die eiers uit en 'n larwe of maaier kom te voorskyn. Dit leef op die vrug. Nadat die larwes ten volle ontwikkel het - gewoonlik ná 14 tot 21 dae - verlaat hulle die vrug wat intussen afgeval het. Hulle soek 'n skuilplek in die grond en verander in 'n papie. Ná twee tot drie weke verskyn 'n volwasse vlieg uit die papie en dan word die siklus herhaal.⁶⁹⁾

Die insekte is buite- en binnelands deur besmette vrugte versprei. Daar is ook aanvaar dat die vrugtevlieg deur die wind, ver buite 'n betrokke land se grense gedra is. Op dié wyse het dit feitlik wêreldwyd versprei.⁷⁰⁾

Daar was min doeltreffende beheermaatreëls teen die

69) C.W. Mally: The Fruit Fly (Agricultural Journal, 1.12.1904, pp. 646-651); C.P. Lounsbury: Fruit Fly - Peach Fly (Agricultural Journal, 14.9.1899, pp. 412-416); C.P. Lounsbury: Bitter Pit - A very common Spot Trouble of Apple Fruits (Agricultural Journal, 1.8.1919, p. 150); (P.R.O.) Kew Gardens C.O. 48 Cape of Good Hope Correspondence, Original, Vol. 534, No. 68835: 1897 - Foreign, Law Offices, Treasury and Home: C.P. Lounsbury - Under Secretary of Agriculture, 20.3.1897. Vergelyk die jaarverslae van die Staatsentomoloog, 1896-1910.

70) C.W. Mally: The Fruit Fly (Agricultural Journal, 1.12.1904, pp. 651-652).

vrugtevlieg. Behalwe vir die paar natuurlike vyande soos voëls, spinnekoppe en parasiete wat op die larwes geleef het, het kwaai hitte en swaar reën ook 'n bydrae gelewer om die larwes uit te wis. Die enigste ander manier om die insekte te beheer was om besmette vrugte te vernietig. Grond onder die boom moes gereeld omgedolwe word om die papies minstens 12 duim (30,5cm) te begrawe. Só is verhoed dat die vlieg uitbroei.⁷¹⁾

Nette is ook gebruik om die vrugtevlieë van die bome en vrugte weg te hou. Dit was doeltreffend vir 'n paar bome, maar onprakties om vir honderde bome te gebruik.⁷²⁾

Die beste metode om dié vlieë te bekamp, was om bome, vrugte en blare met 'n konsentraatmengsel van 25 pond (11,4kg) suiker, 2 pond (0,91kg) loodarsenaat en 40 gelling (176l) water te bespuit.⁷³⁾ Vroeër is 'n paraffien-oplossing

71) C.P. Lounsbury: The Fruit Fly - Pick up the Fallen Fruit (Agricultural Journal, 22.12.1898, pp. 843-846); C.W. Mally: The Fruit Fly (Agricultural Journal, 1.12.1904, pp. 655-657).

72) C.P. Lounsbury: Netting for Fruit Trees to Protect Fruit From Peach Fly and Birds (Agricultural Journal, 28.4.1898, pp. 509-512); C.P. Lounsbury: Fruit Fly Notes (Agricultural Journal, 4.1.1900, pp. 43-45); C.W. Mally: The Fruit Fly (Agricultural Journal, 1.12.1904, p. 657); C.P. Lounsbury: The Fruit Fly (Agricultural Journal, 1.8.1907, pp. 186-187).

73) T.F. Dreyer: Poisoned Bait for the Fruit Fly (Agricultural Journal, 1.2.1907, pp. 192-193); C.W. Mally: The Mally Fruit Fly Remedy (Agricultural Journal, 1.11.1909, p. 578); C.W. Mally: Poisoned Bait for Fruit Fly (Agricultural Journal, 1.6.1909, pp. 624-629)

vir dié doel gebruik. Dit was nie suksesvol nie.⁷⁴⁾

Omdat die vrugtevlieg groot skade aangerig het, het die Regering ondersoek laat instel na metodes om dit te bekamp. Veral C.W. Mally, die assistent-entomoloog, het in dié verband baie navorsing gedoen. Teen 1910 is egter geen behoorlike oplossing gevind nie.⁷⁵⁾

Die derde insek wat die sagtevrugteprodusent groot hoofbrekens besorg het, was die perskemaaiër (ceratitis citripes). Skade wat dié insek veroorsaak het, is min of meer op dieselfde manier aangerig as dié van die codlingmot en die vrugtevlieg.⁷⁶⁾

Die maaier, wat feitlik alle vrugte aanval, broei uit

74) C.P. Lounsbury: Supplementary Note by Government Entomologist (Agricultural Journal, 1.5.1908, pp. 612-614); C.W. Mally: The Fruit Fly - Paraffin Remedy versus Poisoned Bait (Agricultural Journal, 1.5.1908, pp. 609-611).

75) (P.R.O.) Kew Gardens C.O. 48 Cape of Good Hope Correspondence, Original, Vol. 579, No. 69022: 1905 January-May - Despatches: L.S. Jameson, signed 31.12.1904. C.P. Lounsbury: Natural enemies of the Fruit Fly (Agricultural Journal, 1.1.1905, pp. 84-87); A. Hempel: The Brazil Fruit Fly Parasites (Agricultural Journal, 1.4.1905, pp. 538-539); C.P. Lounsbury: Natural enemies of the Fruit Fly (Agricultural Journal, 1.9.1905, pp. 309-319); C.P. Lounsbury: Natural enemies of the Fruit Fly (Agricultural Journal, 1.10.1905, pp. 457-469); C.W. Mally: The Mally Fruit Fly Remedy (Agricultural Journal, 1.11.1909, pp. 578-581).

76) A.G.R. 296 Correspondence File, F. 323, Vol. 3, Diseases of Trees, 1896-1898: Spray Calendar, March 1896, n.p.; C.P. Lounsbury: Precaution of Peach Maggot (Agricultural Journal, 5.3.1896, p. 40); R. Wallace: Farming Industries of Cape Colony, pp. 189, 205.

wanneer die wyfievlieg 'n eiertjie onder die skil van die vrug lê. Die eier neem 14 dae om uit te broei. Daarna leef die larwe ongeveer twee dae lank op die inhoud van die vrug. Wanneer die vrug op die grond geval het, verlaat die larwe die vrug. Dit seek dan 'n skuilplek om in 'n papie te verander. Uit die papie broei 'n volwasse vlieg. Hierna word die siklus voortgesit. Om dit te voltooi, neem ongeveer 32 dae. Soos in die geval van die ander plaë het die perskemaaiër oor die hele wêreld versprei.⁷⁷⁾

Teen 1910 is daar nog geen middel vir die doeltreffende bekamping van die insek gevind nie. Een van die maniere waarop die plaag bestry is, was om alle vrugte wat van die bome afgeval het, te vernietig. Die enigste ander beheermaatreël was om die grond om te dolwe sodat die papies begrawe word. Deur die grond los te hou, kon voëls die papies oppik en sodoende 'n balans in die hand werk.⁷⁸⁾

Alle sagtevrugteprodusente het ook periodiek las van ander plaë soos voëls en vlêrmuise gehad. Wat die voëls betref,

77) P. MacOwan: The Peach Maggot (Agricultural Journal, 1.11.1910, pp. 327-330); R. Wallace: Farming Industries of Cape Colony, p. 190; Agricultural Journal, 4.5.1893, p. 157: Insect Pests - Ceratitis-citriperda.

78) A.G.R. 296 Correspondence File, F. 232, Vol. 3, Diseases of Trees, 1896-1898: Spray Calendar, March 1896, n.p.; C.P. Lounsbury: Prevention of Peach Maggot (Agricultural Journal, 5.3.1896, p. 110); The Cape Times, 12.1.1897, p. 7: The Fruit Industry.

was dit veral die muisvoël (Oliidae), die vink (Ploceidae), die spreeu (Sturnidae) en die suikervoël (Nectar inidae)⁷⁹⁾ wat groot skade aan die boorde en wingerde aangerig het. Die voëls het die vrug stukkend gepik. Sulke vrugte was natuurlik heeltemal onaanvaarbaar vir enige mark. Dit kon slegs vir die varke gevoer word. Nie eers die konfyt-fabrieke het daarin belanggestel nie. 'n Produsent kon groot skade ly as baie van die voëls in sy omgewing van vrugte geleef het.⁸⁰⁾

Die enigste wyse waarop vrugte doeltreffend teen voëls beskerm kon word, was om bome met groot nette te bedek. Dit was egter 'n duur onderneming. Die produsent wat dit wel kon bekostig, het bykomende voordeel gehad. Die bedekking van vrugtebome het verskeie insektesoorte, soos die codlingmot en die vrugtevlieg, van vrugte weggehou.⁸¹⁾

79) J. Marais: Pure Fruit Eaters (Agricultural Journal, 29.4.1897, p. 530); W.D. Sclater: Insect ivoyrous and Fruit-eating Birds of the Cape Colony (Agricultural Journal, 18.2.1897, p. 235); The Cape Times, 10.2.1898, p. 7: Cape Fruit Growers; Agricultural Journal, 1.1.1905, pp. 75-76: Eastern Province Fruit Growers' Congress.

80) Agricultural Journal, 7.3.1895, p. 120: Destruction of Fruit by birds.

81) C.P. Lounsbury: Netting to Protect Fruit from Birds (Agricultural Journal, 28.4.1898, p. 512); C.C. Hofmeyr en C.G. Murry: De Vruchten-industrie (Zuid-Afrikaansche Jaarboek en Algemene Gids, p. 216); The South African News, 5.3.1904, p. 4: Horticultural Board Meeting; Agricultural Journal, 18.7.1901, p. 117: Netting for Fruit Trees; 7.3.1895, p. 120: Destruction of Fruit by Birds; 1.2.1905, p. 310; Netting for Fruit Trees; 1.3.1906, p. 363: Farm and Veld - Fly Netting for Fruit Trees.

Die vrugtevlêrmuis (Cynonyderix Collaris) wat in alle dele van Suider-Afrika voorkom, het ook baie skade aan sagtevrugte aangerig. Die produsente het hulle aanvanklik vergiftig. Dit het egter weer 'n bedreiging vir die mens ingehou. Produsente het ook geprobeer om vlêrmuise, wat gedurende die dag onderstebo in die bome gehang het, te vang maar min welslae is hiermee behaal. Tog was dit 'n manier om wel op klein skaal van die plaag ontslae te raak.⁸²⁾

4.4 Sagtevrugtesiektes

Afgesien van plaë wat sagtevrugte beskadig het, het veral drie sagtevrugtesiektes die produsent baie probleme gegee.

In die eerste plek het die swamsiekte, Fusicladium Dendriticum, of appelskurfte, veral die vrugte van appel- en peerbome aangeval. Indien die besmetting erg was, het dit ook die blare aangetas. Dié swam, wat wêreldwyd voorgekom het, het bruin-swart kolle op die vrugte en blare van bome getoon.⁸³⁾ Wanneer die boom erg besmet

82) Agricultural Journal, 28.4.1898, p. 512: Netting to Protect Fruit from Birds.

83) C.W. Mally: Spraying for "Apple Scab" or "Black Spot" (Agricultural Journal, 1.8.1909, pp. 202-211); C.P. Lounsbury: A very common Spot Trouble of Apple Fruits (Agricultural Journal, 1.8.1910, p. 150); C.P. Lounsbury: The Fusicladium Disease of the Pear and Apple (Agricultural Journal, 1.7.1908, pp. 16-26); C.P. Lounsbury: Fusicladium of the Apple and Pear (Agricultural Journal, 1.8.1905, pp. 169-174).

was, het dit later die vrekke van die boom veroorsaak.⁸⁴⁾

Die enigste werklike doeltreffende beheer was om die bome met die bekende Bordeaux-mengsel te spuit. Die mengsel het bestaan uit 6 pond (2,72kg) kopersulfaat, 6 pond (2,72kg) gebluste kalk en 40 tot 50 gelling (176l tot 220l) water. Die Bordeaux-mengsel is vir die eerste keer toegedien wanneer die ogies geswel het. Daarna weer wanneer die bloeisels afgeval het. 'n Derde toediening het 14 tot 21 dae daarna gevolg. Behalwe vir die Bordeaux-mengsel, is ook 'n mengsel van 15 pond (6,8kg) wassoda en 50 gelling (220l) water doeltreffend gebruik.⁸⁵⁾

Omdat die siekte soveel skade veroorsaak het, het tuinbou-rade van die Oostelike en Westelike Provinsie en vrugte-kongresse ná 1900 baie gedoen om te verhoed dat die siekte verder versprei. Vóór 1900 was relatief min oor die siekte bekend, veral oor die omstandighede waarin dit in die Kaapkolonie voorgekom het. Al die pogings om te verhoed dat die siekte verder versprei, het nie veel vrugte afgewerp nie. Al wat gedoen kon word, was om dit sover

84) C.P. Lounsbury: The Fusicladium Disease of the Pear and Apple (Agricultural Journal, 1.7.1908, p. 19).

85) C.W. Mally: Spraying for "Apple Scab" or "Black Spot" (Agricultural Journal, 1.8.1909, pp. 202-211); C.P. Lounsbury: The Fusicladium Disease of the Pear and Apple (Agricultural Journal, 1.7.1908, pp. 30-31). A.G.R. 296 Correspondence File, F. 232, Vol. 3, Diseases of Trees, 1896-1898: Spray Calendar, March 1896, n.p.

moontlik met die twee genoemde mengsels te probeer bekamp.⁸⁶⁾

'n Tweede swamsiekte was die Glomerella rufomaculans, beter bekend as appelvrot. Dit het veral die vrug van die appelboom aangeval. Dié siekte, wat in die hele Kaapkolonie voorgekom het, het in vergelyking met ander swamsiektes min skade aangerig. Die simptome was die verskyning van ligte bruin vlekke onder die skil van die appel. Binne 'n paar dae het die vrugte, wat gewoonlik redelik ryp was, begin vrot. Daarna het dit afgeval.⁸⁷⁾

Om die verspreiding van dié swamsiekte te verhoed is alle vrugte, wat met die swam besmet was, vernietig. Daar moes ook bepaal word of jong boompies wat van kwekerie gekom het, nie met dié siekte besmet was nie. Ook ou appels moes ontsmet word indien besmette vrugte daarin vervoer is.⁸⁸⁾ Die enigste middel wat die swam doeltreffend

86) Agricultural Journal, 1.7.1905, pp. 91-96: United Vine and Fruit Growers' Congress - East and West at Oudtshoorn; 1.12.1905, pp. 568-570: Western Province Board of Horticulture; The Cape Times, 10.3.1906, p. 4: Horticultural Board; The South African News, 2.9.1905, p. 3: Western Province Horticultural Board.

87) C.P. Lounsbury: Apple Bitter Rot - A Fungus decay of Apples and some other Fruits (Agricultural Journal, 1.10.1910, pp. 355-357); C.P. Lounsbury: Bitter Pit - A very common Spot Trouble of Apple Fruits (Agricultural Journal, 1.8.1910, p. 150).

88) C.P. Lounsbury: Apple Bitter Rot - A Fungus decay of Apples and some other Fruits (Agricultural Journal, 1.10.1910, pp. 360-363).

bestry het, was die Bordeaux-mengsel.⁸⁹⁾

'n Derde swamsiekte wat veral ná 1906 in die Kaapkolonie aangetref is, was die sogenaamde bitter pit. Dié swam het lelike vlekke en kolle op veral appels se skil veroorsaak. Niks kon regstreeks gedoen word om die siekte te bestry nie. Die enigste oplossing was om cultivars te kweek wat nie vir die betrokke swam vatbaar was nie. Produsente is aangemoedig om eerder van dié cultivars te gebruik.⁹⁰⁾

Uit die voorgaande bespreking is dit duidelik dat plaaslike siektes vir die sagtevrugteprodusent baie probleme besorg het. Dit was van die grootste belang vir die voortbestaan van die jong bedryf dat dié knelpunte voorkom en beheer moes word. Die Regering het ook op sy beurt gehelp. Eendersyds is van owerheidsweë tegniese kundigheid aan produsente voorsien. Andersyds is spesiale wetgewing deurgevoer om doeltreffende bestryding in die hand te probeer werk.

89) C.P. Lounsbury: Apple Bitter Rot - A Fungus decay of Apples and some other Fruits (Agricultural Journal, 1.10.1910, p. 363).

90) C.P. Lounsbury: Bitter Pit - A very common Spot Trouble of Apple Fruits (Agricultural Journal, 1.8.1910, pp. 150-154, 163-168).

AFDELING II

DIE BEVORDERING VAN DIE PLAASLIKE BEDRYF

HOOFSTUK 5

DIE ROL VAN DIE OWERHEID

Gedurende die onderhawige periode het die Kaapse regering, soos gedurende die voorafgaande dekade, 'n belangrike bydrae ter bevordering van die Kaapse sagtevrugtebedryf gelewer. Deur middel van die Departement Landbou is groot vordering gemaak om 'n beter bedeling vir sagtevrugteprodusente te skep. Baie is gedoen en baie moes nog ná 1910 deur die owerheid gedoen word om die bedryf op 'n gesonde grondslag te plaas. Geen ontwikkeling in die landbou was moontlik sonder die hulp en pogings van die owerheid nie.

Die Departement Landbou het sedert sy stigting in 1887 heelwat struktuurveranderinge ondergaan. In 1893 het die departement vir die eerste keer selfstandig geword. Dit het tot 1905 bly voortbestaan onder die beheer en administrasie van die Tesourie. John X. Merriman was tot en met sy verkiesing as die laaste Eerste Minister van die Kaap in 1908 die minister verantwoordelik vir hierdie portefeulje.¹⁾

1) J.C. Aucamp: Die Geskiedenis van die Sagtevrugtebedryf in die Kaapkolonie, 1886-1896, p. 74; R. Wallace: Farming Industries of Cape Colony, p. 510; W.J. de Kock en D.W. Krüger (reds.): Suid-Afrikaanse Biografiese Woordeboek, II, pp. 474-480.

Namate die werksaamhede van die departement uitgebrei het, is stappe gedoen om oorvleueling met ander staatsdepartemente uit te skakel, of minstens te rasionaliseer. Gevolglik is in 1905 twee kommissies van ondersoek aangestel om voorstelle in dié verband te maak. Die nuwe Departement Landbou wat daaruit tot stand sou kom, het uit vier afsonderlike afdelings bestaan. Hulle was landbou, gronde, mynbou en bosbou. Die Sekretaris van Landbou was die hoof administratiewe beampte. A.J. Fuller het in dié jare die pos beklee. Aan die hoof van die onderskeie afdelings was 'n direkteur. D.D. Hutcheon was die Direkteur van Landbou in die nuwe bedeling.²⁾

Onder die Direkteur van Landbou het die volgende subdepartemente geressorteer: die hoof van veeartsenydienste, hoofinspekteur van skepe, staatsentomoloog, staatswynboukundige, die hoof van die landbouskool Elsenburg, die landboukundige assistent, die tuinboukundige en die redakteur van die Agricultural Journal.³⁾ Die tuinboukundige,

-
- 2) G. 1-1905 First Report of a Commission appointed by His Excellency the Officer Administering the Government to enquire into and report upon the advisability of reorganising the Agricultural Department, pp. 7-14; G. 2-1905 Report of a commission appointed by his excellency the officer administering the Government, to enquire into advisability of reorganising the existing Agricultural Department.
- 3) P.J. Venter: Government Departments of the Cape of Good Hope, 1806-1910, pp. 3-4; Cape of Good Hope Government Gazette, Government Notice, no. 720, 24. 7. 1905; no. 1074, 9. 10. 1905; no. 669, 17. 5-1906; Civil Service List, 1906, p. 192.

C.E. Pillans, was vir alle sake rakende die vrugtebedryf verantwoordelik. Dit het die verbouing en bemarking van sagtevrugte ingesluit en ook al die probleme wat daarmee verband gehou het.⁴⁾

Die reorganisering van die departement het sekere voordele vir die vrugtebedryf ingehou. Waar die landboukundige assistente vroeër aan alle betrokke afdelings (soos wynbou) verantwoordelik was, is daar met die verandering spesifieke poste met verantwoordelike kundiges geskep. So, byvoorbeeld, was die tuinboukundige alleen vir die tuinbouafdeling (met al sy vertakkinge) verantwoordelik.⁵⁾ Meer tyd en gespesialiseerde kennis was nou tot die bedryf se beskikking. Die aanstellings, veral dié van die tuinboukundige, was van die allergrootste belang vir die ontwikkeling van die sagtevrugtebedryf. Juis ook omdat dié bedryf so vinnig ontwikkel het.⁶⁾

Elke afdelingshoof het jaarliks 'n verslag gepubliseer ten opsigte van die ontwikkeling van sy betrokke afdeling. In

-
- 4) P.J. Venter: Government Departments of the Cape of Good Hope, 1806-1910, pp. 3-4; Cape of Good Hope Government Gazette, Government Notice, no. 720, 24. 1905; no. 1074, 9. 10. 1905; no. 669, 17. 5. 1906; Civil Service List, 1906, p. 153.
 - 5) P.J. Venter: Government Departments of the Cape of Good Hope, 1806-1910, p. 4.
 - 6) A5-1907 Report of the Select Committee on Agricultural Co-operation; Vergelyk ook hoofstukke 8 en 10

dié verslae is ook die verslae van alle sub-afdelings opgeneem.⁷⁾

Ná die reorganisasie is die Departement Landbou meer effektief bestuur. Onnodige oorvleueling van werk is ook uitgeskakel. Dit het ook verseker dat die verskillende sub-afdelings in die departement meer definitiewe en gespesialiseerde aandag ontvang.

5.1 Die bydrae van die Agricultural Journal en ander staatspublikasies

Een van die belangrikste algemene bydraes van die Departement Landbou was die gereelde publikasie van die Agricultural Journal. Dit is in Maart 1888 vir die eerste keer in Kaapstad uitgegee. Dié amptelike lyfblad van die departement is sedert sy eerste publikasie in albei landstale gepubliseer. Dit was tot groot voordeel vir die landbou in die algemeen en die sagtevrugtebedryf in die besonder. Veral gedurende die beginjare van die sagtevrugtebedryf het die joernaal 'n uiters belangrike rol gespeel in die verspreiding van belangrike inligting oor al die verskillende aspekte van die sagtevrugtebedryf. Trouens, dit was, behalwe vir die plaaslike koerante en 'n paar staatspublikasies en -pamflette, die enigste werklike

7) Vergelyk alle staatsjaarverslae, 1896-1910.

bron van betroubare inligting vir die sagtevrugteprodu-sent.⁸⁾

Hierdie joernaal het ná 1896 'n nog groter rol gespeel om die sagtevrugtebedryf te bevorder. Baie produsente het teen die einde van die negentigerjare reeds sagtevrugtebome aangeplant. Daarna moes hulle leiding oor landboumetodes en bemarking ontvang.⁹⁾

Die Agricultural Journal het gereeld artikels oor alle aspekte van die sagtevrugtebedryf gepubliseer. Baie artikels van oorsese skrywers is ook opgeneem. Hierbe-newens is ook artikels en berigte uit oorsese koerante of wetenskaplike tydskrifte en joernale gepubliseer. Baie van die artikels het oor nuwe uitvindings en ontwikkelinge gehandel. Ook is aan die verbouing en bemarking van sagte-vrugte aandag gegee. Nuwe cultivars wat gekweek is, is op dié wyse bekendgestel.¹⁰⁾

Die artikels uit Australiese en Amerikaanse tydskrifte was

8) J.C. Aucamp: Die Geskiedenis van die Sagtevrugtebedryf in die Kaap-kolonie, 1886-1896; pp. 96-98; Agricultural Journal, 1888-1896.

9) Agricultural Journal, 1. 4. 1897, p. 388: Presentation of Fruit; 22.12. 1898, pp.838-840: Increased Consumption of Fruit; 2. 3. 1899 pp. 296-298: Science of Fruit - True Fruitfulness Simplified; 1.2.1900, pp. 178-179: Some Christmas Fruits; 31.1.1901, pp. 128-129: Farming as a business; 1.8.1905, pp. 129-209: Fruit Culture in Argentina.

10) Agricultural Journal, 1896-1910. Vergelyk ook hoofstukke 2, 3, 4, 8 en 10.

veral van groot belang omdat die klimaatomstandighede van dié twee lande baie met dié van die Wes-Kaap ooreengestem het. Op dié wyse is nie net kennis geneem van die nuutste buitelandse ontwikkelinge nie, maar is dit inderdaad tot voordeel en bevordering van die plaaslike sagtevrugte-bedryf gebruik.¹¹⁾

Baie plaaslike inligting is in die Agricultural Journal gepubliseer. Aandag is veral aan verbouingsmetodes gegee. Deur dié inligting beskikbaar te stel, is baie praktiese probleme vir die sagtevrugteprodusent opgelos. Sake waarop veral klem gelê is, was die identifisering, bekendstelling en bestryding van boom- en vrugteplae, en -siektes. In verband met verbouingsmetodes is daar berig oor grondvoorbereiding, die aanplant, uitdun, bemesting en besproeiing van sagtevrugtebome, die uitlê van boorde en wingerde, asook die enting en okulering van tafeldruifstokke en sagtevrugtebome.¹²⁾

Voorts het die bemarking en die bemarkingsprobleme van sagtevrugte plaaslik, in Suider-Afrika en in Europa aandag gekry. Daar is veral verwys na die pluk van sagtevrugte, verpakkingsmetodes, verpakkingsmateriaal, spoorweg- en

11) Vergelyk Agricultural Journal, 1896-1910 en hoofstukke 2, 3 en 4.

12) Ibid.

skeepsvervoer en probleme wat met verkoeling op treine, skepe en hawens ondervind is. Die bekendstelling van buitelandse bemarkingsresultate, veral ten opsigte van die kwaliteit en kwantiteit wat uitgevoer, asook die pryse wat behaal is, is verder beklemtoon.¹³⁾

Die publikasie van plaaslike inligting het ook die notules van die verskillende vrugtekwekers-, landbou- en boereverenigings, vrugtekongresse en tuinbourade ingesluit. Op dié wyse kon die produsente alle inligting oor dié verskillende instansies te wete kom. Alle sake rakende die vrugtebedryf is op die vergaderings bespreek. Só is waardevolle en nuttige inligting versprei.¹⁴⁾

Deur al die inligting aan die produsent en bemarkers van sagtevrugte beskikbaar te stel, is 'n groot bydrae gelewer tot die algehele bevordering en ontwikkeling van die bedryf. 'n Bewys van die waarde wat die Agricultural Journal vir die produsent gehad het, blyk uit die aantal briewe wat jaarliks aan die redakteur geskrywe is. Ook handelaars en agente het deur middel van die joernaal kritiek uitgespreek, maar ook om inligting en hulp gevra.¹⁵⁾

13) Vergelyk Agricultural Journal, 1896-1910 en hoofstukke 2, 3 en 4.

14) Ibid.

15) Vergelyk Agricultural Journal, 1896-1910.

Kennis was nodig om die bedryf suksesvol te ontwikkel. In sy getuienis voor die kommissie van ondersoek na die reorganisering van die Departement Landbou in 1905, het C. Meyer, die landboukundige assistent, oor die Agricultural Journal verklaar: "Within recent years, particularly since the Agricultural Journal became more interesting and the Government decided to give that useful publication to members of associations, free, I observe that more interest has been taken by farmers in various districts of their industry. I speak about the Western Province districts, more especially with regard to fruit culture and viticulture."¹⁶⁾

Die Regering het ook jaarverslae van alle departemente asook die getuienisse en verslae van gekose komitees en kommissies in albei landstale aan die publiek beskikbaar gestel. Ten opsigte van die vrugtebedryf was die jaarverslae van die Sekretaris van die Departement Landbou, dié van die Handelskommissaris in Londen (sedert 1906) en dié van die Sekretaris van die Departement Spoorweë van belang. Verslae van die hoofde van die landbouskole en landbou-assistente van Kaapstad, Stellenbosch en Grahamstad kan uitgesonder word.

Nuttige inligting is ook verkry van die departementele

16) G. 2-1905 Report of a Commission appointed by his excellency the officer administering the Government to enquire into the advisability of reorganising the existing Agricultural Department, p. 190

tuinboukundige na die instelling van dié pos. in 1905. Hierbenewens is ook inligting verkry uit die Cape of Good Hope Statistical Register. Dit het jaarliks verskyn. Waardevolle statistieke wat betrekking op die sagtevrugteprodusent gehad het, is voorts van die afdeling Doeane en Aksyns verkry.¹⁷⁾

Bo en behalwe al dié inligting het die Regering ook jaarliks pamflette in albei landstale gepubliseer. Dit het op 'n wye verskeidenheid van landbousake betrekking gehad. Kundiges is genader om dié pamflette te skryf. Baie van die artikels wat in die pamflette opgeneem is, is ook in die Agricultural Journal opgeneem. Onderwerpe wat behandel is, het betrekking gehad op die bestryding van plae en siektes, die verbouing en bemarking van vrugte.¹⁸⁾

5.2 Beskikbaarstelling van kundiges aan vrugteproduserende distrikte

Om die sagtevrugtebedryf op 'n gesonde grondslag te plaas, moes die owerheid vasstel of daar knelpunte in die bedryf was wat die ontwikkeling gestrem het. In verband

17) Vergelyk betrokke staatspublikasies.

18) G.10-1910 Report of the Department of Agriculture for the year ended 1909, pp. 32-33; Agricultural Journal, 1.7.1906, pp. 146-147: Departmental Publications; 15.10.1896, p.86: List of Pamphlets, published by the Department of Agriculture.

met die gebrek aan kennis het P.J. Cillie (C.-seun) gesê: "The people (die sagtevrugteprodusente) are most anxious to learn, but the greatest part of fruit growers know absolutely nothing about the elementary principles of fruit growing."¹⁹⁾

Omdat die bedryf in die Wes-Kaap reeds verder ontwikkel was en die produsente meer kennis omtrent die verbouing en bemarking van sagtevrugte gehad het, was dié nood groter in die vrugteproduserende distrikte van die Oos-Kaap, die Suid- en Suidooskus en die Kaapse binneland. Die Wes-Kaap se organisasie het ook op 'n stewiger grondslag berus as elders in die Kaapkolonie.²⁰⁾

Op grond hiervan was die sagtevrugteboere buite die Wes-Kaap meer afhanklik van kennis in fyner besonderhede. Die Oos-Kaap het egter veral na 1896 'n belangriker rol in die

19) A.G.R. 319 Correspondence File, F. 371, Vol. 13, Fruit Culture, 1896-1899: P.J. Cillie - Minister of Agriculture, 13.11.1896, n.p.

20) C.Mayer: A review of the Fruit Growing Industry in Cape Colony (Agricultural Journal, 29.8.1901, pp. 323-333); A.G.R. 319 Correspondence File, F. 371, Vol. 13, Fruit Culture, 1896-1899: C.P. Lounsbury - Secretary of Agriculture, 15.10.1896, n.p.; C.E. Pillans - Under Secretary of Agriculture, 13.8.1896, n.p.; P.J. Cillie - C. Curry, 23.9.1896; A.G.R. 321 Correspondence File, F. 371, Vol. 15, Fruit Culture, 1898-1904: Secretary of Cathcart-Fruit Growers Association - Under Secretary of Agriculture, 4.12.1898, n.p.; Town Clark - P. Faure, 14.9.1898, n.p.; A.G.R. 519 Correspondence File, F.I. 11, Vol. 1, Fruit Expert in Eastern Province, suggested appointment of, 1905-1911: W. Goulden - Director of Agriculture, 13.12.1905; W. Goulden - Director of Agriculture, 23.7.1909, n.p.

sagtevrugtebedryf begin speel omdat meer produsente groter hoeveelhede sagtevrugtebome aangeplant het. Op dié wyse het die Oos-Kaap dus 'n groter bydrae tot die landbou-ekonomie in die algemeen en die sagtevrugtebedryf in die besonder gelewer.²¹⁾

Die enigste manier waarop die Departement Landbou 'n daadwerklike bydrae kon lewer, was om kundiges na vrugteproduiserende distrikte te stuur. Daar kon hulle gespesialiseerde kennis oordra. Trouens, in veral die Oos-Kaap, was daar 'n groot behoefte aan mense wat bereid sou wees om praktiese demonstrasies en lesings oor bepaalde aspekte van die sagtevrugtebedryf te lewer. Die roepstem uit die Oos-Kaap het uit die geledere van die vrugtekwekers-, landbou- en boereverenigings gekom.²²⁾

-
- 21) C.Mayer: A review of the Fruit Growing Industry in Cape Colony (Agricultural Journal, 29.8.1901, pp. 323-333); A.G.R. 319 Correspondence File, F. 371, Vol. 13, Fruit Culture, 1896-1899: C.P. Lounsbury - Secretary of Agriculture, 15.10.1896, n.p.; C.E. Pillans - Under Secretary of Agriculture, 13.8.1896, n.p.; P.J. Cillie - C. Curry, 23.9.1896; A.G.R. 321 Correspondence File, F. 371, Vol. 15, Fruit Culture, 1898-1904: Secretary of Cathcart-Fruit Growers Association - Under Secretary of Agriculture, 4.12.1898, n.p.; Town Clark - P. Faure, 14.9.1898, n.p.; A.G.R. 519 Correspondence File, F.I. 11, Vol. 1, Fruit Expert in Eastern Province, suggested appointment of, 1905-1911: W. Goulden - Director of Agriculture, 13.12.1905; W. Goulden - Director of Agriculture, 23.7.1909, n.p.
- 22) A.G.R. 320 Correspondence File, F. 371, Vol. 14, Fruit Culture, 1896 - 1903: P. Myburgh - A.J. Fuller, 26.5.1904, n.p.; Secretary of the Molteno Farmers' Association - Secretary of Agriculture, 14.3.1904, n.p.; Secretary of Umtata Farmers' Association - A.J. Fuller, 6.4.1904, n.p.; P. Black - A.J. Fuller, 26.6.1904, n.p.; J.B. Hayter - Under Secretary of Agriculture, 12.7.1904, n.p.; C.E. Pillans - Secretary of Agriculture, 30.5.1904, n.p.; The Cape Mercury, 6.12.1905, p. 4: Eastern Province Horticultural Board-Quarterly Meeting.

PETRUS JOHANNES CILLIE (C.-seun)

Vrugtekweker van Wellington wat gedurende die tweede helfte van die 19de eeu 'n belangrike rol in die ontwikkeling van die sagtevrugte-bedryf gespeel het

Die dringende behoefte aan kundige advies blyk uit die baie briewe wat die kantoor van die Sekretaris van Landbou in die periode onder bespreking bereik het.²³⁾ Die nood het ook geblyk uit 'n verslag wat in 1896 deur C.P. Lounsbury saamgestel is nadat hy die meeste van die vrugteproduserende distrikte in die Oos-Kaap en Suid- en die Suidooskusstreek besoek het. Die besoek het in opdrag van die Sekretaris van die Departement Landbou, P.H. Faure, plaasgevind.²⁴⁾

Uit hoofde hiervan is 'n paar kundiges na distrikte in die Suid- en Suidooskus en die Oos-Kaap gestuur. Hulle was C.P. Lounsbury (staatsentomoloog), P.J. Cillie, (in sy hoedanigheid as president van die Wellington Fruit Growers' Association), E.P. Pillans (landboukundige assistent), C. Mayer (landboukundige assistent), H. Meyer (vrugtekwaker van Engeland wat in 1896 op besoek in die Kaapkolonie was), P.H. Faure (Sekretaris van die Departement Landbou), R. Sim (amptenaar van die Departement Bosbou, King William's

23) A.G.R. 320 Correspondence File, F. 371, Vol. 14, Fruit Culture, 1896-1903: P. Myburgh - A.J. Fuller, 26.5.1904, n.p.; Secretary of the Molteno Farmers' Association - Secretary of Agriculture, 14.3.1904, n.p.; Secretary of Umtata Farmers' Association - A.J. Fuller, 6.4.1904, n.p.; P. Black - A.J. Fuller, 26.6.1904, n.p.; J.B. Hayter - Under Secretary of Agriculture, 12.7.1904, n.p.; C.E. Pillans - Secretary of Agriculture, 30.5.1904, n.p.; The Cape Mercury, 6.12.1905, p. 4: Eastern Province Horticultural Board - Quarterly Meeting.

24) A.G.R. 319 Correspondence File, F. 371, Vol. 13, Fruit Culture, 1896-1899: C.P. Lounsbury - Secretary of Agriculture, 15.10.1896, n.p.; Civil Service List, 1896, p. 132.

Town) en S.W. van Niekerk (’n vrugteboer uit die Oos-Kaap), Van Niekerk en Cillie het ook ’n paar distrikte in die Wes-Kaap besoek.²⁵⁾

Gedurende die toere het die kundiges hulle daarop toegespits om aan produsente die mees doeltreffende en wetenskaplike benaderings tot verbouing aan te bied.²⁶⁾

Die bemarking, verpakking en vervoer van sagtevrugte is ook op die vergaderings bespreek. Goeie en beter cultivars was ook belangrik en die produsente het sover moontlik alle beskikbare kennis hieromtrent ingewin.²⁷⁾

Die basiese kennis ten opsigte van die beginsels van

-
- 25) C.E. Pillans: Report on Eastern Tour, 1899 (Agricultural Journal, 14.10.1897, pp. 422-432); P.J. Cillie: Report on Lecturing Tour in the Eastern and Midland Districts in the Interest of the Fruit Industries and Orchard-Work in General (Agricultural Journal, 25.11.1897, pp. 643-646); C.E. Pillans: Report on Eastern Tour in the year 1900 (Agricultural Journal, 6.12.1900, pp. 371-737); C.E. Pillans: Report on Eastern Tour, 1898 (Agricultural Journal, 24.11.1898, pp. 705-709); A.G.R. 319 Correspondence File, F. 371, Vol. 13, Fruit Culture, 1896-1899; C.P. Lounsbury - Under Secretary of Agriculture, 18.11.1896, n.p.; C.P. Lounsbury - Under Secretary of Agriculture, 15.4.1898, n.p.; W. Rose - Under Secretary of Agriculture, 22.10.1896, n.p.; W.W. Thompson - Agricola, 4.8.1899, n.p.; A.G.R. 321 Correspondence File, F. 371, Vol. 15, Fruit Culture 1898-1904: W.W. Tooke - R. Sim, 26.6.1899, n.p.; A.G.R. 522 Correspondence File, F.I. 58, Vol. 1, Fruit - Tours of S.W. van Niekerk - Instructor of Horticulture: G.N. Williams - P.J. Cillie, 20.4.1911, n.p.
- 26) Ibid.
- 27) The Eastern Province Herald, 5.2.1898, p. 4: The Leader; A.G.R. 319 Correspondence File, F. 371, Vol. 13, Fruit Culture, 1899: W.H. Tooke - M.B. Walker; 18.7.1896, n.p.; C. Curry - Civil Commissioners of Steynburg, 7.8.1896, n.p.; G. Rowley - A. Douglas, 27.7.1896, n.p.; Under Secretary of Agriculture, 2.7.1896, n.p.

verbouing en bemarking was vir die produsente van die allergrootste belang. Sonder dié kennis het die produsent nie 'n kans gehad om 'n behoorlike bydrae tot die ontwikkeling van die bedryf te maak nie. Die uitvloeisels en resultate van die inligtingstoere word in die betrokke hoofstukke bespreek.

5.3 Onregstreekse betrokkenheid

Gedurende die periode onder bespreking het die Departement Landbou sekere onregstreekse bydraes tot die uitbouing en bevordering van die sagtevrugtebedryf gelewer.

Landbouskole

Die eerste belangrike bydrae in dié verband was die rol wat die landbouskole gespeel het. Drie landbouskole het teen die einde van die jare tagtig van die negentiende eeu in die Kaapkolonie tot stand gekom. Dit was dié op Stellenbosch, Somerset-Oos en Grahamstad. Laasgenoemde het gou, weens 'n gebrek aan belangstelling, doodgeloop.²⁸⁾

Teen 1896 was die twee bestaande skole op Stellenbosch en Somerset-Oos reeds gevestigde opvoedkundige inrigtings.

28) J.H. Neethling en J.C. Swart: Die ontstaan en ontwikkeling van Landbou-onderwys op Stellenbosch, pp. 1-2; R. Wallace: Farming Industries of Cape Colony, p. 497; D.C. Brink: Die Geskiedenis van die Stellenbosse Landbouskool, 1887-1898, p. 32.

Dit was veral die landbouskool op Stellenbosch wat in die wynbou en vrugteverbouing gespesialiseer het. Trouens, met die stigting van dié skool in 1887 is 'n tweejarige diplomakursus ingestel. Dit het teoretiese en praktiese onderrig van feitlik alle landbouvertakings ingesluit, byvoorbeeld, vrugteverbouing, wynbou en wynbereiding. In kursusse is onder meer op akkerbou, groentekwekery, gewas-seproduksie, veeboerdery en suiwel-bereiding gekonsentreer.²⁹⁾

Die skool het egter ook baie klem op die praktiese sy gelê.³⁰⁾ Die studente moes immers in die praktyk gaan staan, hetsy dit op 'n plaas of moontlik in 'n bepaalde betrekking in die Departement Landbou was. 'n Goeie voorbeeld hiervan was die aanstelling van J.P. de Waal in Julie 1892 as hoof van die staatsplaas, Groot Constantia. Voorheen was hy landboukundige assistent in diens van die Departement Landbou.³¹⁾

-
- 29) J.H. Neethling en J.C. Swart: Die ontstaan en ontwikkeling van Landbou-onderwys op Stellenbosch, pp. 8-9; G.10-1910 Report of the Department of Agriculture for the year ended 1909, p. 103; D.C. Brink: Die Geskiedenis van die Stellenbosse Landbouskool, 1887-1898, pp. 33, 64, 69-70.
- 30) A.G.R. 98 Correspondence File, F. 359, Vol. 3, Distribution of Scions of Fruit Trees, 1892-1893: F. Blersch - C. Curry, 4.5.1893, n.p.; F. Blersch - C. Curry, 11.5.1893, n.p.; J.H. Neethling en J.C. Swart: Die ontstaan en ontwikkeling van Landbou-onderwys op Stellenbosch, pp. 8-9; D.C. Brink: Die Geskiedenis van die Stellenbosse Landbou-skool, 1887-1898, pp. 76-78.
- 31) Civil Service List, 1891, p. 26; 1894, p. 72; A.26-1898 Report of the Select Committee on Agricultural Schools, p. 38; A.G.R. 428 Correspondence File, F. 2727, Vol. 1 Fruit Culture - Agricultural School at Oudtshoorn 1897: An Agricultural School at Oudtshoorn, 4.5.1897, n.p.

Die skool het, wat vrugteverbouing betref, 'n proefkwekery gehad waar studente praktiese onderrig ontvang het. Klem is gelê op die aanplant, bemesting, bewerking, besproeiing, snoei, uitdun en die bestryding van siektes en plae asook enting en okulering van plante. Daarbenewens het die studente ook praktiese demonstrasies in die hantering van die nuutste implemente ontvang. Op proefpersele, waar 'n verskeidenheid vrugteboom-cultivars uitgetoets is, kon proewe dopgehou word.³²⁾

Die onderrig van vrugteverbouing het onder meer ook verbouingsmetodes, identifisering en bestryding van plae en siektes ingesluit. Aan bemarking en bemarkingsprobleme is ook aandag gegee. Elementêre onderrig is verleen ten opsigte van boekhouding en rekeningkunde om voornemende produsente te help om hul boerderybelange behoorlik te bestuur en administreer.³³⁾

Die landbouskool op Stellenbosch wat in 1898 beëindig is en die volgende jaar na Elsenburg verskuif het, het, wat studentegetalle betref, 'n aansienlike groei getoon. In 1896 was daar 22 ingeskrewe studente, 31 in 1897, 49 in

32) D.C. Brink: Die Geskiedenis van die Stellenbosse Landbouskool, 1887-1898, pp. 102-105.

33) J.H. Neethling en J.C. Swart: Ontstaan en ontwikkeling van Landbou-onderwys op Stellenbosch, pp. 10-11; D.C. Brink: Die Geskiedenis van die Stellenbosse Landbouskool, 1887-1898, pp. 55-78, 111-112.

1899, 44 in 1907 en 60 in 1910.³⁴⁾

Wat die vrugteonderneming betref, was daar ook vordering. In 1896 is, byvoorbeeld, 48 appel-, 44 peer-, 26 perske-, 22 pruim- en 17 appelkoosbome en 'n aantal kersie- en vyebome aangeplant. In die volgende jaar is ook 'n verskeidenheid tafeldruifstokkies vir eksperimentele doeleindes geplant. In 1899 is 2 000 bome van verskillende soort cultivars gevestig en die daaropvolgende jaar is 'n verdere ongeveer 3 000 vrugtebome en 13 000 wingerdstokkies aangeplant.³⁵⁾

Die rede vir die baie aanplantings was enersyds vir proefnemings. Andersyds was dit om die toenemende aantal studente die geleentheid te bied om behoorlik vertrouwd te raak met die basiese praktiese beginsels van vrugteverbouing.³⁶⁾

-
- 34) D.C. Brink: Die Geskiedenis van die Stellenbosse Landbouskool, 1887-1898, pp. 139-141; G.32-1897 Reports of the Principals of the Government Agricultural Schools for the year, 1896, p. 1; G.50-1898 Reports of the Principals of the Government Agricultural Schools for the year, 1897, pp. 3-4; G.19-1900 Report of the Principal of the Agricultural School at Elsenburg for the year, 1899, p. 1; G. 23-1908 Report of the Department of Agriculture for the year ended 1907, p. 67; UG.16-1912 Report of the Department of Agriculture for the year 1910, p. 71.
- 35) G.32-1897 Reports of the Principals of the Government Agricultural Schools for the year, 1896, p. 7; G.50-1898 Reports of the Principals of the Government Agricultural Schools for the year 1897, p. 6; G.19-1900 Report of the Principal of the Agricultural School at Elsenburg for the year 1899, p. 4; G.35-1901 Report of the Principal of the Agricultural School at Elsenburg for the year 1900, p. 6; D.C. Brink: Die Geskiedenis van die Stellenbosse Landbouskool, 1887-1898, pp. 103-105.
- 36) G. 32-1897 Reports of the Principals of the Government Agricultural Schools for the year, 1896, p. 7; G. 50-1898 Reports of the Principals of the Government Agricultural Schools for the year 1897, p. 6.

In Mei 1905 het C.E. Pillans 'n versoek tot die Departement Landbou gerig waarin hy voorgestel het dat daar op Elsenburg ook 'n spesiale opvoedkundige vrugteplaas tot stand gebring moes word. Hy het die versoek soos volg gemotiveer: "I beg to draw attention to the pressing need which exists in this Colony for some better instruction to farmers' sons and others that can at present be obtained in fruit-growing, picking, packing and marketing. There is a considerable number of intelligent Colonial young men, and some from overseas, accustomed to farm conditions of life, and in many cases with a fair amount of capital, who are anxious to learn fruit culture in all its branches."³⁷⁾

Alhoewel Charles Curry, die onder-sekretaris van die Departement Landbou, in daardie stadium geprobeer het om die hoof van die landbouskool te Elsenburg van dié noodsaaklikheid te oortuig, was J.M. Jack, die hoof, nie daarvoor te vinde nie. Sy antwoord aan Curry was, om die waarheid te sê, kort en kragtig: "I consider that the establishment of an educational fruit farm anywhere is ... entirely out of the question."³⁸⁾ Van dié poging het tot en met 1910 niks gekom nie.

37) A.G.R. 469 Correspondence File, F. 3910 Vol. 1, Education Fruit Farm, Establishment of necessity for representing, 1905: C.E. Pillans - Under Secretary of Agriculture, 2.5.1905, n.p.

38) A.G.R. 469 Correspondence File, F. 3910, Vol. 1, Education Fruit Farm, Establishment of necessity for representing, 1905: J.M. Jack - Under Secretary of Agriculture, 3.10.1905, n.p.

Landboukundige assistente en tuinboukundige

Nog 'n onregstreekse bydrae van die Departement Landbou was die rol wat die landboukundige assistente en die latere tuinboukundige in die ontwikkeling van die sagtevrugtebedryf gespeel het.

Die pos van landboukundige assistent is op 1 September 1889, twee jaar ná die stigting van die Departement Landbou, ingestel. Die eerste persoon wat in dié pos aangestel is, was J.B. Hellier. Op 2 Oktober is 'n tweede assistent, J.P. de Waal, aangestel. Die taak van dié assistente was aanvanklik om die Sekretaris van Landbou in die uitvoering van sy pligte by te staan. Soos die omstandighede binne die Departement Landbou verander en uitgebrei het, is meer assistente later aangestel.³⁹⁾

Die behoeftes van die Departement Landbou het só uitgebrei dat daar sedert die begin van 1896 reeds vier assistente was. Die assistente het jaarverslae aan die Sekretaris van Landbou voorgelê waarin 'n breedvoerige uiteensetting van hul werksaamhede gegee is. Wat die sagtevrugtebedryf betref, het hulle gereeld inligtingstoere na verskeie vrugteproduserende distrikte in die Kaapkolonie onderneem. Die doel hiervan was om nuwe kennis oor die verbouing en

39) Civil Service List, 1889-1895.

bemaking aan die produsente bekend te stel.⁴⁰⁾

Voorts het die landboukundige assistente ook as verteenwoordigers van die Departement Landbou opgetree. Hulle het klagtes van produsente aangehoor en aan die Sekretaris van Landbou teruggerapporteer. Hulle het ook aanbevelings aan die Sekretaris van Landbou gedoen, veral as dit sake was wat hul verantwoordelike gebiede geraak het.⁴¹⁾

Die landboukundige assistente het veral gedurende die tydperk 1896 tot 1904 vir die belange van die Oos-Kaap geveg. Die vrugtebedryf in dié deel van die Kaapkolonie het nog in sy kinderskoene gestaan. Alles moontlik is gedoen om die bedryf daar uit te bou. Die assistente het ook 'n beroep op die produsente van die Oos-Kaap gedoen om die Wes-Kaap te besoek sodat hulle van die verbouing en bemaking van sagtevrugte kon leer.⁴²⁾

Weens die ontwikkeling en uitbreiding van die tuinbou-

40) Civil Service List, 1896.

41) Vergelyk alle jaarverslae van die landboukundige assistente, 1896-1910.

42) G.26-1897 Reports of the Agricultural Assistants at Cape Town, Grahamstown and Stellenbosch for the year, 1896, pp. 7-8; G.34-1898 Reports of the Agricultural Assistants at Cape Town, Grahamstown and Stellenbosch for the year 1897, pp. 3-10; G.22-1899 Reports of the Agricultural Assistants at Cape Town and Stellenbosch for the year 1898, pp. 3-11, 9-33.

afdeling (waarby vrugteverbouing inbegrepe is), het die sekretaris van dié departement 'n nuwe pos, naamlik dié van 'n tuinboukundige, ingestel. C.E. Pillans, (wat tot in daardie stadium een van die landboukundige assistente was), is as eerste tuinboukundige in die Kaapkolonie aangestel.⁴³⁾

Pillans het hom veral op die bevordering van die algemene tuinboukunde toegespits. Hy het sedert 1905 eksperimente in die boorde van Groot Constantia gedoen. Ook het hy op lesingreise gegaan om produsente in te lig. Die praktiese kennis wat hy meegedeel het, spreek duidelik uit die titels van onderwerpe waaroor hy gepraat het. Hy het onder meer gepraat oor die uitsoek van geskikte grond vir die uitlê van boorde, die gradering van sagtevrugtebome vir sekere gebiede, praktiese demonstrasies ten opsigte van die plant en snoei van bome, die pluk van vrugte vir bemarkingsdoel-eindes en die verpakking daarvan. Advies is ook oor die spuit van bome en vrugte gegee. Die tuinboukundige het ook, waar dit nodig was, agtergrond en raad gegee in verband met bemesting, grondtipes, die maak van rosyntjies

-
- 43) G.100-1904 Report of the Horticultural Assistant for the half year ended 30th June, 1904, pp. 1-4; G.47-1906 Report of the Acting Director of Agriculture for the year 1905, p. 125; G.30-1907 Report of the Director of Agriculture for the year 1906, pp. 111-113; G.23-1908 Report of the Department of Agriculture for the year ended 1907, pp. 75-77; G.31-1909 Report of the Department of Agriculture for the year ended 1908, pp. 87-89; G.10-1910 Report of the Department of Agriculture for the year ended 1909, pp. 183-184; U.G.16-1912 Report of the Department of Agriculture for the year 1910, pp. 155-157, 305-309; G.42-1905 Commission of enquiry into the Public Service of the Colony, 1904/1905, Vol. 5, p. 1338; Civil Service List, 1905, p. 173.

en die droog van pruime.⁴⁴⁾

Hierdie advies, lesings en praktiese demonstrasies is in baie van die vrugteproduserende distrikte van die Kaapkolonie aangebied. Die invloed en bydrae van die tuinboukundige was belangrik. Die landboukundige assistente en private persone wat deur die Departement Landbou gebruik is om inligting te versprei, was ook belangrik. Dit kon veral gesien word in die verbouing en bemarking van vrugte.⁴⁵⁾

In die praktyk het die produsent die geleentheid gehad om persoonlik met 'n kundige te gesels. Hy kon vrae vra, eerder as om per brief 'n probleem te probeer oplos. Trouens, die besoeke van die landboukundige assistent en tuinboukundige was die kommunikasiekanaal tussen die verafgeleë produsent en die Departement Landbou.⁴⁶⁾

Eksperimentele boorde

Deur 'n leidende rol te speel in die ontwikkeling van

-
- 44) G.42-1905 Commission of enquiry into the Public Service of the Colony, 1904/1905, p. 1388.
- 45) Vergelyk hoofstuk 8 en 10; G.47-1906 Report of the Acting Director of Agriculture for the year 1905, p. 1.
- 46) G.42-1905 Commission of enquiry into the Public Service of the Colony, 1904/1905, p. 1388.

eksperimentele boorde, het die Departement Landbou nog 'n stap verder gegaan in sy pogings om die sagtevrugtebedryf van die Kaapkolonie te verbeter. Sonder wetenskaplike proefnemings van dié aard, sou die bedryf nouliks tot sy volle potensiaal kon ontwikkel.⁴⁷⁾

Die hoofdoelstelling met die boorde, wat in verskillende gebiede aangelê is, was om vas te stel waar elke vrugsoort die beste sou aard. Daarbenewens is geprobeer om vas te stel watter spesifieke cultivars die beste resultate onder bepaalde omstandighede sou oplewer.⁴⁸⁾

Die eerste pleidooi vir die totstandkoming van eksperimentele boorde in die Kaapkolonie is in 1898 deur kolonel Z.S. Bayly in die Wetgewende Vergadering gelewer.⁴⁹⁾ Dit het nie veel vrugte afgewerp nie. Die gedagte is weer deur C.E. Pillans geopper in sy getuienis voor die gekose komitee wat in 1898 'n ondersoek na die posisie van die landbouskole in die Kaapkolonie gedoen het. Hy het in sy getuienis gevra dat drie sulke boorde in die Oos-Kaap tot stand gebring moes word. Die plekke wat hy voorgestel

47) G.47-1906 Report of the Acting Director of Agriculture for the year 1905, pp.17-18; Agricultural Journal, 1.1.1905, p. 82: Eastern Province Fruit Growers' Congress.

48) Ibid.

49) Cape of Good Hope - Debates in the Legislative Council, 1898, p. 156.

het, was Oos-Londen, Grahamstad en Bathurst. Die rede wat hy aangevoer het waarom juis in dié drie distrikte boorde uitgelê moes word, was omdat die Oos-Kaapstreek sò uitgestrek was. Om die boorde op dié plekke aan te lê, sou baie vir die produsente en die vrugtebedryf beteken.⁵⁰⁾

Die gekose komitee het in sy verslag verwys na die moontlike oprigting van sulke boorde en die waarde wat dit vir die vrugtebedryf kon inhou. In dié verband het die komitee bevind: "That the establishment of experimental orchards at not too great a cost on the coast for the cultivation of sub-tropical fruits, and inland for other fruits, would ... be of very great assistance in the development of this important industry."⁵¹⁾

Pillans het die saak in dieselfde jaar in sy jaarverslag genoem. Hy het die belangrikheid van die boorde herbevestig. Voorts het hy ook 'n versoek gerig dat minstens twee boorde in die Oos-Kaap uitgelê moes word.⁵²⁾ Ook hiervan het niks gekom nie.

50) G.26-1898 Report of the Select Committee on Agricultural Schools, pp. 13-14.

51) Ibid., p. iv.

52) G.23-1897 Reports of the Agricultural Assistants at Cape Town, Grahamstown and Stellenbosch for the year 1896, p.1.

Gedurende 1900 het die Fruit Growers' Congress dié probleem bespreek. Omdat dit in 'n ernstige lig beskou was, is versoek dat drie eksperimentele boorde op die volgende plekke aangelê moes word: Oos-Londen, Bathurst en een naby die grens van Transkei.⁵³⁾

Van hierdie versoek het ook niks gekom nie. Gevolglik is daar weer 'n pleidooi deur die vrugtekongres, wat in 1904 in Oos-Londen gehou is, gelewer om die moontlike vestiging van sulke boorde te oorweeg. Een van die kongreslede, R. Finchaw, het verklaar dat die Regering besig was om sy verpligtinge te ontduik deur nie in die Oostelike en Middellandse distrikte eksperimentele boorde aan te lê nie. Die verskoning van 'n geldtekort het nie vir hom opgegaan nie.⁵⁴⁾ Sy voorstel was dat die saak as 'n spoedeisende aangeleentheid onder die aandag van die departement gebring moes word.⁵⁵⁾

In sy jaarverslag van 1905 het die Direkteur van Landbou op al die versoeke positief gereageer. In beginsel was hy te vinde vir so 'n skema "... because it creates a direct

53) Agricultural Journal, 19.7.1900, pp. 33-34: Horticulture - Fruit Growers' Congress.

54) Ibid., 1.1.1905, p. 82: Eastern Fruit Growers' Congress.

55) Ibid.

interest by the neighbouring farmers in the experiments which are conducted seeing that the conditions under which they are carried out must be applicable with a fairly large radius and that the farmers so affected will have the fruit plot near enough to enable them to visit it frequently and observe results for themselves."⁵⁶⁾ 'n Tweede rede wat hy aangevoer het, was "... because, as pointed out in connection with agricultural experiment stations, such a scheme enables the Government to multiply experiments over a large area at a cost which is almost negligible, the only expense to the Government being the cost of the trees, and the periodical inspections, and, perhaps the expense of the initial preparation and fencing of the ground."⁵⁷⁾

Die skema is feitlik aan alle boere- en vrugtektekwekersverenigings vir goedkeuring voorgelê. Alhoewel dit traag posgevat het, het dit mettertyd by die lede van die verskillende verenigings inslag gevind. Daar is toe verskeie eksperimentele boorde in die Oos-Kaap en die Kaapse binne-land aangelê.⁵⁸⁾

56) G.47-1906 Report of the Acting Director of Agriculture for the year 1905, p. 17.

57) Ibid.

58) Agricultural Journal, 1.6.1907, pp. 814-815: Eastern Province Board of Horticulture - East London Experimental Fruit Plots at Summer Pride and Amalinda.

Tot en met 1910 is nie op groot skaal met eksperimentele boorde gewerk nie. Tog was dit duidelik dat dit in 'n bepaalde behoefte voorsien het.

5.4 Diverse bydraes

Die owerheid het ook 'n aantal kleiner bydraes gelever om die verbouing van sagtevrugte te stimuleer en te bevorder.

Die Regering het moeite gedoen om die landbougrond van die Kaapkolonie stuksgewys gedurende die eerste jare van die twintigste eeu te ontleed. Die sagtevrugteprodusent het ook groot waarde uit dié ontledings geput. Tekorte kon ná die ontleding met groen-, kraal-, stal- of kunsmis aangevul word.⁵⁹⁾

Nog 'n poging was om studente wat in die landbou aan verskillende landbouskole studeer het, finansieel deur middel van beurse te ondersteun. In 1908, byvoorbeeld, het die Departement Landbou twee studente met 'n beurs van £150 per jaar gehelp. Een van hulle is na Kalifornië om verder in die tuinboukunde te studeer.⁶⁰⁾

59) Vergelyk hoofstuk 2; C.F. Juritz: Agricultural Soils of the Cape Province; Agricultural Journal: 5.7.1900, p. 29: Horticulture - Fruit Growers' Congress; 13.9.1900, p. 357: Meeting of Board of Horticulture.

60) G.31-1909 Report of the Department of Agriculture for the year ended 1908, p. 3.

Die Departement Landbou het ook oor die jare heen finansiële hulp aan verskeie instansies en organisasies verleen. Die Agricultural Union, tuinbourade, landbou-, boere- en vrugtekwekersverenigings is finansieel ondersteun. Die Departement het ook geld vir landbouskoue en vir die instandhouding van skouterreine beskikbaar gestel.⁶¹⁾

Gedurende 1896 het die Regering die boek Manual of Practical Orchard-work at the Cape, wat deur P. MacOwan en C.E. Pillans geskryf is, gepubliseer. Die boek sou as handleiding vir die vrugteprodusent dien. Dié bron van inligting is veral deur die oningeligte produsente verwelkom. Dit het baie tot die verbetering van die verbouing van sagtevrugte in die Kaapkolonie bygedra.⁶²⁾

Die Departement Landbou was besorgd oor die ontwikkeling van die sagtevrugtebedryf in veral die Oos-Kaap, gedeeltes van die Suid- en Suidooskus en die Kaapse binneland. In 'n

-
- 61) G.10-1910 Report of the Department of Agriculture for the year ended 1909, p. 3; Cape of Good Hope Government Gazette, 23.10.1899, Government Notice, 840; A.G.R. 429 Correspondence File, F. 2753, F. 2774, Vol. 1, Wine Show and Dried Fruit Show - Western Province, 1897-1901, 23.10.1899, n.p.; C.1-1899 Report of the Select Committee on Grants to Agricultural Societies and Associations, pp. v-ix.
- 62) A.G.R. 319 Correspondence File, F. 371, Vol. 13, Fruit Culture, 1896-1899: P.J. Cillie - C. Curry, 23.9.1896, n.p.; Agricultural Journal, 5.7.1900, p. 29: Horticulture - Fruit Growers' Congress; P. MacOwan and C.E. Pillans: Manual of Practical Orchard-work at the Cape.

poging om die verbouing van sagtevrugte aldaar te ontwikkel, het die departement sedert die einde van 1897 uitnodigings aan alle landbou-, boere- en vrugtekwekersverenigings gerig om afgevaardigdes te stuur "... to visit the fruit centres of the Western Province, in order to examine the present condition of the orchards ... and witness the results of the years work in developing the fruit-growing industry, and also give an opportunity for social intercourse and the exchange of ideas between fruit-growers in the two provinces."⁶³⁾

Die meeste verenigings het aan dié versoek voldoen.⁶⁴⁾ Die afgevaardigdes het ook die landgoed, Fernwood, van C.D. Rudd besoek. Tydens dié besoek het Pillans die produsente ingelig oor die aanplant, verbouing en verpakking van sagtevrugte.⁶⁵⁾

Die afgevaardigdes het voorts die distrikte Stellenbosch, Wellington, Groot-Drakenstein en Tokai besoek. Naby Stellenbosch het hulle 'n besoek afgelê by Messrs Shepherd Brothers, die landbouskool op Stellenbosch, die Pioneer Fruit-Growing Company op die plaas Nooitgedacht, buite Stellenbosch,

63) The Cape Times, 17.2.1898, p. 5, Fruit Growers' Visit.

64) Ibid.

65) Ibid.

die Pioneer Fruit Drying Company op die plaas Vrugbaar, van P.J. Cillie buite Wellington, die plaas Lekkerwijn, van H.E.V. Pickstone in Groot Drakenstein, die Tokai-bos in die Kaapse distrik asook die kwekerie van die broers Pickstone by Constantia.⁶⁶⁾ Die afgevaardigdes het ook die kwekerie van Pickstone in Constantia besoek waar P.H. Faure, die minister van Landbou, hulle toegesprek het.⁶⁷⁾

Voorts het die Departement Landbou ook kompetisies vir die mooiste en beste vrugteboorde uitgeskryf. Sedert 1896 is gereeld boordkompetisies in die Kaapkolonie gehou. Dit was 'n poging van die owerheid om die vrugteboere aan te moedig om nie net netjiese boorde aan te lê nie, maar om ook goeie, sterk bome en goeie cultivars aan te plant. Dat die kompetisies nodig was, blyk uit die beoordelaars se verslag van 1896/97 "... (that) referring to the competition from a general point, and judging further from the number of competitions, it is evident that the offering of prizes has stimulated to some extent the interest taken in fruit culture, but it has likewise shown that there is much to do still to raise orcharding to a better standard

66) The Cape Times, 22.2.1898, p. 5: Fruit Growers' Visit, 23.2.1898, p. 5: Fruit Growers' Visit, 24.2.1898, p. 4: Fruit-Growers' Visit; 25.2.1898, p. 4; Fruit Growers' Visit, 26.2.1898, p. 5: Fruit Growers' Visit.

67) The Cape Times, 26.2.1898, p. 5: Fruit Growers' Visit.

and develop it from its present embryonic state to a proper branch of agriculture. To achieve this it is apparently necessary to encourage alone all the planting of good fruit trees on such a scale as to provide for a continuous supply of high class fruit in large quantities suitable for export. The best way to obtain this end seems to us a continuation of the system of offering prizes for years to come or even bonuses for a certain number of trees planted each year under certain prescribed restrictions in regard to distance, kind and variety."⁶⁸⁾

Vir die doeleindes van die kompetisies is die volgende distrikte by die erkende Wes-Kaapse distrikte ingesluit, Philipstown, Hanover, Richmond, Graaff-Reinet, Aberdeen, Willowmore, Uniondale, Knysna en al die distrikte wes van die bogenoemde.⁶⁹⁾

Vir kompetisie-doeleindes is 'n verdeling gemaak tussen klas een en klas twee. Klas een het voorsiening gemaak vir boorde met sagtevrugtebome en klas twee vir boorde met sitrusbome. Die eerste prys vir klas een was £50 vir 'n boord met meer as 5 000 bome. Die tweede prys vir dié

68) Agricultural Journal, 1.4.1897, p. 392: Orchard Competition, 1896/1897.

69) Cape of Good Hope Government Gazette, 11.11.1898, Government Notice, No. 971; Agricultural Journal, 14.10.1897, pp. 443-444: Horticultural Board.

kategorie was £25. Die eerste prys vir 'n boord met tussen 2 000 en 3 000 sagtevrugtebome was £35 en die tweede prys £25. Die derde prys was £10. Vir die derde kategorie in klas een, dit wil sê vir boorde met tussen 500 en 2 000 bome, is £15 as eerste prys en 'n tweede prys van £10 uitgelooft. Gesamentlik is £170 vir die drie kategorieë in klas een uitgelooft.⁷⁰⁾ Vir klas twee, wat net voorsiening gemaak het vir sitrusboorde, is een kategorie bepaal. Dit was 'n eerste prys van £20 en 'n tweede prys van £10 vir 'n boord met meer as 100 bome. Gesamentlik het die pryse £200 bedra.⁷¹⁾ Uit die gegewens is dit baie duidelik dat sagtevrugte 'n oorheersende rol in die kompetisie gespeel het.

Behalwe vir die gewone boordkompetisies, het die departement later ook besluit om 'n kompetisie vir die beste pruimboord en vir die beste pruimedante geproduseer, uit te skryf. Dié kompetisie is op aanbeveling van die Western Province Horticultural Board gehou.⁷²⁾ Die voorwaardes van dié kompetisie was dat nie minder as 100 bome in die boord aanwesig moes wees nie. Daarbenewens is £25 deur

70) Cape of Good Hope Government Gazette, 11.11.1898, Government Notice, No. 971.

71) Ibid.

72) Cape of Good Hope Government Gazette, 28.3.1899, Government Notice, No. 287; A.G.R. 426 Correspondence File, F. 2683, Vol. 1, Prune orchard Competition, 1899-1900: J.X. Merriman - Under Secretary of Agriculture, 25.1.1897, n.p.

die Departement Landbou beskikbaar gestel vir die beste kwaliteit droë pruime wat deur 'n eienaar geoes is. Die kwaliteit moes met uitvoergehalte vergelyk kon word. Dit moes vir kompetisie-doeleindes minstens 'n halwe ton (454kg) weeg.⁷³⁾

Dit is nie bekend hoeveel produsente uiteindelik aan die kompetisie deelgeneem het nie. Tog blyk dit dat die Departement Landbou hiermee geprobeer het om produsente aan te moedig om goeie, netjiese boorde uit te lê en te onderhou. Dit het op die langtermyn 'n positiewe bydrae gelewer tot die bevordering van veral die verbouing van sagtevrugte.

Landbou-tentoonstellings het ook 'n baie belangrike rol ter bevordering van die "sagtevrugtebedryf in die Kaapkolonie asook in die res van Suider-Afrika, gespeel.

Die hou van jaarlikse landbou-tentoonstellings waartydens ook vrugte ten toon gestel is, dateer uit die tagtigerjare. Tentoonstellings het veral die belangstelling geprikkel om beter cultivars in die plattelandse distrikte te ontwikkel. Nuwe idees en wetenskaplike benaderings kon gevolg word weens mededinging en kontak wat deur die tentoonstellings

73) Cape of Good Hope Government Gazette, 28.3.1899, Government Notice, No. 287; A.G.R. 426 Correspondence File, F. 2683, Vol. 1, Prune Orchard Competition, 1899-1900: A.A. Persse - Under Secretary of Agriculture, n.p.; Memo by C. Curry, n.d., n.p.

opgebou is. Dit ook het 'n bydrae gelewer tot die bevordering van die vars sagtevrugteprodukt. Daardeur is gesorg vir nuwe ontwikkelinge en beter kwaliteit droëvrugte, ingelegde en gepreserveerde vrugte.⁷⁴⁾

In die Agricultural Journal van 2 Februarie 1899 is daar onder meer verwys na die goeie produkte wat so 'n skou oplewer: "Another prominent feature of the show was that if carts have run down, preserved fruits have gone up. Rows of bottled fruits, and shelves of 'bosch-stroop' or nectar from the lovely and graceful Protea mellifera, met the eye, as well as boxes of the well-known 'mebos' or apricots stored and dried whole like figs, together with other preparations of dried fruits. There was a large quantity and varied assortment of dessert fruit, some of it very good, though some were indifferent. Whilst some

74) Agricultural Journal, 9.12.1897, p. 716: Agricultural Shows; 2.2.1899, pp. 152-153: The Paarl Agricultural Show, 2.2.1899, pp. 191-192: Agricultural Shows; 6.3.1899, p. 383-384: Horticulture - Fresh and Dried Fruit Show at Stellenbosch; 1.3.1903, pp. 311-319: Stellenbosch Agricultural Society - The Annual Show; 1.5.1904, pp. 516-590: Albany Agricultural Society - The Annual Show; 1.4.1904, pp. 443-453: Western Province Agricultural Society - Tenth Annual Show, 1904; 1.4.1904, pp. 464-469: Worcester Agricultural Society - Annual Show; 1.3.1904, pp. 361-365: Robertson and Montagu Agricultural Society - Annual Agricultural Show; 1.3.1904, pp. 337-343: Stellenbosch Agricultural Society - The Annual Show; 1.2.1904, pp. 231-237: Paarl Agricultural Society - Annual Show; 1.2.1905, pp. 366-370: Stellenbosch Agricultural Society, 1.2.1905, pp. 371-374: Robertson and Montagu Agricultural Society, 1.2.1905, pp. 381-383: Worcester Agricultural Society; 1.1.1908, p. 8: Agricultural Show Dates, 1908. Vergelyk ook The Cape Times, 1896-1910; The Cape Argus, 1896-1910; The South African News, 1896-1910; The Worcester Standard, 1896-1903; De Kolonist, 1899;

good looking Clingstone peaches appeared as if they were watery and insipid, there were numerous specimens particularly tempting. Excellent examples of Hermitage and Crystal grapes were displayed and showed what cultivation could produce in that way."⁷⁵⁾

Deur die beoordelaars se verslae kon die deelnemers vasstel waar probleme lê. Dit het hulle gemotiveer om vir die volgende tentoonstelling daarop te verbeter. Op dié wyse het die Regering deur die Departement Landbou 'n bydrae gelewer tot die bevordering van die bedryf. Minderwaardige vrugte asook vrugte wat nie geïdentifiseer was nie, is van die vernaamste probleme wat by die tentoonstellings opgeduik het. Beoordelaars het ook dikwels gewys op die swak verpakking van uitvoervrugte. Die tentoonstellings het gedurende die latere jare 'n baie belangrike bydrae gelewer om veral die uitvoerproduk te verbeter. Die beter produk wat van jaar tot jaar op die skoue te siene was, het soos suurdeeg na die produsente deurgewerk. Produsente het hulle dus voortaan daarop toegespits om net die beste vir die oorsese markte aan te bied. Dit het gelei tot beter pryse.⁷⁶⁾

75) Agricultural Journal, 2.2.1899, pp. 152-153: The Paarl Agricultural Show.

76) Vergelyk hoofstuk 10.

Die grootste rol wat die owerheid gespeel het ten opsigte van die sagtevrugtebedryf, was die beheermaatreëls wat hy getref het teen plaë en siektes in sagtevrugteboorde. Die owerheid het ook deur wetgewing probeer om te verhoed dat plaë en siektes van elders in die Kaapkolonie ingedra word. Hierdie aspek word volledig in die volgende hoofstuk behandel.

HOOFSTUK 6

DIE OWERHEID SE STRYD TEEN PLAIE EN SIEKTES

Die owerheid het gedurende die onderhawige periode baie gedoen om deur wetgewing en ander maatreëls beheer uit te oefen oor plae en siektes wat in die Kaapkolonie die sagtevrugtebedryf geteister het. Wetgewing het betrekking gehad op die beheer van bestaande plae en siektes in die vrugteboorde en wingerde. Dit was ook gemik op die voorkoming van die invoer van nuwe plae en siektes uit die buiteland.

Lounsbury, wat in Augustus 1895 as staatsentomoloog in die Kaapkolonie aangestel is,¹⁾ het 'n baie belangrike rol in dié verband gespeel. Om die plae en siektes doeltreffend te bestry en te beheer, het hy twee belangrike take gehad. Hy moes eerstens die verskillende skadelike plae en siektes identifiseer. Tweedens moes hy help met die voorbereiding van wetgewing teen die invoer van skadelike plae en siektes vanuit die buiteland en die verspreiding daarvan in die Kaapkolonie en die res van Suider-Afrika.²⁾

-
- 1) J.C. Aucamp: Die Geskiedenis van die Sagtevrugtebedryf in die Kaapkolonie, 1886-1896, p. 89.
 - 2) Vergelyk die jaarverslae van die staatsentomoloog, 1896-1910.

6.1 Wetgewing ter voorkoming van die invoer van skadelike plae en siektes.

Omdat die Regering destyds bang was dat Phylloxera vastatrix na die Kaapkolonie ingevoer sou word, is daar reeds in 1876³⁾ en weer in 1880⁴⁾ wetgewing deur die Kaapse parlement geloods om dit te verhoed. Die rede vir dié stappe was as gevolg van die groot skade wat die plaag toe reeds in oorsese lande, soos Frankryk, aangerig het.⁵⁾ Dié poging het egter nie veel gehelp nie. Die Phylloxera-insek is in 1886 in die Kaapkolonie ontdek. In dieselfde jaar het die owerheid die reeds bestaande wet ter beskerming van wingerde, Wet nr. 6 van 1886, gewysig. Dié wysiging het die Regering daartoe in staat gestel om maatreëls te tref ten einde wingerde te laat inspekteer, besmette stokke te laat uithaal en kwarantynmaatreëls in te stel en toe te pas.⁶⁾

-
- 3) Act No. 9 of 1876: To regulate the introduction into this Colony of articles or things which by reason of disease or otherwise might be injurious in the interests thereof, Cape of Good Hope Statutes, 1652-1886, Vol. 11, pp. 2776-2778; The Cape of Good Hope Government Gazette, 1.12.1876, p. 1: Proclamation, No. 88 of 1876.
 - 4) Act No. 27 of 1880: To prevent the introduction of the Phylloxera Vastatrix into the vineyards of this Colony, Cape of Good Hope Statutes, 1652-1886, Vol. II, pp. 2778-2780; The Cape of Good Hope Government Gazette, 8.3.1881, p. 3: Proclamation, No. 51 of 1881.
 - 5) J.C. Aucamp: Die Geskiedenis van die Sagtevrugtebedryf in die Kaapkolonie, 1886-1896, pp. 49-50.
 - 6) Act No. 6 of 1886: To add to and Amend the Provisions of "The Vineyards Protection Act, 1880", Cape of Good Hope Statutes, 1652-1886, Vol. II, pp 2780-2783; The Cape of Good Hope Government Gazette, 11.6.1886, pp. 1106-1107: Proclamation, No. 5 of 1886; G.1-1891 Report of the Phylloxera Commission, 1890, pp. 8-9.

Die Regering was ook bekommerd oor ander plae en siektes wat na die Kaapkolonie ingevoer kon word omdat die bestaande wetgewing van 1886 nie voldoende was nie. Selfs die wysigings wat by wyse van proklamasies ná die 1886-wetgewing in die staatskoerant gepubliseer is, was geen waarborg dat plae en siektes nie ingevoer sou word nie.⁷⁾

Die wetgewing van 1886 en die proklamasies wat daarna uitgevaardig is, het onder meer bepaal dat plante, stingels, bolle, vrugte en bome nie na die Kaapkolonie ingevoer kon word sonder dat dit behoorlik by die Kaapse hawe geïnspekteer is nie. Indien nodig, moes dit ontsmet of vernietig word.⁸⁾ Die stand van sake was egter steeds onbevredigend. Gevolglik is proklamasie 107 op 25 Maart 1896 in die Cape of Good Hope Government Gazette gepubliseer. Dit was baie strenger as die wetgewing van 1886 en die wysigingsproklamasies daarna.⁹⁾

Artikel een van die proklamasie het bepaal dat geen gedeelte van 'n wingerdstok na die Kaapkolonie ingevoer mag word behalwe deur die Regering self nie. Volgens artikel twee moes alle plante, bome, vrugte, bolle of gedeeltes

7) J.C. Aucamp: Die Geskiedenis van die Sagtevrugtebedryf in die Kaapkolonie, 1886-1896, pp. 49-52.

8) Ibid.

9) Cape of Good Hope Government Gazette, 25.3.1896, Government Notice, No. 107; J.C. Aucamp: Die Geskiedenis van die Sagtevrugtebedryf in die Kaapkolonie, 1886-1896, pp. 49-52.

daarvan wat wel ingevoer word, onderhewig wees aan die noukeurige ondersoek deur 'n persoon wat spesiaal vir dié doel deur die Regering aangestel is. Indien die amptenaar tevrede was dat daar geen plaë of siektes aanwesig was nie, is 'n sertifikaat aan die betrokke persone uitgereik. As plante, bome, vrugte of gedeeltes daarvan besmet was, moes dit ontsmet word. Indien dit nie moontlik was nie, moes dit saam met alle ander besmette gedeeltes vernietig word. Artikel vyf het bepaal dat geen gedeelte van enige boom of vrug van die V.S.A. of Kanada na die Kaapkolonie ingevoer mag word nie. Volgens artikel ses was invoerders toegelaat om steenvrugte (soos appelkose, perskes en pruime) en gedeeltes van vrugtebome van ander gebiede in te voer op voorwaarde dat 'n beëdigde verklaring dat dit onbesmet was, dit vergesel. Geen steenvrugte of gedeeltes van bome sou sonder so 'n verklaring ontskeep mag word nie. Die amptenaar wat die ondersoek sou doen, moes in elke geval alle ingevoerde artikels inspekteer. Voordat dit ontskeep kon word, moes hy 'n sertifikaat van goedkeuring uitreik.¹⁰⁾ Die Regering het met die uitvaardiging van hierdie proklamasie homself gevrywaar van enige verliese as daar van die artikels was wat besmet was en vernietig moes word.¹¹⁾ Die maatreëls was egter onvoldoende om

10) Cape of Good Hope Government Gazette, 25.3.1896, Government Notice, No. 107.

11) Ibid.

doeltreffende beheer uit te oefen.

In sy jaarverslag van 1896 het C.P. Lounsbury daarop gewys dat die amptenaar wat die inspeksie behartig het, meestal nie die tegniese vaardigheid gehad het om dié gespesialiseerde taak noukeurig uit te voer nie. Hulle was trouens slegs tydelike aanstellings.¹²⁾ Lounsbury was ook ontevrede met die swak inspeksieprosedures by die Kaapse poskantoor. Hy het daarop gewys dat hy gedurende 1896 dertien verskillende soorte plaë en siektes op ingevoerde artikels ontdek het. Alhoewel verskeie van die plaë en siektes reeds in die Kaapkolonie aanwesig was, het hy met sy kritiek probeer aantoon dat proklamasie 107 van 1896 net so feilbaar as al die vorige wette en proklamasies was. Hy het beklemtoon dat onvoldoende wetgewing 'n groot bedreiging vir die vrugtebedryf in die Kaapkolonie ingehou het.¹³⁾ Ander vooraanstaande mense, soos John X. Merriman, het ook kritiek op die beheermaatreëls gehad. In 1896 het klagtes van Merriman via die Western Province Horticultural Board gekom in verband met vrugte wat ingevoer en in Kaapstad verkoop is. Dit was met dopluis besmet.¹⁴⁾ In

-
- 12) A.G.R. 284 Correspondence File, F. 221, Vol. 8, Phylloxera, Import of Plants, regulations 1897-1903: C.P. Lounsbury - Under Secretary of Agriculture, 23.11.1896, n.p.; G.45-1897 Report of the Government Entomologist for the year 1896, pp. 23-26.
- 13) G.45-1897 Report of the Government Entomologist for the year 1896, pp. 23-26.
- 14) A.G.R. 284 Correspondence File, F. 201, Vol. 8, Phylloxera, Import of Plants, regulations 1897-1903: J.X. Merriman - Under Secretary of Agriculture, 17.9.1896, n.p.

dié verband het Merriman, uit hoofde van sy posisie as voorsitter van die genoemde tuinburaad, op 14 November 1896 'n brief aan die assistent-sekretaris van die Departement Landbou, C. Curry, geskrywe waarin hy die probleem beklemtoon het.¹⁵⁾

Hierdie kritiek, klagtes en pleidooie van Lounsbury en Merriman het op dowe ore geval. Gedurende 1897 en 1898 het Lounsbury weer aandag aan die saak gegee en in sy jaarverslae daarna verwys. Hy het onder meer versoek dat die regulasies rakende die invoer van plante, bome, vrugte en/of gedeeltes daarvan strenger gemaak moes word.¹⁶⁾ In sy jaarverslag vir 1898 het Lounsbury opgemerk: "Our import regulations are, without question, the means of retarding the introduction of many foreign pests, and are thus shielding the Colony from interminate but in the aggregate probably great losses which these pests could cause."¹⁷⁾

-
- 15) A.G.R. 284 Correspondence File, F. 221, Vol. 8, Phylloxera, Import of Plants, regulations, 1897-1903: J.X. Merriman - Under Secretary of Agriculture, 14.11.1896, n.p.
 - 16) G.27-1898 Report of the Government Entomologist for the year 1897, pp. 6-9; G.49-1899 Report of the Government Entomologist for the year 1898, pp. 9-14.
 - 17) G.49-1899 Report of the Government Entomologist for the year 1898, p. 9.

Een van die belangrikste wysigings wat hy voorgestel het, was die ontsmetting van alle besendings bome, plante, vrugte en/of gedeeltes daarvan met hidrosiaangassuur ongeag of dit met enige plaag of siekte besmet was. Deur dit te doen, sou 'n groot mate van onsekerheid oor die bevoegdheid van die inspeksie-amptenare uitgeskakel word. Nog 'n voorstel van Lounsbury was dat die Regering wel die invoer van bome, plante, vrugte en/of gedeeltes daarvan vanaf Kanada en die V.S.A. moes toelaat. Hy het aangevoer dat dié lande se beheermaatreëls van so 'n aard was dat geen plant, boom, vrug en/of gedeelte daarvan die lande verlaat het voordat dit nie aan behoorlike toetse onderwerp is nie.¹⁸⁾

Sy belangrikste motivering vir die wysiging van die bestaande regulasies was dat so 'n stap van groot waarde vir veral die vrugtebedryf sou wees. Nuwe cultivars wat op die markte verskyn het en wat hulle reeds op die internasionale markte onderskei het, kon na die Kaapkolonie ingevoer word. Dit sou groot ekonomiese voordeel vir die Kaapkolonie inhou "... if our import regulations were sensibly amended, our nurserymen and fruit growers would be enabled to introduce these new varieties as soon as they are placed on sale, and thus at once be able to test their suitability to our climate and conditions,"¹⁹⁾

18) G.49-1899 Report of the Government Entomologist for the year 1898, p. 9.

19) Ibid., p. 11.

volgens Lounsbury.

'n Laaste belangrike wysiging wat hy in sy jaarverslag van 1898 voorgestel het, was dat die Departement Landbou van Natal en die Kaapkolonie moes saamwerk om te verhoed dat vreemde plae en siektes die twee kolonies binnekom. Op grond van die feit dat Natal se invoerregulasies nie naastenby so streng soos die Kaap s'n was nie, en omdat daar geen beheer op die twee koloniale grense bestaan het nie, het Lounsbury aanbeveel dat dit spoedig reggestel moes word. Dit sou meebring dat besmette bome, plante, vrugte en/of gedeeltes daarvan nie deur die hawens van Durban en Lourenço Marques oor die koloniale grense die Kaapkolonie binnekom nie.²⁰⁾

Wat die invoerregulasies tussen Natal en die Kaapkolonie betref, het die Western Province Horticultural Board ook van hom laat hoor deur te kenne te gee dat dit reggestel moes word. Gevolglik het dié raad 'n dringende versoek tot die Regering gerig om aandag aan die saak te skenk.²¹⁾

Die Kaapse regering het niks gedoen nie. Die Natalse

20) G.49-1899 Report of the Government Entomologist for the year 1898, p. 11; P.M.O. 106 Despatches Received from the Department of Agriculture, 1894-1898: C. Curry - Secretary of the Prime Minister, 2.4.1896, n.p.; C. Curry - Secretary of the Prime Minister, 16.8.1897, n.p.

21) Agricultural Journal, 14.10.1897, p. 442: Horticultural Board.

owerheid het egter die nodige stappe gedoen om in 1899 strenger regulasies ten opsigte van die invoer van bome, plante, vrugte en/of gedeeltes daarvan in te stel.²²⁾

Die Kaapse regering se traagheid in dié verband moet hoofsaaklik toegeskrywe word aan die feit dat hy nie oortuig kon word dat dit veilig was om plante, bome, vrugte en/of gedeeltes daarvan van die V.S.A. of Kanada af in te voer nie weens die perskeboomsiektes "Peach Yellow" en "Peach Rosette" wat in dié lande voorgekom het.²³⁾

Lounsbury het nie met die Regering saamgestem nie. In sy jaarverslag van 1900 het hy sy standpunt hieromtrent baie duidelik uiteengesit: "Imports of fruits would not be affected by the charges proposed but imports of fruit trees would be limited to new varieties, and these only allowed entrance in small numbers and under special permits. Introduction of stone fruit trees, now wholly prohibited, would be permitted on the same terms as other fruit trees if accompanied by a declaration certifying that the stock was not grown in states and provinces of the United States or Canada where the disease 'Peach

22) G.36-1900 Report of the Government Entomologist for the year 1899, p. 2.

23) Ibid., p. 12.

Yellow' and 'Peach Rosette' occur."²⁴⁾

Vir meer as twee jaar het die Regering nie 'n vinger verroer om aandag aan die saak te gee nie. Op 20 Maart 1903 is proklamasie 96 egter uitgevaardig.²⁵⁾ Dit het as voorloper vir proklamasie 945 van dieselfde jaar gedien. Proklamasie 96 was die eerste stap van die Regering om die voorstelle van Lounsbury uit te voer. In April 1903 is die finale wysigings en maatreëls in proklamasie 945 opgeneem. Dit sou nuwe momentum aan die oplossing van die probleem gee.²⁶⁾

Nie alle voorstelle van Lounsbury is in die wetgewing beliggaam nie. Miskien was die belangrikste voorstel wat nie aanvaar is nie, die invoer van bome uit Amerika en Kanada deur die publiek. Lounsbury se bydrae was dat hy alles in sy vermoë gedoen het om die vrugtebedryf te bevorder en te ontwikkel. Vir hom het dit gegaan om praktiese reëls en regulasies. Hy wou die vrugtebedryf bevorder en dit terselfdertyd ook teen die algehele bedreiging van skadelike plae en siektes beskerm.²⁷⁾

24) G.18-1901 Report of the Government Entomologist for the year 1900, p. 44.

25) Cape of Good Hope Government Gazette, 20.3.1903, Proclamation, No. 96.

26) Ibid., 3.4.1903, Proclamation, No. 945.

27) Cape of Good Hope Government Gazette, 13.5.1904, Proclamation, No. 138; 11.8.1905; Proclamation, No. 253; 25.12.1906, Proclamation, No. 502.

Deur die uitreiking van proklamasie 945 van 1903 het die Regering dus verseker dat geen ongewenste plaag of siekte die Kaapkolonie binnekom nie. Proklamasies wat daarna uitgevaardig is,²⁸⁾ moes in die nodige behoeftes voorsien.

Met die toepassing van hierdie wetgewing het die Regering bewys dat hy die welsyn van die sagtevrugtebedryf hoog geag het. Hy het dus verseker dat die Kaapse vrugteboorde en wingerde vir 'n lang tyd teen die invoer van vreemde, skadelike plae en siektes beskerm is.

6.2 Ontsmettingsmaatreëls

Een van die vernaamste uitvloeisels van die wysigings van die 1896-wetgewing, was die inspeksie en ontsmetting van alle ingevoerde bome, plante, vrugte en/of gedeeltes daarvan. Dit het groter eise aan bestaande geriewe op die Kaapse hawe gestel.²⁹⁾ Op grond hiervan het die ondersoek-beampte van die doeane-kantoor 'n versoek tot die Departement Landbou gerig. Die volgende stelling is onder meer hierin

28) Cape of Good Hope Government Gazette, 13.5.1904, Proclamation, No. 138; 11.8.1905; Proclamation, No. 253; 25.12.1906, Proclamation, No. 502.

29) A.G.R. 284 Correspondence File, F. 221, Vol. 8, Phylloxera, Import of plants, regulations, 1897-1903: J.X. Merriman - Under Secretary of Agriculture, 17.9.1896, n.p.; J.X. Merriman - Under Secretary of Agriculture, 14.11.1896, n.p.

gemaak: "it is known that fumigating, washing and wiping the fruit is not sufficient to destroy the eggs, and the only course to be pursued is to refuse permission to land any apples (or any other fruit) which may be found affected in the slightest degree with scale in the egg-state. I shall be glad if you will be good enough to give this matter your special attention for the future."³⁰⁾

Met die oog op die ontsmetting van ingevoerde plantmateriaal is gevolglik die eerste nuwe lokaal vir die inspeksie van ingevoerde bome, plante, vrugte en/of gedeeltes daarvan in Desember 1896 volgens proklamasie 78 van 1895 by die Kaapse hawe deur die Departement Landbou opgerig.³¹⁾

Die ontsmettingsgeriewe was egter steeds onvoldoende omdat daar 'n geleidelike toename in die invoer van bome, plante en vrugte was. Teen September 1897 is die klagtes oor die ontoereikende geriewe ontvang.³²⁾ Teen 1902 was die toestand van só 'n aard dat Lounsbury 'n versoek tot die

30) A.G.R. 284 Correspondence File, F. 221, Vol. 8, Phylloxera, Import of Plants, regulations, 1897-1903: Examining Officer of Customs - Under Secretary of Agriculture, 6.11.1896, n.p.

31) Cape of Good Hope Government Gazette, 5.3.1895, Proclamation, No. 78; A.G.R. 284 Correspondence File, F. 221, Vol. 8, Phylloxera, Import of Plants, regulations, 1897-1903: C.P. Lounsbury - C. Curry, 31.1.1896, n.p.

32) A.G.R. 284 Correspondence File, F. 221, Vol. 8, Phylloxera, Import of Plants, regulations, 1897-1903: C.P. Lounsbury - Secretary of Agriculture, 9.9.1897, n.p.

Departement Landbou gerig het dat 'n tweede onsmettings-lokaal gebou moes word.³³⁾ Dit moes dieselfde vloeroppervlakte as die bestaande een hê. 'n Ou skuur by die Kaapse hawe (wat ook intussen die eiendom van die Departement Landbou geword het) kon vir dié doel gebruik word.³⁴⁾ Die moontlikheid om die skuur te gebruik, is later, nadat dit deur Lounsbury en die hawe-ingenieur ondersoek is, bevestig as geskik. Dit is op 20 Januarie 1903 voltooi en was voldoende tot 1910.³⁵⁾

Dié behoefte het ook in die Oos-Kaap posgevat, omdat die ontwikkeling van die bedryf ook daar vordering getoon het. Gevolglik is daar in 1898 ook 'n ontsmettingslokaal in Port Elizabeth en Oos-Londen vir dieselfde doel opgerig.³⁶⁾

-
- 33) A.G.R. 284 Correspondence File, F. 221, Vol. 8, Phylloxera, Import of Plants, regulations, 1897-1903: C.P. Lounsbury - Under Secretary of Agriculture, 21.8.1902, n.p.; C.P. Lounsbury - Secretary of the Harbour Board, 29.8.1902, n.p.
- 34) A.G.R. 284 Correspondence File, F. 221, Vol. 8, Phylloxera, Import of Plants, regulations, 1897-1903: C.P. Lounsbury - Secretary of the Harbour Board, 29.8.1902, n.p.
- 35) A.G.R. 284 Correspondence File, F. 221, Vol. 8, Phylloxera, Import of Plants, regulations, 1897-1903: General Manager, Harbour Board - Secretary of Agriculture, 1.9.1902, n.p.; C.P. Lounsbury - Under Secretary of Agriculture, 9.9.1902, n.p.; General Manager, Harbour Board - Under Secretary of Agriculture, 20.1.1903, n.p.
- 36) A.G.R. 284 Correspondence File, F. 221, Vol. 8, Phylloxera, Import of Plants, regulations, 1897-1903: C. Curry - Secretary of the Harbour Board, n.p.; C. Curry - Chief Clerk of the Department of Agriculture, 3.3.1899, n.p.; Cape of Good Hope Government Gazette, 31.3.1898, Government Notice, No. 271.

Nog 'n behoefte wat gedurende dié jare geïdentifiseer is, was die gebrek aan bykomstige bergruimte vir bome, plante en vrugte voor inspeksie en ontsmetting. In Februarie 1897 het die Tesourier, H.M.H. Orpen, die saak in 'n brief aan die assistent-sekretaris van Landbou uiteengesit.³⁷⁾ Volgens Orpen het die gebrek aan bergruimte baie vertragings tot gevolg gehad. Van die artikels, veral vrugte, is soms gesteel terwyl dit op inspeksie gewag het.³⁸⁾

In 'n poging om die probleem op te los, het Orpen voorgestel dat 'n groot militêre tent gebruik moes word. Die Haweraad was bereid om die terrein te verskaf en die tent op te slaan.³⁹⁾ Dié aanbevelings is egter nooit uitgevoer nie.

Die gebrek aan bergruimte is deur Lounsbury bevestig. Volgens hom was dit werklik 'n groot probleem, veral omdat baie vrugte, bome en ander artikels die land binnegekom

37) A.G.R. 284 Correspondence File, F. 221, Vol. 8, Phylloxera, Import of Plants, regulations, 1897-1903: H.M.H. Orpen - Under Secretary of Agriculture, 11.2.1897, n.p.; C.P. Lounsbury - Secretary of Agriculture, 7.12.1897, n.p.

38) A.G.R. 284 Correspondence File, F. 221, Vol. 8, Phylloxera, Import of Plants, regulations, 1897-1903: Assistant Treasurer - C. Curry, 7.12.1897, n.p.

39) A.G.R. 284 Correspondence File, F. 221, Vol. 8, Phylloxera, Import of Plants, regulations, 1897-1903: H.M.H. Orpen - Under Secretary of Agriculture, 11.2.1897, n.p.; C.P. Lounsbury - Secretary of Agriculture, 7.12.1897, n.p.

het. Die gevolg was dat die beperkte bergruimte die normale gang van sake baie belemmer het.⁴⁰⁾

Intussen het Lounsbury aan die werk gespring en 'n geskikte terrein vir die oprigting van 'n pakhuis gesoek. Deur middel van onderhandelinge is die nodige terrein en fondse gevind. Die gebou is 'n jaar later voltooi.⁴¹⁾

Nog 'n faktor wat 'n baie belangrike rol gespeel het in die doeltreffende beheer van plaë en siektes by die Kaapse hawe, was die swak gekwalifiseerde ondersoekbeamptes wat deur die Departement Landbou aangestel is. So, byvoorbeeld, het C. Chase, 'n ondersoekbeampte by die hawe van Port Elizabeth, erken dat hy nie behoorlik vir sy taak en verantwoordelikheid opgelei was nie: "I regret that I have failed to detect any disease on these plants and trees, but as pointed out ... my duties are of so onerous a nature that it is impossible for me to go as minutely into the examination of trees and plants as the importance of the subject demands, besides being ignorant of plant diseases,

40) A.G.R. 284 Correspondence File, F. 221, Vol. 8, Phylloxera, Import of Plants, regulations, 1897-1903: C.P. Lounsbury - Secretary of Agriculture, 11.2.1897, n.p.; C.P. Lounsbury - Secretary of Agriculture, 7.12.1897, n.p.

41) A.G.R. 284 Correspondence File, F. 221, Vol. 8, Phylloxera, Import of Plants, regulations, 1897-1903: C. Curry - Secretary of the Harbour Board, 14.2.1898, n.p.; F. Robb - Under Secretary of Agriculture, 10.5.1898, n.p.

known only to a practical entomologist."⁴²⁾

Die stand van sake het egter gou onder die aandag van die produsente in die Kaapkolonie gekom. Op die vrugtekongres van 6 Junie 1897 wat op Wellington gehou is, is kommer oor die bevoegdheid van die ondersoekbeampies uitgespreek. John X. Merriman, voorsitter van die kongres, het die Departement Landbou oor die produsente se kommer ingelig.⁴³⁾ Die departement het op sy beurt weer te kenne gegee dat die amptenare wel goed vir hul taak opgelei was.⁴⁴⁾

Die produsente was egter nie met die antwoord tevrede nie. Hulle kommer en die onaanvaarbaarheid van die Departement Landbou se standpunt hieroor, het daartoe aanleiding gegee dat Charles Curry, met die hulp van Lounsbury, 'n prosedurelys opgestel het. Die amptenare moes hiervolgens werk om seker te maak dat alle plae en siektes op bome, plante en vrugte en/of gedeeltes daarvan geïdentifiseer word. Die

42) A.G.R. 284 Correspondence File, F. 221, Vol. 8, Phylloxera, Import of Plants, regulations, 1897-1903: C. Chase - Under Secretary of Agriculture, 6.12.1896, n.p.

43) Ibid., J.X. Merriman - Under Secretary of Agriculture, 16.6.1897, n.p.

44) Ibid., C.P. Lounsbury - Under Secretary of Agriculture, 23.8.1897, n.p.

prosedurelys het ook voorsiening gemaak vir die ontsmetting van bome, plante, vrugte en/of gedeeltes daarvan. Die opstel van die prosedurelys was belangrik omdat geen wetgewing tot in daardie stadium waterdig genoeg was om te verseker dat plae en siektes nie na die Kaapkolonie ingevoer word nie. Met die opstel van die lys is verder gehoop om, sover moontlik, die invoer van plae en siektes te voorkom.⁴⁵⁾

Artikel een van die prosedurelys het bepaal dat alle ondersoeke wat gedoen is, uitgevoer moes word wat deur die Departement Landbou bepaal is. Geen ondersoek is op 'n skip toegelaat nie, behalwe in gevalle waar die departement spesiale toestemming gegee het. Volgens artikel twee moes alle vrugte so spoedig moontlik ná aankoms ondersoek word. In geen geval mag die ondersoek langer as vier-en-twintig uur ná die aankoms van die vrugte gedoen word nie. Artikel drie het bepaal dat alle appels en pere vanaf enige land noukeurig ondersoek moes word vir insekteplae soos die codlingmot en die vrugtevlieg. Alle vrugte wat met insekte besmet was, moes onmiddellik gekonfiskeer word, volgens artikel vier. Dit moes met houer en al verbrand word op 'n plek wat deur die departement

45) G.45-1897 Report of the Government Entomologist for the year 1896, pp. 23-26; A.G.R. 284 Correspondence File, F. 221, Vol. 8, Phylloxera, Import of Plants, regulations, 1897-1903: C.P. Lounsbury - Under Secretary of Agriculture, 23.11.1896, n.p.

bepaal is. Die vernietiging moes binne vier-en-twintig uur ná ondersoek plaasvind. Uitsonderings is wel gemaak in gevalle waar die versenders 'n skriftelike verklaring uitgereik het vir herverskeping. Artikel vyf het bepaal dat niemand toegelaat is om van die besmette vrugte vir eie gebruik te neem nie. Slegs die verantwoordelike amptenaar is toegelaat om 'n beperkte aantal vir verdere ondersoek deur die departement te neem.⁴⁶⁾

Met die aanvaarding van Proklamasie 96 van 1903 ten opsigte van die invoerregulasies van bome, plante, vrugte en/of gedeeltes daarvan, het die hele ondersoek van plaas en siektes ingewikkeld geraak. Een van die probleme was dat die voorskrifte waarvolgens die ondersoekbeampies te werk moes gaan, gebaseer was op die bepalinge van Proklamasie 107 van 1896. Dit was egter nie meer voldoende volgens die bepalinge van Proklamasie 96 van 1903 nie. Die gevolg hiervan was dat nuwe reëls, regulasies en voorskrifte opgestel en aan die ondersoekbeampies uitgereik is.⁴⁷⁾

46) A.G.R. 284 Correspondence File, F. 221, Vol. 8, Phylloxera, Import of Plants, regulations, 1897-1903: C.P. Lounsbury - Chief Clerk of the Department of Agriculture, 8.10.1898, n.p.

47) Cape of Good Hope Government Gazette, 3.4.1903, Proclamation, No. 96; 25.3.1896, Proclamation, No. 107; A.G.R. 283 Correspondence File, F. 221, Vol. 7, Import of plants, 1900-1904: C.P. Lounsbury - Under Secretary of Agriculture, 28.8.1903, n.p.; C.P. Lounsbury - Examining Officer, 10.10.1903, n.p.; A.G.R. 284 Correspondence File, F. 221, Vol. 8, Phylloxera, Imports of Plants, regulations, 1897-1903: C.P. Lounsbury - Chief Clerk of the Agricultural Department, 8.10.1898, n.p.

Lounsbury was van mening dat hy as staatsentomoloog ook die hoofondersoekbeampte moes wees. Dit sou behoorlike beheer meebring. Die Departement Landbou was egter nie hiervoor te vinde nie omdat hy bang was dat daar onnodige wrywing tussen hom en die Departement Doeane en Aksyns kon ontstaan. Die ondersoekbeamptes was amptenare van die Departement Doeane en Aksyns en nie van die Departement Landbou nie. Die moontlikheid het dus bestaan dat die amptenare opstandig sou raak as lede van 'n ander departement aan hulle sou opdragte gee.⁴⁸⁾

Lounsbury wou egter nie kopgee nie. Hy het geglo dat die beheer by die Kaapse hawens net behoorlik kon funksioneer as hy as hoofondersoekbeampte aangestel word. Die gevolg was dat Lounsbury op 28 Augustus 1903 weer 'n versoek tot die Regering gerig het. Daarin het hy gevra dat sy aanstelling as hoofondersoekbeampte heroorweeg word. In sy motivering stel hy dit duidelik dat die aanstelling die volgende voordele sou hê: hy sou die amptenare kon oplei sodat hulle die reëls, regulasies en prosedure behoorlik kon verstaan en uitvoer; hy sou hulle bewus maak van watter plante, bome, vrugte en/of gedeeltes daarvan die draers is van spesifieke plae en siektes en vanaf welke wêrelddele

48) A.G.R. 283 Correspondence File, F. 221, Vol. 7, Import of plants, regulations, 1900-1904: C.P. Lounsbury - Under Secretary of Agriculture, 28.8.1903, n.p.

die plae en siektes ingevoer is; en hy sou hulle oplei om sekere plae en siektes te identifiseer. Indien hy as hoof-onderzoekbeampte aangestel word, sou hy in die posisie wees om die betrokke amptenare te besoek met die oog op die uitskakeling en oplossing van praktiese probleme wat hulle ondervind. Hy sou dan ook die geleentheid hê om al die geriewe na te gaan en te bepaal of dit voldoende en in 'n goeie toestand was. Voorts sou hy ook die geleentheid hê om 'n breë perspektief oor 'n belangrike deel van sy werk en verantwoordelikhede te verkry.⁴⁹⁾

Lounsbury se motivering het beïndruk en hy is kort daarna as hoofonderzoekbeampte aangestel. Hy sou belas wees met die uitoefening van beheer oor plae en siektes by die Kaapstadse hawe.⁵⁰⁾

Die eerste belangrike stap van Lounsbury ná sy aanstelling, was die opstel van 'n Memorandum of Instructions to Examining Officers under Plant Import Regulations. In die memorandum, wat in Oktober 1903 vrygestel is, het hy 'n volledige uiteensetting gegee van die verantwoordelikhede en ander take van die onderzoekbeamptes. Die belangrikste

49) A.G.R. 283 Correspondence File, F. 221, Vol. 7, Import of plants, regulations, 1900-1904: C.P. Lounsbury - Under Secretary of Agriculture, 28.8.1903, n.p.

50) A.G.R. 283 Correspondence File, F. 221; Vol. 7, Import of plants, regulations, 1900-1904: C. Curry - C.P. Lounsbury, 14.9.1903, n.p.

fasette was onder meer verslae wat opgestel moes word oor alle inkomende vrugte, plante, bome en/of gedeeltes daarvan, en die inspeksie en ontsmetting van al hierdie artikels.⁵¹⁾

Hiermee het hy een van die groot probleme probeer uit-skakel: die gebrek aan inligting ten opsigte van die prosedures wat by die ondersoek van plante, bome, vrugte en/of gedeeltes daarvan by die hawens nodig was. Die amptenare moes weekliks al die inligting en gegewens op 'n voorgeskrewe vorm voltooi en aan die hoofondersoekbeampte stuur.⁵²⁾

Wat die ondersoek van vrugte, bome en plante betref, het Lounsbury gesê dit was nie nodig om dié wat vanaf Transvaal en die Oranje-Vrystaat afkomstig was, te ondersoek nie. Enige plantaardige artikel vanaf Natal moes egter ondersoek word. Alle gekonfiskeerde artikels moes onder toesig van 'n ondersoekbeampte of verbrand of in die see gesink word. Alle plantaardige artikels wat deur passasiers die Kaapkolonie ingebring is, was onderhewig aan die invoerregulasies en moes dienooreenkomstig ondersoek en behandel word.⁵³⁾ Lounsbury het in sy memorandum ook tussen vrugte

51) A.G.R. 283 Correspondence File, F. 221, Vol. 7, Import of plants, regulations, 1900-1904: Memorandum of Instructions to Examining Officers under Plant Import Regulations, n.d., n.p.

52) Ibid.

53) Ibid.

wat ondersoek moes word aan die eenkant en bome, plante en/of gedeeltes daarvan aan die anderkant, onderskei.

Op dié wyse is daadwerklik geprobeer om seker te maak dat geen insek of siekte wat skadelik vir plante en bome van die Kaapkolonie kon wees, ingevoer word nie. Dit kon alleen deur streng beheermaatreëls toegepas word. Sedert 1903 is daar in dié poging geslaag, danksy Lounsbury se deursettingsvermoë en volgehoue agitasies.

6.3 Maatreëls om die verspreiding van plae en siektes binne die grense van die Kaapkolonie en Suider-Afrika te verhoed

Behalwe vir die wetgewing en ander maatreëls wat nodig was om die invoer van skadelike plae en siektes na die Kaapkolonie te verhoed, was dit ook nodig om maatreëls teen die verspreiding daarvan in te stel.

Reeds in 1886, toe Phylloxera vastatrix in die Kaapkolonie ontdek is, is wye magte deur die Regering uitgeoefen. Die aanvanklike wetgewing van 1876⁵⁴⁾ en 1880,⁵⁵⁾ wat bedoel

54) Act No. 9 of 1876: To regulate the Introduction into this Colony of Articles or things which by reason of disease or otherwise might be injurious in the interests thereof, Cape of Good Hope Statutes, 1652-1886, Vol. II, pp. 2776-2778; The Cape of Good Hope Government Gazette, 1.12.1876, Proclamation, No. 88 of 1876.

55) Act No. 27 of 1880: To prevent the introduction of the Phylloxera Vastatrix into the Vineyards of this Colony, Cape of Good Hope Statutes, 1652-1886, Vol. II, pp. 2778-2780; The Cape of Good Hope Government Gazette, 8.3.1881, Proclamation, No. 51 of 1881.

was om die invoer van dié insek te verhoed, is in 1886 gewysig. Dit het die Regering in staat gestel om drastiese stappe te neem teen die verspreiding van die insek in die Kaapkolonie. Die owerheid kon ook maatreëls tref ten einde wingerde te laat inspekteer, besmette stokke te laat uithaal en kwarantynmaatreëls in te stel en te beheer.⁵⁶⁾ Dié poging was sonder welslae.⁵⁷⁾

Omdat die wetgewing van 1886 net betrekking op wingerde gehad het, het dit nie ander sagtevrugtesoorte beskerm nie. Die Kaapse regering het wel tot aan die begin van die twintigste eeu geprobeer om die Phylloxera-insek deur middel van proklamasies te beheer. Die een distrik ná die ander is onder kwarantyn geplaas.⁵⁸⁾ Geen poging is egter aangewend om die verspreiding van plaë en siektes onder sagte- en sitrusvrugte hok te slaan nie.

Oor dié stand van sake was die Western en Eastern Province Horticultural Boards ongelukkig. Reeds so vroeg as 1894

-
- 56) Act No. 6 of 1886: To add to and Amend the Provisions of "The Vineyards Protection Act, 1880", Cape of Good Hope Statutes, 1652-1886, Vol. II, pp. 2780-2783; The Cape of Good Hope Government Gazette, 11.6.1886, Proclamation, No. 5 of 1886; G.1-1891 Report of the Phylloxera Commission, 1890, pp. 8-9.
- 57) G.1-1891 Report of the Phylloxera Commission, 1890, p. 9; G.31-1886 Report of the Phylloxera Commission, 1886, p. 5.
- 58) Cape of Good Hope Government Gazette, 29.5.1903, Proclamation, No. 159; 30.6.1903, Proclamation, No. 193; 8.12.1903, Proclamation, No. 365; 25.12.1906, Proclamation, No. 501.

het die Western Province Horticultural Board 'n versoek tot die Departement Landbou gerig waarin gevra is dat aan die verspreiding van plaë en siektes vanaf kwekerye aandag gegee moes word.⁵⁹⁾

Omdat die departement nie op dié versoek gereageer het nie, het die pas-aangestelde C.P. Lounsbury in 1896 'n memorandum opgestel onder die titel "Fruit Pests and Legislation Concerning them." Hierin het hy 'n uiteensetting gegee van die noodsaaklikheid van wetgewing ter bekamping van die verspreiding van plaë en siektes. Hy het die standpunt gehuldig dat kwekerye een van die groot en belangrikste oorsake vir die verspreiding van plaë en siektes was.⁶⁰⁾ Daarvandaan is besendings besmette boompies en stokkies dwarsoor die Kaapkolonie versprei.

Sy voorstel was dus dat wetgewing ingestel moes word en dat alle kwekerye in die Kaapkolonie geïnspekteer word om te bepaal of dit besmet was. Voorts moes die wetgewing bepaal dat as 'n kwekery besmet was, dit onmiddellik ontsmet moes word. Indien dit nie moontlik was nie, moes alle

59) A.G.R. 281 Correspondence File, F. 221, Vol. 5, Phylloxera - Import of Plants, regulations, 1896-1903: C.P. Lounsbury - Under Secretary of Agriculture, 6.8.1902, n.p.

60) G.27-1898 Report of the Government Entomologist for the year 1897, pp. 9-11; G.45-1897 Report of the Government Entomologist for the year 1896, pp. 27-28.

bome of stokkies vernietig word of moes so 'n kwekery onder kwarantyn geplaas word totdat dit vry van plae en siektes verklaar is. Die wetgewing moes dus verseker dat geen besmette boompie of stokkie 'n kwekery in die Kaapkolonie verlaat nie.⁶¹⁾

Om begryplike redes is die voorstel van Lounsbury deur die Western Province Horticultural Board (en indirek ook deur lede van die vrugtekwekers-, boere- en landbouverenigings) ondersteun. Trouens, die uitvloeisel van Lounsbury se voorstel aan veral die Western Province Horticultural Board, was die opstel van 'n konsep-wetsontwerp. Dit het min of meer die strekking van Lounsbury se memorandum gehad en sou aan die Regering voorgelê word. Die konsep-wetsontwerp is deur die lede van die tuinboursaad opgestel. Dit is op die vrugtekongres, wat in 1897 op Wellington gehou is, bespreek en aanvaar. Daarna is dit aan die Regering oorhandig en in die Kaapse parlement ter tafel gelê.⁶²⁾ Belanghebbendes het gemeen die aanvaarding van die wetgewing sou bloot 'n formaliteit wees. Dit was egter nie so eenvoudig nie. Die vernaamste struikelblok was dat dié wetgewing teen die verkeerde mense gemik was. Uit die

61) G.27-1898 Report of the Government Entomologist for the year 1897, pp. 9-11; G.45-1897 Report of the Government Entomologist for the year 1896, pp. 27-28.

62) G.27-1898 Report of the Government Entomologist for the year 1897, p. 10.

parlementêre debatte blyk dit dat lede van die Parlement gevoel het dat dit die gewone lede van die publiek was wat eintlik die groot sondaars in verband met die verspreiding van plaë en siektes was. Die argument is gebaseer op die feit dat die gewone man plante, bome en vrugte van een punt na 'n ander vervoer het en dat daar geen kontrole daaroor was nie.⁶³⁾

Lounsbury het baie gedoen om die Parlement so ver te kry om die wetsontwerp te aanvaar. Hy het gereeld sy argumente in die Agricultural Journal en in sy jaarverslae gestel. Hy het gewys op die gevare wat die gebrek aan sulke wetgewing ingehou het. In sy jaarverslag van 1898 het hy, byvoorbeeld, die volgende opmerking gemaak: "Without some form of nursery inspection, pernicious insects may be introduced and unwittingly spread all over the country before their occurrence in the Colony has been discovered. Even under present circumstances our fruit industry needs careful fostering. The fruit fly in the stone fruits, the codling moth in the apples and pears, and the scale insects in the citrus fruits are heavy enough burdens for the infant industry to shoulder without the addition of San José scale, oyster-shell bank louse, pear psylla, or peach borers - most destructive insects that might easily

63) Hansard, Insect Pests, 1897, p. 145.

be introduced, notwithstanding the precautionary examination of imported plants, and disseminated from the nurseries for a number of years before their pernicious character forced its attention on either the nurserymen or their customers."⁶⁴⁾

Ondanks al dié pogings van Lounsbury is die wetsontwerp eers in 1905 aanvaar. Dit het bekend gestaan as die Kwekeryinspeksie- en Kwarantynwet, nr. 29 van 1905.⁶⁵⁾

Dié wetgewing het onder meer voorsiening gemaak vir 'n bepaling van die waarde van 'n kwekery en of die kwekery besmet was met plaë en siektes. Die wet het verder 'n kwekery omskryf as: "... any premises, whereon are grown or cultivated any kind of tree, perennial shrub or plant, intended for sale or distribution for the purpose of being grown elsewhere."⁶⁶⁾ Onder insekteplaag is verstaan "... any insect which the Governor may from time to time by Proclamation declare to be an insect pest within the meaning of this Act,"⁶⁷⁾ terwyl daar onder plantsiekte

64) G.49-1899 Report of the Government Entomologist for the year 1898, p. 7.

65) Act No. 29 of 1905: Nurseries Inspection and Quarantine Act of 1905, Cape of Good Hope Statutes, pp. 4911-4914.

66) Ibid.

67) Ibid.

verstaan is: "... any disease which the Governor may from time to time by Proclamation declare to be a plant disease within the meaning of this Act."⁶⁸⁾

Voorts het die wetgewing bepaal dat kwekerie geregistreer moes word, twee maal per jaar geïnspekteer moes word en, indien 'n kwekerie besmet was met een of ander siekte of plaag, die kwekerie vir 'n bepaalde periode onder kwarantyn geplaas sou word. Dit het ook bepaal dat die betrokke amptenaar die reg sou hê om van die boompies, stokkies of plante van 'n kwekerie te laat vernietig indien 'n uiters gevaarlike plaag of siekte in 'n kwekerie teenwoordig was.⁶⁹⁾

In die praktyk het dit daarop neergekom dat daar op dié wyse verhoed sou word dat besmette boompies, stokkies of plante die kwekerie verlaat. Dit sou op sy beurt weer verhoed dat skadelike plae en siektes in die hele Kaapkolonie versprei. Die verpligte inspeksie, kwarantynmaatreëls en registrasie van kwekerie het die toepassing en invloed van die wetgewing verder beklemtoon.⁷⁰⁾

68) Act No. 29 of 1905: Nurseries Inspection and Quarantine Act of 1905, Cape of Good Hope Statutes, pp. 4911-4914.

69) Ibid.

70) Ibid.

Die wet van 1905 is deur Proklamasie 25 van 1906 aangevul omdat dit sekere tekortkominge gehad het. Volgens dié proklamasie was dit ontoelaatbaar om enige plant, boom en/of gedeeltes daarvan, wat uit 'n geregistreerde kwekery afkomstig was, deur die spoorweë, pos of enige ander publieke vervoer, buite die fiskale distrik sonder die toestemming van die Minister van Landbou te vervoer.⁷¹⁾ Voorts is bepaal dat elke kwekery voorsiening moes maak vir 'n ontsmettingskamer waar besmette plante, bome en/of gedeeltes daarvan ontsmet kon word volgens die voorskrifte van die staatsentomoloog. Die proklamasie het verder voorsiening gemaak vir die invul van sertifikate voordat enige plant, boom of gedeeltes daarvan die kwekery verlaat. In die sertifikaat moes ook onder meer verklaar word dat al die regulasies en vereistes van die Plant Invoerregulasies van Proklamasie 502 van 1906 (wat 'n aanvullende proklamasie was tot Wet nr. 6 van 1886) asook die Kwekery-inspeksie- en Kwarantynwet nr. 29 van 1905, nagekom is.⁷²⁾

Hiermee is verder geprobeer om te voorkom dat plae en siektes vanuit kwekerye oor die Kaapkolonie versprei.

71) Cape of Good Hope Government Gazette, 30.1.1906, Proclamation, No. 25 of 1906.

72) Cape of Good Hope Government Gazette, 30.1.1906, Proclamation, No. 25; 25.12.1906, Proclamation, No. 502 of 1906; Act No. 29 of 1905: Nurseries' Inspection and Quarantine Act of 1905, Cape of Good Hope Statutes, pp. 4911-4914.

Die registrasie van kwekerye verdien spesiale vermelding, omdat dit een van die belangrikste boustene van bogenoemde wetgewing was. Lounsbury het, nadat die wetsontwerp deur die Parlement aanvaar is, 'n memorandum opgestel. Daarin het hy die registrasie van kwekerye en die inspeksie daarvan volledig uiteengesit. Dit het beteken dat elke eienaar 'n kaart van so 'n kwekery moes hê en dat dit die volgende inligting moes bevat: die naam en adres van die kwekery, 'n lêer-nommer, die soort boompies, stokkies en plante wat daarin gekweek word en die beraamde grootte van die kwekery. Die kaart moes byderhand wees vir 'n inspekteur wanneer hy die kwekery besoek. Die inspekteur het ook 'n kaart gehad waarop hy bykomende inligting aangebring het. Dié kaart is in die kantoor geliasseer.⁷³⁾

Die inspekteur is spesiaal aangestel om kwekerye in die Kaapkolonie vir tekens van besmetting te inspekteer. Hy het bepaalde opdragte gehad met die oog op sy besoek aan 'n kwekery. Na aanleiding daarvan moes hy 'n volledige verslag opstel. Eerstens moes hy die naam van die kwekery kontroleer. Tweedens moes hy verduidelik hoe die bepaalde kwekery bestuur is. Verder moes hy die grootte van die kwekery aandui en bepaal watter persentasie van die kwekery werklik vir die doel waarvoor dit aangelê is, benut word.

73) ENC. 3/1/1 Register of Nurseries and Inter-colonial permits granted: 1907-1913: Nursery Registration and Permits by C.P. Lounsbury, 6.2.1908, pp. 4-5.

Hy moes ook in sy verslag bepaal watter verskillende soorte boompies, stokkies en plante gekweek word en watter maatreëls die eienaar ingestel het om moontlike besmetting te voorkom. Hy moes ook 'n aanduiding gee wat die eienaar se modus operandi is indien sy kwekery of kwekerye besmet is, hoe hy dit moes bestry en wat voortaan gedoen moes word om besmetting teen te werk. 'n Aanduiding moes ook gegee word of die eienaar 'n ontsmettingskamer het waarin die boompies, stokkies en plante ontsmet word voordat dit die kwekery verlaat. Dit was natuurlik baie belangrik dat die inspekteur aandui presies watter plae en siektes in 'n kwekery teenwoordig was.⁷⁴⁾

Lounsbury het voorts in sy bepalings algemene riglyne en prosedure neergelê vir eenvormige inspeksie en gevolglik behoorlike kontrole.⁷⁵⁾

Nog 'n baie belangrike aspek wat hier ter sprake is, is die instelling van die Suid-Afrikaanse Inter-koloniale Plant-invoerregulasies in 1906. Probleme wat aan die begin van die twintigste eeu in Suider-Afrika ondervind is met die verspreiding van plae en siektes, het die instelling van

74) ENC. 3/1/1 Register of Nurseries and Inter-colonial permits granted: 1907-1913: Nursery Registration and Permits by C.P. Lounsbury, 6.2.1908, pp. 4-5.

75) Ibid.

dié regulasies genoodsaak.⁷⁶⁾

Een van die vernaamste probleme was dat daar geen beheer was ten opsigte van die verspreiding van plaë en siektes tussen die verskillende Britse Koloniale gebiede in Suider-Afrika nie. Weens dié gebrek het die verskillende owerhede tot die slotsom gekom dat regulasies ingestel moes word om die verspreiding te bestry. Die enigste manier waarop dit kon geskied, was om regulasies in te stel wat op al die Britse Koloniale gebiede in Suider-Afrika betrekking sou hê.⁷⁷⁾

Gedurende 1906 het al die partye bymekaar gekom en besluit om gemeenskaplike beheerregulasies uit te vaardig. Dit sou bekend staan as die "South African Inter-Colonial Plant Import Regulations." Die regulasies vir die Kaapkolonie is later vervat in Proklamasie 501 van 1906 wat in dieselfde jaar in die Cape of Good Hope Government Gazette gepubliseer is.⁷⁸⁾ Die regulasies was van toepassing op alle Britse Koloniale gebiede in Suider-Afrika asook daardie gedeelte van die Portugese gebied (Mosambiek) suid van die Zambesierivier. Dit het beteken dat die volgende

76) Cape of Good Hope Government Gazette, 25.12.1906, Proclamation, No. 501 of 1906.

77) Ibid.

79) Ibid.

gebiede hierby betrokke was: die Kaapkolonie, Natal, die Oranje-Vrystaat, Transvaal, Betsjoeanaland (Botswana), Swaziland, Basoetoland (Lesotho), Suid-Rhodesië (Zimbabwe) asook die Transkei.⁷⁹⁾

Kortliks het die regulasies daarop neergekom dat niemand toegelaat is om enige plant, boom, struik, vrugte en/of gedeeltes daarvan soos bolle, stingels en saad na die Kaapkolonie in te voer alvorens dit nie behoorlik geïnspekteer en ontsmet was nie. Spesiale verlof moes in elke geval van die Minister van Landbou verkry word om dit in te voer. Dit was hoofsaaklik op die invoerregulasies van die Kaapkolonie van 1903 gebaseer.⁸⁰⁾

Nog 'n maatreël wat deur die Departement Landbou beoog is, maar wat tot en met 1910 nie gerealiseer het nie, was die opstel en voorlegging van die Plant Disease and Insect Pest Bill in 1895. Die boordwetgewing, soos kortliks daarna verwys is, en wat hoofsaaklik op inisiatief van Lounsbury opgestel is, het sy ontstaan aan die verspreiding van plae en siektes deur private persone, handelaars en produsente te danke.⁸¹⁾

79) Cape of Good Hope Government Gazette, 25.12.1906, Proclamation, No. 501 of 1906.

80) Ibid.

81) A.G.R. 280 Correspondence File, F. 221, Vol. 4, Import of Plants, regulations, 1897-1903: Insect Pest Bill, 1895; G.49-1899 Report of the Government Entomologist for the year 1898, p. 9; G.36-1900 Report of the Government Entomologist for the year 1899, pp. 10-11.

'n Belangrike faktor in dié verband was die verspreiding van skadelike plae en siektes vanuit 'n boord of van bome uit 'n private tuin. Om dié soort verspreiding te voorkom, is besluit om daaroor wetgewing voor te lê. Die wetsontwerp het daarvoor voorsiening gemaak dat die Minister van Landbou die mag sou hê om 'n verbod te plaas op die verspreiding van enige vrugte, plante, bome en/of gedeeltes daarvan in 'n distrik wat onderworpe was aan 'n buitengewone skadelike insek of siekte. Hy kon ook 'n verbod plaas op die vervoer en verkoop van enige besmette vrugtebome, plante en/of gedeeltes daarvan deur die publiek.⁸²⁾

Die wetsontwerp het ten doel gehad om te verseker dat minderwaardige vrugte nie op die markte beland nie. Dit sou die verspreiding van skadelike plae en siektes beperk en dit sou veral die produsent beskerm.⁸³⁾

Uit bogenoemde blyk dit dat die afdeling Entomologie van die Departement Landbou 'n baie belangrike rol gespeel het in die ontwikkeling van die sagtevrugtebedryf. Die entomoloog se navorsing en ander bydraes om die skadelike plae en siektes te help hokslaan, was vir die produsent van groot ekonomiese voordeel.

82) G.36-1900 Report of the Government Entomologist for the year 1899, pp. 10-11; A.G.R. 280 Correspondence File, F. 221, Vol. 4, Import of Plants, regulations, 1897-1903: Insect Pest Bill, 1895, n.p.

83) G.36-1900 Report of the Government Entomologist for the year 1899, p. 11.

HOOFSTUK 7

DIE ROL VAN DIE PRIVATE SEKTOR

Die private sektor het ook gedurende die onderhawige periode 'n belangrike rol gespeel om die sagtevrugtebedryf te bevorder. Die eerste inisiatiewe in hierdie verband is reeds gedurende die voorafgaande dekade deur produsente, handelaars en ander belanghebbendes geneem. Dit het veral gestalte gevind in die stigting van vrugtekwekers-, landbou- en boereverenigings, uitvoerorganisasies, en die Kaapse vrugtekwekersvereniging wat later 'n tuinbouroad geword het. Die private sektor het ook 'n leidende rol in die totstandkoming van kwekerye gespeel.

7.1 Koördinerende instellings

Die eerste vrugtekwekersvereniging het in 1892 tot stand gekom. P.J. Cillie (C.-seun) van Wellington het in Julie van dié betrokke jaar 'n vergadering belê. Die oogmerk met die stigting van so 'n vereniging was om die vrugtebedryf in die distrik Wellington te bevorder. Die doelstellings was onder meer om kennis en inligting oor die wetenskaplike verbouing van vrugte aan lede te versprei. Dit het 'n groot bydrae gelewer tot die ontwikkeling en bevordering van die bedryf. Dit het ook aanleiding tot die stigting van ander verenigings gegee. Teen 1896 is soortgelyke

verenigings in die Paarl, Stellenbosch, Constantia, Montagu, Robertson, Queenstown, Oudtshoorn, Bathurst, Molteno, Wynberg en Graaff-Reinet gestig.¹⁾ Na aanleiding van die welslae wat hierdie verenigings behaal het, is in dié tydperk na 1896 ook vrugtekwekersverenigings gestig te Uitenhage, Whittlesea, Oos-Londen, N'Cera, Glencairn, Stutterheim, Clumber, Cathcart, Berlin, Egerton, Grahamstad en Albanie. Daar is ook tuinbouverenigings op Grahamstad, Albanie en King William's Town gestig.²⁾

Met die ontwikkeling van die sagtevrugtebedryf het die doelstellings en take van hierdie verenigings uitgebrei. Behalwe vir die verspreiding van inligting, was dit die vrugtekwekers- en tuinbouverenigings se doel om ander fasette soos die droëvrugte-, sitrus- en inmaakbedryf te ontwikkel. Hulle het hul dit ten doel gestel om die verbouing en bemarking van sagtevrugte op

1) J.C. Aucamp : Die Geskiedenis van die Sagtevrugtebedryf in die Kaapkolonie, 1886-1896, pp. 99-127.

2) A.G.R. 320 Correspondence File, f. 371, Vol. 14, Fruit Culture, 1896-1903: List of Agricultural Societies, Fruit Growers' Associations, Horticultural Societies and Farmer's Associations, n.d., n.p.; A.G.R. 476 Correspondence File, F.A. 84, Vol. 1, Berlin Farmers' and Fruit Growers' Association: Secretary of the Berlin Farmers' and Fruit Growers' Association - Secretary of Agriculture, 26.4.1907, n.p.; Agricultural Journal, 1.11.1910, pp. 613-614: Cape Agricultural Union - list of delegates; 10.11.1898, pp. 620-621: Fruit Culture - Eastern Province Fruit Growers; 28.9.1898, p. 7: Cape Fruit Growers; 28.9.1898, p. 7: Horticultural Board; A.G.R. 425 Correspondence File, F. 2688, Vol. 1, Prune Orchard Competition 1899-1900: E. Elliott - Secretary of Agriculture, September 1899, n.p.

die bes moontlike manier te ontwikkel.³⁾

Op die maandelikse vergaderings van die verenigings is lesings en praktiese demonstrasies oor 'n verskeidenheid verbouingsmetodes aangebied.⁴⁾ Heelwat dieptestudies is ook gemaak. So, byvoorbeeld, het die Wellington Fruit Grower's Association in 1896 sy sekretaris, Fred Pentz, opdrag gegee om 'n studie van plaaslike bemarking te maak. Van sy kant af het die produsent die vergaderings wat die verenigings aangebied het, goed ondersteun. Baie lede het dikwels - uit hoofde van praktiese ondervinding -

-
- 3) A.26-1891 Report of the Select Committee and Agricultural Schools, p. 15; G.23-1908 Report of the Department of Agriculture for the year ended 1907, p. 75; G.34-1898 Reports of the Agricultural Assistants at Cape Town, Grahamstown and Stellenbosch for the year, 1897, pp. 13-15; The Wynberg Times, 18.7.1896, p. 7: Wellington Fruit Growers' Association; The Cape Times, 15.7.1896, p. 7: Constantia Fruit Growers; 28.7.1896, p. 7: Paarl Agriculturalists, C.C. Hofmeyr en C.G. Murray: De Vruchten-industrie (Zuid-Afrikaansche Jaarboek en Algemene Gids), C.E. Pillans: Report on the Eastern Tour (Agricultural Journal), 14.10.1897, pp. 425-426)
- 4) C.C. Hofmeyr en C.G. Murray: De Vruchten-industrie (Zuid-Afrikaansche Jaarboek en Algemene Gids, 1906, p. 215), Agricultural Journal, 1.1.1903, p. 7; Editorial Notes, 1.4.1903, pp. 430-437; Hermon Farmers' Association, 14.10.1897, p. 425; Report on Eastern Tour, 1897, 1.5.1898, p. 584: The Oudtshoorn Association; The Cape Times, 16.6.1900, p. 7: Cape Fruit Growers; 15.12.1900, p. 4: Fruit Growing Market Agent, 15.7.1896, p. 7: Constantia Fruit Growers, 28.7.1896, p. 7: Fruit Growers - Constantia; The South African News, 15.9.1904, p. 4: The Oudtshoorn Association; The Wynberg Times, 18.7.1896, p. 7; A.26-1898: Report of the Select Committee on Agricultural Schools, pp. 14-15; G.23-1908 Report of the Department of Agriculture for the year ended 1907, p. 75.

belangrike bydraes gemaak.⁵⁾

Pillans, wat gereeld gedurende die onderhawige periode deur die land getoer het om lesings en praktiese demonstrasies te gee, het in sy jaarverslag van 1897 bevestig dat die verenigings 'n belangrike bydrae tot die vrugtebedryf in die algemeen gelewer het. Dit het veral betrekking gehad op die verhoging van die gehalte van sagtevrugte. Hy het ook te kenne gegee dat die verenigings die plek was waar baie kennis opgedoen kon word. Dit het veral baie voordele vir die produsente van die verafgeleë oostelike gebiede ingehou. In verband met die rol van die vrugtekwekersverenigings was die uitruil van kennis 'n belangrike faktor. As kampvegters vir vrugteboere se belange kon hulle beter voordele beding "... for carriage and freight, for packing material, for agency and for all preliminaries prior to its produce reaching the consumer. Besides, the intermediate buyers ... will find a distinct advantage in being able to apply to the secretaries of the associations, and through them get into touch with the whole body of growers, to their own advantage truly, but not the less to the advantage of the

5) The Wynberg Times, 18.7.1896, p. 7: Wellington Fruit Growers' Association; The Cape Times, 15.7.1896, p. 7: Constantia Fruit Growers; 28.7.1896, p. 7: Paarl Agriculturists.

growers themselves."⁶⁾

Teen 1907 kon Pillans die volgende bemoedigende woorde oor die rol van die vrugtekeukersverenigings in sy jaarverslag kwytraak: "It is a healthy sign that the Associations of our Fruit-growers continue to exchange mutual intercourse concerning practical results, and that such interest is increasing year by year."⁷⁾

Deur middel van dié verenigings is dus daarin geslaag om 'n produk van 'n beter kwaliteit op die markte in Suider-Afrika en oorsee te plaas. Dit het ook die aansien van die Kaapse produk verhoog en aan die produsent 'n beter bestaansreg verseker.⁸⁾ Die verenigings, onder wie se beheer en toesig gereeld landboutoonstallings gehou is (waartydens ook sagtevrugte ten toon gestel is) het baie gedoen om die Kaapse sagtevrugte bekend te stel.

Afgesien van vrugtekeukers- en tuinbouverenigings, was daar in feitlik elke distrik 'n landbou- en boerevereniging wat ten doel gehad het om die plaaslike landbounywerheid

-
- 6) G.34-1898 Reports of the Agricultural Assistants at Cape Town, Grahams-town and Stellenbosch for the year ended, 1907, pp. 13-14.
- 7) G.23-1908 Report of the Department of Agriculture for the year ended 1907, p. 75.
- 8) Vergelyk hoofstukke 8 en 10.

te bevorder. In gebiede waar daar nie vrugtekwekersverenigings was nie, het die organisasie 'n koördineringsfunksie vervul.⁹⁾

Nog 'n instelling wat die landbou in die algemeen bevorder het, dit wil sê ook die sagtevrugtebedryf, was die totstandkoming van die Landbou-unie in 1897. Die organisasie is uit afgevaardigdes van die landbou- en boereverenigings en tuinbouverenigings saamgestel. Dit het onder meer samenwerking met die vrugtekwekers- en tuinbouverenigings probeer bevorder. Verder het ook die twee tuinbourade in die Kaapkolonie met die Landbou-unie geskakel.¹⁰⁾

Dié unie het jaarliks kongresse gehou waartydens sake soos tentoonstellings, die ontleding van staatstoelaes en -pryse, probleme in verband met plaes en siektes van allerlei aard, die vrye bemarking van landbouprodukte, plaaslik en oorsee, omvattend bespreek is. Namate die

9) A.G.R. 320 Correspondence File, F. 371, Vol. 14, Fruit Culture, 1896-1903; List of Agricultural Societies, Fruit Growers' Association, Horticultural Societies and Farmers' Associations, n.d., n.p.; P.M.O. 193 Correspondence File, F. 21/05, Vol. 1, Agricultural Association, 1904-1905, p. 6; A.G.R. 514 Correspondence File, F.I. 10, Vol. 1, Inspection of Fruit for Export: Agricultural Societies, 1.7.1910, n.p.; List of Agricultural Societies and Farmers' Association, n.d., n.p.; Agricultural Journal, 10.11.1898, pp. 620-621: Fruit Culture. - Eastern Province Fruit Growers' Congress; 1.11.1905, pp. 672-673: Boeren Verenigen, 1.11.1910, pp. 613-614: Cape Agricultural Union.

10) Agricultural Journal, 1.8.1905, pp. 211-212: The Agricultural Union of Cape Colony; 1.7.1907, pp. 67-93: Agricultural Union of Cape Colony; 1.11.1910, pp. 600-618: Cape Agricultural Union; The Cape Times, 27.5.1898, p. 7: Agricultural Union.

vrugtebedryf ontwikkel het en knelpunte van 'n unieke aard ondervind is, is ook dié aangeleenthede by vergaderings van die unie bespreek. So, byvoorbeeld, is gepraat oor mandjies en kissies wat in die bedryf gebruik is, die beskikbaarstelling van vrugte by spoorwegstasies en die inspeksie van vrugte by hawens.¹¹⁾

Nog 'n landbou-instansie wat baie tot die bevordering van die plaaslike sagtevrugtebedryf bygedra het, was die tuinbourade. Dit het as direkte skakel tussen die vrugtekwekers en Departement Landbou gedien. Die eerste raad wat in 1894 tot stand gekom het, was uit twee verteenwoordigers van elke vrugtekwekers- en landbouvereniging in die Kaapkolonie, saamgestel.¹²⁾ Alhoewel dié raad in sy eerste bestaansjaar nie veel vermag het nie, sou dit in die daaropvolgende tydperk tot 1910 'n belangrike rol speel om die sagtevrugtebedryf op 'n stewiger grondslag te plaas.

Tot 1899 het die Wes-Kaapse tuinbouraad sonder 'n formele

11) Agricultural Journal, 1.8.1905, pp. 211-212: The Agricultural Union of Cape Colony; 1.7.1907, pp. 67-93: Agricultural Union of Cape Colony; 1.11.1910, pp. 600-618: Cape Agricultural Union; The Cape Times, 27.5.1898, p. 7: Agricultural Union.

12) J.C. Aucamp: Die Geskiedenis van die Sagtevrugtebedryf in die Kaapkolonie, 1886-1896, pp. 118-119.

grondwet gefunksioneer. In dié jaar het die raad egter aan die opstel van 'n grondwet aandag gegee. Op 'n vergadering wat op 3 Maart gehou was, is besluit dat dit voortaan bekend sou staan as die Western Province Horticultural Board. Dit sou 'n raadgewende liggaam wees, met die doel om die Regering oor alle sake rakende die vrugte- en wynbedryf te adviseer. Die raad het hom ook ten doel gestel om toe te sien dat alle wette wat op die vrugtebedryf van toepassing was, uitgevoer word. Daar is ook besluit dat die Sekretaris van Landbou amptshalwe voorsitter sou wees. Die staatsentomoloog en 'n amptenaar van die Departement Landbou sou ook op die bestuur dien. Verteenwoordigers van die verskillende vrugtekwekers- en landbouverenigings sou voorts deur die bestuur aangewys word om op die raad te dien.¹³⁾

Weens die ontwikkeling van die vrugtebedryf in die oostelike deel van die Kaapkolonie, het 'n behoefte ontstaan om ook daar 'n tuinburaad in die lewe te roep. Dit was veral vir Oos-Kaapse afgevaardigdes moeilik om jaarliks vier vergaderings in Kaapstad by te woon. Verskillende omstandighede, veral wat klimaat en verbouingsmetodes

13) Agricultural Journal, 6.3.1899, p. 385: Meeting of Board of Horticulture; C.C.Hofmeyr en C.G. Murry: Vruchten Cultuur (Zuid-Afrikaansche Jaarboek en Algemene Gids, 1907, p. 215;) G.2-1905 Report of a Commission appointed by his Excellency the Officer Administering the Government, to enquire into the advisability of reorganising the existing Agricultural Department, pp. 12, 25, 129, 130.

betref, het 'n afsonderlike liggaam vir die Oos-Kaap wenslik gemaak.¹⁴⁾

Gevolgtrek is daar op die Eastern Province Fruit Growers' Congress te Oos-Londen op 17 en 18 Oktober 1898 besluit om 'n tuinburaad vir die oostelike deel van die Kaapkolonie in die lewe te roep. W. Goulden, lid van die East London Fruit Growers' Association en ook sekretaris van die Eastern Province Fruit Growers' Congress, was die dryfkrag agter dié beweging.¹⁵⁾

A.J. Fuller, lid van die Wetgewende Raad, is eenparig as die eerste president van die nuutgestigte Eastern Province Horticultural Board verkies. Voortaan sou die twee rade afsonderlik van mekaar funksioneer. Briefwisseling en gespreksvoering het egter steeds plaasgevind om oor sake van gemeenskaplike belang te beraadslaag.¹⁶⁾

Dié tuinbourade het aandag aan feitlik alle aspekte van

14) Agricultural Journal, 10.11.1898, pp. 620-621: Fruit Culture - Eastern Province Growers' Congress; 8.6.1899, p.811: Meeting of the Horticultural Board; A.G.R. 301 Correspondence File, F232, Vol.8. Diseases of Trees, 1900-1902: Under Secretary of Agriculture - W. Goulden, June 1898, n.p. Charles, 17.4.1898, n.p;

15) Agricultural Journal, 10.11.1898 pp. 621-222: Fruit Culture - Eastern Province Growers' Congress.

16) Ibid.

die sagtevrugtebedryf gegee. Gedurende die onderhawige periode het dié rade hulle veral op vrugtekongresse en boordkompetisies toegespits. Verder is aan die verbouing en bemarking van sagtevrugte aandag gegee.¹⁷⁾ Hulle het ook die plaaslike en buitelandse bemarking van sagtevrugte as baie belangrik beskou en probleme in dié verband bespreek. Bemarkingsgegewens is gereeld ontleed om vas te stel waarom dit fluktueer. Pogings is aangewend om dit reg te stel.¹⁸⁾

Dit is duidelik dat die tuinbouradé 'n baie belangrike rol gespeel het om die sagtevrugteprodusent te help en om die Regering op die hoogte te hou van dié groeiende nywerheid. Oor die belangrikheid van die Western Province Horticultural Board, het C.W.H. Köhler, wat by geleentheid president van dié raad was (hy was ook 'n lid van die Wetgewende Raad) in 1906 by die amptelike opening van die vrugtekongres gesê: "I have very little doubt, when the general body of viticulturists and fruit growers have passed in review before them, what your executive the Board of Horticulture has recommended, initiated, and carried out, they will readily admit that the formation of a Board

17) Vergelyk The Cape Times, The Cape Argus, The Wynberg Times, The Agricultural Journal, The South African News, 1896-1910; Vergelyk ook hoofstukke 2, 3, 8 en 10.

18) Ibid.

was a step in the right direction, and that it has succeeded in doing a great deal towards helping along their great industry. Fruit and vine growing in the Cape Colony is a great industry. When we come to consider that in the Province represented by your 87 000 persons are practically wholly dependent upon it, whilst 350 000 are partially so, we must claim that it is one of the most important of our industries, and should be possessed of some special organisation by means of which it can bring its wants to the notice of the Government and Parliament of the country."¹⁹⁾

Die Tuinboursaad in die Oos-Kaap het min vir die ontwikkeling van die sagtevrugtebedryf gedoen omdat daar sedert 1900 'n gebrek aan belangstelling was. Dit moet eerder toegeskryf word aan die feit dat die raad nie genoeg inisiatief aan die dag gelê het nie. Daar was egter steeds 'n belangstelling by die vrugteprodusente.²⁰⁾

7.2 Die Cape Orchard Company

Die Cape Orchard Company en Rhodes Fruit Farms Limited was

19) Agricultural Journal, 1.7.1906, p. 39: Vine and Fruit Growers' Congress

20) Ibid., 1.1.1905, p. 70: Eastern Province Fruit Growers' Congress.

die vernaamste private ondernemings wat gedurende die onderhawige tydperk die sagtevrugtebedryf uitgebou het.

Die Cape Orchard Company is op 4 Oktober 1892 in Engeland met 'n kapitaal van £10 000 gestig. Die aandeelhouers was Fred Struben, P.R. Malleson en L.M. Dicey met Mabel Struben (Fred Struben se vrou), M.C. Malleson ('n neef van P.R. Malleson), A. Fell en E.L. Chapham as mede-aandeelhouers. Die meeste aandele het egter aan Struben, P.R. Malleson en Dicey behoort. In 1908 het Dicey, Malleson se aandele in die Cape Orchard Company uitgekoop en in 1918 ook dié van Struben.²¹⁾

Die Cape Orchard Company en Rhodes Fruit Farms Limited het beide een belangrike einddoel voor oë gehad. Dit was om aan die sagtevrugteprodusente van die Kaapkolonie te bewys dat vrugte as 'n bederfbare produk met welslae op groot skaal oorsee bemark kon word. Die taak was nie eenvoudig nie. Probleme met die pluk, verpak, vervoer en verkoeling van vrugte moes eers opgelos word. Daarna moes plaaslike en buitelandse markte gesoek word. Alhoewel sommige van die probleme relatief maklik opgelos kon word, het ander groot eise gestel. As in aanmerking geneem word dat daar aan die begin van 1896 nie veel meer as net die grondslag

21) E. Rosenthal: *The Cape Orchard Chronicle*, pp. 33-34, 38, 204; *Deciduous Fruit Board - A Review of the Deciduous Fruit Industry*, p. 4; R. Wallace: *Farming Industries of Cape Colony*, p. 202; *The Cape Times*, 29.11.1939, p. 10: Death of Mr L.M. Dicey.

van die bedryf gelê was nie, is dit duidelik dat dié organisasies 'n besonder belangrike, maar moeilike taak op hul skouers geneem het. Die uitvoerorganisasies moes alles in die stryd werp om die lewensvatbaarheid van die opkomende vrugtebedryf te stimuleer.²²⁾

Nog 'n belangrike doelstelling van die Cape Orchard Company was om, soos Rhodes Fruit Farms Limited en individue soos John X. Merriman (wat die plaas, Schoongezicht, naby Stellenbosch gehad het) aan te toon dat besmette Phylloxera vastatrix-grond van die Wes-Kaap op 'n ander wyse óók kommersieël aangewend kon word deur dit met sagtevrugte-bome te beplant.²³⁾

The Cape Orchard Company se keuse vir hul vrugteboerdery het op die twee plase De Doorn en Modderdrift in die Hexriviervallei, noordoos van Worcester, geval. Hierdie vrugbare vallei is deur Dicey, Malleson en Struben "ontdek" as 'n uitstekende gebied vir die verbouing van uitvoerdruie en -vrugte. Die omringende berge bied ook genoeg besproeiingswater wat die maatskappy in staat sou stel om in 'n

22) Vergelyk hoofstuk 10.

23) P.R. Malleson: How Fruit Farmers were Saved From Ruin (The Cape Argus, 12.10.1940, p. 16); S. Playne: The Cape Colony, pp. 185, 198, 1000.

gebied met 'n lae reënval genoeg vrugte, en vrugte van goeie gehalte, te produseer.²⁴⁾

Dicey en Malleson het bogenoemde plase in 1893 gekoop. Dit is op die name van Struben, Malleson en Dicey, in hul hoedanighede as trustees van die Cape Orchard Company, geregistreer. Die maatskappy het hom veral op die verbouing van tafeldruiwe vir uitvoerdoeleindes toegespits.²⁵⁾

Dicey het as besturende direkteur van die maatskappy opgetree. Hy was ook die spil waarom alles gedraai het. Dit het in 'n groot mate van hom afgehang of die maatskappy 'n sukses sou wees. Hy was gedurende sy direkteurskap veral verantwoordelik vir al die bestellings van vrugte wat by die produsente geplaas is. Die bemarking van die vrugte op die plaaslike en buitelandse markte, en die bestuur van die twee plase asook die pakhuis en inmaakfabriek (wat later opgerig is) was ook sy verantwoordelijkheid. Daarbenewens het hy ook omgesien na die probleme wat met die verbouing en bemarking van die vrugte gepaard

-
- 24) F.D. MacDermott: Rural Cape Colony - In the District of Worcester - The Cape Orchard Company (Agricultural Journal, 1.7.1905, pp. 78-79); S. Playne: The Cape Colony, p. 182.
- 25) E. Rosenthal: The Cape Orchard Chronicle, pp. 33-34, 38; Deciduous Fruit Board - A Review of the Deciduous Fruit Industry, p. 4; R. Wallace: Farming Industries of Cape Colony, p. 202; The Cape Times, 29.11.1939, p. 10: Death of Mr L.M. Dicey.

gegaan het.²⁶⁾

Toe die Cape Orchard Company gestig was, is onmiddellik begin met die aanplant van sagtevrugteboompies en tafeldruifstokkies. Die maatskappy het natuurlik in daardie stadium geen selfgeproduseerde vrugte gehad om te verpak en uit te voer nie. Dicey en Malleson was gevolglik aanvanklik verplig om vir dié doel tafeldruiwe en sagtevrugte in die distrikte van Constantia, Wellington, Paarl, Stellenbosch, Worcester en Hexrivier by die produsente te koop. Vir die maatskappy was dit van die begin af noodsaaklik om genoeg vrugte te bekom om die beskikbare verkoelingsruimtes te vul. Dit is vroeër op hul versoek op onder meer die skepe van die Union Steamship Company Limited en die Castle Mail Packets Limited geïnstalleer.²⁷⁾

Dié maatskappy het mettertyd so ontwikkel dat hy later vrugte op groot skaal by produsente in die Wes-Kaap gekoop het. Die maatskappy het self die verpakking en oorsese bemarking behartig. Die onderneming het later so groot geword dat die aandeelhouers individuele produsente gevra

26) A.2307, Letters Received, Vol. 6, 1910: L.M. Dicey - N.P. Rooke, 10.2.1910, n.p.; L.M. Dicey - N.P. Rooke, 27.1.1910, n.p.; L.M. Dicey - N.P. Rooke, 26.1.1910, n.p.; L.M. Dicey - N.P. Rooke, 3.2.1910, n.p.; S. Playne: The Cape Colony, p. 185.

27) P.R. Malleson: How Fruit Farmers were Saved From Ruin (The Cape Argus, 12.10.1940, p. 16); S. Playne: The Cape Colony, pp. 185, 198, 1000. J.C. Aucamp: Die Geskiedenis van die Sagtevrugtebedryf in die Kaapkolonie, 1886-1896, pp. 100, 267-268.

het om die sagtevrugte namens hulle te verpak. Die Cape Orchard Company het dit onder sy eie handelsnaam uitgevoer.²⁸⁾

Dicey het, onmiddellik ná sy en Malleson se aankoms in die Kaapkolonie, grond voorberei vir die grootskaalse aanplant van sagtevrugteboompies en tafeldruifstokkies. Dié het hulle van die Pioneering Fruit Growing Company, van die plaas, Nooitgedacht, buite Stellenbosch gekry. Dicey en Malleson het net die beste cultivars aangeplant.²⁹⁾

Van die plaas, De Doorn, wat 3 000 akker (1 214,1 hektaar) groot was, kon 2 000 akker (809,4 hektaar) vir die aanplant van sagtevrugtebome en tafeldruifstokke benut word. Gedurende die eerste paar jaar is heelwat probleme ondervind. In 1894 is ongeveer 400 sagtevrugtebome aangeplant. Dié boompies was egter nie almal van stokkies van 'n goeie gehalte afkomstig nie. Die Cape Orchard Company het hul

28) A.2307, Letters Received, Vol. 6, 1910: L.M. Dicey - N.P. Rooke, 14.1.1910, n.p.; L.M. Dicey - N.P. Rooke, 15.1.1910, n.p.; L.M. Dicey - N.P. Rooke, 17.1.1910, n.p.; L.M. Dicey - N.P. Rooke, 20.1.1910, n.p.; L.M. Dicey - N.P. Rooke, 8.2.1910, n.p.; L.M. Dicey - N.P. Rooke, 9.2.1910, n.p.; A.5-1907 Report of the Select Committee on Agricultural Co-operation, September 1907, p. 416; G.W.S. Gie: Vrugteverbouing in die Hexvallei in die ou dae (Inligtingsbulletin van die N.I.V.V. Nr. 177: Sesde Reeks Boeretreffers, 18.9.1972, p. 15); P.R. Malleson: How Fruit Farmers were Saved from Ruin; (The Cape Argus, 12.10.1940, p. 13).

29) P.A. Molteno: The Fruit Export Crisis - Past and Future of the Industry, (The Cape Times, 6.9.1921, p. 7).

boompies en stokkies hoofsaaklik van die Pioneering Fruit Growing Company gekry. Geen kwekery was egter daarop ingestel om sagtevrugteboompies en tafeldruifstokkies van 'n goeie gehalte beskikbaar te hou vir grootskaalse aanplantings nie.³⁰⁾

Die gevolg was dat Dicey en Malleson baie van hul boompies van Europa moes invoer. Waar die aanplantings in 1894 klein was, het die Cape Orchard Company in 1905, dit wil sê tien jaar ná die eerste boorde aangelê is, gespog met ongeveer 70 000 sagtevrugtebome en tafeldruifstokke. Behalwe die tafeldruifstokke, het Dicey en Malleson meestal peer- en appelbome in die valleie aangeplant omdat dit, naas die tafeldruif, dáár die beste geaard het.³¹⁾

Die aanplantings het sukses getoon. Groter hoeveelhede sagtevrugte is mettertyd verbou, verpak en in die buiteland bemark. Die Cape Orchard Company het ook groter bekendheid met hul kommersiële handelsmerk 'C.O.C.' in die buiteland verwerf. Baie probleme is aanvanklik met verpakking, vervoer en verkoeling ondervind. Dit word in meer besonderhede in hoofstukke 8 en 10 behandel. Tog kan

30) J.C. Aucamp: Die Geskiedenis van die Sagtevrugtebedryf in die Kaapkolonie, 1886-1896, p. 100.

31) F.D. MacDermott: Rural Cape Colony - In the District of Worcester - The Cape Orchard Company (Agricultural Journal, 1.7.1905, p. 79).

met sekerheid gesê word dat dié maatskappy teen die jaar 1910 uiters suksesvol met hul binne- en buitelandse bemarking van sagtevrugte was.³²⁾

Alhoewel goeie cultivars appel- en peerbome en tafeldruifstokke aangeplant is, is ook appelkoos-, perske- en pruimbome aangeplant. Die volgende tabel toon die hoeveelheid ton sagtevrugte aan wat gedurende die 1903- en 1904-seisoen deur die Cape Orchard Company geoes is.³³⁾

TABEL 1

Vrugte geoes deur die Cape Orchard Company in 1903 en 1904

	<u>1903</u>	<u>1904</u>
	(ton)	(ton)
Appelkose	8,04 (7302kg)	7,04 (6391kg)
Perskes	72,20 (65546kg)	123,50 (112099kg)
Pruime	117,20 (106372kg)	151,70 (137727kg)
Pere	21,30 (19366kg)	97,10 (88188kg)
Appels	23,20 (21050kg)	83,00 (75367kg)

32) P.J. Marais: Vrugtepionier Leicester Maguire Dicey (Inligtingsbulletin van die N.I.V.V. Nr. 124: Boeretreffers-reeks, 5.2.1973).

33) F.D. MacDermott: Rural Cape Colony - In the District of Worcester - The Cape Orchard Company (Agricultural Journal, 1.7.1905, p. 85); S. Playne: The Cape Colony, p. 185.

Uit die syfers blyk dit dat daar in 1904 in vergelyking met 1903, 'n drastiese toename was. Behalwe in die geval van appelkose (wat eintlik nie goed in die Hexriviervallei aard nie), toon die res van die sagtevrugtesoorte 'n groei. In die geval van perskes, pere en appels was die toename aansienlik. Die totale massa sagtevrugte wat gedurende die 1905/1906-seisoen verbou is, het ongeveer 900 ton beloop. Dit toon 'n drastiese groei sedert 1903.

Die eerste belangrike onderneming wat Dicey, naas die aanplant van boompies en stokkies aangepak het, was om sterk vloeiende water in die vallei op te dam. Dit is gebruik om ook elektrisiteit met behulp van 'n turbine op te wek. Hy het die dam op die plaas Vandusiekraal gebou. Die plaas het aan George William Gie behoort. Die grond waarop dié dam gebou is, was in werklikheid aan die Cape Orchard Company geskenk op voorwaarde dat Gie ook van die elektrisiteit wat opgewek is, kon gebruik. Gie het dit vir sy huis, sy kelder en stalle gebruik. Dicey het die voorwaarde aanvaar, die dam gebou en op dié wyse elektriese krag vir die onderneming voorsien.³⁴⁾ Hy kon nou elektriese lig aan die woonhuise, stalle en buitegeboue

34) Herinneringe van George William Stegman Gie (gebore 24.9.1888 te Vandusiekraal, Agter Hexrivier), aan mev. H. Naudé, kurator van Kleinplasie Museum, Worcester op 17.3.1967; S. Playne: The Cape Colony, p. 185; A.G.R. 265 Correspondence File, F. 80, Vol. 3, Fruit Export Abroad, 1894-1905: C. MacDonald - Secretary for Agriculture, 2.6.1905, n.p.

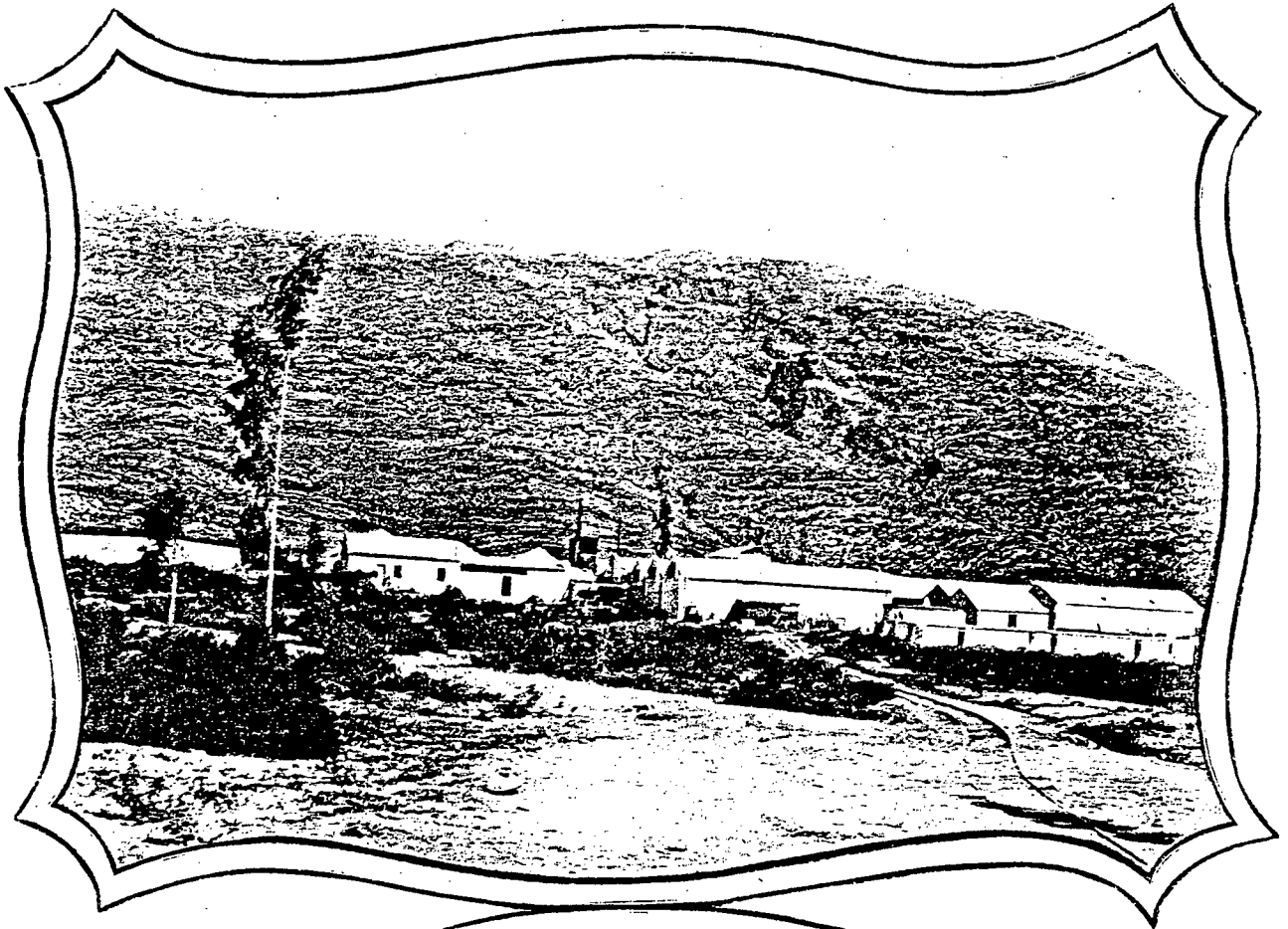
verskaf. 'n Koelkamer is ook naby die spoorwegstasie opgerig. Die koelkamer was 'n lang gekoesterde ideaal. Dicey het dit gebruik vir eksperimente wat van groot belang vir die uitvoer van sagtevrugte was. Hy kon nou bepaal hoe lank sagtevrugte teen 'n bepaalde temperatuur behoue kon bly. Hy het ook bepaal watter soorte sagtevrugte en watter cultivars die beste op verkoeling gereageer het.³⁵⁾

Malleson beskryf die waarde van die koelkamer in 'n artikel in The Cape Argus van 2 November 1940: "This cold-store taught me a great deal in keeping fruit sound by refrigeration, and I think I may fairly say that the fruit industry as a whole at the Cape has benefitted by the experimental work done at this store of the Cape Orchard Company at Hex River. Many experiments were made in putting fruit of different varieties immediately after packing into cold-store at various temperatures, before packing and after packing and sending to distant markets either in Africa or overseas; also in ripening or delaying ripening for canning. It was very interesting to find how differently the various sorts of fruits were affected by being stored at different temperatures."³⁶⁾

35) P.R. Malleson: English Nurserymen Helped South African Fruit Growers (The Cape Argus, 2.11.1940, p. 15); S. Playne: The Cape Colony, p. 185.

36) Ibid.

CAPE ORCHARD COMPANY

1. Buite-aansig van die pakhuis.

2. Verpakking van uitvoerdruie in die pakhuis.

Die elektrisiteit was ook van groot betekenis vir die pakhuis. Elektriese lig was in die aande soms broodnodig as daar baie vrugte gegradeer en verpak moes word. Die elektrisiteit is ook gebruik vir die maak van kissies. Spesiale masjinerie wat van Engeland af ingevoer is en van elektriese krag afhanklik was, is gebruik vir die maak van vrugtekissies. Dit was, byvoorbeeld, baie goedkoper om groot hoeveelhede kissies self te maak. Omdat die gradeerders ook elektries aangedryf was, is baie meer vrugte vir verpakkingsdoeleindes gegradeer. Baie meer vrugte is ook verpak, veral omdat elektriese lig gedurende die aande beskikbaar was.³⁷⁾

Nog 'n belangrike toevoeging tot die Cape Orchard Company was die oprigting in 1905 van 'n inmaakfabriek in die Hexriviervallei onder die naam Western Province Preserving Company. Ook hier het elektrisiteit 'n groot rol gespeel. Met behulp van lenings en eie kapitaal kon die maatskappy £15 000 bymekaar skraap om dié groot onderneming te begin.³⁸⁾

Die doel van die inmaakfabriek was om vrugte van 'n laer gehalte op te koop en in te maak. Die vrugte is veral by

37) P.R. Malleson: English Nurserymen Helped South African Fruit Growers (The Cape Argus, 2.11.1940, p. 15); S. Playne: The Cape Colony, p. 185.

38) A.5-1907 Report of the Select Committee on Agricultural Co-operation, September 1907, pp. 410-411; S. Playne: The Cape Colony, p. 185.

produsente in die Wes-Kaap, maar ook in ander streke van die Kaapkolonie gekoop.³⁹⁾

Die Cape Orchard Company se inmaakprodukte het kwaliteitsgewyse goed met dié van oorsee vergelyk. Handelaars se vooroordele ten gunste van die oorsese produk het bemerking bemoeilik. Een handelaar het, byvoorbeeld, aan Dicey te kenne gegee dat hy wel sy produk sou oorweeg as hy (Dicey) 'n ander handelsmerk op die houer aanbring.⁴⁰⁾ Dit het die feit beklemtoon dat daar 'n sterk bevooroordeeldheid ten opsigte van die plaaslike produk bestaan het.

Dicey en sy mede-aandeelhouders het ook ander probleme gehad. Gedurende die eerste jaar (1905) van die nuwe onderneming is groot verliese gely weens die gebruik van 'n verkeerde soort houer.⁴¹⁾ Ondanks al die teenspoed, het die Cape Orchard Company voortgegaan en het die fabriek mettertyd goeie resultate behaal.⁴²⁾

39) A.5-1907 Report of the Select Committee on Agricultural Co-operation, September 1907, pp. 424-425; A.2307, Letters Received, Vol. 6, 1910, L.M. Dicey - N.P. Roche, 10.2.1910, n.p.; S. Playne: The Cape Colony, p. 185.

40) A.5-1907 Report of the Select Committee on Agricultural Co-operation, September 1907, pp. 424-425.

41) Ibid., pp. 410-411.

42) P.R. Malleson: A Pioneer Farmer's First Year (The Cape Argus, 26.10.1940, p. 12).

Nog 'n belangrike kenmerk van die Cape Orchard Company was die besondere wyse waarop vrugte van die vrugteboorde na die pakhuis vervoer is. Normaalweg is waens gebruik. Dicey het egter tremspore tussen die pakhuis en die boorde aangelê. Die trems is deur muile getrek. Die voordeel van die stelsel was dat die vrugte nie so beskadig is soos wanneer dit per wa uit die boord vervoer is nie. Minder trekdiere was ook nodig. Die vrugte is ook minder gehanteer. Dit is onmiddellik in kisties gepak, op die trem gelaai en in die pakhuis afgelaai.⁴³⁾

Een van die maatskappy se ernstigste probleme was dat die vrugte wat aangekoop is dikwels van minderwaardige gehalte was. Die vrugte was òf te klein, òf beskadig weens hardhandige hantering of plaë en siektes. Dicey moes produsente gereeld daaraan herinner om nie vrugte van 'n swak kwaliteit vir bemarkingsdoeleindes aan te bied nie.⁴⁴⁾

Die Cape Orchard Company het verdiende erkenning gekry vir sy pionierswerk ten opsigte van die verbouing en bemarking van goeie gehalte vrugte op sowel die plaaslike

43) F.D. MacDermott: Rural Cape Colony - In the District of Worcester - The Cape Orchard Company (Agricultural Journal, 1.7.1905, p. 85).

44) A.2307, Letters Received, Vol. 6, 1910: L.M. Dicey - N.P. Rooke, 8.2.1910, n.p.; L.M. Dicey - N.P. Rooke, 9.2.1910, n.p.; Argief van die Navorsingsinstituut vir Vrugte en Vrugtetegnologie, Lêer Nr. 2: Ongeselekteerde dokumente, L.M. Dicey aan Fred Struben, 23.4.1900, p. 4.

as buitelandse mark. Wat laasgenoemde betref, was die maatskappy een van die belangrikste uitvoerders van sagtevrugte na die buiteland gedurende die onderhawige periode. F.D. MacDermott, die redakteur van die Agricultural Journal, het in Julie 1905 oor die maatskappy geskryf: "... one of the most important ... in this country - and probably the largest individual orcharding concern in the Colony, is located in this district (Worcester.) The Cape Orchard Company is too well known both here and in Europe by its mercantile mark 'C.O.C.' to necessitate attention being called to the fact that it commands many markets, and has a widespread reputation for the quality of its products. But in dealing with the cultural features of the Colony it is impossible to pass it by without a full description of the excellent methods by which it has gained its commercial standing."⁴⁵⁾

Hierdie maatskappy het gedurende die jare 1896 tot 1910 'n belangrike bydrae gelewer in die ontwikkeling van die sagtevrugtebedryf. In meer as een opsig het die Cape Orchard Company pionierswerk gedoen. Hulde kan aan manne soos Dicey, Struben en Malleson gebring word vir hul geloof, deursettingsvermoë en waagmoed. Sonder dié maatskappy sou die sagtevrugtebedryf gedurende die jare onder

45) F.D. MacDermott: Rural Cape Colony - In the District of Worcester - The Cape Orchard Company (Agricultural Journal, 1.7.1905, p. 78).

bespreking veel armer daaraan toe gewees het. Hulle het bewys dat sagtevrugte op groot skaal en met welslae in die Hexriviervallei geproduseer kon word.⁴⁶⁾

7.3 Rhodes Fruit Farms Limited

Die jaar 1896 kan beskou word as die geboortedatum van Rhodes Fruit Farms. In Januarie het Rhodes as premier van die Kaapkolonie weens sy medepligtigheid aan die Jameson-inval, bedank. In Desember het hy en Harry Pickstone die eerste samesprekinge begin voer wat regstreeks tot die totstandkoming van Rhodes Fruit Farms aanleiding gegee het. Rhodes was aanvanklik krities oor die toekoms van die vrugtebedryf. Pickstone daarteenoor was optimisties en het sy vertroue in die toekoms van die bedryf uitgespreek. Op grond hiervan het verdere samesprekinge tussen die twee manne gevolg en dit het direk tot die totstandkoming van Rhodes Fruit Farms op 20 Mei 1897 aanleiding gegee.⁴⁷⁾

Pickstone het gedurende 1897 die volgende plase, of gedeeltes van plase, in Groot Drakenstein, Franschhoek, Wellington, Paarl en Tulbagh aangekoop: La Motte, Good Hope, Rhone, Boschendal, Weltevreden, Watergat, Lekkerwijn,

46) F.D. MacDermott: Rural Cape Colony - In the District of Worcester - The Cape Orchard Company (Agricultural Journal, 1.7.1905, p. 78).

47) P.G. Marais: Vrugtepionier Harry Ernest Victor Pickstone (Inligtingsbulletin van die N.I.V.V., g.d., p. 18); H.E.V. Pickstone: The Fruit Export Crises - Past and Future of The Industry (The Cape Times, 5.9.1921, p. 8).

Meerlust, Werda, Eenzaam, Niewendorp, Delta, Zandvlei, Zondernaam, Klipvallei, De Fontein, Groenfontein, Welgegund, Vredenberg, Koelenhof, Nooitgedacht en Kleinberg - 'n totaal van ongeveer 7 000 morg (5 845 hektaar.)⁴⁸⁾ Uit bogenoemde transaksies kan afgelei word dat die eerste plase so vroeg as Maart 1897 aangekoop is. Om nie die aandag te veel te trek nie, het Rhodes Lewis Michell, die bestuurder van Standard Bank en persoonlike vriend, as tussenganger gebruik. Hy het die eerste klompie plase op Michell se naam aangeskaf. Pickstone moes die plase namens Rhodes uitsoek. Een van die oorwegings was dat, behalwe vrugbare en geskikte grond, voorkeur gegee moes word aan plase "... with old Cape Dutch houses in good condition."⁴⁹⁾ Die

-
- 48) (A.K.) Paarl-distrik: Restant van plase: Good Hope, Vol. 19, nr. 1193, kaartakte 4146, 11413, 2582, 1897, 1902; Rhone, Vol. 18, nr. 1174, kaartakte 2822, 11413, 2582, 1897, 1902; Boschendal, Vol. 18, kaartakte 2406, 11413, 2582, 1897, 1902; Weltevreden, Vol. 16, nr. 1001, kaartakte 2723, 11413, 2582, 1897, 1902; Zondernaam en Watergat, Vol. 15, nr. 902 en 903, kaartakte 5348, 11413, 242, 2582, 8479, 1897, 1902; Lekkerwijn, Vol. 16, nr. 997, kaartakte 2823, 11413, 2582, 3775, 9363, 1897, 1906; Meerlust, Vol. 16, nr. 994, kaartakte 7950, 9065, 5412, 1897, 1906; Werda, Vol. 16, nr. 982, kaartakte 2823, 11413, 2582, 1897, 1902; Eenzaam, Vol. 16, nr. 995, kaartakte 2823, 11413, 2582, 3775, 9363, 1897, 1906; Niewendorp, Vol. 18, nr. 1184, kaartakte 2406, 2791, 11413, 2582, 1897, 1902; Welgegund, Vol. 4, nr. 300 en 312; kaartakte 9036, 2582, 1897, 1902; Delta, Vol. 16, nr. 1003, kaartakte 7839, 2798, 2799, 6630, 1897, 1906; La Motte, Vol. 16, nr. 1032, kaartakte, 4033, 11413, 2582, 1856, 1897, 1907; Stellenbosch-distrik: Restant van plase: Koelenhof, Vol. 2, nr. 63-70, kaartakte 7273, 2582, 15685, 3246, 9200, 11540, 5907, 5908, 1897, 1908; Nooitgedacht, Vol. 2, nr. 71, kaartakte 9200, 2582, 1899, 1902; Vredenberg, Vol. 6, nr. 281, 282 en 283, kaartakte 9710, 2582, 1897, 1902; Tulbagh-distrik: Restant van plaas: Kleinberg, Vol. 1, nr. 98, kaartakte 8547, 2582, 1898, 1902; (R.H.) Rhodes Papers, MSS. AFR.S. 228: C.8, Rhodes Farms, E.R. Syfret, 1901, pp. 40-44; C.8, Report on Rhodes Fruit Farms for the information of mr. Beit, pp. 39/1 - 39/20, 27.11.1900.
- 49) (D.B.A.) S4/REF, Vol. 1, Meetings of Directors and Annual Meetings of Shareholders, 1902-1916: Rhodes Fruit Farms Board Minutes, 25.4.1901, np.

plase is in 1897 op Rhodes se naam geregistreer.⁵⁰⁾

Dit het egter gou geblyk dat die kapitale uitgawe van die aankoop van die plase, en die ontwikkelingskapitaal, swaar finansiële laste op Rhodes geplaas het. Gevolglik het hy De Beers Diamond Mines (Pty) Ltd., genader om saam met hom 'n maatskappy te stig om dié plase te ontwikkel en te administreer.⁵¹⁾ Dié maatskappy het gunstig hierop gereageer en op 20 Mei 1897 is besluit "... to expend in the development of the Fruit Industry in the Cape Colony a sum of money on the basis of £ for £ with the Chairman (C.J. Rhodes) of the company and to share jointly with him the profit or loss..."⁵²⁾ Die samewerking tussen Rhodes (in sy persoonlike hoedanigheid) en De Beers het dus op dié datum gestalte gekry toe die trustmaatskappy, Rhodes Fruit Farms, gestig is. Dit het uit veertien plase bestaan en het in totaal £94 411 gekos.⁵³⁾

Rhodes het met verloop van tyd tot die besef gekom dat meer kapitaal nodig was om Rhodes Fruit Farms te ontwikkel. Gevolglik het hy op 'n raadsvergadering op 25 April 1901

50) Vergelyk voetnoot 96.

51) W. Hefer: Drakenstein - A Valley with a place in History (Optima, Vol. 2, 1976, p. 56).

52) (D.B.A.) S4/REF, Board 2/3/1: De Beers Special Board Minutes, 20.5.1897, n.p.

53) Ibid.

voorgestel dat die onderneming op 'n aandelebasis gefinansier en geadministreer moes word.⁵⁴⁾ Op 14 Februarie 1902 is 'n vennootskap tussen Rhodes, Alfred Beit en De Beers onderteken. Hulle sou op 'n gelyke grondslag 'n gesamentlike kapitaal van £300 000 in die vennootskap belê.⁵⁵⁾ In die praktyk het die ooreenkoms beteken dat Rhodes die plase besit het en dat De Beers en Beit die plase met behulp van hul kapitaal moes ontwikkel en administreer.⁵⁶⁾ Rhodes Trust, soos Rhodes se aandeel in die maatskappy bekend gestaan het, asook dié van Beit, is voor 1910 aan De Beers verkoop sodat laasgenoemde maatskappy teen 1910 die enigste aandeelhouer was.⁵⁷⁾

Om die organisasie doeltreffend te ontwikkel, is Pickstone in 1897 as besturende direkteur en vakkundige adviseur van Rhodes Fruit Farms aangestel. Dié taak het hy op hom geneem terwyl hy nog sy eie kwekery behartig het.

-
- 54) (D.B.A.) S4/RFF, Vol. 4, Correspondence, Incoming and outgoing, Secretary of De Beers, 1899-1904: Rhodes Fruit Farms Board Minutes, 25.4.1901, n.p.
- 55) (D.B.A.) S4/RFF, Vol. 1, Meetings of Directors and Annual Meetings of Shareholders, 1902-1916: Rhodes Fruit Farms Board Minutes, 10.3.1902, n.p.; S4/RFF, Vol. 4, Correspondence, Incoming and outgoing, Secretary of De Beers, 1899-1904: E.R. Syfret - W. Pickering, 19.3.1902, n.p.; E.R. Syfret - W. Pickering, 8.8.1902, n.p.
- 56) (D.B.A.) S4/RFF, Vol. 18, Memorandum and Articles of Association: Rhodes Fruit Farms Limited, Section 3, 1902, pp. 3-4.
- 57) W. Hefer: Drakenstein - A Valley with a place in History (Optima, Vol. 2, 1976, p. 56).

R.J. Bulmer is as die eerste plaasbestuurder aangestel.⁵⁸⁾ Nadat Rhodes Fruit Farms Limited in 1902 tot stand gekom het, is die eerste direkteure van die nuutgestigte maatskappy aangewys: Sir Charles Metcalfe, dr. Leander S. Jameson en Edward R. Syfret. Ander direkteure tot 1910 was H.E.V. Pickstone, sir Lewis Michell, Louis Abrahamson, Francis Oats en sir Thomas Smartt.⁵⁹⁾ Die algemene bestuurders (wat soms ook die poste van sakebestuurder en sekretaris behartig het) was R.E. Ball, George Whiley, C.D.H. Spence, R.R. Morrison en Gerald Orpen.⁶⁰⁾ Hierbenewens is elf bykomende plaasbestuurders in 1901 aangestel omdat Bulmer nie alles self kon behartig nie. Die eerste bestuurders en die plase wat hulle behartig het, was R.J. Bulmer (Good Hope), A. Mostert (La Rhone), M.S. Louw (Boschendal), L. Baker (Weltevreden), R.A. Davis (Watergat), W.E. Rooke (La Motte), R.S. Falcon (Klipvallei),

58) W. Hefer: Drakenstein - A Valley with a place in History (Optima, Vol. 2, 1976, p. 56); P.G. Marais: Vrugtepionier Harry Ernest Victor Pickstone (Inligtingsbulletin van die N.I.V.V., g.d., p. 18); The Cape Times, 25.9.1897, p. 4: Mr Rhodes and Fruit Farms; 8.11.1909, p. 10: A Glimpse at the early Romance of the Rhodes Fruit Farms (A letter by H.E.V. Pickstone to the Editor).

59) (D.B.A.) S4/REF, Vol. 18, Memorandum and Articles of Association, Rhodes Fruit Farms Limited, Section 3, 1902, pp. 3-4; (D.B.A.) M. Buys: De Beers' Administrative Records Pertaining to Rhodes Fruit Farms Limited, 1899-1937 (Ongepubliseerde artikel, Januarie, 1982, p. 12).

60) (D.B.A.) S4/RFF, Vol. 1, Meetings of Directors and Annual General Meetings of Shareholders, 1902-1916: Rhodes Fruit Farms Board Minutes, 10.3.1902, n.p.; 25.3.1902, n.p.; (D.B.A.) M. Buys: De Beers' Administrative Records Pertaining to Rhodes Fruit Farms Limited, 1899-1937 (Ongepubliseerde artikel, Januarie 1982, p. 13).

HARRY ERNEST VICTOR PICKSTONE: 1865-1939

VADER VAN DIE KAAPSE VRUGTEBEDRYF

E.J.L. Woodland (De Fortuin), E.H. Read (Groenfontein en ook Welgegund), G.P. Morrison en later N.P. Rooke (Kleinberg), J.H. Posthethwaite (Vredenburg) en E. Lange (Nooitgedacht). Ander plaasbestuurders wat ook mettertyd diens gedoen het, was J.B. van der Westhuizen en W.E. Burke.⁶¹⁾ Die meeste van die bestuurders het hul opleiding in Kalifornië ontvang en is na die Kaapkolonie gebring om die plase te bestuur en te ontwikkel.⁶²⁾

Die direksie het die beleid van die maatskappy neergelê en alle besluite rakende die maatskappy geneem. Dit het onder meer behels die aanstel van nuwe direkteure, algemene bestuurders, sakebestuurders, sekretarisse en plaasbestuurders. Hulle was ook verantwoordelik vir die aanstel van enige ander personeel soos onderwysers, wat vir die arbeiders skoolgehou het, die pakhuisbestuurders en ook die bestuurders van die inmaak- en konfytfabriek.⁶³⁾

-
- 61) (R.H.) Rhodes Papers, MSS, AFR, S.228: C 8, Report on Rhodes Fruit Farms for the information of A. Beit, 27.11.1900, p. 39; C 8, Rhodes Farms, E.R. Syfret, 1901, p. 44.
- 62) (D.B.A.) S4/RFF, Vol. 4, Correspondence, Incoming and Outgoing, Secretary of De Beers, 1899-1904: Rhodes Fruit Farms Board Minutes, 25.4.1901, n.p.
- 63) (D.B.A.) S4/RFF, Vol. 1, Meetings of Directors and Annual General Meetings of Shareholders, 1902-1910; A.2307, Letters Received, Vol. 1, 1900-1904: R.E. Ball - N.P. Rooke, 26.9.1904, n.p.; Vol. 1, 1900-1904: R.E. Ball - N.P. Rooke, 11.10.1904; n.p.; Vol. 1, 1900-1904: E.R. Syfret - N.P. Rooke, 15.11.1904, n.p. Vol. 4, 1905: G. Orphen - N.P. Rooke, 22.6.1905, n.p.; Vol. 4, 1906-1909: G. Orphen - N.P. Rooke, 1.3.1906, n.p.; Vol. 4, 1906-1909: G. Orphen - N.P. Rooke, 27.4.1906, n.p.

Die direksie het ook alle besluite in verband met die finansiële sake van die maatskappy geneem. Dit het ingesluit die koop of verkoop van aandele, grond of plase, die uitbreidings en ontwikkelinge van plase (veral wat betref die aanplantings van bome) en die oprigting van 'n pakhuis gedurende 1904. Dit het ook 'n inmaak- en konfyt-fabriek gedurende 1905, die aanstelling van verspreidings-agente vir die Kaapkolonie en die Witwatersrand, die oprigting van geboue vir arbeiders, plaasbestuurders, skure en enige ander geboue wat nodig was, ingesluit. Die direksie het ook die salarisse van alle personeel en arbeiders bepaal.⁶⁴⁾

Die sekretaris het organisatoriese pligte gehad. Die sakebestuurder het weer na alle bemerkingsaspekte omgesien. Dié twee amptenare het vanaf die maatskappy se hoofkantoor in Groot Drakenstein gewerk. Die rol van die algemene bestuurder was om alle aspekte van die bedryf te koördineer en te administreer. Dit het in die praktyk beteken dat hy na alle plaasbestuurders, die bestuurders van die inmaak- en konfytfabriek, die pakhuis asook die sakebestuurder

64) (D.B.A.) 4/RFF, Vol. 1, Meetings of Directors and Annual General Meetings of Shareholders, 1902-1910; A.2307, Letters Received, Vol. 1, 1900-1904: R.E. Ball - N.P. Rooke, 26.9.1904, n.p.; Vol. 1, 1900-1904: R.E. Ball - N.P. Rooke, 11.10.1904, n.p.; Vol. 1, 1900-1904: E.R. Syfret - N.P. Rooke, 15.11.1904, n.p.; Vol. 4, 1905: G. Orphen - N.P. Rooke, 22.6.1905, n.p.; Vol. 4, 1906-1909: G. Orphen - N.P. Rooke, 1.3.1906, n.p.; Vol. 4, 1906-1909: G. Orphen - N.P. Rooke, 27.4.1906, n.p.

moes omsien. Ook die sekretaris moes aan hom verslag doen. Die algemene bestuurder was dus die verantwoordelike persoon ten opsigte van alles wat in die maatskappy gebeur het. Hy was op sy beurt verantwoordelik aan die raad van direkteure.⁶⁵⁾

Daar is na die stelselmatige opkoop van die plase in Groot Drakenstein en die stigting van Rhodes Fruit Farms heelwat gespekuleer oor die rede waarom Rhodes dié onderneming aangepak het. Sommige het dit bloot as 'n politieke stap beskou. Hulle het gemeen hy wou hom ten koste van Afrikaner-plaaseienaars verryk. De Kolonist het die aankope, byvoorbeeld, gesien as 'n politieke maneuver van Rhodes. Dié blad het aangevoer dat hy as Engelsman, en by implikasie as voorstander van Britse imperialisme, die Hollandse boere van hul plase wou "ontruim." Volgens die berigte kon hy as groot geldmagnaat die plase goedkoop opkoop weens die verwoestende werk van die Phylloxera-insek

-
- 65) (D.B.A.) S4/RFF, Vol. 1, Meetings of Directors and Annual General Meetings of Shareholders, 1902-1910; (D.B.A.) S4/RFF, Vol. 4, Correspondence, Incoming and outgoing, Secretary of De Beers, 1899-1904: Rhodes Fruit Farms Board Minutes; 25.4.1901, n.p.; A.2307, Letters Received, Vol. 1, 1900-1904: R.E. Ball - N.P. Rooke 26.9.1904, n.p.; Vol. 1, 1900-1904: R.E. Ball - N.P. Rooke, 11.10.1904, n.p.; Vol. 1, 1900-1904: E.R. Syfret - N.P. Rooke, 15.11.1904, n.p.; Vol. 4, 1905: G. Orphen - N.P. Rooke, 22.6.1905, n.p.; Vol. 4, 1906-1909: G. Orphen - N.P. Rooke, 1.3.1906, n.p.; Vol. 4, 1906-1909: G. Orphen - N.P. Rooke, 27.4.1906, n.p.; (D.B.A.); M. Buys: De Beers' Administrative Records Pertaining to Rhodes Fruit Farms Limited, 1899-1937 (Ongepubliseerde artikel, Januarie 1982, p. 13).

en die gevolglike dreigende bankrotskappe.⁶⁶⁾ Hierdie argument moet gesien word teen die agtergrond van die politieke situasie in Suider-Afrika, naamlik dat die Britse imperialisme daarop gerig was om Afrikaner-nasionalisme te oorheers. In die lig hiervan het baie Afrikaners nog steeds nie die Jameson-inval, waarby Rhodes betrokke was, vergeet nie.⁶⁷⁾

Een van Rhodes se vernaamste doelstellings was egter om die sagtevrugtebedryf in die algemeen te stimuleer. Die verwoestingswerk van die Phylloxera-insek het 'n belangrike rol in dié verband gespeel. Rhodes wou aan die wynboere van die Wes-Kaap bewys dat hulle hul plase meer lonend kon gebruik deur dit met vrugtebome te beplant. So kon baie boere hul plase behou. 'n Nuwe "bedryf" kon saam met die bestaande wynbedryf op een stuk grond ontwikkel word. Dit het vir die toekoms goeie moontlikhede ingehou.⁶⁸⁾

Hiernaas wou Rhodes ook die uitvoerbedryf vir vars vrugte

-
- 66) De Kolonist, 17.1.1899, p. 2: Hoofartikel - Onze Vruchten; Vergelyk ook The Cape Times, 8.11.1909, p. 10: A Glimpse at the early Romance of Rhodes Fruit Farms (A letter by H.E.V. Pickstone to the Editor).
- 67) Vergelyk M.C. van Zyl: State en Kolonies in Suid-Afrika, 1854-1902 (C.F.J. Muller (red.): Vyfhonderd Jaar Suid-Afrikaanse Geskiedenis, Derde, Hersiene en Geïllustreerde Uitgawe, 1980, pp. 303-333).
- 68) The Cape Argus, 27.3.1928, p. 4: Friend of Cecil John Rhodes - South African Fruit-grower.

verder uitbou en ontwikkel. Volgens hom was die basis reeds gelê en alles moes in die stryd gewerp word om dit op 'n stewige grondslag te plaas. Hierin het Pickstone ook 'n belangrike rol gespeel met die stigting van The Western Province Fruit Exporters' Association of South Africa. Saam met die ander uitvoermaatskappye sou dié uitvoerbedryf 'n goeie, selfstandige basis hê om op voort te bou.⁶⁹⁾

Nog 'n belangrike doelstelling van Rhodes was om nuwe cultivars sagtevrugte vanaf die buiteland in te voer en eksperimente te doen om te bepaal watter cultivars die beste vir uitvoerdoeleindes gebruik kon word. Op dié wyse wou hy die sagtevrugtebedryf bevorder. Hy het ook groot welslae daarmee behaal. Hy is veral in dié verband deur Pickstone aangemoedig om daarvoor te begroot.⁷⁰⁾

Rhodes het in sy eie woorde sy rede vir dié stap só uiteengesit: "In a small way I have tried to encourage fruit cultivation in the Cape Colony and possess some twenty or thirty farms in the Paarl and Stellenbosch districts. Owing to their special knowledge the men in charge of

69) Liverpool Weekly Mercury, 22.8.1914, p. 18: Settlers' Stories - Experiences of South African Pioneers.

70) The Cape Times, 8.11.1909, p. 10: A Glimpse at the early Romance of the Rhodes Fruit Farms (A letter by H.E.V. Pickstone to the Editor); The Cape Argus, October 1924, p. 11: South African Fruit - History and Development of the Industry; P.A. Molteno; The Cape Fruit Trade - Its Present, Past and Future (The Cape Times, 16.8.1922, p. 6).

these farms are almost entirely English, who have studied fruit-cultivation in California; and for the first time we have a number of English on the land in these districts. At first they were looked upon with suspicion and distrust by their neighbours. This feeling has now totally altered. They mix socially with the neighbouring farmers; they are inter-marrying with the Dutch and the whole tone of these districts is changing."⁷¹⁾

Rhodes het homself as kapitalis bewys. Indien dit sy motief was om plase goedkoop in die hande te kry ten koste van die Afrikaners in die Wes-Kaap - soos deur die De Kolonist beweert is - het dit hoogstens 'n paar boere geraak. Dit wil egter voorkom of die De Kolonist se bewerings ongegrond was.

Pickstone was die spil waarom alles gedraai het, veral omdat hy ondervinding van die vrugtebedryf gehad het en dit sodoende in die praktyk kon toepas. Uit die staanspoor het hy dus alles in sy vermoë gedoen om die plase op 'n ekonomiese en kommersiële grondslag te bestuur. Hy was veral gemotiveerd omdat Rhodes soveel vertroue in hom as mens en vrugtekenner gehad het.⁷²⁾

Rhodes was ten gunste daarvan om goed opgeleide plaasbestuurders aan te stel. Pickstone en Rhodes was beide

71) (D.B.A.); M. Buys: De Beers' Administrative Records Pertaining to the Rhodes Fruit Farms Limited, 1899-1937 (Ongepubliseerde artikel, Januarie, 1982, p. 5).

72) A.540 The Lewis Michell Collection, 1807-1928, Vol. 33a: Minutes of a Meeting of the Managers of Rhodes Fruit Farms at Lekkerwijn, 23.8.1899, n.p.

daarvan oortuig dat dit die beste wyse was om die onderneming uit te bou. Ná die aanstelling van die bykomende plaasbestuurders, het hy hulle aangespoor om net hul beste te lewer en om lojaal teenoor die onderneming te wees. Hy het ook van die begin af noukeurig beheer oor die plaasbestuurders uitgeoefen. Alleen só, het Pickstone gemeen, kon die beste resultate verkry word.⁷³⁾

Hy het, byvoorbeeld, gereeld moeite gedoen om die plase te besoek om vas te stel of daar vordering was en of die bestuurders probleme ondervind. Op dié wyse het hy ook druk op die plaasbestuurders geplaas om hul werksaamhede te beplan.⁷⁴⁾ Die bestuurders, wat soms sekere praktiese inligting verlang het, kon dit nou van Pickstone self kry. Dit was dikwels moeilik om die probleem op papier te verduidelik.⁷⁵⁾

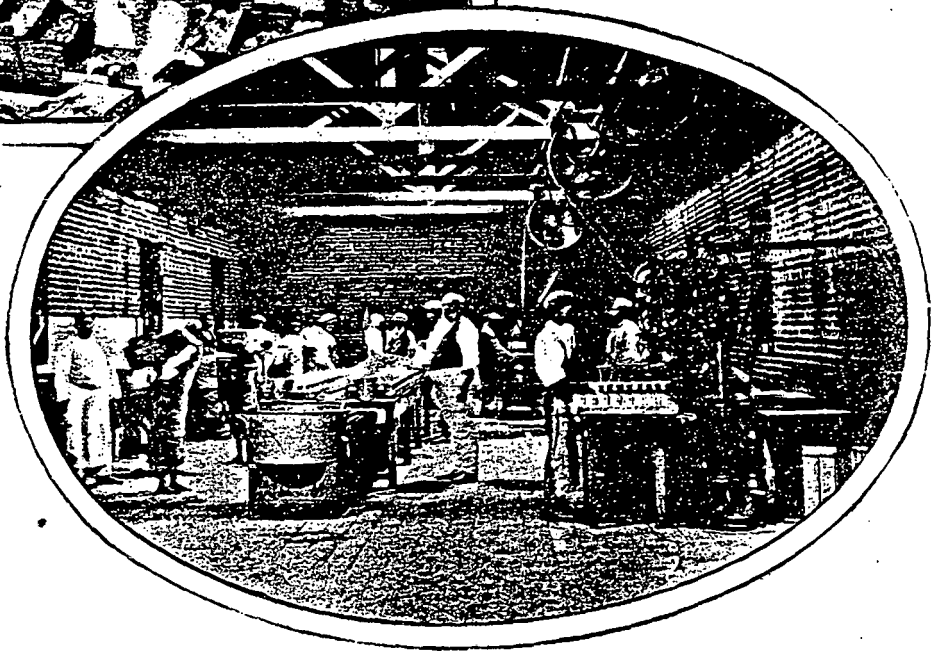
Pickstone se eerste belangrike opdrag was om die plase stelselmatig met veral vrugtebome en ook druiwestokkies te beplant. Dié taak kon egter nie binne 'n kort periode voltooi word nie. Dit was dus 'n langtermyn onder-

73) A.540 The Lewis Michell Collection, 1807-1928, Vol. 33a: Minutes of a Meeting of the Managers of Rhodes Fruit Farms at Lekkerwijn, 23.8.1899, n.p.

74) A.2307 Letters Received, Vol. 1, 1900-1904: H.E.V. Pickstone - G.P. Morrison, 14.6.1900, n.p.; Vol. 1, 1900-1904: H.E.V. Pickstone - G.P. Morrison, 18.6.1900, n.p.; Vol. 1, 1900-1904: H.E.V. Pickstone - G.P. Morrison, 15.7.1902, n.p.

75) Ibid.

RHODES FRUIT FARMS LIMITED

1. Verpakking van uitvoervrugte.
2. Werkers besig in die konfyt- en inmaakfabriek.

neming.⁷⁶⁾

Pickstone het 'n belangrike bydrae gelewer met die oprigting van 'n groot pakhuis, waar vrugte geweeg, gegradeer en verpak is.⁷⁷⁾

'n Derde belangrike ontwikkeling was eksperimente wat met cultivars gedoen is. Aandag is veral gegee aan die cultivars wat die geskikste vir bemarkingsdoeleindes was. Navorsing is ook gedoen om te bepaal watter cultivars die beste in die Bolandse klimaat sou aard.⁷⁸⁾ Verder is ook aandag gegee aan die droog van vrugte. Die droëvrugte-bedryf het in die onderhawige periode 'n belangrike nuwe-bedryf geword. Heelwat navorsing is oor die droog van sagtevrugte gedoen. Groot hoeveelhede vrugte is op die plase in Groot Drakenstein en in die distrik Wellington gedroog.⁷⁹⁾

-
- 76) A.540 The Lewis Michell Collection, 1807-1928, Vol. 33a: Minutes of a Meeting of the Managers of Rhodes Fruit Farms at Lekkerwyn, 23.8.1899, n.p.; F.D. MacDermott: Rural Cape Colony - The District of Paarl - The Rhodes Fruit Farms (Agricultural Journal, 1.3.1904, pp. 295-296).
- 77) S. Playne: The Cape Colony, p. 198; F.D. MacDermott: Rural Cape Colony - The District of Paarl - The Rhodes Fruit Farms (Agricultural Journal, 1.3.1904, p. 298).
- 78) F.D. MacDermott: Rural Cape Colony - The District of Paarl - The Rhodes Fruit Farms (Agricultural Journal, 1.3.1904, p. 297).
- 79) F.D. MacDermott: Rural Cape Colony - The District of Paarl - The Rhodes Fruit Farms (Agricultural Journal, 1.3.1904, p. 297); S. Playne: The Cape Colony, p. 198.

'n Vierde belangrike bydrae deur Rhodes Fruit Farms was die eksperimente wat gedoen is met droëland-verbouing. Dit is veral op die plase in die omgewing van Wellington gedoen. Pickstone het in 'n brief aan die redakteur van The Cape Times soos volg oor die welslae van dié eksperimente uitgewei: "The breaking up and planting of the Wellington hill sides, and the success that has been the result, has had a marked effect, and in fact, a direct effect on all the planting in the districts of Elgin, Ceres, and other districts that have been undertaken without irrigation. Mr Piet (California) Cillie and myself were the first to plant any trees on hillside lands that were not dependent upon irrigation. I am sure that the large majority of farmers in the Wellington and other districts will appreciate the value of this pioneer work being undertaken on a commercial scale, by a man who had the means to push it through to success."⁸⁰⁾

'n Ander belangrike ontwikkeling was die bou van 'n fabriek in 1905 met die oog op die produksie van inmaakvrugte en konfyt. Pickstone, wat 'n belangrike bydrae in dié verband gelewer het, was veral ten gunste van die oprigting van die fabriek. Hy het gemeen daar kon op dié manier ontslae

80) S.2307 Letters Received, Vol. 1, 1900-1904: H.E.V. Pickstone - G.P. Morrison, 16.7.1900, n.p.; Vol. 1, 1900-1904: H.E.V. Pickstone - G.P. Morrison, 14.7.1900, n.p.; H.E.V. Pickstone - G.P. Morrison, 26.7.1900, n.p.

geraak word van tweede-graadse vrugte wat nie geskik vir plaaslike en buitelandse bemarking was nie.⁸¹⁾

Pickstone het aanvanklik die meeste vrugteboompies en druiwestokkies uit sy kwekerie aan Rhodes Fruit Farms voorsien. Dié maatskappy het met verloop van tyd hul eie kwekerie begin en selfvoorsienend geword. Ook hier het Pickstone waardevolle leiding en praktiese inligting verskaf.⁸²⁾

Rhodes Fruit Farms het 'n belangrike bydrae gelewer ten opsigte van die bevordering en ontwikkeling van die sagtevrugtebedryf. Nòg Rhodes nòg Pickstone het waarskynlik die omyang van dié ontwikkeling besef.

Sedert die totstandkoming van Rhodes Fruit Farms, het die onderneming daarin geslaag om sagtevrugte met welslae op groot skaal aan te plant en te verbou. Deur proefneming met sekere cultivars, deur goed opgeleide plaasbestuurders aan te stel en deur die regte verbouingsmetodes, het Rhodes

81) (D.B.A.) S4/RFF, Vol. 1, Meetings of Directors and Annual General Meetings of Shareholders, 1902-1916: Rhodes Fruit Farms Board Minutes, 18.9.1905, n.p.; F.D. MacDermott: Rural Cape Colony - The District of Paarl - The Rhodes Fruit Farms (Agricultural Journal, 1.3.1904, pp. 301-302); S. Playne: The Cape Colony, p. 198; W. Hefer: Drakenstein - A Valley with a place in History (Optima, Vol. 2, 1976, p. 56).

82) F.D. MacDermott: Rural Cape Colony - The Paarl District - The Rhodes Fruit Farms (Agricultural Journal, 1.3.1904, pp. 297, 299).

Fruit Farms onteenseglik bewys dat sagtevrugte op groot skaal geproduseer kon word.

Dié onderneming het ook bewys dat sagtevrugte op grond, wat deur die Phylloxera-insek besmet was, verbou kon word sonder enige negatiewe gevolge. Dié feit het baie boere in die Wes-Kaap tot optimisme gestem. Van hulle was begerig om ook sagtevrugteboom op hul grond aan te plant.

'n Belangrike bewys dat sagtevrugte op groot skaal plaaslik en oorsee bemark kon word, is ook gelewer. In 1904, byvoorbeeld, is gemiddeld tussen 23 en 30 ton sagtevrugte per week vir plaaslike en oorsese markte verpak. Alhoewel 'n gedeelte van dié vrugte na Engeland versend is, is die res na markte in groter sentra in die Kaapkolonie, Transvaal en die Oranje-Vrystaat versend. Die belangrikste sentra was Kaapstad, Port Elizabeth, Oos-Londen, Kimberley, Johannesburg, Pretoria en Bloemfontein.⁸³⁾

Alhoewel die vrugtebedryf teen 1896 reeds tien jaar aan die gang was, was dit eers met die bydrae van Rhodes en Pickstone dat gesê kon word dat daar geprobeer is om dié bedryf op 'n wetenskaplike grondslag te ontwikkel. Deur hul ywer, deursettingsvermoë en versindheid is 'n poging

83) The Cape Times, 8.11.1909, p. 10: A Glimpse at the early Romance of the Rhodes Fruit Farms (A letter by H.E.V. Pickstone to the Editor).

AFGEVAARDIGDES EN ANDER TEENWOORDIG BY SEWENDE JAARKONGRES VAN VRUGTEPRODUSENTE
GEHOU TE STELLENBOSCH OP 15.5.1900
(Name van links na regs)

- Voorste ry: 1. C.W. Mally 2. 3. 4. A. Nicholson 5. Persse 6. Jas. Malan 7. Shepherd 8.
- Tweede ry: 1. D. de Vos Rabie 2. G. J. Krige 3. H. Cloete 4. 5. 6. M.L. Neethling
7. C.W.H. Kohler 8. P.R. Malleson 9. J.D. Krige 10. 11. Gen. Tanner
- Derde ry: 1. J. de Kock 2. J.P. Roux 3. C. Heatlie 4. P. Rabie 5. 6. P.J. Cillie, D. seun 7.
8. P.J. Cillie, C. seun 9. W.A. Krige 10. J.N.P. de Villiers 11. R. Taylor 12.
- Agterste ry: 1. D.J. Joubert 2. A.C. Buller 3. R.J. Bulmer 4. A.C. MacDonald 5. A.M.S. Mostert 6. W. van der Byl
7. H.E.V. Pickstone 8. R.D. Koch 9. G.J. Hamman

aangewend om die wynboer van bankrotskap te red. Met die stigting van Rhodes Fruit Farms is ook gepoog om die landbou (veral in die Wes-Kaap) te diversifiseer en te stimuleer. Hul geesdrif het baie boere geïmponeer, en hulle aangespoor om diegene wat 'n stryd teen Phylloxera vastatrix gevoer het, te oortuig van die moontlikhede van die bedryf.⁸⁴⁾

7.4 Ander private ondernemings

Die sagtevrugtebedryf is gedurende die onderhawige periode ook deur ander private ondernemings gestimuleer.

Vrugtekongresse is jaarliks in die Kaapkolonie gehou. Die doel was om alle belanghebbendes in die vrugtebedryf een maal per jaar byeen te bring waar sake van gemeenskaplike belang bespreek kon word. Aandag is veral aan verbouing en bemarking van sagtevrugte, asook die

84) (R.H.) Rhodes Papers, MSS, AFR, S. 228: C.21, E.R. Syfret - P. Jourdan, 6.2.1902, pp. 25-107; A.2307 Letters Received, Vol. 1, 1900-1904: R.R. Morrison - G.P. Morrison, 20.1.1902, n.p.; Vol. 1, 1900-1904: R.R. Morrison - G.P. Morrison, 21.1.1902, n.p.; G.2-1905 Report of a Commission appointed by his excellency the officer administering the government, to enquire into the advisability of reorganising the existing Agricultural Department, p. 133.

probleme daaraan verbonde, gewy.⁸⁵⁾

Sedert 1898 het die Oos-Kaap ook sy eie kongresse gehou. Die eerste kongres het op 17 en 18 Oktober 1898 in die Drilsaal in Oos-Londen byeengekom. Die gedagte om jaarliks ook in die Oos-Kaap 'n kongres te hou, het gekom van die sekretaris van die Eastern Province Horticultural Board. Sedert die eerste kongres is twee verteenwoordigers van elke vrugtekwekers- en landbouvereniging na die byeenkoms gestuur.⁸⁶⁾

Die afgevaardigdes na kongresse in die Oos-Kaap, is ook deur die Departement Landbou ondersteun. Dié departement het aan afgevaardigdes gratis eersteklas spoorwegkaartjies uitgereik. Soos in die geval van die Wes-Kaap, het die kongresse ook alle aspekte van die vrugtebedryf bespreek. Heelwat aandag is ook aan sitrus- en subtropiese vrugte

85) Agricultural Journal, 29.4.1897, pp. 574-576: Fruit Growers' Congress; 12.5.1898, pp. 584-589: Fruit Growers Congress; 25.5.1899, pp. 733-737; Horticulture - Fruit Growers' Congress; 24.5.1900, pp. 672-680: Horticulture Fruit Growers' Congress; 1.7.1904, pp. 52-74: Vine and Fruit Growers' Congress; 1.6.1905, pp. 822-825: Congress - East and West at Oudtshoorn 1.7.1905, pp. 90-101: United Vine and Fruit Growers' Congress. 1.5.1906, p. 609: Fruit Growers annual Congress; 1.6.1906, pp. 36-64: Vine and Fruit Growers' Congress; 1.7.1907, pp. 39-55: Vine and Fruit Growers' Congress in 1907,; Vergelyk ook The Cape Times, The Cape Argus, The South African News, De Zuid-Afrikaan, The Wynberg Times, 1896-1910.

86) Agricultural Journal, 10.11.1898, pp. 620-621: Fruit Culture - Eastern Province Fruit Growers' Congress.

geskenk.⁸⁷⁾

Soos in die geval van die tuinboursaad in die Oos-Kaap, blyk dit dat daar ook nie baie kongresse ná 1900 in die Oos-Kaap gehou is nie. Behalwe vir die krygswet wat in 1901 die Oos-Kaap se vrugteprodusente verhinder het om die kongres te hou,⁸⁸⁾ was daar klaarblyklik 'n gebrek aan belangstelling in die vrugtebedryf. Dit moet waarskynlik aan die stadige groei van die bedryf toegeskryf word. Om die waarheid te sê, die vrugtebedryf het gedurende dié periode gedreig om tot stilstand te kom weens die gebrek aan belangstelling.⁸⁹⁾

Net soos die tuinboursaad, het die kongresse van die Oos- en Wes-Kaap ná 1905 saam vergader en is sodoende nuwe lewe in die vrugtebedryf geblaas. 'n Interessante verskynsel waarvoor geen verklaring gevind kan word nie, is dat daar sedert 1907 geen kongresse in die Kaapkolonie gehou is nie.

87) Agricultural Journal, 10.11.1898, pp. 620-626: Fruit Culture - Eastern Province Fruit Growers' Congress; 1.1.1905, pp. 69-83: Eastern Province Fruit Growers' Congress; 1.6.1905, pp. 822-825: Congress - East and West at Oudtshoorn. Vergelyk ook The Cape Times, De Zuid-Afrikaan, The Cape Argus, The South African News en The Wynberg Times, 1896-1910.

88) Agricultural Journal, 9.5.1901, p. 717: Horticulture - Meeting of Board of Horticulture, Western Province.

89) Ibid., 1.1.1905, p. 70: Eastern Province Fruit Growers' Congress.

Private kwekerie het ook die plaaslike sagtevrugtebedryf bevorder deur die nodige vrugteboompies en tafeldruifstokkies aan produsente te voorsien. Teen 1896 was daar 'n paar kwekerie in die Kaapkolonie waarvan die Pioneer Fruit Growing Company en H.E.V. Pickstone and Brother Limited die belangrikste was. Trouens, Pickstone het, soos in hoofstuk 1 uiteengesit, die leiding geneem in die stigting van eersgenoemde. Toe dit misluk, het hy, in samewerking met sy broer Horace, sy eie kwekerie in Wellington, Constantia en Hexrivier begin.⁹⁰⁾

Pickstone, 'n ervare vrugtekweker, het kort ná sy aankoms in die Kaapkolonie in Maart 1891 onmiddellik die behoefte aan vrugteboompies en tafeldruifstokkies van 'n goeie kwaliteit, geïdentifiseer. Die enigste manier waarop die saak reggestel kon word, was om kwekerie te begin. Hy het dus nie net 'n aandeel gehad in die stigting van die bogenoemde twee kwekerie nie, maar het ook sedert 1896 baie gedoen om die noodsaaklikheid daarvan te propageer.⁹¹⁾

Met die ontwikkeling van die sagtevrugtebedryf het

90) J.C. Aucamp: Die Geskiedenis van die Sagtevrugtebedryf in die Kaapkolonie, 1886-1896, pp. 103-113.

91) J.C. Aucamp: Die Geskiedenis van die Sagtevrugtebedryf in die Kaapkolonie, 1886-1896, pp. 103-113; H.E.V. Pickstone: Discriptive Catalogue and Price List of Fruit Trees, pp. 5-11.

produsente en belanghebbendes ook die noodsaaklikheid van kwekerye beseef. Die gevolg was dat meer kwekerye gedurende die periode onder bespreking in die Kaapkolonie tot stand gekom het. Weens die gebrek aan inligting is dit nie bekend hoeveel kwekerye in 1896 in die Kaapkolonie was nie. Dit was eers met die aanvaarding van die Kwekeryinspeksie- en kwarantynwet nr. 29 van 1905 - wat onder meer bepaal het dat kwekerye geregistreer moes word - dat die aantal vir die eerste keer vasgestel kon word. Volgens dié bepaling moes elke eienaar sedert 1907 sy kwekery by die Departement Landbou registreer. Die registrasie van kwekerye was van groot hulp deurdat dié departement beheer daaroor (soos in hoofstuk 6 uiteengesit) kon uitoefen.⁹²⁾

Die volgende tabel toon die getal oorwegend vrugteboomkwekerye in die Kaapkolonie gedurende die periode 1907 - 1910 aan:

92) Vergelyk hoofstuk 6; Act No. 29 of 1905; Nurseries Inspection and Quarantine Act of 1905, Cape of Good Hope Statutes, pp. 4911-4914; E.N.C. 3/1/1 Register of Nurseries and Inter-colonial permits granted: 1907-1913: Register of Nurseries of Plants and Trees, n.d., pp. 9-66.

TABEL 2

GETAL VRUGTEBOOMKWEKERIE IN DIE KAAPKOLONIE, 1907 - 1910⁹³⁾

JAAR	SAGTEVRUGTE EN CITRUS- VRUGTE	NET VRUGTE- BOME	NET GE- MENGE VRUGTE- BOME	WINGERDSTOK- KIES EN VRUGTE- BOME	TOTAAL
1907	20	18	47	52	137
1908	17	19	36	62	134
1909	13	22	38	63	136
1910	14	28	40	66	148

Die klassifisering van kwekerie gedurende die jare 1907 en 1910 was moeilik, omdat baie min van die kwekerie uitsluitlik sagte- en sitrusvrugte of wingerdstokkies gekweek het. Die bogenoemde statistieke verwys uitsluitlik na kwekerie wat sagtevrugteboompies en wingerdstokkies gekweek het. In gevalle waar sagte- en sitrusvrugteboompies in een kwekerie gekweek is, of waar 'n gemengde kwekerie ter sprake was, is dié kwekerie ook by die finale samestelling van bogenoemde statistieke gevoeg. Voorts was dit onmoontlik om tussen wingerdstokkies vir wynmaakdoeleindes en wingerdstokkies vir die kweek van tafeldruiwe te onderskei.⁹³⁾ Gevolglik is die kwekerie waar daar onder meer ook wingerdstokkies gekweek is, in berekening gebring by die

93) E.N.C. 3/1/1 Register of Nurseries and Inter-colonial permits granted: 1907-1913: Register of Nurseries of Plants and Trees, n.d., pp. 9-66.

samestelling van die statistiek.

Volgens die statistiese gegewens was daar nie sedert 1907 'n besondere toename in kwekerye nie. Die getalle is egter nie 'n getroue weergawe van bestaande kwekerye gedurende dié tydperk nie. Dit is toe te skryf aan die nalatigheid van die eienaars deur nie hul kwekerye jaarliks te laat registreer nie. Dié feite het aan die lig gekom uit kommentaar wat in opgaaflyste aangeteken is. Daar was dus teen 1910 meer kwekerye as wat deur bogenoemde statistiek weerspieël word. Die bestaande opgawe van kwekerye dui nogtans aan dat daar 'n groot vraag na nuwe vrugteboompies en wingerdstokkies was. Dit word bevestig deur die algemene ontwikkeling van die sagtevrugtebedryf gedurende die onderhawige periode.⁹⁴⁾

Ná die eerste registrasie van kwekerye in 1907 het sommige kwekers, soos Pickstone, die wens uitgespreek dat 'n vereniging in die lewe geroep moes word om die belange van die kwekers te behartig. Pickstone het, soos in baie ander gevalle, die leiding geneem en 'n vergadering vir 13

94) E.N.C. 3/1/1 Register of Nurseries and Inter-colonial permits granted: 1907-1913: Register of Nurseries of Plants and Trees, n.d., pp. 9-66.; Vergelyk ook hoofstukke 8, 9 en 11.

en 14 November in Port Elizabeth belê.⁹⁵⁾ Hy het 'n omsend-brief aan al die belangrikste kwekers gestuur. Daarin is hulle uitgenooi na die stigtingsvergadering van 'n kwekersvereniging. In die brief is terselfdertyd die doel en motivering vir die stigting van só 'n vereniging uiteengesit.⁹⁶⁾

Die kwekers wat die vergadering bygewoon het, was H.E.V. Pickstone van Groot Drakenstein, C. Aynes en J.W. Matthews van Kaapstad (laasgenoemde het ses ander kwekers van die Wes-Kaap verteenwoordig), W.S. Smith, H. Fairey en P. Dawes (almal van Uitenhage), W. Gowie, B.H. South (Grahamstad), S. Brett, J.T. Butters en C. Butters (Port Elizabeth), J. Hobson en J. Leighton (King William's Town), G. Grace (Oos-Londen), C.J. Howlett (Graaff-Reinet), T. Summerton (Victoria-Oos) en S.J. Joubert van Wellington.⁹⁷⁾

Op dié vergadering is The Nurserymen and Seedmen's Association of South Africa gestig. H.E.V. Pickstone is

-
- 95) A.G.R. Correspondence File, F.A. 95, Vol. 1, South African Nurserymen's Association, 1907-1908: H.E.V. Pickstone - Director of Agriculture, 17.10.1907, n.p.; A.G.R. Correspondence File, F.A. 95, Vol. 1, South African Nurserymen's Association, 1907-1908: C.P. Lounsbury - Acting Under Secretary, 18.11.1907, n.p.
- 96) A.G.R. 476 Correspondence File, F.A.95, Vol. 1, South African Nurserymen's Association, 1907-1908: Circular to all possible delegates by Pickstone, 1.11.1907, n.p.
- 97) A.G.R. 476 Correspondence File, F.A. 95, Vol. 1, South African Nurserymen's Association, 1907-1908: C.P. Lounsbury - Under Secretary, 18.11.1907, n.p.

tot eerste president verkies, W. Gowie en W. Smith tot vise-presidente en C.J. Howlett tot sekretaris en tesourier. Die uitvoerende komitee het bestaan uit bogenoemde persone sowel as C. Aynes, S.J. Joubert, J. Hobson, J. Leighton en J.T. Butters.⁹⁸⁾

C.P. Lounsbury, wat die stigting van dié vereniging verwelkom het, het kort daarna aan die onder-sekretaris van die Departement Landbou geskryf: "I have long thought there was need in the Colony for an association with the objects for which this one is formed, and I am pleased to say I am in sympathy with every resolution that was adopted at this first meeting. The nursery industry, in my opinion, is a phase of agriculture which deserves encouragement by the Government and careful protection from unfair competition by nurseries overseas and by state-aided institutions here. The welfare of this industry within South Africa depends to no small extent on the welfare of colonial horticulture and floriculture."⁹⁹⁾

Die vereniging het tot en met 1910 'n groot bydrae gelewer om die belange van die kwekers in die Kaapkolonie te

98) A.G.R. 476 Correspondence File, F.A. 95, Vol. 1, South African Nurserymen's Association, 1907-1908: C.P. Lounsbury - Under Secretary, 18.11.1907, n.p.

99) Ibid.

bevorder. Die lede van die vereniging het ook geprobeer om die Departement Landbou by te staan in die bekamping van plaë en siektes.¹⁰⁰⁾

Die samestelling van 'n lys van uitgesoekte sagtevrugte-cultivars was vir die welsyn van die sagtevrugtebedryf van groot belang. Gedurende die periode 1886 tot 1896 het dié poging herhaaldelik misluk. Dit is in dié jare deur vrugtekwekers soos P.J. Cillie (C.-seun) en Harry Pickstone, asook die Departement Landbou, onderneem.¹⁰¹⁾

Daar was egter 'n behoefte aan so 'n lys. Die gebrek daaraan het die verbouing en bemarking van sagtevrugte nadelig beïnvloed. 'n Swak kwaliteit produk het eenvoudig 'n swak prys behaal.¹⁰²⁾ Om dus die beeld van die produsent op die markte van Suider-Afrika, Europa en die V.S.A. hoog te hou, was die produsent verplig om net die beste cultivars te kweek.

Die eerste poging in dié verband was in 1897 deur die

-
- 100) A.G.R. 476, Correspondence File, F.A. 95, Vol. 1, South African Nurserymen's Association, 1907-1908: Acting Under Secretary of Agriculture - General Manager of Railways, October, 1908, n.p.
- 101) J.C. Aucamp: Die Geskiedenis van die Sagtevrugtebedryf in die Kaapkolonie, 1886-1896, p. 33.
- 102) A.G.R. 320 Correspondence File, F. 371, Vol. 14, Fruit Culture, 1896-1903: C. Meyer - Under Secretary for Agriculture, 15.11.1900, n.p.; P.J. Cillie - Secretary for Agriculture, 14.4.1901, n.p.

landbouskool op Stellenbosch. Dié skool het sy eie kwekery vir die opleiding van studente gehad. Van die boompies en stokkies wat nie gebruik is nie, moes ontslae geraak word. Gevolglik het die skool 'n volledige lys van sy oortollige boompies en stokkies in die Agricultural Journal gepubliseer. Hierdie poging was dus nie doelbewus beplan om 'n geselekteerde lys saam te stel nie. Dit was in elk geval ook nie volledig met betrekking tot alle goeie sagtevrugte-cultivars in die Kaapkolonie nie.¹⁰³⁾

Die eerste werklike poging om so 'n lys saam te stel is in 1899 deur die Western Province Horticultural Board van stapel laat loop. C. Meyer, die landboukundige assistent, is deur dié raad genader om 'n lys vir die distrik Stellenbosch saam te stel. Vir dié doel moes hy 'n verwysingsboek gebruik. Daarin het hy alle nuwe cultivars aangeteken. Dit was egter 'n eenmalige poging wat uiteindelik nie veel beteken het nie.¹⁰⁴⁾

103) Agricultural Journal, 29.4.1897, pp. 602-604: Government School of Agriculture, Stellenbosch - Distribution of Fruit Tree Scions, season 1897; 29.4.1897, pp. 547-548: Government School of Agriculture, Stellenbosch - Distribution of Fruit Tree Scions, season 1897; 10.6.1897, pp. 722-723: Government School of Agriculture, Stellenbosch - Distribution of Fruit Tree Scions, season 1897; 24.6.1897, pp. 773-774: Government School of Agriculture, Stellenbosch - Distribution of Fruit Tree Scions, season 1897.

104) Agricultural Journal, 13.4.1899, pp. 491-495: Horticulture - Varieties of Fruit Recommended for Cultivation.

In Oktober 1900 is 'n tweede poging deur die Western Province Horticultural Board geloods. Dié keer is P.J. Cillie (C.-seun) op 'n kwartaallikse vergadering van die raad aangewys om die geselekteerde lys saam te stel.¹⁰⁵⁾

Tydens sy ondersoek het hy onder die indruk gekom van die groot meningsverskille tussen die produsente. Hulle het veral ten opsigte van die welslae en mislukkings van die verskillende nuwe cultivars wat die voorafgaande dekade op die proef gestel is, verskil. Dit het die opstel van 'n lys van geselekteerde sagtevrugte-cultivars bemoeilik. Oor die noodsaaklikheid van so 'n lys het daar by hom egter geen twyfel bestaan nie, want "... the greater number of fruit planters feel every season more and more the need of some reliable guide. Undoubtedly, the planting of useless kinds and varieties unsuitable to the locality is a harder blow to the fruit industry than is generally imagined. Another point of great importance is the fact that the greater majority of old Cape varieties of fruits had to make room for newer importations, and in not a few cases for inferior sorts in their respective lines."¹⁰⁶⁾ Cillie

105) A.G.R. 320 Correspondence File, F. 321, Vol. 14, Fruit Culture, 1896-1903: C. Cillie - Secretary of Agriculture, April 1901, n.p.; Agricultural Journal, 20.6.1901, pp. 876-879: Horticulture - Proposed Register of Fruit Trees.

106) A.G.R. 320 Correspondence File, F. 321, Vol. 14, Fruit Culture, 1896-1903: C. Cillie - Secretary for Agriculture, April 1901, n.p.

het dit voorts duidelik gestel dat baie van die ou Kaapse cultivars bruikbare soorte ingesluit het. Dit het egter geen biologiese name gehad nie en was dus nie aanvaarbaar vir oorsese bemerking nie.¹⁰⁷⁾ Op grond hiervan het hy die Sekretaris van die Departement Landbou versoek om 'n kundige aan te stel wat as voorsitter van 'n komitee kon optree om amptelike name aan goeie Kaapse cultivars te gee. Nog twee ander kundiges moes deur die Western Province Horticultural Board in die komitee aangestel word.¹⁰⁸⁾

Van Cillie se versoek het niks gekom nie. Hy het gevolglik met sy taak, soos aan hom opgedra deur die Western Province Horticultural Board, voortgegaan. Krygswet wat in daardie stadium weens die Anglo-Boereoorlog in die Kaapkolonie afgekondig is, het Cillie in 'n groot mate in sy werk gestrem. Hy kon nie vrylik beweeg nie en kon net die distrikte Stellenbosch en Paarl deurreis. Wat die res van die vrugteproduserende gebiede betref, moes hy sy inligting by wyse van korrespondensie bekom.¹⁰⁹⁾

-
- 107) A.G.R 320 Correspondence File, F. 321, Vol. 14, Fruit Culture, 1896-1903: C. Cillie - Secretary for Agriculture, April 1901, n.p.
- 108) A.G.R. 320 Correspondence File, F. 321, Vol. 14, Fruit Culture, 1896-1903: C. Cillie - Secretary of Agriculture, April 1901, n.p.; Agricultural Journal, 20.6.1901, pp. 876-879: Horticulture - Proposed Register of Fruit Trees.
- 109) A.G.R. 320 Correspondence File, F. 321, Vol. 14, Fruit Culture, 1896-1903: A.A. Persse - Under Secretary of Agriculture, 2.7.1901, n.p.

Die omvang van sy taak was só enorm dat hy as praktiese boer nie die tyd gehad het om al die relevante gegewens te versamel nie.¹¹⁰⁾

Die Tuinboursaad het dié taak as uiters belangrik en dringend beskou. Dié raad het in Junie 1901 die Departement Landbou versoek om 'n gekwalifiseerde persoon in elke distrik aan te stel om die inligting so gou en doeltreffend moontlik te versamel. Die Western Province Horticultural Board het van sy kant onderneem om hulp van elke vrugtekwekersvereniging in dié verband te vra. 'n Konsep-vraelys is ook vir die doel saamgestel. Dit sou die taak baie vergemaklik.¹¹¹⁾ Vanweë die krygswet wat van krag was, is besluit om te begin werk wanneer toestande weer normaal was.¹¹²⁾

Gedurende die Vrugtekongres, wat in Mei 1904 in Kaapstad gehou is, het die opstel van 'n geselekteerde lys van cultivars weer ter sprake gekom. Een besprekingspunt het

110) A.G.R. 320 Correspondence File, F. 321, Vol. 14, Fruit Culture, 1896-1903: A.A. Persse - Under Secretary of Agriculture, 2.7.1901, n.p.

111) A.G.R. 320 Correspondence File, F. 371, Vol. 14, Fruit Culture, 1896-1903: A.A. Persse - Under Secretary of Agriculture, 2.7.1901, n.p.; Agricultural Journal, 20.6.1901, pp. 876-879: Horticulture - Proposed Register for Fruit Trees.

112) A.G.R. 320 Correspondence File, F. 371, Vol. 14, Fruit Culture, 1896-1903: C. Meyer - Under Secretary of Agriculture, 5.8.1901, n.p.; A.A. Persse - Under Secretary of Agriculture, 13.9.1901, n.p.

veral baie aandag geniet, naamlik dat geen vrugte uitgevoer sou word wat nie op die goedgekeurde lys verskyn het nie. Die saak het nou saamgehang met die beoogde inspeksie van die Regering wat in 1907 in werking gestel is.

Tot en met 1910 is verskeie pogings deur die Western Province Horticultural Board en die vrugtekongres aangewend om so 'n lys saam te stel. Dit was almal vrugteloos. Pickstone was die enigste persoon wat in sy private hoedanigheid iets werklik daartoe gedoen het. Hy het sedert 1893 jaarliks 'n lys van cultivars, wat hy in sy private kwekerie gehad het, in sy Descriptive Catalogue and Price List of Fruit Trees opgeneem en gepubliseer.¹¹³ In 1894 het hy ongeveer 2 000 boompies in sy kwekerie gehad. Teen 1898 was daar ongeveer 123 000 boompies en stokkies. Dit het bestaan uit goeie en bekende cultivars wat oorspronklik uit Kalifornië, Australië en Europa, en selfs uit Afrika, ingevoer is.¹¹³⁾

Afgesien van hierdie bydrae wat van binne die bedryf onderneem is om die sagtevrugtebedryf te bevorder, was daar ook die bydraes van instansies en individue wat buite die sagtevrugtebedryf gestaan het. Die eerste hiervan was die dagbladpers wat gedurende die periode onder bespreking, 'n

113) H.E.V. Pickstone: Descriptive Catalogue and Price List of Fruit.

belangrike rol gespeel het ter bevordering van die sagtevrugtebedryf. Die belangrikste Engelstalige koerante wat gereeld oor die vrugtebedryf gerapporteer het, was ongetwyfeld The Cape Times, The Wynberg Times en The South African News. The Cape Argus was aanvanklik gedurende die laat tagtigerjare en begin negentigerjare 'n belangrike bron van inligting. Later het hy al minder oor die vrugtebedryf gepubliseer. Ander minder belangrike Engelstalige koerante en nuusblaaie was The South African Storekeeper en The South African Trade Journal and Shipping Gazette. Wat die Nederlandse koerante betref, was De Zuid-Afrikaan, Die Volksblad, Ons Land en in 'n mindere mate ook De Kolonist die belangrikste. Laasgenoemde het, soos in die geval van The Cape Argus, aanvanklik heelwat oor die vrugtebedryf gepubliseer, maar berigte het mettertyd afgeneem. In die Oos-Kaap was daar veral twee koerante wat 'n belangrike rol gespeel het, naamlik The Daily Despatch en die Eastern Province Herald.

Hierdie koerante het veral klem op die notules van die vergaderings van die verskillende vrugtekwekers-, tuinbou-, landbou- en boereverenigings gelê. Die koerante het gewoonlik ook die notules van die twee Tuinbourade gepubliseer. Inligting in verband met die vrugtekongresse is

op dié wyse onder die produsente versprei.

Behalwe dié gewone inligting, is artikels ook deur voor-
aanstaande vrugtekeners oor alle fasette van die
vrugtebedryf geskryf. Hoofartikels het soms ook
lig gewerp op omstrede sake. Verder het produsente,
wat veral praktiese probleme met verbouing en be-
marking van sagtevrugte gehad het, briewe aan die
redakteurs van die koerante geskryf. Kritiek is
soms ook uitgedeel terwyl wenke ook dikwels deur
handelaars, produsente of ander belanghebbendes gegee
is.

Behalwe vir die notules en artikels, het die koerante ook
inligting oor alle fasette van die verbouing en bemarking
van sagtevrugte gepubliseer.

Dat koerante baie belangrik was, word in November 1896 in
die woorde van C.P. Lounsbury in 'n verslag aan die onder-
sekretaris van Landbou, weerspieël: "As a result of the
lack of communication, newspapers played an important role
in the spreading of information regarding the general
improvement of the fruit culture."¹¹⁴⁾

114) A.G.R. 319 Correspondence File, F. 371, Vol. 13, Fruit Culture,
1896-1899: Report to the Under Secretary of Agriculture, 28.11.1896,
n.p.

Omdat die suidpunt van Afrika so afgeleë van Europa en die V.S.A. is, was die bydraes van die pers van die allergrootste belang vir die vrugtebedryf in die algemeen.

Nog 'n instansie wat die belange van die sagtevrugtebedryf op die hart gedra het, was die Kaapstadse Kamer van Koophandel.¹¹⁵⁾ Dié liggaam het van tyd tot tyd opstelwedstryde uitgeskryf oor die onderwerp "Fruit Culture."¹¹⁶⁾

Só is mense in die Kaapkolonie meer van die vrugtebedryf bewus gemaak. Pryse, tot £25, is uitgeloof vir die beste opstel oor dié onderwerp.

Nog 'n bydrae wat deur dié instansie gemaak is, was om alle resultate van besendings vrugte wat oorsee bemark is, te monitor. Op dié wyse was die instansie op die hoogte van die probleme wat die produsente met die belangrikste komponente van die sagtevrugtebedryf gehad het. Een van die

115) R.F.M. Immelman: Men of Good Hope - The Romantic Story of the Cape Town Chamber of Commerce, 1804-1954.

116) The Cape Times, 10.7.1895, p. 6: Chamber of Commerce; C.C. 10 Minutes of the Chamber of Commerce, 1894-1903, pp. 44-46; C.C. 10, Minutes of the Chamber of Commerce, 1894-1903, pp. 115-117; C.C. 10 Newspaper Cuttings: Verbatim Reports of the Chamber of Commerce Meetings, 1891-1897: Report from The Telegraph, 7.7.1896, p. 195, C.C. 16 Minutes of the Committees of the Chamber of Commerce, 1903-1905, pp. 202-203.

sake wat hieruit voorgevloei het, was die Kaapstadse Kamer van Koophandel se agitasie om koelkamers op die Kaapse hawe te verkry - iets waarvoor die Cape Fruit Syndicate sy dank en erkentlikheid betuig het.¹¹⁷⁾

'n Tweede saak waarvoor die Kamer hom beywer het, was om Francis Evans, wat een van die destydse direkteure van die Union-Castle Steamship Company was (die skeepsredery wat tussen Kaapstad en Europa diens gedoen het), uit te nooi om die Kaapkolonie te besoek. Die doel van die besoek was om die uitvoer van sagtevrugte in die algemeen te bespreek. Soms is gedagtes ook uitgeruil in verband met die toevoeging van broodnodige bykomende verkoelingsgeriewe op die skepe en op die Kaapse hawe.¹¹⁸⁾

'n Verdere onderneming ten gunste van die sagtevrugtebedryf was die verspreiding van 6 000 kopieë van P. MacOwan en C.E. Pillans se Manual on Practical Orchard Work at the Cape. In 1898 het die Kaapstadse Kamer van Koophandel meer as 8 000 kopieë van 'n pamflet Fruit-growing in the Cape Colony and

117) The Wynberg Times, 30.5.1896, p. 3: Shipments of Fruit; Agricultural Journal, 25.6.1896, pp. 319-322: Shipment of Fruit per Steamship "Norman"; C.C. 105 Newspaper Cuttings: Verbatim Reports of the Chamber of Commerce Meetings, 1891-1897: Report from The Telegraph, 7.7.1896, p. 195; C.C. 107 Newspaper Cuttings: Verbatim Reports of the Chamber of Commerce Meetings, 1902-1906, p. 84.

118) The Cape Times, 4.5.1897, p. 4: Chamber of Commerce.

Fruit Export, versprei. Die Kamer het ook onderneem om dit beskikbaar te stel aan passasiers op die posbote wat tussen Suider-Afrika en Europa diens gedoen het. Pamflette is ook aan byna al die landbouverenigings in Brittanje gestuur.¹¹⁹⁾

Private persone buite die bedryf het ook baie gedoen vir die algemene bevordering van die sagtevrugtebedryf. J.W. Jagger het in dié opsig uitgeblink. Hy was 'n bekende sakeman van Kaapstad en het gereeld silwer trofeë aan verskillende vrugteverenigings geskenk. Dit moes op die een of ander wyse as aanmoediging vir die sagtevrugtebedryf dien. So, byvoorbeeld, het hy in 1897 trofeë aan die Wellington Fruit Growers' Association, die Stellenbosch Fruit Growers' Association en die Constantia Fruit Growers' Association vir die beste en mooiste boorde in elk van die distrikte geskenk.¹²⁰⁾

Verder is bepaal dat die beoordeling van die boorde in Januarie van elke jaar sou plaasvind. Die bekronings sou die lid wat die meeste punte behaal het, toekom. Die punte sou as volg toegeken word: bewerking (30), snoei

119) A.G.R. 320 Correspondence File, F. 371, Vol. 14, Fruit Culture, 1896-1903: Thirty-Seventh Annual Report of the Cape Town Chamber of Commerce, 17.5.1898, n.p.

120) The Cape Times, 21.12.1897, p. 7: Cape Fruit Growing; The Wynberg Times, 25.12.1897, p. 5: Fruit.

(10), afwesigheid van enige siektes of plae (20), verskeidenheid van cultivars (10), algemene toestand van die bome (20) en aanskoulikheid en semetriese uitleg (10). Inskrywingsgeld van 5 sjielings was verpligtend. Verder is ook bepaal dat 'n lid die wisseltrofee kon behou as sy eiendom, indien hy vir drie agtereenvolgende jare die wenner was.¹²¹⁾

In 1897 het hy ook 'n silwer trofee aan die Stellenbosch Horticultural Society geskenk vir enige kompetisie wat deur dié vereniging gehou sou word.¹²²⁾

Benewens die landbou-tentoonstelling wat in die Kaapkolonie onder die toesig van die Departement Landbou gehou is, is daar ook tentoonstellings deur die private sektor gehou. Dit het onder die beheer en toesig van die verskillende vrugtekwekersverenigings in die vrugteproduserende distrikte plaasgevind.¹²³⁾

Die opvallende verskil tussen dié tentoonstellings en die landbou-tentoonstellings was dat eersgenoemde hoofsaaklik toegespits was op vars vrugte, asook nuwe produkte soos

121) The Cape Times, 21.12.1897, p. 7: Cape Fruit Growers.

122) The Wynberg Times, 18.12.1897, p. 4: Encouraging Fruit Culture.

123) Agricultural Journal, 9.12.1897, p. 716: Wellington Fruit Growers' Association Show; The Cape Times, 2.3.1898, p. 7: The Show at Wellington; 24.2.1908, p.4: Somerset-West Fruit Show.

droëvrugte, ingelegde vrugte, konfyt, mebos en pulp. So, byvoorbeeld, het die Wellington Fruit Growers' Association in Maart 1897 en 1898 tentoonstellings gehou waar al dié soorte vrugte tentoongestel is.¹²⁴⁾

Soms het die tentoonstellings die vorm van 'n vrugte- en blommeskou aangeneem. Dit is gewoonlik deur die tuinbouverenigings aangebied. In November 1900, byvoorbeeld, het die tuinbouvereniging so 'n blomme- en vrugteskou in Seepunt aangebied. Dié tentoonstelling was baie gewild.¹²⁵⁾

Dit is duidelik dat die private sektor 'n belangrike skakel in die ontwikkeling en vestiging van dié bedryf was. Inisiatiewe wat onderneem is, het bewys gelever van die bydrae wat nodig was om die bedryf op 'n stewige grondslag te plaas.

124) Agricultural Journal, 9.12.1897, p. 716: Wellington Fruit Growers' Association Show; The Cape Times, 2.3.1898, p. 7: The Show at Wellington; 24.2.1908, p.4: Somerset-West Fruit Show.

125) The Cape Times, 10.11.1900, p. 11: Flowers and Fruit: Sea Point Horticultural Society.

AFDELING III

BEMARKING

HOOFSTUK 8

BEMARKING: SUIDER-AFRIKA

Onder bemarking word verstaan die proses wat gevolg is om sagtevrugte, nadat dit gepluk is, so gou moontlik in 'n goeie toestand by die verbruiker te kry. Dit het ook betrekking op die ontwikkeling of soeke na 'n mark vir sagtevrugte en die gradering van die produk. Gradering sluit in: die korrekte wyse van verpakking, vervoer, verkoeling en die handhawing van 'n bepaalde kwaliteit. Nog 'n aspek was die verspreiding van sagtevrugte. In dié verband het die produsent, die groot- en kleinhandelaar en agente wat namens die produsent sy produk bemark het, 'n belangrike rol gespeel.¹⁾

Die bemarking van sagtevrugte in Suider-Afrika het, soos in die geval van die buiteland, eiesoortige probleme ondervind om dié kwesbare produk in 'n goeie toestand in die hand van die verbruiker te besorg.

8.1 Uitbreiding van afsetgebiede en markte

Gedurende die periode 1896 tot 1910 was daar 'n toenemende

1) Vergelyk F.E. Rädcl en H.J.J. Reynders (reds): Inleiding tot die bedryfsekonomie, pp. 513-532.

vraag na en behoefte aan sagtevrugte in Suider-Afrika. Die Kaapkolonie se belangrikste markte was Kaapstad, Kimberley, Port Elizabeth, Oos-Londen en Queenstown. In die Transvaal was dit veral Johannesburg, Pretoria en omliggende stedelike sentra. In Natal was die vernaamste markte Durban en Pietermaritzburg. Verder het die Oranje-Vrystaat met Bloemfontein en Suid-Rhodesië (Zimbabwe) met Bulawayo en Salisbury (Harare) as belangrikste markte na vore getree. Hierbenewens is ook sagtevrugte na Mosambiek, Duits-Suidwes-Afrika en Angola uitgevoer.²⁾

Een van die belangrikste redes vir die toenemende vraag na sagtevrugte in Suider-Afrika, was die groei van die bevolking weens die ontwikkeling van mynbou. Dit was beperk tot die groter sentra soos hierbo uiteengesit. Veral aan die Rand, was daar 'n geweldige toeloop van fortuinsoekers. Ook die Afrikaner het, ná die Anglo Boereoorlog, in groot getalle na die Rand getrek om dáár 'n

-
- 2) A.5-1907 Report of the Select Committee on Agricultural Co-operation, September 1907, pp. 471, 481, 430-431, x-xi; G.30-1905 Report of Committee nominated by the Western Province Board of Horticulture to enquire into the Wine and Brandy Industry of the Cape Colony, 1905, pp. 6, 41; The South African News, 15.11.1899, p. 6: New Fruit Market; Agricultural Journal, 1.8.1909, p. 134: Cape Fruit in Rhodesia; 1.3.1910, p. 285: Export of Fruit to Rhodesia; 26.5.1898, pp. 638-643: Fruit Culture; 14.10.1897, pp. 430-431: Report on the Eastern Tour, 1897; 1.1.1905, pp. 77-78: Eastern Province Fruit Growers' Congress; 14.4.1898, p. 444: Fruit Culture - Horticultural Board; The Cape Times, 11.5.1897, p. 7: Cape Fruit Growers' Constantia; 11.3.1896, p. 7: Grape-packing Industry; 5.1.1897, p. 4: The Fruit Season; 14.1.1897, p. 7: The Fruit Industry; Worcester Standard, 7.11.1896, p. 3: Aanteekeningen - De Vruchten Industrie.

heenkome te seek. Die Anglo Boere-oorlog, die goudmyn-bedryf en die droogte het aanleiding gegee tot 'n bevolkings-ontploffing aan die Rand.³⁾ Ook in Kimberley het die vraag na sagtevrugte toegeneem as gevolg van die diamantmyne in en om dié dorp.⁴⁾ Hierbenewens het groter sentra soos Kaapstad, Port Elizabeth, Oos-Londen, Bloemfontein, Pretoria, Durban en Pietermaritzburg ook 'n toename in bevolking getoon.⁵⁾ Wat Suid-Rhodesië, Duits-Suidwes-Afrika, Mosambiek en Angola betref, was daar ook rondom die eeuwisseling 'n toename in bevolking, veral Afrikaners. Dit was weens die droogte, politieke probleme en onstabiliteit wat veral in Transvaal voorgekom het. Dit het baie Afrikaners laat besluit om te trek. Die omstandighede het mettertyd ook 'n groter vraag na sagtevrugte in dié gebiede laat ontstaan.⁶⁾

'n Tweede belangrike rede vir die groei in die afset van sagtevrugte, is toe te skryf aan die ontwikkeling van die

3) Agricultural Journal, 1.1.1910, pp. 10-11: Rejection of Cape Fruit in the Transvaal; Vergelyk C.J.S. Strydom (e.a.): Afrikaners in die Vreemde, hoofstukke 2 en 3; E.L.P. Stals (red.): Afrikaners in die Goudstad; C.F.J. Muller (red.): Vyfhonderd Jaar Suid-Afrikaanse Geskiedenis, hoofstukke 13 en 16.

4) M.C.E. van Schoor: Die Oranje-Vrystaat (C.F.J. Muller (red.): Vyfhonderd Jaar Suid-Afrikaanse Geskiedenis, hoofstuk 12).

5) P.A. Molteno: The Cape Fruit Trade - Its Present, Past and Future (The Cape Times, 16.8.1922, p. 8).

6) Vergelyk C.J.S. Strydom: Afrikaners in die Vreemde, hoofstukke 2 en 3.

infrastruktuur. Direkte spoorlyne het reeds tussen Kaapstad, Bloemfontein, Durban, Port Elizabeth, Oos-Londen, Johannesburg, Suid-Rhodesië en Mosambiek bestaan. Dié ontwikkeling het dit vir die bemarkers van sagtevrugte moontlik gemaak om dié produk gou en in 'n goeie toestand op die markte te besorg.⁷⁾

Sedert 1896 het daar 'n behoefte ontstaan om die mark in Kaapstad uit te brei. Terselfdertyd het ook 'n groter behoefte aan vars vrugte in die snelontwikkelende noordelike en suidelike voorstede ontstaan. Dit was veral die Constantia Fruit Growers' Association wat in 1897 'n beroep op die munisipaliteite van Claremont en Wynberg gedoen het om aldaar markte te open. Dit sou 'n groter afset van vrugte moontlik maak. Teen April 1897 het dié twee munisipaliteite onderneem om markte vir die bemarking van vars, plaaslike produkte (ook vars vrugte) oop te stel.⁸⁾

8.2 Deelnemers aan die bemarkingsproses

Die tweede bemarkingsfunksie was die verspreiding van die produk. Om dit behoorlik, volgens 'n bepaalde stelsel te

7) Vergelyk kaart M2/1193: Standard Railway Map of South Africa.

8) Agricultural Journal, 1.5.1905, pp. 707-709: The Marketing of Fruit, Wine, Vegetables - action by the Agricultural Department; The Cape Times, 10.2.1897, p. 7: Fruit Growers; 8.1.1897, p. 6: Fruit Growers' Meeting; 9.4.1897, p. 7: Cape Fruit Growers' at Constantia.

kon doen, moes verskeie mense daaraan deel hê. Trouens, diegene wat die taak behartig het, het 'n baie belangrike verantwoordelikheid gehad. Nalatigheid of oordeelsfoute kon vir die produsent baie verliese tot gevolg hê.⁹⁾

Daar was verskeie mense wat aan dié aspek van die bemarking van sagtevrugte deelgehad het.

Die eerste deelnemer was die produsent self. Hy het sy produk na die dorpsmark geneem en dit daar van die hand gesit. Die produkte is gewoonlik per wa of perdekar na die dorpsmark vervoer. 'n Direkte transaksie het tussen die produsent en die verbruiker plaasgevind. Die produsent het dus geen gevaar geloop om verliese te ly nie. Hy moes net seker wees van 'n behoorlike afsetgebied vir sy produk. Hy het ook geen uitgawes aangegaan om die produk op die dorpsmark ten toon te stel nie. Aan die ander kant het die verbruiker die produk goedkoper verkry as wanneer hy dit in 'n winkel moes gaan koop. Dié soort bemarking het egter op klein skaal plaasgevind.¹⁰⁾

9) Vergelyk F.E. Rädcl en H.J.J. Reynders (reds.): Inleiding tot die bedryfseksonomie, pp. 513-532.

10) A.G.R. 265 Correspondence File, F. 80, Vol. 3, Fruit Export Abroad, 1894-1905: J.X. Merriman - Under Secretary of Agriculture, 10.10.1898, n.p.; A.5-1907 Report of the Select Committee on Agricultural Co-operation, September 1907, pp. 406-407, 417; The Wynberg Times, 15.5.1897, p. 6: Our Fruit Industry; The Cape Times 12.11.1896, p. 7: Hints to Fruit Growers; 2.2.1904, p. 7: The Fruit Season - Wholesale and Retail prices; The Cape Argus, 27.8.1896, p. 2: The Leader - The Fruit Industry; The Cape Times, 26.3.1896, p. 6: Fruit Growers' Meeting; Agricultural Journal, 1.5.1905, pp. 707-709: The Marketing of Fruit, Wine and Vegetables.

'n Tweede deelnemer was die groothandelaar. Hy het as skakel tussen die produsent en die kleinhandelaar opgetree. Hy het die sagtevrugte by die produsent vir 'n prys, soos tussen hom en die produsent ooreengekom, gekoop en dit weer teen 'n wins aan die kleinhandelaar verkoop. Die groothandelaar het gewoonlik op groot skaal aangekoop. Hy het egter die risiko geloop dat hy nie al die sagtevrugte weer betyds aan kleinhandelaars verkoop sou kry nie. Omdat dit 'n bederfbare produk is, was die kans op verliese vir die groothandelaar soveel groter.¹¹⁾

Die derde deelnemer was die kleinhandelaar, wat die produk aan die verbruiker teen 'n wins te koop aangebied het. Hy moes 'n wins toon omdat hy soms verliese met dié bederfbare produk gely het. Indien hy nie sy sagtevrugte binne 'n bepaalde tyd bemark het nie, het dit bederf en moes dit weggegooi word.¹²⁾

Die vierde deelnemer was die agent wat namens die produsent

11) Agricultural Journal, 1.5.1905, pp. 707-709: The Marketing of Fruit, Wine and Vegetables; A.G.R. 265 Correspondence File, F. 80, Vol. 3, Fruit Export Abroad, 1894-1905: J.X. Merriman - Under Secretary of Agriculture, 10.10.1898, n.p.; A.5-1907 Report of the Select Committee on Agricultural Co-operation, September 1907, pp. 406-407, 417; The Wynberg Times, 15.5.1897, p. 6: Our Fruit Industry; The Cape Times, 12.11.1896, p. 7: Hints to Fruit Growers; 2.2.1904, p. 7: The Fruit Season - Wholesale and Retail prices.

12) Ibid.

opgetree het. Hy het die vrugte na verafgeleë markte versend, dit op die stasie afgehaal en op die markte in groter sentra in Suider-Afrika besorg.¹³⁾ Die vernaamste agente wat vir produsente in die Kaapkolonie opgetree het, was L.H. Cohen, K.M. Naidoo, Associated Fruit Growers ('n geregistreerde onderneming wat as tussenganger tussen Rhodes Fruit Farms Limited en die Cape Orchard Company opgetree het), John Bell and Company en The Wellington Co-operative Fruit Growers' Ltd.¹⁴⁾ Die agente was veral belangrik vir die produsent, omdat hy nie nodig gehad het om hom oor die bemarking van sy produk op verafgeleë markte te bekommer nie. Die agent het vir sy dienste 'n kommissie ontvang. Dit het gewoonlik tussen 7½ en 15 persent van die verkoopprys gewissel.¹⁵⁾

13) Agricultural Journal, 1.5.1905, pp. 707-709: The Marketing of Fruit, Wine and Vegetables; A.G.R. 265 Correspondence File, F. 80, Vol. 3, Fruit Export Abroad, 1894-1905: J.X. Merriman - Under Secretary of Agriculture, 10.10.1898, n.p.; A.5-1907 Report of the Select Committee on Agricultural Co-operation, September 1907, pp. 406-407, 417, The Wynberg Times, 15.5.1897, p. 6: Our Fruit Industry; The Cape Times, 12.11.1896, p. 7: Hints to Fruit Growers; 2.2.1904, p. 7: The Fruit Season - Wholesale and Retail prices.

14) A.5-1907 Report of the Select Committee on Agricultural Co-operation, September 1907, pp. 406-407; A.2307, Letters Received, Vol. 5, 1908: D. Retief - N.P. Rooke, 21.10.1909, n.p.; Vol. 5, 1908, L.H. Cohen - N.P. Rooke, 22.1.1908, n.p.; L.H. Cohen - N.P. Rooke, 13.1.1908, n.p.; L.H. Cohen, Fruit produce, market and Commission Agent, n.d., n.p.; Vol. 1, 1905-1907: J. Bell - N.P. Rooke, 9.10.1907, n.p.; General Circular to all planters, 30.9.1907; Vol. 5, 1908: K.M. Naidoo - N.P. Rooke, 31.12.1907, n.p.; Vol. 5, 1909: L.H. Cohen - N.P. Rooke, 16.2.1909, n.p.; Vol. 5, 1909: L.H. Cohen - N.P. Rooke; 30.1.1909, n.p.; Agricultural Journal, 1.5.1905, p. 709: The Marketing of Fruit, Wine and Vegetables; The Cape Argus, 27.8.1896, p. 2: The Leader - The Fruit Industry.

15) Ibid.

In die kleinhandel het die verkope 'n bepaalde patroon aangeneem. Die sagtevrugte is òf in winkels òf in vrugtestalletjies (wat orals in die groot sentra voorgekom het) verkoop. Baie van die produsente en kleinhandelaars het ook met die vrugte van huis tot huis gesmous.¹⁶⁾

8.3 Verpakking

Nog 'n belangrike bemarkingsfunksie was verpakking. Aanvanklik is vrugte gedurende die periode 1886 tot 1896 in feitlik enige soort houer verpak. Dit het onder meer mandjies, houtvaatjies en brandewyn- en lampoliekiste ingesluit. Dié soort houters het egter gedurende dié periode in onbruik geraak, omdat dit ondoeltreffend en onprakties was. Dit is later met houtkissies vervang.¹⁷⁾

Wat van belang is, is die feit dat produsente wat sagtevrugte plaaslik en ook op verafgeleë markte in Suider-

16) A.2307, Letters Received, Vol. 5, 1909: D. Retief - N.P. Rooke, 21.10.1909, n.p.; A.5-1907 Report of the Select Committee on Agricultural Co-operation, September 1907, pp. 406-407; The Wynberg Times, 15.5.1897, p. 6: Our Fruit Industry; The Cape Times, 6.11.1896, p. 7: Hints to Fruit Growers, 26.3.1896, p. 6: Fruit Growers; 8.5.1899, p. 7: Cape Fruit Growers at Constantia; 27.11.1903, p. 4: Cape Town Council; The Cape Argus, 27.8.1896, p. 2: The Leader - The Fruit Industry; Agricultural Journal, 1.5.1909, pp. 707-709: The Marketing of Fruit, Wine and Vegetables.

17) J.C. Aucamp: Die Geskiedenis van die Sagtevrugtebedryf in die Kaapkolonie, 1886-1896, p. 216; G.18-1906 Report of the General Manager of Railways for the year 1905, p. ix.

Afrika bemark het, nie eenvormige kissies gebruik het nie. Die vrugtekissies het baie praktiese probleme vir die spoorweë veroorsaak, omdat dit nie behoorlik in die treintrokke gelaai kon word nie. Sommige kissies was òf te groot òf te klein. Daar was dus 'n behoefte aan 'n eenvormige standaard. Ook boeselmandjies waarin duiwe aanvanklik verpak is, is later as onprakties beskou.¹⁸⁾

Om die saak reg te stel, het die afgevaardigdes by die Eastern Province Fruit Growers' Congress in 1904 die Departement Landbou versoek om 'n poging aan te wend om 'n beleid van eenvormige kissies vir binnelandse sowel as buitelandse bemarking van sagtevrugte te stel.¹⁹⁾ In 1907 is by wyse van 'n kennisgewing in die Cape of Good Hope Government Gazette eenvormige riglyne vir die grootte van kissies neergelê. Die kissies is in verskillende groottes - na gelang van die onderskeie soorte vrugte wat dit moes bevat - ingedeel.²⁰⁾

Daar is ook bepaal dat die boeselmandjies vervang word en dat duiwe voortaan in kissies verpak en bemark

18) G.W.S. Gie: Verbouing in die Hexriviervallei in die ou dae (Inligtingsbulletin van die N.I.V.V., Nr. 2: Boeretreffersreeks, getuienis gelewer op 26.7.1973, p. 3).

19) Agricultural Journal, 1.1.1905, p. 79: Eastern Province Fruit Growers Congress.

20) Cape of Good Hope Government Gazette, 12.11.1907, Government Notice, No. 1220.

moes word.²¹⁾

Die tender vir die grootskaalse lewering van kissies is aan Messrs Purchell, Gallop and Everett van Kaapstad toegeken.²²⁾

Twee belangrike vereistes waaraan die kissies moes voldoen, is dat dit vir genoeg lugsirkulasie voorsiening moes maak en dat die hout geen geur moes afgee nie.²³⁾

Wat verpakkingsmateriaal betref, is daar in die periode voor 1896 veral van sneespapier, watte, kurkstof, papier-snyfels en saagstof gebruik gemaak.²⁴⁾ Navorsing het ná 1896 aan die lig gebring dat houtwol die beste verpakkingsmateriaal vir alle sagtevrugte, behalwe druiwe, was. Houtwol het die voordeel gehad dat dit die vrug behoorlik ondersteun het en dus beter laat vervoer het. Dit het ook die skokke van hantering beter as enige ander verpakkings-

21) Cape of Good Hope Government Gazette, 12.11.1907, Government Notice, No. 1220.

22) Agricultural Journal, 1.12.1907, p. 735: Departmental Notes - Sale of Fruit in South African Markets.

23) Ibid.

24) J.C. Aucamp: Die Geskiedenis van die Sagtevrugtebedryf in die Kaapkolonie, 1886-1896, p. 216; A.G.R. 430 Correspondence File, F. 2813, Vol. 1, Formation of Fruit Growers' and Agricultural Associations at Uitenhage: D.J.S. Dippenaar - Under Secretary of Agriculture, 1.10.1897, n.p.

materiaal geabsorbeer. Dit het ook genoeg lug deurgelaat wat nodig was vir die behoud van die vrug tydens verkoeling.²⁵⁾

Wat verpakking self betref, was dit belangrik dat alle sagtevrugte stewig, met genoeg houtwol tussen in, verpak moes word. Dit het verseker dat vrugte nie rondrol en stukkend skaaf nie.²⁶⁾

Vir die verpakking van sagtevrugte is sekere belangrike vereistes gestel. Net die beste cultivars van alle sagtevrugte is vir bemarkingsdoeleindes oorweeg. Die produk moes die regte grootte hê. Dit beteken dat die vrugte volgens die algemene vereistes gegradeer is. Alle vrugte in 'n kisse was dus van dieselfde middelmatige grootte. Die vrugte moes ook vry van enige letsel, siekte of plaag wees en 'n mooi voorkoms en smaak hê. Dit is vroeg in die oggend gepluk sodat dit nie te warm verpak is nie. Alle vrugte moes droog wees met verpakking. Wat druiwe betref, was dit belangrik dat alle trosse 'n mooi fatsoen moes hê. Alle ou, vrot korrels moes uitgeknip word. Onder geen

-
- 25) G.26-1897 Reports of the Agricultural Assistants at Cape Town, Grahamstown and Stellenbosch for the year 1896, p. 9; The Cape Times, 13.3.1896, p. 7: Grape-picking Industry; A.2307, Letters Received, Vol. 4, 1905: J. Bell - N.P. Rooke, March 1905, n.p.
- 26) The Cape Times, 11.3.1896, p. 7: Grape-packing Industry; Vergelyk hoofstuk X; J.C. Aucamp: Die Geskiedenis van die Sagtevrugtebedryf in die Kaapkolonie, 1886-1896, pp. 215-222.

omstandighede moes meer as een cultivar van 'n bepaalde soort sagtevrugte in een kisse verpak word nie.²⁷⁾

Die vereistes vir die bemarking van sagtevrugte in Suider-Afrika was nie so streng soos oorsee nie. Minderwaardige sagtevrugte en swak verpakking was nietemin onaanvaarbaar.

8.4 Vervoer en verkoeling

Die pad- en spoorvervoer, asook die verkoeling van sagtevrugte in Suider-Afrika, was nog belangrike funksies wat 'n invloed op bemarking gehad het.²⁸⁾

Padvervoer:

Vrugte is per wa vervoer. Behalwe vir die swak vervoermiddels, was die paaie in die Kaapkolonie oor die algemeen ook swak. Dit het egter nie veel verbeter tot en met 1910 nie. Die sagtevrugteprodusente, veral in die Wes-Kaap en dié wat naby die markte of spoorwegstasies gewoon het, het nie so 'n groot probleem ondervind nie, omdat die afstand

27) The Cape Times, 11.3.1896, p. 7: Grape-packing Industry; Vergelyk hoofstuk X; J.C. Aucamp: Die Geskiedenis van die Sagtevrugtebedryf in die Kaapkolonie, 1886-1896, pp. 215-222.

28) A.G.R. 265 Correspondence File, F. 80, Vol. 3, Fruit Export Abroad, 1894-1905: E.M. Jackson - The Secretary, Board of Horticulture, 13.5.1899, n.p.; C.E. Pillans: Report on the Eastern Tour (Agricultural Journal, 14.10.1897, p. 428).

wat na die markte afgelê is, relatief kort was. Die paaie in die Wes-Kaap was ook normaalweg beter as byvoorbeeld dié in die Oos-Kaap.²⁹⁾ Die produsent het oor die algemeen baie probleme met padvervoer ondervind.

Spoorvervoer:

Teen 1896 was daar reeds 'n uitgebreide spoorvervoerstelsel dwarsdeur Suider-Afrika wat die groot sentra met mekaar verbind het. Tog was daar nog baie probleme waarmee die vrugteprodusent geworstel het.³⁰⁾

In dié verband het die vrugtekeukersverenigings, tuinbou-rade en die Spoorweë baie gedoen om die probleme op te los.³¹⁾ Daar was groot ontevredenheid onder die

29) C.E. Pillans: Report on the Eastern Tour (Agricultural Journal, 14.10.1897, p. 428).

30) G.18-1906 Report of the General Manager of Railways for the year 1905, p. ix; G.37-1904 Report of the General Manager of Railways for the year 1903, p. x; G.13-1910 Report of the General Manager of Railways for the year 1909, p. v; U.G.39-1911 South African Railways and Harbours - Report of the General Manager of Railways and Harbours for the year ended 31st December 1910, p. 15; U.G.57-1912 South African Railways and Harbours - Report of the General Manager of Railways and Harbours for the year ended 31st December 1911, p. 147; C.C. 122: The Association of Chambers of South Africa - Printed Matters, 1894-1900: Observations by the General Manager of Railways on the report of Mr J.H. Smith, 13.5.1903, n.p.

31) Vergelyk die jaarverslae van die Departement Spoorweë, 1896-1910; Agricultural Journal, 12.11.1896, p. 605: Cape Government Railways - Rate for Return Empty Fruit Packages; 14.9.189, pp. 408-410: Horticulture; 27.3.1902, p. 420: Meeting of the Horticultural Board; 1.10.1902, pp. 353-354: Board of Horticulture; 1.1.1903, p. 52: Western Province Board of Horticulture; 1.4.1903, p. 419: Western Province Board of Horticulture; 1.10.1903, pp. 454-456: Cold Trucks for Fruit Traffic; 1.6.1904, p. 742: Vine and Fruit Growers' Congress; 1.11.1910, pp. 611-613: Fruit Boxes.

vrugtekwekers en -bemarkers oor die wyse waarop die Spoorweë bestuur is. Een van die knelpunte was die feit dat die klagtes van die vrugtekwekers en -bemarkers geïgnoreer is. Dit het die volgende ingesluit: die swak hantering van sagtevrugte tydens die op- of aflaai daarvan, die verdragings en gevolglike bederf van die produk weens swak gekoördineerde tydtafels, diefstal van vrugte en die gebrek aan verkoelingsgeriewe. 'n Ander klagte was die gebrek aan bergruimte op stasies. Aspekte wat tot heelwat ontevredenheid aanleiding gegee het, was die hoë vervoertariewe vir plaasprodukte soos byvoorbeeld die vervoer van vrugte asook die verdragings met die terugstuur van leë vrugtekissies.³²⁾

Die Kaapse spoorweë het van die klagtes kennis geneem. Die algemene bestuurder, T.R. Price, het geprobeer om oplossings vir sommige van die probleme te vind.³³⁾ Die pogings was egter halfhartig. Dit het tot groot ongelukkigheid onder die vrugteprodusente en -handelaars gelei. Gevolglik is die klagtes ten tyde van 'n vergadering van

32) Agricultural Journal, 25.5.1899, p. 733: Horticulture - Fruit Growers' Congress - Railway Management; 15.3.1900, p. 334: Horticulture - Meeting of Board of Horticulture - Fruit Traffic by Rail; 14.3.1901, p. 366: Horticulture - Railway matters; 9.5.1901, p. 718: Horticulture - Railway matters; 27.3.1902, p. 420: Meeting of Horticultural Board; 1.10.1902, pp. 352-353: Board of Horticulture - Railway Facilities; 1.1.1903, p. 52: Western Province Board of Horticulture, 1.1.1905, pp. 56-57: Western Province Board of Horticulture - Railway Tariffs.

33) G.21-1897 Report of the Manager of Railways for the year 1896, p.xxvi.

die Western Province Horticultural Board, op 1 Oktober 1902 in Kaapstad, op die spits gedryf. Die afgevaardigdes het besluit dat al die verstoë wat sedert 1897 aan die Spoorweë gerig is, tot geen positiewe resultate gelei het nie. Daarom is besluit om 'n afvaardiging na die Algemene Bestuurder van die Spoorweë te stuur. Die afvaardiging het bestaan uit W. van der Bijl, L. Cloete, P.J. Cillie, P.R. Malleson en die voorsitter van die Western Province Horticultural Board, John X. Merriman.³⁴⁾

Ná die ontmoeting tussen die afvaardiging en die Algemene Bestuurder van die Spoorweë, was daar 'n merkbare verbetering te bespeur.³⁵⁾

So, byvoorbeeld, is meer spoorwegtrokke vir die vervoer van sagtevrugte aangekoop. Op dié wyse is skade en verliese tot die minimum beperk. Terselfdertyd is aandag ook gegee aan die behoefte aan verkoelingstrokke vir die uitvoerproduk en vrugte wat vir die verafgeleë markte in Suider-Afrika bestem was. Die omgeboude verkoelingstrokke, was heeltemal toe en geen vrugte kon tydens die vervoer gesteel word nie. Beter gekoördineerde tydtafels is opgestel. Gedurende 1903 is spesiale daaglikse trein-

34) Agricultural Journal, 1.10.1902, pp. 353-354: Board of Horticulture.

35) G.37-1904 Report of the General Manager of Railways for the year 1903, p. x.

dienste tussen Kaapstad en Johannesburg ingestel. Twee nuwe treinspore is ook in gebruik geneem. In Desember 1903 is die spoorlyn tussen Franschhoek en die Paarl voltooi. Dit is spesiaal vir die sagtevrugteprodusente, op aandrang van Rhodes Fruit Farms Limited, gebou.³⁶⁾ 'n Tweede belangrike spoorlyn was dié tussen Avontuur in die Langkloof en Port Elizabeth. Die spoorlyn was van die allergrootste belang vir die groeiende appelbedryf in die Langkloof. So, byvoorbeeld, het die aantal kissies sagtevrugte wat vanuit die Langkloof vervoer is, van 311 kissies in 1907 tot 15 188 in 1909 toegeneem.³⁷⁾

Nog 'n verbetering wat gedurende dié periode opgeval het, was die aandag wat die Algemene Bestuurder van die Spoorweë aan die probleme met betrekking tot die hantering van kissies deur spoorwegamptenare gegee het. Opdrag is deur die hoofkantoor aan alle amptenare gegee om vrugtekissies versigtig te hanteer, ongeag of dit vir die buitelandse of binnelandse markte bestem was.³⁸⁾ In sy verslag van 1903 het Price baie selfvoldaan opgemerk: "It is hoped that the

36) G.37-1904 Report of the General Manager of Railways for the year 1903, p. x; Agricultural Journal, 1.1.1903, pp. 454-456: Cold Trucks for Fruit Traffic.

37) The South African News, 6.6.1900, p. 3: Railways and Fruit Culture; The Wynberg Times, 16.6.1900, p. 7: Fruit Culture; G.13-1910 Report of the General Manager of Railways for the year 1909, p. v.

38) G.37-1904 Report of the General Manager of Railways for the year 1903, p. x.

measures taken to foster this traffic, ... will be the means of developing the trade, and thereby benefitting the fruit farmers, the consigners and the Railway Department alike."³⁹⁾

Die periode na 1903 was nie 'n tyd sonder probleme nie. Inteendeel, die voorafgaande verbeterings was net die eerste pogings om sake vir die produsent te verbeter. Ná 1902 was daar 'n groot toename in die produksie en bemarking van sagtevrugte in Suider-Afrika. Dit het beteken dat daar, byvoorbeeld, gedurende die 1904/1905-seisoen tussen 200 en 300 trokke sagtevrugte vanaf Wellington, Paarl, Stellenbosch, Franschhoek en Groot Drakenstein na Kaapstad versend is. Daar is gedurende dié periode 1 200 ton sagtevrugte vanaf Worcester na Kaapstad en ander markte in Suider-Afrika versend. Vanaf De Doorns is ongeveer 2 000 ton druiwe na Kaapstad en ander markte in Suider-Afrika versend.⁴⁰⁾

Dit het nuwe behoeftes geskep en tot nuwe probleme gelei.

39) G.37-1904 Report of the General Manager of Railways for the year 1903, p. x.

40) G.18-1906 Report of the General Manager of Railways for the year 1905, p. ix; U.G.57-1912 South African Railways and Harbours - Report of the General Manager of Railways and Harbours for the year ended 31st December 1910, p. 15; C.C. 105 Newspaper Cuttings: Verbatim Reports of the Chamber of Commerce Meetings, 1891-1897: p. 208.

Baie van die bestaande probleme was nog nie eens opgelos nie. Hoë spoorwegtariewe, die swak hantering van sagtevrugte, verdragings ten opsigte van die terugstuur van leë kassies en die gebrek aan genoegsame verkoelingsgeriewe sou ná 1903 die vernaamste knelpunte bly.⁴¹⁾

Die hoë spoorwegtariewe was 'n belangrike nuwe faktor wat tot ontevredenheid aanleiding gegee het. Spoorwegtariewe het betrekking op die vervoer van kraalmis,⁴²⁾ leë kassies, verpakkingsmateriaal⁴³⁾ en sagtevrugte vir bemarkingsdoeleindes⁴⁴⁾ gehad. Tot en met 1910 is egter geen verligting ten opsigte van vervoertariewe toegestaan nie. Trouens, in 1904 is die vervoertariewe ten opsigte van hierdie goedere met ½d tot ¾d per ton per myl verhoog.⁴⁵⁾

-
- 41) G.30-1905 Report of Committee nominated by the Western Province Board of Horticulture to inquire into the Wine and Brandy Industry of the Cape Colony, 1905, pp. 22-25; G.18-1906 Report of the General Manager of Railways for the year 1905, p. ix; G.20-1907 Report of the General Manager of Railways for the year 1906, p. vii; G.13-1908 Report of the General Manager of Railways for the year 1907, pp. ix-x; Report of the General Manager of Railways for the year 1909, p. v.
- 42) The Cape Times, 11.6.1896, p. 7: Fruit Growers' Meeting at Stellenbosch.
- 43) Agricultural Journal, 28.4.1898, pp. 502-503: Fruit Culture - Fruit Congresses or Boards - Railway Rates for Fruit.
- 44) G.34-1898 Reports of the Agricultural Assistants at Cape Town, Grahamstown and Stellenbosch, p. 10; The Cape Times, 14.10.1897, p. 7: Cape Fruit Growers.
- 45) The South African News, 15.9.1904, p. 5: Paarl Farmers' Association.

Dié stap het soveel teenstand uitgelok⁴⁶⁾ dat die Regering ná vele vertoë en afvaardigings die tariewe in 1906 weer na ½d per ton per myl verlaag het. Dié verlaging is moontlik gemaak deur die reorganisasie van die Kaapse spoorweë, veral wat vrugtevervoer betref. Om die sagtevrugtebedryf ekonomies te stimuleer en verliese tot 'n minimum te beperk, is trokke maksimaal benut.⁴⁷⁾

'n Beleid is ook neergelê wat bepaal het dat druiwe nie meer in mandjies vervoer kon word nie. Voortaan moes dit in eenvormige kistsies verpak word. Diegene wat wel mandjies wou gebruik, moes 'n hoër tarief betaal, soos deur die Spoorweë bepaal. Die rede hiervoor was dat mandjies nie ekonomies in die treintrokke gelaai kon word nie, deurdat dit nie op mekaar gestapel kon word nie.⁴⁸⁾

Naas hoë spoorwegtariewe, was die swak hantering van die sagtevrugtekistsies 'n ander belangrike probleem. Die maatreëls wat voor 1903 ingestel is, het nie veel gehelp

46) The South African News, 19.9.1904, p. 5: Paarl Farmers' Association; 17.9.1904, p. 7: Board of Horticulture - The Increased Railway Rates; 13.10.1905, p. 6: Railway Rates on Fruit; The Cape Times, 3.12.1904, p. 6: Horticultural Board; Agricultural Journal, 1.7.1905, p. 98: United Vine and Fruit Growers' Congress - East and West at Oudtshoorn.

47) A.G.R. 521 Correspondence File, F.I. 40, Vol. 1, Handling of Fruit on the South African Railways: Under Secretary of Agriculture, 11.3.1910, n.p.; G.20-1907 Report of the General Manager of Railways for the year 1906, p. vii; G.13-1908 Report of the General Manager of Railways for the year 1907, p. ix.

48) Ibid.

nie. Weens baie klagtes van produsente en handelaars, het die Kaapse spoorweë in November 1905 'n geskrewe dokument opgestel en aan alle stasiemeesters in die Kaapkolonie gestuur.⁴⁹⁾

Dié dokument het inligting verskaf oor die hantering van vrugtekissies om te verseker dat dit nie onnodig beskadig nie. Daar is ook veral klem gelê op die laai van sagtevrugte in 'n trek. Vrugtekissies moes nie in enkellaai hoog opmekaar gestapel word nie. Dit moes verhoed dat die kissies tydens rangering of gewone beweging omval en die vrugte beskadig.⁵⁰⁾

Daar is ook verwys na die houding van die personeel teenoor vrugte as goedere. Daar moes te alle tye gesorg word dat vrugte nie in die son staan nie, dat die hantering en laai van vrugte versigtig gedoen word en dat daar altyd 'n positiewe houding teenoor dié produk gehandhaaf word. Hiermee het die Departement Spoorweë geprobeer om skade, wat moontlik deur sy personeel veroorsaak kon word, uit te skakel of tot 'n minimum te beperk. Ander aspekte soos die versending van vrugte volgens die rooster en reëlins met

49) G.18-1906 Report of the General Manager of Railways for the year 1905; A. 2307, Letters Received, Vol. 1, 1905-1907: Cape Government Railways - Conveyance of Fruit Traffic by Rail, 25.11.1905, n.p.

50) A.2307, Letters Received, Vol. 1, 1905-1907: Cape Government Railways - Conveyance of Fruit Traffic by Rail, 25.11.1905, n.p.

betrekking tot die vollaai van trokke, is ook aan die verskillende stasiemeesters gerig.⁵¹⁾

Die hantering van leë vrugtekissies het ook ná 1903 nog probleme geskep. Gedurende dié jare is kassies 'n paar keer gebruik. Dit is dus van oorsee en ook van markte in Suider-Afrika na die eienaar teruggestuur. Die hergebruik van kassies het groot besparing vir die vrugteprodusente en -handelaars meegebring. Ongelukkig het hulle heelwat probleme met die terugvervoer van dié leë kassies ondervind. Dit is vererger deurdat al meer vrugte uitgevoer, en in Suid-Afrika bemark is. Die aantal leë kassies het toegeneem.⁵²⁾ Die probleem rondom die leë kassies was dat dit soms baie lank op spoorwegstasies gelê het, voor dit die eienaar bereik het. Twee redes kan hiervoor aangevoer word. In die eerste plek was daar te min personeel om die kassies te hanteer. Tweedens was die kassies nie behoorlik gemerk nie. Die naam van die eienaar het ná twee of drie maande onleesbaar geword.⁵³⁾ Die Spoorweë het die

51) A.2307, Letters Received, Vol. 1 1905-1907: Cape Government Railways - Conveyance of Fruit Traffic by Rail, 25.11.1905, n.p.

52) G.18-1906 Report of the General Manager of Railways for the year 1905, p. ix.

53) A.2307, Letters Received, Vol. 1, 1905-1907: Cape Government Railways - Conveyance of Fruit Traffic by Rail, 25.11.1905, n.p.; A.G.R. 521 Correspondence File, F.I. 40, Vol. 1, Handling of Fruit on South African Railways: Under Secretary of Agriculture - To all members of Fruit Growers' Associations and to all Fruit Growers, 23.12.1909, n.p.; Meeting of Station Masters held at Cape Town, 4.11.1909, n.p.

produsente en handelaars daarop gewys dat hulle ook gedeeltelik vir die probleem verantwoordelik was. Hulle, is versoek om hul name behoorlik op die kistsies aan te bring, voordat dit vir bemerking weggestuur word. Ook die stasie-meesters is versoek om toe te sien dat net gemerkte vrugtekistsies gelaai word.⁵⁴⁾

'n Verdere maatreël deur die Spoorweë was om nie vrugtekistsies te laai wat nie volgens bepaalde voorskrifte versterk was nie. Behalwe dat kistsies eenvormig moes wees, moes dit ook met dwarsbalkies versterk word. Nou kon die kistsies op mekaar gestapel word.⁵⁵⁾

Verkoeling:

Die laaste belangrike funksie van die Spoorweë was die verkoeling van sagtevrugte tydens vervoer na verafgeleë markte in Suider-Afrika.

Die vervoer van sagtevrugte het die voorsiening en gebruik

-
- 54) A.2307, Letters Received, Vol. 1, 1905-1907: Cape Government Railways - Conveyance of Fruit Traffic by Rail, 25.11.1905, n.p.
- 55) G.31-1908 Report of the General Manager of Railways for the year 1907, pp. ix-x; A.G.R. 521 Correspondence File, F.I. 40, Vol. 1, Handling of Fruit on South African Railways: Meeting of Station Masters held at Cape Town, 4.11.1909, n.p.

van verkoelingstrokke noodsaaklik gemaak.⁵⁶⁾ Die gebrek aan dié geriewe het groot ontevredenheid veroorsaak, veral weens die toename in die bemarking van sagtevrugte. Die Spoorweë het gevolglik ná 1903 geprobeer om in die behoefte te voorsien deur verkoelingstrokke aan te skaf. Teen 1910 het die Kaapse spoorweë 258 klein en agt groot verkoelings-trokke gehad. Dié trokke is net vir die vervoer van vrugte gebruik. Die Central South African Railways (C.S.A.R.) het teen 1910, 15 klein en 24 groot verkoelingstrokke vir dieselfde doel gehad. Die Kaapse spoorweë en die C.S.A.R. het dus 305 verkoelingstrokke gehad wat vir die vervoer van sagtevrugte gebruik is. Dit het die probleem op 'n manier opgelos.⁵⁷⁾

8.5 Omvang van die mark

Die omvang van markte in die Kaapkolonie en die res van Suider-Afrika is moeilik om te bepaal omdat daar min gegewens daarvoor beskikbaar is.

56) Agricultural Journal, 1.10.1902, p. 353: Board of Horticulture.

57) The Cape Times, 11.3.1896, p. 7: Grape-packing Industry; 26.3.1896, p. 6: Fruit Growers' Meeting at Wellington; Agricultural Journal, 1.10.1903, pp. 454-456: Cold Trucks for Fruit Traffic; U.G. 57-1912 South African Railways and Harbours - Report of the General Manager of Railways and Harbours for the year ended 31st December, 1911, p. 147; Cape of Good Hope: Rebates in the House of Assembly, Cold Storage and Railway Cars, 12.9.1900, p. 394.

Die eerste inligting in die verband is in 1895/1896 gepubliseer. Dit dui die hoeveelheid vrugte aan wat vanaf bepaalde spoorwegstasies in die Wes-Kaap na verskillende dele in die Kaapkolonie en Suider-Afrika versend is. Die volgende tabel toon die massa aan van vars vrugte wat gedurende die 1895/1896-seisoen per spoor na markte in Suider-Afrika vervoer is.⁵⁸⁾

TABEL 3

HOEEVEELHEID VARS VRUGTE (IN TON) PER SPOOR VERVOER VANAF
SPOORWEGSTASIES NA MARKTE IN SUIDER-AFRIKA GEDURENDE 1895/96

SPOORWEGSTASIES	NA KAAPSE STASIES	NA STASIES IN RES VAN KOLONIE	NA STASIES IN OVS EN TVL	TOTAAL
Bosmanstasie	387	87	79	553
Breërivier	25	21	1	47
Ceresweg	35	3	1	39
De Doorns	-	-	-	-
Dieprivier	-	-	-	-
Durbanweg	18	-	-	18
Eersterivier	-	-	-	-
Goudiniweg	9,5	-	-	9,5
Hermon	-	-	-	-
Hexrivier	76,5	46	59	181,50
Hexrivier-Oos	156	714	431	1301

58) Worcester Standard, 7.11.1896, p. 3: Vruchtenvervoer.

Kaapstad	-	-	-	-
Klapmuts	257	6	-	263
Kuilsrivier	56	3	7	66
Kraaifontein	,75	-	-	,75
Lady Greyweg	386	214	369	969
Lainsburg	-	-	-	-
Lynedoch	471	7,75	-	478,75
Malmesbury	-	-	-	-
Paarl	214	28	8	250
Prince Albertweg	-	-	-	-
Richmondweg	-	-	-	-
Somerset-Wes	52	-	-	52
Stellenbosch	178	18,5	2,5	199
Triangle	1	13	3	17
Tulbaghweg	150	12	-	162
Tweeffontein	-	-	-	-
Vredenburg	414	9	2	425
Wellington	338,75	92,25	198,5	629,50
Worcester	786,5	1183	798,5	2768
Wynberg	-	-	-	-
Totaal	4012	2457,25	1959,5	8428,75

Uit dié gegewens blyk dit dat daar gedurende die 1895/96-seisoen, 8 428,75 ton sagtevrugte deur die Kaapse spoorweë vanaf verskillende spoorwegstasies in die Wes-Kaap na die Kaapkolonie, die Oranje-Vrystaat en Transvaal vervoer is. Die meeste hiervan, dit wil sê 4 012 ton of 47,59 persent van die totaal, is na die Kaapse stasie vervoer. Dit sluit nie die vrugte in wat vir uitvoer bestem was nie. Die res, dit wil sê 4 416,75 ton of 52,4 persent van die totaal,

is na die markte in die res van die Kaapkolonie, die Oranje-Vrystaat en Transvaal versend. Hiervan is 2 457,25 ton of 29,13 persent van die totaal na die res van die Kaapkolonie vir bemarking gestuur, terwyl 1 959,5 ton of 23,24 persent van die totaal na die republieke van die Oranje-Vrystaat en Transvaal versend is. Dit is onbekend wat die afsonderlike massa was wat na die Oranje-Vrystaat en Transvaal versend is en of enige sagtevrugte in daardie stadium na Natal of Suid-Rhodesië versend is. Dit is ook onbekend watter persentasie van die vars vrugte wat versend is, sagtevrugte was. Daar moet egter aanvaar word dat net 'n klein persentasie nie sagtevrugte was nie.

Voorts blyk dit dat die meeste vrugte van die Worcesterstasie versend is: 2 768 ton of 32,83 persent van die totaal. Dit is gevolg deur die stasie by Hexrivier-Oos met 1 301 ton of 15,43 persent van die totaal. Die Lady Greywegstasie in die Paarl was derde met 969 ton of 11,49 persent van die totaal. Ook Wellington het in die vierde plek 'n beduidende massa vrugte gedurende die 1895/96-seisoen versend, te wete 629,5 ton of 7,46 persent van die totaal. Dit is gevolg deur Bosmanstasie naby Stellenbosch met 553 ton of 6,56 persent van die totaal, terwyl Lynedoch, wat ook naby Stellenbosch is, vyfde was met 478,5 ton of 5,6 persent van die totaal. Ook vanaf Vredenburg is daar gedurende dié periode 425 ton versend wat 5,04 persent van die totaal verteenwoordig het. Die ander stasies het 263

ton en minder versend.

Nog 'n interessante verskynsel was dat die meeste vrugte na Kaapstad vanaf stasies naaste aan Kaapstad versend is. So, byvoorbeeld, het Worcester 'n derde van sy produk vir bemarkingsdoeleindes na die Kaapse mark versend, terwyl Wellington meer as die helfte van sy produk na Kaapstad versend het. Dit het ook gegeld vir Bosmanstasie, Klapmuts, Lyndoch, Paarl, Stellenbosch, Tulbaghweg en Vredenburg.

Die volgende tabel toon die massa vars vrugte aan wat gedurende die 1902/1903-seisoen per spoor na markte in Suider-Afrika vervoer is.⁵⁹⁾

TABEL 4

HOEVEELHEID VARS VRUGTE (IN TON) PER SPOOR VERVOER VANAF
SPOORWEGSTASIES NA MARKTE IN SUIDER-AFRIKA GEDURENDE
1902/03-SEISOEN

SPOORWEGSTASIES	NA KAAPSE STASIES	NA STASIES IN RES VAN KOLONIE	NA STASIES IN OVS EN TVL	TOTAAL
Bosmanstasie	179,00	23,00	50,00	252,00

59) Agricultural Journal, 1.7.1903, p. 83: The Western Province Fruit Trade - The subjoined Statement compiled by the Railway Department at the request of the Western Province Board of Horticulture.

Breërivier	140,00	-	-	140,00
Ceresweg	88,00	5,00	5,00	98,00
De Doorns	593,00	317,00	922,00	1 832,00
Dieprivier	52,00	-	-	52,00
Durbanweg	-	-	-	-
Eersterivier	33,00	8,00	1,00	42,00
Goudiniweg	32,00	11,00	-	43,00
Hermon	1,00	-	-	1,00
Hexrivier	257,00	243,00	210,00	710,00
Hexrivier-Oos	-	-	-	-
Kaapstad	48,00	-	-	48,00
Klapmuts	278,00	1,00	-	279,00
Kuilsriver	142,00	-	5,00	147,00
Kraaifontein	-	-	-	-
Lady Greyweg	887,00	167,50	474,50	1 529,00
Lainsburg	13,00	2,00	11,00	26,00
Lynedoch	-	-	-	-
Malmesbury	2,00	-	-	2,00
Paarl	1 927,00	490,00	383,00	2 800,00
Prins Albertweg	2,00	-	1,00	3,00
Richmondweg	-	1,00	-	1,00
Somerset-Wes	45,00	-	1,00	46,00
Stellenbosch	444,00	136,50	116,50	697,00
Triangle	-	-	-	-
Tulbaghweg	-	-	-	-
Tweefontein	48,00	48,00	110,00	206,00
Vredenburg	-	-	-	-
Wellington	607,00	122,00	85,00	814,00
Worcester	89,00	99,00	88,00	276,00
Wynberg	21,00	-	-	21,00
Totaal	5 928,00	1 673,00	2 463,00	10 064,00

Uit dié gegewens blyk dit dat daar gedurende die 1902/03-seisoen 'n totaal van 10 064 ton sagtevrugte deur die

Spoorweë vanaf spoorwegstasies in die Wes-Kaap na die Kaapkolonie, die Transvaal en die Oranje-Vrystaat vervoer is. Die meeste hiervan is, soos in die geval gedurende die 1895/96-seisoen, na die Kaapse stasie vervoer vir die plaaslike mark in Kaapstad. Dit het die sagtevrugte vir oorsese bemarking uitgesluit. Die totale massa wat na die Kaapse stasie vervoer is, was 5 928 ton of 58,89 persent van die totaal. Die res, dit wil sê 4 136 ton of 41,09 persent van die totaal, is na die res van die Kaapkolonie en die republieke van die Oranje-Vrystaat en Transvaal versend. Hiervan is 1 673 ton of 16,62 persent van die totaal na die res van die Kaapkolonie gestuur, terwyl 2 125,5 ton of 21,11 persent van die totaal na Transvaal versend is. Slegs 337,5 ton of 3,35 persent van die totaal is vir bemarking na die Vrystaat versend. Saam het dié twee republieke 'n massa van 2 463 ton of 24,47 persent van die totaal opgeneem. Dit is, soos in die geval van die 1895/96-seisoen, onbekend of daar enige vrugte na Suid-Rhodesië of Natal versend is. Dit is ook onbekend watter persentasie van die vars vrugte wat in totaal versend is, sagtevrugte was. Daar moet egter aanvaar word dat slegs 'n klein persentasie nie sagtevrugte was nie.

Voorts blyk dit dat die Paarl die meeste vrugte versend het, naamlik 2 800 ton of 27,81 persent van die totale massa. Dit is gevolg deur De Doorns met 1 832 ton of 18,2

persent van die totaal, terwyl die Lady Greystasie kort op sy hakke was met 1 529 ton of 15,19 persent van die totaal. Daarna het gevolg Wellington met 814 ton of 8,08 persent van die totaal, Hexrivier-Oos met 710 ton of 7,05 persent van die totaal en Stellenbosch met 697 ton of 6,9 persent van die totaal. Die res het 279 ton en minder versend.

Behalwe vir die Paarl, Wellington en Stellenbosch was daar hier en daar 'n ewerediger verspreiding van vrugte tussen die Kaapse stasie en die res van Suider-Afrika. Gedurende die 1895/96-seisoen was daar 'n opmerklike neiging om vrugte na die Kaapse mark te stuur eerder as om dit na verafgeleë markte in Suider-Afrika te versend, soos gedurende die 1902/03-seisoen die geval was. Die rede hiervoor kan toegeskryf word aan die ontwikkeling van die sagtevrugte-bedryf sedert 1895.

Die volgende tabel toon 'n vergelyking tussen die twee seisoene, soos uiteengesit in die voorafgaande twee tabelle, aan.⁶⁰⁾

60) Worcester Standard, 7.11.1896, p. 3: Vruchtenvervoer: Agricultural Journal, 1.7.1903, p. 83: The Western Province Fruit Trade - The subjoined Statement, compiled by the Railway Department at the request of the Western Province Board of Horticulture.

TABEL 5

HOEEVEELHEID VARS VRUGTE (IN TON) PER SPOOR VERVOER VANAF
SPOORWEGSTASIES NA MARKTE IN SUIDER-AFRIKA IN 1895/96 EN
1902/03 ONDERSKEIDELIK

BESTEMMING	1895/96	1902/03	TOENAME
Kaapse stasie	4 012,00	5 928,00	1 916,00
Stasies in die res van die Kaapkolonie .	2 457,25	1 673,00	-784,25
Oranje-Vrystaat en Transvaal	1 959,50	2 463,00	503,50
	8 428,75	10 064,00	1 635,25

Uit die gegewens blyk dit dat daar 'n toename sedert 1895/96 in die bemarking van sagtevrugte in Suider-Afrika was. Die totale toename was 1 635,25 ton. Dit is 'n persentasietoename van 19,40. Gedurende dié periode was daar 'n toename van 1 916 ton vars vrugte wat na Kaapstad versend is en wat 'n persentasietoename van 47,75 verteenwoordig het. Daar was ook 'n toename van 503,5 ton vars vrugte wat na die Oranje-Vrystaat en Transvaal versend is. Dit was 'n toename van 25,69 persent.

Wat die res van die Kaapkolonie betref, was daar egter 'n afname te bespeur. Gedurende dié periode het dit verminder

met 784,25 ton, dit wil sê, 'n afname van 31,91 persent. Die rede hiervoor was onduidelik. Na alle waarskynlikheid was dit weens twee redes, naamlik beter spoorwegverkeer na Kaapstad en na groter sentra in die noorde, veral Transvaal. Tweedens kan dit aan die groter vraag na sagtevrugte in Kaapstad en Johannesburg toegeskryf word. Beter pryse op die Kaapse en Johannesburgse markte moes as die deurslaggewendste rede beskou word.

Nog belangrike gegewens is die hoeveelheid ton druiwe wat gedurende 1898/99 vanaf spoorwegstasies in die Wes-Kaap na die Oranje-Vrystaat, Transvaal, Suid-Rhodesië en Natal versend is.

TABEL 6

MASSA DRUIWE (IN TON). WAT GEDURENDE 1898/99 NA DIE ORANJE-VRYSTAAT, TRANSVAAL, SUID-RHODESIË EN NATAL GESTUUR IS.⁶¹⁾

Stasies waarvandaan druiwe versend is	Oranje-Vrystaat	Transvaal	Suid-Rhodesië	Natal	Totaal
Paarl	12	9	-	-	21,00
Lady Greyweg	15	413	11,97	-	439,97

61) Agricultural Journal, 26.10.1899, p. 593: Horticulture - Grapes.

Wellington	2	45	2,00	-	49,00
Ceresweg	-	1,36	-	-	1,36
Breërivier	,74	2,45	-	-	3,19
Goudiniweg	2,50	,02	,02	-	2,54
Worcester	84,00	501,00	12,92	-	597,92
Hexrivier	3,00	92,00	20,62	9,56	125,18
De Doorns	69,00	653,00	10,37	-	732,37
Stellenbosch	-	,67	-	-	,67
Wynberg	,08	,5	-	-	,58
Dieprivier	,01	-	-	-	,01
TOTAAL	188,33	1 718,00	57,9	9,56	1 973,79

Uit die gegewens blyk dit dat daar 'n totaal van byna 2 000 ton druiwe gedurende die 1898/99-seisoen na die noordelike gebiede van Suider-Afrika versend is. Hieruit is dit onder meer duidelik dat die grootste afsetmark van druiwe die Transvaal was met 1 718 ton of 87,04 persent van die totaal. Tweede was die Oranje-Vrystaat met 188,33 ton of 9,54 persent van die totaal, terwyl daar na Suid-Rhodesië slegs 57,9 ton of 2,93 persent van dit totaal versend is. Natal het slegs 9,56 ton ontvang wat 0,48 persent van die totaal was.

Dit blyk voorts dat die meeste druiwe vanuit die De Doorns-gebied afkomstig was met 732,37 ton of 37,1 persent van die totaal. Daar kan aanvaar word dat die Cape Orchard Company die meeste van dié druiwe geproduseer en ook versend het. 'n Kortkop ná De Doorns was Worcester en die Paarl met onderskeidelik 597,92 ton of 30,29 persent van

die totaal en 439,97 ton of 22,39 persent van die totaal. Ook Hexrivier-Oos het in dié seisoen 125,18 ton of 6,34 persent van die totaal versend. Dit is interessant om daarop te let dat uit die Hexriviervallei en Worcester 'n totaal van 1 461,2 ton of 74,03 persent van die totaal gelewer is. Dit het ook Goudiniweg ingesluit. Die distrik wat die tweede meeste gelewer het, was die Paarl met 509,97 ton of 25,83 persent van die totaal.

Die uitvoere na Duits-Suidwes-Afrika en Mosambiek was beperk. Om die waarheid te sê, dit was so gering dat die massa-uitvoere nie aangedui is in die gegewens soos uiteengesit in die seisoene van 1897/98 en 1900/01 nie. Die waarde daarvan was onderskeidelik £17 en £37.⁶²⁾ Die uitvoere was dus onbeduidend en daar is geen aanduiding dat dit tot 1910 buitengewoon toegeneem het nie.

Uit die gegewens kan die afleiding gemaak word dat daar 'n redelike goeie mark in veral Kaapstad was. Omdat Kaapstad so 'n goeie afsetgebied was en ook naby die sagtevrugteproduserende distrikte geleë was, is dit ook vanselfsprekend

62) (P.R.O.) Kew Gardens: C.O. 48 Cape of Good Hope Correspondence, Original, Vol. 540, No. 68835: 1898 - Offices House of Commons, Admiralty, Agent General, Board of Trade, India, Treasury and Foreign: Return of Fruit, the produce of this Colony Exported during the year ended 31st December 1897, p. 87; Vol. 567, No. 69150: 1902 December, Dispatches - Offices, Admiralty, Crown Agents, Council and Foreign: Return showing the quantity and value of fruit, the produce of this Colony, exported during the year ended 31st December, 1901, p. 368.

dat die sagtevrugteprodusente voorkeur aan hierdie mark gegee het. Omdat die spoorvervoer baie van die winste opgeslurp het en dit steeds 'n risiko was om vrugte na verafgeleë markte te versend, was Kaapstad die winsgewendste mark.⁶³⁾

Dit is verder ook duidelik dat Transvaal, en veral Johannesburg, die tweede vernaamste afsetgebied en sentrum vir Kaapse sagtevrugte was. Die rede hiervoor is omdat Johannesburg die middelpunt van die goudvelde aan die Rand was. Weens die groeiende bevolking en die relatiewe rykdom wat met die ontginning van goud gepaard gegaan het, was daar 'n groeiende vraag na vars produkte en veral vrugte.⁶⁴⁾

Wat die res van die gebiede in Suider-Afrika betref, dit

-
- 63) G.14-1902 Report of the Agricultural Assistant at Stellenbosch for the year 1901, p. 3; G.30-1905 Report of the Committee nominated by the Western Province Board of Horticulture to inquire into the Wine and Brandy Industry of the Cape Colony, 1905, pp. 28-29; The Cape Times, 14.1.1897, p. 7: The Fruit Industry; 11.5.1897, p. 7: Cape Fruit Growers - Constantia; Worcester Standard, 7.11.1896, p. 3: The Fruit Industry - Fruit Traffic; Agricultural Journal, 26.10.1899, p. 593: Horticulture - Grapes; 1.7.1903, p. 83: The Western Province Fruit Trade.
- 64) Vergelyk E.L.P. Stals (red.): Afrikaners in die Goudstad, Deel 1, 1886-1924; Worcester Standard, 7.11.1896, p. 3: The Fruit Industry - Fruit Traffic; The Cape Times, 5.1.1897, p. 4: The Fruit Season; 14.1.1897, p. 7: The Fruit Industry; Agricultural Journal, 1.7.1903, p. 83: The Western Province Fruit Trade; 26.10.1899, p. 593: Horticulture - Grapes; G.14-1902 Report of the Agricultural Assistant at Stellenbosch for the year 1901, p. 3; G.30-1905, Report of Committee nominated by the Western Province Board of Agriculture to inquire into the Wine and Brandy Industry of the Cape Colony, 1905, pp. 28-29.

wil sê Natal, Suid-Rhodesië, die Oranje-Vrystaat, Mosambiek en Duits-Suidwes-Afrika, was die afset van sagtevrugte gering en beperk. In laasgenoemde twee gevalle was dit onbenullig.⁶⁵⁾ Redes hiervoor is waarskynlik die klein bevolking in dié gebiede en die lang afstande.

8.6 Pryse behaal: Skommeling en faktore wat 'n invloed daarop gehad het

Ongelukkig bestaan daar geen syfers om die gemiddelde prys van sagtevrugte in die Kaapkolonie of Suider-Afrika aan te dui nie. Die volgende syfers kan net as 'n aanduiding dien van pryse wat vir vrugte van 'n redelike goeie kwaliteit in Suider-Afrika in 1904 behaal is:⁶⁶⁾

Appelkose ... 1d tot 6d per 100

Pruime 7d tot 1s 2d per 100

65) (P.R.O.) Kew Gardens: C.O. 48 Cape of Good Hope Correspondence, Original, Vol. 540, No. 68835: 1898 - Offices House of Commons, Admiralty, Agent General, Board of Trade, India, Treasury and Foreign: Return of Fruit, the produce of this Colony Exported during the year ended 31st December 1897, p. 87; Vol. 567, No. 69150: 1902 December, Dispatches - Offices, Admiralty, Crown Agents, Council and Foreign: Return showing the quantity and value of fruit, the produce of this Colony, exported during the year ended 31st December, 1901, p. 368: Agricultural Journal, 26.10.1899, p. 593: Horticulture - Grapes; 1.7.1903, p. 83: The Western Province Fruit Trade; Worcester Standard, 7.11.1896, p. 3: The Fruit Industry - Fruit Traffic; G.14-1902 Report of the Agricultural Assistant at Stellenbosch for the year, 1901, p. 3.

66) The Cape Times, 18.1.1904, p. 4: The Fruit Season - Wholesale and Retail Prices.

Perskes 7d per 100

Dit is belangrik om die faktore wat die pryse van sagtevrugte benadeel het van naderby te bekyk.

Die eerste faktor wat die pryse van vrugte beïnvloed het, was die toestand op die markte. In dié opsig was daar heelwat probleme by die Kaapse vrugtemark. Voor 1896 was dit veral die toestande op dié mark, asook die bemarkingsprosedures, wat nie na wense was nie. Alhoewel daar voor 1896 heelwat pogings was om dié probleme op te los, is daar nie noemenswaardige vordering gemaak nie.⁶⁷⁾

Fred Pentz, sekretaris van die Wellington Fruit Growers' Association (wat vroeër by die swak marksomstandighede betrokke was) het die Kaapse mark in Maart 1896 besoek. Op 'n maandelikse vergadering van dié vereniging het hy gesê hy het wel verbeteringe by die mark gesien. Een hiervan was die aanstelling van die markbestuurder, wat toesig oor die mark gehou het.⁶⁸⁾

Daar was egter nog 'n paar ander probleme wat nie opgelos

67) J.C. Aucamp: Die Geskiedenis van die Sagtevrugtebedryf in die Kaapkolonie, 1886-1896, hoofstuk 8.

68) The Cape Times, 26.3.1896, p. 6: Fruit Growers' Meeting at Wellington.

is nie. In die eerste plek was dit die sogenoemde middel-
man wat veral op die Kaapse mark groot probleme veroorsaak
het. Die Kaapse Kleurling en Maleier was tradisionele
vrugteverkopers en het as middelmanne opgetree. Hulle het
byna 'n soort monopolie in Kaapstad gehad deurdat hulle die
vrugte spotgoedkoop op veilings gekoop het. Hulle het dit
dan weer teen 'n groot wins aan die verbruikers verkoop.⁶⁹⁾
Alhoewel daar nie 'n kitsoplossing was nie, het die belang-
hebbendes kennis hiervan geneem en het hulle onderneem om
dié probleem met verloop van tyd op te los. Dié knelpunt
is ook op markte in Johannesburg ondervind.⁷⁰⁾

Die agente het ook nie dié aanklag vrygespring nie, want
hulle het met 'n groot deel van die wins weggestap. Die
bemaking is in hul hande gelaat. Daarom kon hulle self
besluit of hulle die vrugte van die produsent uit die hand
wou verkoop en of hulle dit op veilings wou aanbied.⁷¹⁾

69) The Cape Times, 10.2.1898, p. 7: Cape Fruit Growers.

70) Agricultural Journal, 1.1.1905, pp. 77-78S: Eastern Province Fruit
Growers' Congress; 1.5.1905, pp. 707-709: The Marketing of Fruit, Wine
and Vegetables; The Cape Times, 12.11.1896, p. 7: Hints to Fruit
Growers; 10.2.1898, p. 7: Cape Fruit Growers; 8.5.1899, p. 7: Cape
Fruit Growers at Constantia; 6.11.1896, p. 7: Hints to Fruit Growers;
26.3.1896, p. 6; Fruit Growers' Meeting; The Wynberg Times, 15.5.1897,
p. 6: Our Fruit Industry; The Cape Argus, 27.8.1896, p. 2: The Fruit
Industry; A.5-1907 Report of the Select Committee on Agricultural Co-
operation, September 1907, pp. 406-407, 444.

71) A.2307, Letters Received, Vol. 5, 1908: L.H. Cohen - N.P. Rooke,
22.1.1908, n.p.; A.5-1907 Report of the Select Committee on Agri-
cultural Co-operation, September, 1907, pp. 406-407.

Die kleinhandelaar het ook probleme ondervind. Die grootste probleem was dat vrugte nie gereeld opgeveil is nie. Die kleinhandelaar het gemeen dat vrugte en ander landbouprodukte op 'n deurlopende grondslag opgeveil moes word. Dit kon hom die geleentheid bied om gereeld vars vrugte en groente op sy rakke te hê.⁷²⁾ Op dié wyse sou ook die nadelige invloed van die "middelmannen" bekamp kon word.

Nog 'n probleem wat veral voor 1896 bestaan het, was die swak toestand van die Kaapse markgebou. Ontevrede produsente het later by die Kaapse stadsraad op 'n nuwe markgebou met nuwe regulasies en reëls aangedring.⁷³⁾

'n Nuwe gebou is in 1899 opgerig. Dit het 'n totale vloeroppervlakte van 27 500 vk vt (2 555m²) beslaan. Die ou ongerieflike en onpraktiese markgebou het vir 'n nuwe, goed beplande gebou plek gemaak. Die mark het 'n lang platform gehad. Dit was 'n groot leemte by die ou gebou. 'n Vroeë oggendmark is voortaan gehou waartydens vrugte aan kleinhandelaars verkoop is.⁷⁴⁾

Die gebou is so ontwerp dat die bestuurder se kantoor in

72) The Cape Times, 8.5.1899, p. 7: Cape Fruit Growers at Constantia.

73) The Cape Times, 11.7.1899, p. 7: Cape Fruit Growers, The Cape Argus, 27.8.1896, p. 2: The Fruit Industry - The Leader.

74) The South African News, 15.11.1899, p. 6: New Fruit Market.

die middel daarvan was. So kon hy behoorlike beheer uitoefen en het hy 'n goeie uitsig oor die bedrywigheide gehad. Daar is ook voorsiening gemaak vir bykomende ruimte vir die markbestuurder se assistente en agente. Twee kasregisters, een by die vroeë oggendmark en een in die middel van die mark het die maklike betaling van die produkte moontlik gemaak.⁷⁵⁾

Die Kaapstadse stadsraad het op dié wyse 'n nuwe bedeling geskep wat tot groot voordeel van die stadsraad, die gewone man en die produsente van vrugte, groente en ander landbou-produkte was.

'n Probleem wat ná die oprigting van die nuwe mark geïdentifiseer is, was die gebrek aan 'n kleinhandelsmark vir die publiek. Alhoewel daar heelwat vertoë aan die Kaapse stadsraad gerig is vir die oprigting van so 'n mark, het daar tot 1910 niks van gekom nie.

'n Gebrek aan oorhoofse beheer was nog 'n faktor wat 'n invloed op die prys van vrugte gehad het. 'n Tekort aan vrugte aan die eenkant, en oorvol markte aan die ander kant het die bemarking van sagtevrugte benadeel. Omdat daar nie vanuit 'n sentrale punt beheer was nie, is pryse

75) The South African News, 15.11.1899, p. 6: New Fruit Market.

negatief beïnvloed.⁷⁶⁾

Vanweë die gebrek aan beheer en koördinasie met betrekking tot die bemarking van sagtevrugte het swak produkte dikwels op die mark beland. Swak cultivars, ontoereikende verpakking en stadige vervoer was sommige van die faktore wat direk tot lae pryse aanleiding gegee het. Behalwe vir die twee tuinbourade, was daar geen enkele instelling wat hom vir meer doeltreffende bemarkingsgeleenthede vir die sagtevrugtebedryf beywer het nie. Die tuinbourade was self egter nie daartoe in staat om die saak na behore te behartig nie. Hulle moes na die belange van die veel produsente van uiteenlopende produkte omsien. Die sagtevrugteprodusent was maar een van vele, insoverre dit die rade betref het.⁷⁷⁾

-
- 76) F.D. MacDermott: The District of Paarl - Rhodes Fruit Farms (Agricultural Journal, 1.3.1904, p. 297); A.2307, Letters Received, Vol. 5, 1909: L.H. Cohen - N.P. Rooke, 16.2.1909; n.p.; L.H. Cohen - N.P. Rooke, 30.1.1909, n.p.; Vol. 1, 1905-1907: A. Baillie - N.P. Rooke, 15.1.1907, n.p.; Agricultural Journal, 14.4.1898, p. 444: Fruit Culture - Horticultural Board; 1.7.1906, p. 43: Vine and Fruit Growers' Congress; The Cape Times, 12.6.1905, p. 4: Wine and Brandy Industry; A.5-1907 Report of the Select Committee on Agricultural Co-operation, September 1907, pp. 406-407.
- 77) A.2307, Letters Received, Vol. 5, 1909: L.H. Cohen - N.P. Rooke, 16.2.1909, n.p.; Vol. 6, 1910: Rejection of Cape Fruit in the Transvaal - sorting for Codling Moth, n.d., n.p.; Agricultural Journal, 1.3.1910, p. 285: Export of Fruit to Rhodesia; 1.8.1908, pp. 235-237: Cape Fruit in the Transvaal - Condemned Consignments; 1.9.1908, pp. 383-384: Cape Fruit in Rhodesia - Condemned Consignments; 1.11.1908, p. 581: Cape Fruit Condemned in Transvaal; 1.5.1909, pp. 569-575: Cape Fruit and Potatoes Condemned in the Transvaal; 1.12.1909, p. 739-741: Cape Produce Condemned in the Transvaal; 1.1.1910, pp. 10-11: Rejection of Cape Fruit in the Transvaal; The Cape Times, 26.3.1896, p. 6: Fruit Growers' Meeting at Wellington; 16.1.1897, p. 7: Horticultural Board; Worcester Standard, 24.12.1896, p. 2: Export of Fruit; The Wynberg Times, 22.5.1897, p. 7: Co-operative Fruit Marketing; G.23-1908 Report of the Department of Agriculture for the year ended 1907, p. 75.

Die behoefte aan gekoördineerde en koöperatiewe bemarking is reeds vroeg deur produsente en bemarkers van sagtevrugte in Suider-Afrika geïdentifiseer. In 'n artikel wat op 22 Mei 1897 in The Wynberg Times verskyn het, is dié behoefte beklemtoon. In dié artikel is daar onder meer die volgende bewering gemaak: "One of the main drawbacks in the fruit industry is the individual marketing of small quantities, poorly graded and packed and misrepresented. Every fruit-growing locality should form an organisation and observe the best and most practicable business methods in the growing, harvesting, curing, packing and marketing of fruit. This will ensure uniformity, in fact, a standard of the locality, a more merchantable class of fruit. It will reduce cost of packing, shipping and selling and result in better returns in cash to the individual grower. All fruit growers tributary to a certain market should organize, get up by-laws, and elect officers. Select men who have proper business qualifications, experience and standing."⁷⁸⁾

Nog 'n faktor wat van belang is, was die invoer van vrugte en die bemarking daarvan op veral die Johannesburgse markte. Die invoer van vrugte, veral vanaf Australië, Brits-Colombië, Argentinië en Kanada, is deur produsente,

78) The Wynberg Times, 22.5.1897, p. 7: Co-operative Fruit Marketing.

van veral die Wes-Kaap as 'n bedreiging vir hul produk en hul bestaan beskou. Omdat hul eie huis nie in orde was nie, moes hulle toesien hoe ander 'n deel van hul mark verower.⁷⁹⁾

Beter produkte van buite het beter pryse behaal. Plaaslike produsente moes tevrede wees met 'n laer prys weens hul swakker produk en dikwels verkeerde bemarkingsmetodes. Die winsgrens van die Kaapse produsent is negatief deur die buitelandse produk beïnvloed. Tot 1910 kon hulle nie veel aan die saak doen nie. Hulle het egter geprobeer om 'n produk van 'n beter gehalte te produseer. Hulle het ook aan hul bemarkingsmetodes geskaaf. Die produsente het die Regering versoek om op ingevoerde vrugte invoerbelasting te hef.⁸⁰⁾

Die omvang van dié invoere blyk uit die gegewens van 1903, 1904 en 1905 toe die volgende syfers bekendgestel is:⁸¹⁾

79) The Cape Times, 5.3.1904, p. 5: Horticultural Board; 3.12.1904, p. 6: Horticultural Board; Agricultural Journal, 1.7.1905, p. 92: United Vine and Fruit Growers' Congress - East and West at Oudtshoorn; G.66-1906 Report of the Superintendent of Agricultural Co-operation, 1906, p. 26; A.5-1907 Report of the Select Committee on Agricultural Co-operation, 1907, p. 462.

80) Agricultural Journal, 1.7.1905, p. 92: United Vine and Fruit Growers' Congress - East and West at Oudtshoorn; The Cape Times, 20.5.1904, p. 6: Fruit Growers' Congress; 3.12.1904, p. 6: Horticultural Board.

81) G.66-1906 Report of the Superintendent of Agricultural Co-operation, p. 26.

TABEL 7

WAARDE IN POND STERLING VAN VARS, DROË- EN INGELEGDE VRUGTE
WAT GEDURENDE 1903, 1904 EN 1905 DEUR DIE KAAPKOLONIE
INGEVOER IS

	1903	1904	1905	TOTAAL
Vars vrugte	45 448	38 216	34 657	118 321
Droëvrugte	32 437	21 937	22 254	76 628
Ingelegde vrugte	21 492	13 507	14 736	49 735
TOTAAL	99 377	73 660	71 647	244 684

Uit dié gegewens blyk dit dat daar gedurende dié drie jaar, vars vrugte (hoofsaaklik sagtevrugte), en ingelegde en droëvrugte ter waarde van £244 684 ingevoer is. Vars vrugte alleen het oor dié tydperk £118 321 of 48,35 persent van die totale invoere uitgemaak. Die waarde van die droëvrugte was £76 628. Dit was 31,32 persent van die totaal. Ingelegde vrugte het £49 735 beloop. Dit het 20,33 persent van die totaal verteenwoordig. Dit is duidelik dat die invoere vanaf Argentinië, Kanada, Brits-Colombië en Australië 'n bedreiging vir die Kaapse produk ingehou het. Die pryse van plaaslike produkte het gedaal. Die Regering het positief gereageer op die versoek dat ingevoerde vrugte belas word. In 1906 is invoerbelasting op vars, ingelegde en droëvrugte gehef.⁸²⁾

82) A.5-1907 Report of the Select Committee on Agricultural Co-operation, 1907, pp. 447, 462.

Die laaste faktor wat 'n rol gespeel het, was die Anglo-Boere-oorlog, hoewel dit nie 'n groot invloed op die bemerking van sagtevrugte in Suider-Afrika gehad het nie. Die vervoer van militêre toerusting het gedurende die oorlog voorkeur by die Spoorweë geniet. Produkte het daarom dikwels op die stasies agtergebly en bederf voor dit die markte bereik het.⁸³⁾

Uit die voorafgaande blyk dit dat daar 'n relatiewe groot vraag na sagtevrugte was. Ten spyte van baie probleme kon bemerkingstrategieë ontwikkel word om aan hierdie vraag te voldoen. Die vernaamste knelpunt was sekerlik die ontoereikendheid van bestaande vervoergeriewe aan die kant van die spoorweë. Die feit dat binnelandse bemerkingsgeleenthede bestaan het, het verseker dat die plaaslike produsent nie heeltemal aan die wispelturige buitelandse mark uitgewer was nie.

83) Agricultural Journal, 9.5.1901, p. 717: Horticulture - Railway Matters; 24.5.1900, p. 673: Horticulture - Fruit Growers' Congress.

HOOFSTUK 9

DIE SKEPPING, STIMULERING EN BEVORDERING VAN BUITELANDSE UITVOERMOONTLIKHEDE

Die uitvoer van sagtevrugte na die buiteland was 'n baie belangrike deel van die ontwikkeling in die sagtevrugtebedryf. Sonder dié komponent sou die bedryf nooit werklik tot 'n volwaardige bedryf kon ontwikkel nie. Daarom was dit ook die owerheid en private sektor se erns om die buitelandse bemaking van sagtevrugte te stimuleer en op 'n georganiseerde grondslag te plaas. Om dit te kon doen, moes uitvoermoontlikhede geskep en bevorder word. Probleme wat in dié verband kon ontstaan, moes ook uit die weg geruim word. Die owerheid en private sektor het verskeie bydraes gelewer om dié doel te bereik.

9.1 Stigting, rol en funksies van uitvoerorganisasies

Soos die sagtevrugtebedryf gegroei en ontwikkel het, is uitvoerorganisasies gestig wat vrugte by produsente gekoop en dan uitgevoer het. Die produsent het aan die begin geprobeer om vrugte self te bemark, maar het min welslae daarmee behaal, omdat hy nie die nodige kennis en tyd gehad het om vrugte op groot skaal te bemark nie. Hy het ook nie oor die nodige buitelandse kontakte beskik nie. Verskeie uitvoerorganisasies is gevolglik gestig om dié

taak te onderneem. Voór 1896 was die vernaamste uitvoer-organisasies die Cape Fruit Syndicate, Fruit Export Syndicate, Stellenbosch Fruit Export Company en die Montagu-Robertson Syndicate.¹⁾

Gedurende die onderhawige periode is nuwe organisasies gestig waaronder die Wellington Co-operative Fruit Growers' Ltd., Taylor and Dykes, Wood and Company, John Bell and Company, South African Prune Growers' Association,²⁾ Harvey and Company, die Cape Fruit Export Company,³⁾ die Associated Fruit Growers en die Western Province Fruit Exporters' Association of South Africa die belangrikste was.⁴⁾

Tot in 1896 het uitvoere op 'n ongekoördineerde grondslag plaasgevind. Elke uitvoerder het sy eie bemarkingsmetodes - met wisselende sukses - gevolg. Elke produsent het sy eie agente aangestel, sy eie standaard van kwaliteit bepaal en

-
- 1) J.C. Aucamp: Die Geskiedenis van die Sagtevrugtebedryf in die Kaapkolonie, 1886-1896, pp. 99-102.
 - 2) A.2307, Letters Received, Vol. 1, 1908: T.V. Pattison - N.P. Rooke, 8.2.1908, n.p.; E. Taylor - N.P. Rooke, 20.1.1907, n.p.; Wood and Company - N.P. Rooke, 27.8.1907, n.p.; J. Bell - N.P. Rooke, 9.10.1907, n.p.; L.M. Dicey - N.P. Rooke, 11.10.1907, n.p.; C.L. Maltby - N.P. Rooke, 23.5.1907, n.p.
 - 3) The Cape Times, 7.1.1899, p. 1: Choice Fruits for Friends at Home; 8.3.1899, p. 1: Grapes for Friends at Home.
 - 4) A.2307, Letters Received, Vol. 1, 1905-1907: General Circular to all members, 30.9.1907, n.p.

ten opsigte van verpakking, sy eie kop gevolg. Hierdie probleme het die behoefte aan 'n oorkoepelende beheerliggaam beklemtoon. So 'n liggaam moes aandag aan behoeftes soos verkoelingsgeriewe op skepe en op die Kaapse hawe, eenvormige kassies, 'n gemeenskaplike uitvoeragent en beter samewerking en koördinasie tussen die verskillende uitvoerorganisasies en ander uitvoerders van sagtevrugte kon gee.⁵⁾

Op 22 Julie 1899 het A.C. MacDonald, H.E.V. Pickstone, P.R. Malleson, A. Williams, C. Meyer, A.J. Coleman en A.J. Retief (almal mense met belange in die vrugtebedryf) in Kaapstad bymekaar gekom. Die doel was om die moontlike stigting van 'n koördinerende liggaam te ondersoek.⁶⁾ Op dié vergadering is oor die volgende vier groot vraagstukke wat die uitvoer van sagtevrugte gekniehalter het, konsensus bereik: voorsiening van verkoelingsgeriewe op skepe van rederye; voorsiening van verkoelingsgeriewe op Kaapse hawens; die gebrek aan eenvormige vrugtekassies en die indiensneming van een bemarkingsagent vir alle uitvoerders van vrugte.⁷⁾ Dié vier aspekte het in werklikheid al die

-
- 5) Agricultural Journal, 14.9.1899, p. 412: Fruit Exporters' Association; The Cape Times, 4.9.1899, p. 7: Fruit Exporters: New Association.
- 6) The South African News, 24.7.1899, p. 5: The Fruit Industry - An Exporters' Association; The Cape Times, 24.7.1899, p. 6: The Fruit Trade - Meeting of Exporters - An Association formed.
- 7) Ibid.

produsent se groot probleme saamgevat. Dié vraagstukke het, volgens die persone op die vergadering, die stigting van 'n oorkoepelende uitvoeroranasie noodsaaklik gemaak.

'n Loodskomitee is in die lewe geroep wat die stigting van so 'n organisasie behartig het. A.C. MacDonald is as voorsitter en A.A. Persse as sekretaris van dié komitee verkies.⁸⁾

Die stigtingsvergadering het op 1 September 1899 plaasgevind. A.C. MacDonald is as waarnemende voorsitter en A.A. Persse as waarnemende sekretaris verkies.⁹⁾

Ten tyde van dié vergadering is breedvoerige besprekings met betrekking tot die behoefte aan 'n oorkoepelende beheerliggaam gevoer. Die Western Province Fruit Exporters' Association of South Africa het hier beslag gekry. Toekomstige planne is ook bespreek.¹⁰⁾

Aandag is onder meer gegee aan die gebrek aan verkoelingsgeriewe op die Kaapse hawe. Volgens inligting wat Persse

8) The South African News, 24.7.1899, p. 5: The Fruit Industry - An Exporters' Association; The Cape Times, 24.7.1899, p. 6: The Fruit Trade - Meeting of Exporters - An Association formed.

9) The Cape Times, 4.9.1899, p. 7: Fruit Exporters - A new Association; Agricultural Journal, 14.9.1899, p. 411: Fruit Exporters' Association.

10) Ibid.

op dié vergadering gegee het, was 60 000 kub. vt. (1699m³) vir verkoeling beskikbaar. Die geriewe is deur De Beers Cold Storage Company in Woodstock beskikbaar gestel. Dit het ook aan die lig gekom dat The South African Supply and Cold Storage Company heelwat vloerruimte vir verkoeling aan die vrugteprodusente beskikbaar gestel het. Dit het die lede van die Western Province Fruit Exporters' Association 8s 4d per 40 kub. vt. (1,13m³) per week gekos.¹¹⁾ 'n Tydelike oplossing is dus reeds op die stigtingsvergadering vir een van die bogenoemde vraagstukke gevind - 'n duidelike teken van die belangrike rol wat die Western Province Fruit Exporters' Association in die toekoms sou speel.

Tydens die stigtingsvergadering is 'n komitee, wat uit H.E.V. Pickstone, A.C. MacDonald, L.M. Dicey, J.P. de Waal en A.J. Coleman bestaan het, in die lewe geroep. Hulle moes die algemene reëls en regulasies van die vereniging opstel.¹²⁾

Nog 'n belangrike besluit wat geneem is, was die aanstelling van A.A. Persse as die eerste vrugte-inspekteur. Dié aanstelling het beteken dat hy twee dae per week die vrugte wat vir uitvoer op die Kaapse hawe aangekom het, moes ondersoek om vas te stel of die kwaliteit daarvan

11) The Cape Times, 4.9.1899, p. 7: Fruit Exporters - A new Association; Agricultural Journal, 14.9.1899, p. 411: Fruit Exporters' Association.

12) Agricultural Journal, 14.9.1899, p. 411: Fruit Exporters' Association.

aanvaarbaar was. Hy moes ook vasstel of dit reg verpak was, of die vrugte in die kissies van dieselfde cultivar was en of dit nie met plaë en siektes besmet was nie. Nog 'n belangrike taak wat aan Persse opgedra is, was om toesig te hou oor die koelkamers waarin die vrugte geberg is, voordat dit per skip na Europa vertrek het. Geen fout kon by dié afdeling bekostig word nie.¹³⁾

Op die vergadering is verder besluit dat die Mellish-agent-skap as bemarkingsagent namens dié organisasie in Europa sou optree. Die agentskap sou die organisasie se besendings vrugte vanaf die 1900/1901-seisoen behartig. Lede van die organisasie wou in daardie stadium nie op kort kennisgewing bestaande ooreenkomste met hul eie agentskappe kanselleer nie.

'n Laaste belangrike besluit tydens die stigtingsvergadering was dat alle cultivars wat vir uitvoer aangebied is, deur die sekretaris aangeteken moes word. Só is voorkom dat verkeerde cultivars vir bemarkingsdoeleindes op die skepe beland het.¹⁴⁾

13) The South African News, 11.12.1899, p. 7: South African Fruit Exporters' Association; De Kolonist, 14.12.1899, p. 4: Vruchten Verscheepers Vereenigings; The South African Storekeeper, 14.12.1899, p. 18: The Leader - The Farmer - South African Fruit.

14) Ibid.

Op 'n volgende vergadering, wat aan die begin van Desember 1899 gehou is, is A.C. MacDonald as die eerste permanente voorsitter en A.A. Persse as die eerste permanente sekretaris van die nuwe organisasie verkies. Terselfdertyd is ook besluit dat dit voortaan amptelik as die Western Province Fruit Exporters' Association of South Africa bekend sou staan.¹⁵⁾

Die komitee (wat opdrag ontvang het om die reëls en regulasies van die organisasie saam te stel) het op die vergadering in Desember 'n aantal voorstelle gemaak: net uitvoerders van sagtevrugte kon lede word; die belange van die organisasie moes deur 'n beheerkomitee van vyf behartig word; elke lid moes £1 vir toetrede tot die organisasie betaal, en dat die uitvoerder vir elke ton sagtevrugte wat uitgevoer is, 5 sjielings vir die hantering, verkoeling, verskeping en bemarking van die vrugte inbetaal. Dié geld is vir algemene uitgawes van die organisasie gebruik. Die aanbevelings is aanvaar. Die beheerkomitee (soos hierbo voorgestel) is aanvaar en het bestaan uit H.W. Hawkins, A.C. MacDonald (voorsitter), L.M. Dicey, A.J. Coleman, H.E.V. Pickstone en A.A. Persse (sekretaris).

In die jare ná 1899 het die Western Province Fruit

15) The Cape Times, 11.12.1899, p. 7: South African Fruit Exporters - General Meeting.

Exporters' Association 'n baie belangrike rol gespeel. Lede het onder meer die kwaliteit van die uitvoerproduk verbeter. Hulle het die verpakking, verkoeling en verskeping van die uitvoerproduk gesistematiseer en gekoördineer en nuwe markte vir produsente gesoek.¹⁶⁾

Een van die belangrikste instellings was die verpligte inspeksie van vrugte op die Kaapse hawe voor verskeping. Persse het dié taak vir twee jaar elke tweede dag gedoen. Lede van die organisasie het egter gemeen dat dit op 'n baie meer gekoördineerde wyse gedoen moes word om dit werklik die moeite werd te maak. Gevolglik is twee nuwe vrugte-inspekteurs, R.J. Bulmer en A.C. Buller, in 1902 aangestel om dié taak op dié wyse uit te voer. Terselfdertyd is L.M. Dicey, en G.W.S. Gie, 'n vrugteboer in die Hexrivier-vallei, as lede van die eerste appélraad aangestel. Dié raad het opgetree in gevalle waar vrugte afgekeur is.¹⁷⁾ Die inspeksie van vrugte was aanvanklik net van toepassing op lede van die vereniging. Alle ander uitvoerders van sagtevrugte was van dié verpligting onthef.

Met die totstandkoming van die Western Province Fruit Exporters' Association is tot in daardie stadium die grootste enkele mylpaal met betrekking tot die uitvoer en bemarking

-
- 16) A.5-1907 Report of the Select Committee on Agricultural Co-operation, September 1907, pp. 438, 456; G.W.S. Gie: Vrugteverbouing in die Hexriviervallei in die ou dae (Inligtingsbulletin van die N.I.V.V., Nr. 177: Sesde reeks Boeretreffers, 18.9.1972, p. 2).
- 17) G.W.S. Gie: Vrugteverbouing in die Hexriviervallei in die ou dae, (Inligtingsbulletin van die N.I.V.V., Nr. 177: Sesde reeks Boeretreffers, 18.9.1972, p. 2.)

van Suid-Afrikaanse vrugte bereik. In dié verband het Pickstone in September 1921 gesê: "This truly co-operative association laid the real foundation of the present South African fruit export trade. Its work has never been improved upon and has been the basis for all that has been done of any account since. This small body of splendid men, many of whom are now dead, must some day have their names recorded when the true history of the South African fruit industry is written, and it is well worth the writing... This organisation financed itself, paid for its own fruit inspectors and everything else, and submitted itself to voluntary inspection long before Government inspection was introduced."¹⁸⁾

9.2 Die verkenning van uitvoermoontlikhede

Sedert 1896 was die meeste lede van die Western Province Horticultural Board bekommerd oor die buitelandse bemarking. Veral die Tuinboursaad was besorg. Lede van die raad het die Regering in Desember 1897 versoek om 'n kundige na Engeland te stuur om vas te stel waarom sommige besendings sagtevrugte Covent Garden in 'n goeie, en ander weer in 'n swak toestand bereik het. Die versoek is in September 1898 herhaal.¹⁹⁾ Dit is op 25 Oktober deur die Regering toegestaan.

18) H.E.V. Pickstone: The Fruit Export Crisis - Past and Future of the Industry (The Cape Times, 6.9.1921, p. 7).

19) A.G.R. 265 Correspondence File, F. 80, Vol. 3, Fruit Export Abroad, 1894-1905: J.X. Merriman - Under Secretary of Agriculture, December 1897, n.p.; Vergelyk hoofstuk 8.

E.M. Jackson, 'n amptenaar in diens van die Departement Landbou, en wat 'n redelike goeie kennis van die vrugtebedryf gehad het, is in Desember 1898 deur die Western Province Horticultural Board vir dié taak aangewys. Jackson het aan die begin van 1899 na Engeland vertrek.²⁰⁾

Merriman het, voor Jackson se vertrek, 'n paar riglyne opgestel, wat sy taak in Engeland vergemaklik het. Dit het die volgende ingesluit: 'n besoek aan die belangrikste vrugtehandelaars in Engeland deur hul aandag op die Kaapse vrugte met die oog op grootskaalse handel in sagtevrugte te vestig; 'n besoek aan Covent Garden deur aandag te gee aan die kwaliteit en kwantiteit van die Kaapse vrugte by hul aankoms; 'n besoek aan Manchester, Glasgow, New Castle en Birmingham om vas te stel wat die vraag, aanbod en pryse van vrugte was; 'n ondersoek na geriewe vir herversending van sagtevrugte vanaf Engeland na Amerika en die bywoning van alle veilings vir Kaapse vrugte. Hy moes verslag doen oor die gehalte, toestand en pryse van en vraag na die produk en volledige verslae ten opsigte van pryse van alle buitelandse vrugte indien. Hy moes ook vasstel of Frankryk 'n goeie mark vir Kaapse vrugte ingehou het.²¹⁾

-
- 20) A.G.R. 265 Correspondence File, F. 80, Vol. 3, Fruit Export Abroad, 1894-1905: C. Curry - Secretary of the Horticultural Board, 30.12.1898, n.p.; C. Curry - Agent General of the Cape of Good Hope, London, 1.2.1899, n.p.; C. Curry - Secretary of the Board of Horticulture, 2.2.1899, n.p.
- 21) A.G.R. 265 Correspondence File, F. 80, Vol. 3, Fruit Export Abroad, 1894-1905: E.M. Jackson - Secretary of the Board of Horticulture, 13.5.1899, n.p.

Ná sy besoek aan Engeland, het Jackson sy verslag in Mei 1899 aan die Tuinburaad voorgelê. Hy het 'n baie belangrike aspek beklemtoon: dat daar 'n groot vraag na en mark vir Kaapse sagtevrugte in sowel Engeland as die hele Europa was. Hy het ook tot die slotsom gekom: "... (that) there can be no reasonable doubt as to the great possibilities of the establishment of a trade in the near future, provided always that the fruit arrives in good sound condition, because Cape fruit reaches London at a time when the market is practically bare. No other country is in a position to compete with the Cape Colony in this class of produce."²²⁾

Daar was, volgens Jackson, 'n paar belangrike aspekte wat in gedagte gehou moes word wanneer sagtevrugte uitgevoer is. Om 'n goeie afset vir sagtevrugte te verseker, moes net die beste cultivars verpak en versend word omdat geen mark in sagtevrugte van 'n swak kwaliteit belanggestel het nie. Sagtevrugte moes met verpakking gekeur word. Alle vrugte in 'n kassie moes ook van dieselfde cultivar, ewe groot en vry van enige merke wees. Vrugte van 'n lae kwaliteit het swak pryse behaal en daarmee het dit ook 'n swak beeld van die Kaapse produsent weergegee.²³⁾

22) A.G.R. 265 Correspondence File, F. 80, Vol. 3, Fruit Export Abroad, 1894-1905: E.M. Jackson - Secretary of the Board of Horticulture, 13.5.1899, n.p.

23) Ibid.

Die ignorering van dié beginsels, het veroorsaak dat sagtevrugte in 'n swak toestand op die oorsese markte beland het en dat die pryse gevolglik onbevredigend was.²⁴⁾

Behalwe vir al dié inligting, het Jackson ook volledige verslae oor sommige skeepsvragte vrugte wat in Southampton aangekom het, aan die Tuinboursaad voorgelê. Die verslae het onder meer die pryse wat die vrugte behaal het, ingesluit.²⁵⁾

Jackson het verder aanbeveel dat die hele bemarkingsproses - verpakking, vervoer, verkoeling en bemarking van die produk - nagegaan moes word om te sorg dat dit sonder haakplek verloop. Hy was ook van mening dat die klein hoeveelheid sagtevrugte wat tot in daardie stadium in Engeland bemark is, nie 'n voltydse agent in Europa regverdig het nie. Volgens Jackson moes die Tuinboursaad leiding in dié verband neem.²⁶⁾

Noukeurige verslae moes gehou word sodat die toestand van sagtevrugte behoorlik tydens die seereis tussen Kaapstad

²⁴⁾ A.G.R. 265 Correspondence File, F. 80, Vol. 3, Fruit Export Abroad, 1894-1905: E.M. Jackson - Secretary of the Board of Horticulture, 13.5.1899, n.p.

²⁵⁾ Ibid.

²⁶⁾ Ibid.

en Southampton gemonitor kon word. Voorsiening van verkoelingsgeriewe in Engeland was ook van die allergrootste belang. Dit sou uitvoerders in staat stel om eksperimente met verskillende soorte sagtevrugte by verskillende temperature te doen. Daardeur kon die behoudbaarheid van die produk bepaal word. Volgens Jackson was dit baie belangrik om bogenoemde aspekte in werking te stel, alvorens 'n behoorlike sagtevrugtehandel tussen die Kaapkolonie en Engeland moontlik was.²⁷⁾

Die verslag van Jackson het 'n goeie invloed gehad. Die Tuinburaad het die verslag op 'n kwartaallikse vergadering, wat op 17 Mei 1899 in Kaapstad gehou is, bestudeer en 'n mosie aanvaar waarin voorgestel is dat die Departement Landbou 'n handelskommissaris in Engeland aanstel. Hy moes die bemarking van Kaapse produkte monitor en koördineer. Die mosie het ook voorsieining gemaak vir die aanstelling van 'n vrugte-inspekteur in die Kaapse hawe.²⁸⁾

Die Regering het egter nie sy weg oopgesien om 'n handelskommissaris of selfs 'n vrugte-inspekteur aan te stel nie. Daar is van die standpunt uitgegaan dat die vrugtebedryf nog nie groot genoeg was om aanstellings van dié aard te

27) A.G.R. 265 Correspondence File, F. 80, Vol. 3, Fruit Export Abroad, 1894-1905: E.M. Jackson - Secretary of the Board of Horticulture, 13.5.1899, n.p.

28) A.G.R. 265 Correspondence File, F. 80, Vol. 13, Fruit Export Abroad, 1894-1905: A.A. Persse - Under Secretary of Agriculture, 27.5.1899, n.p.

regverdig nie.²⁹⁾

Die hele onderneming kon gevolglik gedurende die jare ná 1900 nie behoorlik momentum kry nie. Alhoewel daar 'n positiewe ontwikkelingsgang te bespeur was, was die produsente en handelaars ontevrede met die vooruitgang wat tot in daardie stadium gemaak is. Dit was egter duidelik dat die gebrek aan 'n handelskommissaris die grootste enkele faktor was wat vinniger vooruitgang gekniehalter het.

9.3 Aanstelling, rol en funksie van die handelskommissaris

'n Belangrike deurbraak is aan die begin van 1906 met die aanstelling van C. du Chiappini as eerste Handelskommissaris gemaak. P.J. Hannon, wat as hoof van die nuutgestigde koöperatiewe-stelsel in die Kaapkolonie in 1906 aangestel is, is in dieselfde jaar na Engeland gestuur³⁰⁾ om, uit hoofde van sy posisie, die buiteland van Suider-Afrika se industriële en landboukundige belangrikheid bewus te maak. Dit het ook die bekendstelling van Kaapse vrugte ingesluit.³¹⁾

29) A.G.R. 265 Correspondence File, F. 80, Vol. 13, Fruit Export Abroad, 1894-1905: Under Secretary of Agriculture - A.A. Persse, 12.6.1899, n.p.

30) (P.M.O.) 210 Correspondence Files, 1890-1910, F. 1402/05, No. 1, Correspondence: Agriculture and Industrial development in the Cape Colony for overseas markets; 1905-1906: R.S. Holland - Agent General in London, 2.2.1906, n.p.

31) Ibid.

Gedurende die eerste semester van 1906 het Hannon onder meer onderhoude met feitlik alle handelaars, agente en maatskappye, wat iets met Kaapse sagtevrugte te doen gehad het, gevoer. Tydens dié onderhoude het baie kritiek teen Kaapse sagtevrugte en die bemarking daarvan na vore gekom. Kritiek is veral uitgespreek oor die grootte van kissies, gradering, netheid van verpakking en verpakkingsmetodes. Daar was ook heelwat klagtes oor swak hantering van vrugtekissies, oorryp vrugte en gebrekkige inligting op kissies. Versoeke deur agente, handelaars en maatskappye is tot Hannon gerig waarin gevra is om dringend aandag aan die probleme te skenk.³²⁾

Hannon het in sy verslag baie aandag aan die bemarking van sagtevrugte gegee. Volgens hom was die bemarking daarvan op 'n verkeerde lees geskoei. Vrugte wat na Engeland versend is, was in die hande van een agent. Hy het aanbeveel dat die bemarking in so 'n mate geherstruktureer word dat die vrugte direk na een groothandelaar gestuur word in plaas daarvan dat dit eers na die agent gestuur word.³³⁾

32) (P.M.O.) 210 Correspondence Files, 1890-1910, F. 1402/05, No. 1, Correspondence: Agriculture and Industrial development in the Cape Colony for overseas markets, 1905-1906: P.J. Hannon - Secretary of Agriculture, June 1906, n.p.

33) Ibid.

Uit dié verslag van Hannon het nog 'n saak duidelik na vore gekom, naamlik dat alles in die stryd gewerp moes word om die kwaliteit van die vrugte vir buitelandse markte te verbeter.³⁴⁾

Met sy terugkeer het Hannon die Western Province Fruit Exporters' Association oor sy oorsese besoek toegesprek. Tydens die vergadering, wat in Junie in Kaapstad gehou is, is veral die wyse waarop die Kaapse regering 'n bydrae kon lewer om die bemarking van sagtevrugte oorsee te verbeter, beklemtoon.³⁵⁾

Hannon het gedurende 1906 'n tweede verslag opgestel. In die verslag verklaar hy dat die Western Province Fruit Growers' Association alles in sy vermoë gedoen het om die standaard van die uitvoervrugte so hoog as moontlik te hou. Dit was egter die taak van die Regering om dienste, soos die inspeksie van vrugte, in te stel.³⁶⁾ Hy het verder in sy verslag melding gemaak van die feit dat die Western Province Fruit Exporters' Association se bemarking in Engeland deur een enkele agent gehanteer is. Die agent,

34) (P.M.O.) 210 Correspondence Files, 1890-1910, F. 1402/05, No. 1, Correspondence: Agriculture and Industrial development in the Cape Colony for overseas markets, 1905-1906: P.J. Hannon - Secretary of Agriculture, June 1906, n.p.

35) Ibid.

36) Ibid.

weer, het die besendings vrugte in die hande van een groot-handelaar geplaas. Die gevolg van dié stelsel was dat die produsent min vir sy produk ontvang het. Aan die anderkant het die verbruiker 'n hoë prys vir die produk betaal. Die middelman het gevolglik met die wins weggestap. Die tweede aspek wat hy aangeroei het, was die benutting van nuwe markte. Dit het nie net vir Engeland en die res van Groot-Brittanje gegeld nie, maar ook vir Europa en selfs Amerika. Hannon het ook beklemtoon dat die Britse publiek van die kwaliteit van die Kaapse vrugte bewus gemaak moes word. Dit kon gedoen word deur iemand met direkte belange by die aangeleentheid. Hy het ook klem gelê op die instelling van verpligte inspeksie van vrugte by die Kaapse hawe.³⁷⁾

Volgens Hannon kon die bemerkingsprobleme net op twee maniere opgelos word. Eerstens moes 'n bekwame vrugtedeskundige, wat kennis van al die aspekte van dié bedryf gehad het, deur die Departement Landbou aangestel en in Londen gestasioneer word. Sy take sou onder meer die volgende behels: die inspeksie van vrugte nadat dit in Engeland aangekom het en die organisering vir die verspreiding en bemarking van sagtevrugte. Dié kundige moes ook, in 'n poging om die bemarking en verspreiding in Europa te

37) (P.M.O.) 210 Correspondence Files, 1890-1910, F. 1402/05, No. 1, Correspondence: Agriculture and Industrial development in the Cape Colony for overseas markets, 1905-1906: P.J. Hannon - Secretary of Agriculture, June 1906, n.p.

ontwikkel, met organisasies, maatskappye en enkelinge saamwerk. Hannon was daarvan oortuig dat, indien die Kaapse regering 'n goeie bekwame kundige in Engeland aanstel om die taak te onderneem, "... he would place the fruit industry of the Colony in a position which no one at the present moment can foresee."³⁸⁾

Die tweede manier om bemarkingsprobleme op te los, was die instelling van 'n verpligte inspeksiestelsel. Deur produsente te verplig om hul vrugte aan inspeksie te onderwerp, sou hulle gedwing word om net die beste produk vir bemarking aan te bied.³⁹⁾

Chiappini het, behalwe vir die verantwoordelikhede as Handelskommissaris, hom beywer vir die bevordering van die vrugtebedryf in Engeland. Chiappini het in Januarie 1907 met sy werksaamhede begin. Tot en met Mei 1910 sou hy alles in sy vermoë doen om die handelsbetrekkinge tussen die Kaapkolonie en Groot-Brittanie te bevorder.

Wat vrugte betref, het hy in dié periode verslae uitgereik

38) (P.M.O.) 210 Correspondence Files, 1890-1910, F. 1402/05, No. 1, Correspondence: Agriculture and Industrial development in the Cape Colony for overseas markets, 1905-1906: P.J. Hannon - Secretary of Agriculture, June 1906, n.p.

39) Ibid.

oor elke vrag Kaapse vrugte wat in Engeland aangekom het. Teen die einde van elke jaar het hy 'n volledige verslag van al sy werksaamhede opgestel en aan die Regering voorgelê. Die verslae is almal deur die Regering gepubliseer.⁴⁰⁾

Hy het volledig verslag gedoen oor die toestand van die vrugte met hul aankoms, die metodes van verpakking en die pryse wat behaal is. Hy het ook moeite gedoen om die menings en aanbevelings in te win van mense wat ten nouste by die bedryf betrokke was. Dit het veral betrekking gehad op die verskillende cultivars en soorte vrugte wat vir buitelandse bemarking geskik was, die toestand waarin die vrugte veronderstel was om in Engeland aan te kom en verbeterings in verband met verpakking.⁴¹⁾

Tot en met 1910 het Chiappini ses jaarverslae en ongeveer 170 weeklikse verslae opgestel. Hy het, op twee of drie uitsonderings na, elke veiling van vrugtebesendings in

40) G.47-1907 Report of the Superintendent of Agricultural Co-operation for the year ending 30th April, 1907, p. 47; G.36-1908 Report of the Superintendent of Agricultural Co-operation for the period of Eight Months ending 31st December, 1907, p. 17; U.G.16-1912 Report of the Department of Agriculture for the year 1910, p. 155; U.G.45-1912 Annual Report of the Trades Commissioner for the year ending 31st December, 1911, p. 49.

41) Ibid.

Engeland gedurende die eerste ses jaar bygewoon.⁴²⁾ Dit was ook Chiappini se taak om nuwe markte, op veral die vasteland van Europa, vir Kaapse vrugte te soek. Met dié doel voor oë het hy die vernaamste sentra in Europa besoek, naamlik Parys, Antwerpen, Amsterdam, Hamburg, Brussel, Napels en Rome.⁴³⁾

Die Handelskommissaris het ook onderhandelinge met die direkteure van die skeepsrederye aangeknoop in 'n poging om die vervoertariewe verlaag te kry. Hy het verder onderhandel vir meer verkoelingsgeriewe op die Union-Castle skeepvaartredery se vaartuie. Hy het daarin geslaag om spesiale spoorwegtariewe vir die Kaapse vrugte op die Britse Spoorweë te verkry. Hy het ook om verlaagde hawe-

42) G.57-1907 Report of the Trades Commissioner for the period January to June, 1907, with supplementary Reports on the Cape Wine Trade and the Fruit Export Trade; G.37-1908 Report of the Trades Commissioner for the periode 1st July, 1907 to 15th March, 1908; G.50-1908 Cape Fresh Fruit Export Trade, Season 1908: A Special Report by the Trades Commissioner; G.10-1909 Citrus Fruit Export Trade, 1908 Season; A.G.R 514 Correspondence File, F.I. 10, Vol. 1, Inspection of Fruit for Export: The Fresh Fruit Export Trade - Report of the Trades Commissioner for Cape Colony in London on the Fresh Fruit Export Trade, for the season 1909; The Fresh Fruit Export Trade - Report of the Trades Commissioner for Cape Colony in London on the Fresh Fruit Export Trade, for the season 1910, n.p.

43) G.47-1907 Report of the Superintendent of Agricultural Co-operation for the year ending 30th April, 1907, p. 47; G.36-1908 Report of the Superintendent of Agricultural Co-operation for the period of Eight Months ending 31st December, 1907, p. 17; U.G.16-1912 Report of the Department of Agriculture for the year 1910, p. 155; U.G.45-1912 Annual Report of the Trades Commissioner for the year ending 31st December, 1911, p. 49.

tariewe vir die Kaapse produsente beding.⁴⁴⁾

Chiappini het tot en met 1910 baie gedoen om die buitelandse bemarking van sagtevrugte te bevorder. Sy kennis en ondervinding was van onskatbare waarde. Behalwe vir die take wat aan hom opgedra is, was hy ook vir buitengewone opdragte ingespan. In 1909, byvoorbeeld, het die Regering Chiappini versoek om die V.S.A. te besoek om daar navorsing te doen ten opsigte van die moontlike benutting van nuwe markte vir vars vrugte.⁴⁵⁾

Chiappini was die regte keuse vir die belangrike pos van Handelskommissaris. Hy was bekwaam en het ook sy taak met hart en siel aangepak. Hy wou daarvan 'n sukses maak, en het baie gedoen om die vrugtebedryf in die algemeen te bevorder.

44) G.47-1907 Report of the Superintendent of Agricultural Co-operation for the year ending 30th April, 1907, p. 47; G.36-1908 Report of the Superintendent of Agricultural Co-operation for the period of Eight Months ending 31st December, 1907, p. 17; U.G.16-1912 Report of the Department of Agriculture for the year 1910, p. 155; U.G.45-1912 Annual Report of the Trades Commissioner for the year ending 31st December, 1911, p. 49.

45) A.G.R. 518 Correspondence File, F.I. 10, Vol. 1, Fruit: Development of Fruit Trade - Reduction of Railway Rates in England and Transport to Continental Ports: A.A. Persse - Under Secretary of Agriculture, 3.8.1909, n.p.

9.4 Instelling van vrywillige inspeksie vir uitvoervrugte, 1906

Omdat die inspeksiestelsel van die Western Province Fruit Exporters' Association goeie produkte op die buitelandse markte verseker het,⁴⁶⁾ is groter druk met verloop van tyd op die Regering uitgeoefen om so 'n stelsel vir alle uitvoerders van vrugte in te stel. Die oortuiging was dat die Departement Landbou dit moes behartig en administreer.⁴⁷⁾

-
- 46) A.G.R. 512 Correspondence File, F.I. Vol. 1, Fruit Export, 1908: A.A. Persse - Fruit Exporters' Association of South Africa - Regulations for Inspection of Fruit Season, 1906/1907, n.d., n.p.; The South African News, 24.7.1899, p. 5: The Fruit Industry - An Exporters' Association; The Cape Times, 24.7.1899, p. 6: The Fruit Trade - Meeting of Exporters - An Association formed; G.W.S. Gie: Vrugteverbouing in die Hexriviervallei in die ou dae, (Inligtingsbulletin nr. 177: Sesde reeks Boeretreffers van die N.I.V.V., 18.9.1972, p. 2.)
- 47) C.C. 11 Minutes of the Chamber of Commerce, 1903-1910: General Monthly Meeting, 7.12.1903 signed J.M. Stephen, p. 121; C.C. 16 Minutes of the Chamber of Commerce, 1903-1905: Management Committee, 30.11.1903 signed J.M. Stephen, pp. 160-161; C.C. 107 News Paper Cuttings - Verbatim Reports of the Chamber of Commerce Meetings, 1902-1906: 13.1.1904, Export Fruit Trade, p. 100; P.M.O. 210 Correspondence Files, 1890-1910, F. 1402/05, No. 1, Correspondence: Agriculture and Industrial development in the Cape Colony for overseas markets, 1905-1906: P.J. Hannon - Secretary of Agriculture, June 1906, n.p.

Die Western Province Fruit Exporters' Association het die eerste versoek tot die Regering vir die instelling van so 'n stelsel gerig. Ná die instel van hul eie stelsel, het die vereniging die Regering versoek om so 'n onderneming te begin. Die oortuiging van baie lede was dat dit eintlik die verantwoordelikheid van die staat was om so 'n stelsel in te voer en te beheer.⁴⁸⁾

Die Kaapstadse Kamer van Koophandel was die tweede instansie wat so 'n versoek tot die Departement Landbou gerig het. Dit was ten tyde van 'n vergadering in Desember 1903.⁴⁹⁾ (Dié versoek is in Desember 1906 herhaal). Die versoek van 1903 het nie onmiddellik vrugte afgewerp nie. Pogings is weer in 1904 by 'n konferensie wat op 18 Mei in Kaapstad

-
- 48) C.C. 11 Minutes of the Chamber of Commerce, 1903-1910: General Monthly Meeting, 7.12.1903 signed J.M. Stephen, p. 121; The South African News, 24.7.1899, p. 5: The Fruit Industry - An Exporters' Association; The Cape Times, 24.7.1899, p. 6: The Fruit Trade - Meeting of Exporters - An Association formed.
- 49) C.C. 11 Minutes of the Chamber of Commerce, 1903-1910: General Monthly Meeting, 7.12.1903 signed J.M. Stephen, p. 121.

deur die Kaapstadse Kamer van Koophandel in samewerking met die Western Province Horticultural Board gehou is, aangewend om die Regering hiervan te oortuig. Die konferensiegangers het selfs inligting van inspeksiestelsels van Victoria en Nieu-Seeland verkry en dit aan die Regering beskikbaar gestel.⁵⁰⁾

Die Regering het nie onmiddellik gereageer nie. Dit was eers met die vrystelling van Hannon se verslag dat daar aandag aan die saak geskenk is. In sy verslag het Hannon die waarde van 'n inspeksiestelsel vir Kaapse vrugte beklemtoon.⁵¹⁾

Om gestalte aan dié versoeke te gee, het die Regering in Desember 1906 vir R.J. Bulmer as eerste deeltydse inspekteur aangestel. Hy was gewillig om, met die goedkeuring van die Western Province Fruit Exporters' Association,

50) C.C. 11 Minutes of the Chamber of Commerce, 1903-1910: Ordinary Meeting, 12.9.1904, J.M. Stephen, n.p.; C.C. 16 Minutes of the Chamber of Commerce, 1903-1905: Management Committee, J.M. Stephen, 9.5.1904, p. 254; Management Committee, J.M. Stephen, 30.5.1904, n.p.; Management Committee, J.M. Stephen, 6.9.1904, n.p.; C.C. 107 News Paper Cuttings - Verbatim Reports of the Chamber of Commerce Meetings, 1902-1906: 13.1.1904, Export Fruit Trade, p. 100.

51) (P.M.O.) 210 Correspondence Files, 1890-1910, F. 1402/05, No. 1, Correspondence: Agriculture and Industrial development in the Cape Colony for overseas markets, 1905-1906: P.J. Hannon - Secretary of Agriculture, June 1906, n.p.

volgens dieselfde regulasies vir die staat op te tree.⁵²⁾

Die regulasies waarvolgens Bulmer en Buller (laasgenoemde het later Bulmer se assistent geword) die Western Province Fruit Exporters' Association se vrugte beoordeel het, was soos volg: die kassies moes eenvormig wees; kassies moes onder die handelsnaam van die versender geregistreer word; al die gegewens, soos die graad van klassifikasie, die soort vrugte en kultivar, die hoeveelheid vrugte in die houer en die naam van die versender, moes op die een sy van die kassie aangebring word. In die geval van tafeldruiwe moes die netto massa ook aangedui word. Twintig persent verlies aan massa, as gevolg van 'n verlies aan vog van die vrug, moes toegelaat word in die berekening van die massa. Alle vrugte, behalwe druiwe, moes in sneespapier toegedraai word. Dit was volgens die Western Province Fruit Exporters' Association baie belangrik dat slegs een kultivar in elke kassie verpak word. Voorts moes die vrugte gegradeer word. Dit het beteken dat alle vrugte in een kassie ewe groot moes wees. Daar is ook, wat die verpakking betref, onderskei tussen eerste- en tweedegraad vrugte. Dit het beteken dat vir elke soort sagtevrug-kultivar twee vasgestelde groottes bepaal is.⁵³⁾

52) A.G.R. 512 Correspondence File, F.I. 10, Vol. 1, Fruit Export, 1908: A.A. Persse - Fruit Exporters' Association of South Africa - Regulations for Inspection of Fruit Season, 1906/1907, n.d., n.p.

53) Ibid.

Verder was die ongeskrewe veronderstelling dat geen minderwaardige vrugte vir bemarkingsdoeleindes aanvaar sou word nie en dat dit onder geen omstandighede vir buitelandse bemarkingsdoeleindes aangebied moes word nie. Alle vrugte moes ook vry van plaë, siektes en onooglike merke wees. Vrugte moes dus van die allerbeste kwaliteit wees.⁵⁴⁾

Vrugte wat nie aan dié vereistes voldoen het nie, is afgekeur en is nie vir uitvoer oorweeg nie. Baie nie-lede het soms hul vrugte laat inspekteer. Indien nie-lede se vrugte afgewys is, kon dit op versoek van die versender wel uitvoer word. Vanselfsprekend is lede wie se vrugte afgekeur is, nie uitgevoer nie.⁵⁵⁾

Dié uitvoer-regulasies is net so deur die Regering aanvaar waaraan bykomstige regulasies toegevoeg is. Hiervolgens moes Bulmer ook 'n volledige verslag ná elke inspeksie indien. Saam daarmee moes 'n lys van die vrugte wat in ontvangs geneem is, ingehandig word. Op die lys moes aangedui word watter vrugte vir uitvoer aanvaar en watter afgekeur is. Redes vir afkeuring moes verskaf word. Verslag moes ook gedoen word oor die verpakking en gradering van vrugte sodat, indien nodig, alle inligting direk aan die

54) A.G.R. 512 Correspondence File, F.I. 10, Vol. 1, Fruit Export, 1908: A.A. Persse - Fruit Exporters' Association of South Africa. - Regulations for Inspection of Fruit Season, 1906/1907, n.d., n.p.

55) Ibid.

versender gestuur kon word. 'n Algemene verslag moes saam met die volledige verslag ingehandig word. Verslae is in plaaslike koerante gepubliseer.⁵⁶⁾

Die inspekteurs is verder deur 'n raadgewende komitee bygestaan (in dieselfde hoedanigheid as die appèlraad van die Western Province Fruit Exporters' Association.) Alhoewel die komitee 'n wakende oog oor die inspeksiediens gehou het, is die inspekteurs met betrekking tot die beoordeling van die kwaliteit en ander aspekte van die vrugte vrye teuels gegee. Die komitee het die regulasies gereeld hersien.⁵⁷⁾

Uit die verslae wat sedert die begin van 1907 deur die inspekteurs vrygestel is, blyk dit dat daar baie probleme was met vrugte wat vir uitvoer aangebied is. Daar was veral probleme met verpakking en gradering. Kissies was ook nie altyd ewe groot nie, terwyl minderwaardige vrugte vir uitvoer na Engeland aangebied is. Baie van die

56) A.G.R. Correspondence File, F.I. 10, Vol. 1, Fruit Export, 1908: A.A. Persse - Fruit Exporters' Association of South Africa - Regulations for Inspection of Fruit Season, 1906/1907, n.d., n.p.; D.D. Hutcheon - R.J. Bulmer, 11.1.1907, n.p.; D.D. Hutcheon - R.J. Bulmer, 8.1.1907, n.p.; Cape of Good Hope Government Gazette, 7.1.1907, Government Notice, No. 12.

57) A.G.R. 514 Correspondence File, F.I. 10, Vol. 1, Inspection of Fruit for Export: H.E.V. Pickstone - Under Secretary of Agriculture, 5.3.1909, n.p.

besendings kissies was ook nie volgens voorskrif gemerk nie.⁵⁸⁾

Soveel welslae is met die inspeksiediens behaal dat die vrugtekongres, wat op 15 en 16 Mei 1907 op King William's Town gehou is, besluit het om by die Departement Landbou aan te beveel om die inspeksiediens verpligtend te maak. Dié besluit het ook die verwerping van minderwaardige vrugte herbevestig.⁵⁹⁾ Die vrugtekongres van 1907 het reeds binne 'n paar maande nadat die vrywillige inspeksiediens ingestel is, 'n mosie aanvaar waarin gevra is dat die Regering die inspeksiediens verpligtend maak. Dit is egter nie voor 1914 by wyse van wetgewing deur die Parlement van die Unie van Suid-Afrika goedgekeur nie.⁶⁰⁾

-
- 58) A.G.R. 512 Correspondence File, F.I. 10, Vol. 1, Fruit Export, 1908: R.J. Bulmer - D.D. Hutcheon, 8.1.1907, n.p.; R.J. Bulmer - D.D. Hutcheon, 14.1.1907, n.p.; R.J. Bulmer - Advisory Committee appointed by the Governor and Exporters' Association, Season 1907/1908, 29.5.1908; R.J. Bulmer - Secretary of Agriculture, 4.5.1909, n.p.; R.J. Bulmer - Secretary of Agriculture - Report of Government Fruit Inspection on Season 1909/1910; G. 31-1909 Report of the Department of Agriculture for the year ended 1908, pp. 157-158; G.10-1910 Report of the Department of Agriculture for the year ended 1909, p. 185; U.G. 16-1912 Report of the Department of Agriculture for the year 1910, p. 159; A. 2307, Letters Received; Vol. 5, 1909: A.A. Persse - N.P. Rooke, 10.2.1909, n.p.; Vol. 4, 1906-1909: R. Ball - N.P. Rooke, n.d., n.p.; Agricultural Journal, 1.7.1910, pp. 29-31: The Export Fruit Trade - Report of Government Fruit Inspector on Season 1909/1910.
- 59) A.G.R. 512 Correspondence File, F.I. 10, Vol. 1, Fruit Export, 1908: W. Goulden - Acting Director of Agriculture, 28.5.1907, n.p.; F.W. Green - W. Goulden, 29.6.1907, n.p.
- 60) Agricultural Journal, 1.7.1907, p. 53: Vine and Fruit Growers' Congress, 1907; Act No. 17 of 1914: The Fruit Export Act, Wetten van de Unie van Zuid-Afrika, p. 83.

9.5 Instelling van die staats-uitvoerskema vir vrugte

Behalwe vir die instelling van die vrywillige inspeksiediens van sagtevrugte, het die owerheid in 1907 nog 'n poging aangewend om die buitelandse bemaking van sagtevrugte te stimuleer en beter te koördineer. Dit was die instelling van die staats-uitvoerskema vir Kaapse sagtevrugte.⁶¹⁾

In die praktyk het die stelsel onder die beheer en jurisdiksie van die Departement Landbou gestaan. Die funksie van die uitvoerskema het binne die raamwerk van sestien bepalinge geskied. Diegene wat by die stelsel wou inskakel, sou hieraan onderhewig wees.⁶²⁾

Die bepalinge het onder meer behels dat: geen voorskotte aan versenders uitbetaal word nie; die betaling van alle spoorvervoer die verantwoordelikheid van die versender was; alle vrugte behoorlik volgens die reëls van die Departement Landbou gegradeer en verpak moes word; alle vrugte in gestandaardiseerde kisties verpak moes word; alle inligting soos deur die Departement Landbou

61) The Cape of Good Hope Government Gazette, 22.1.1907, Government Notice, No. 75.

62) Ibid.

voorgeskryf, op die kissies aangebring moes word; gratis plakkers met die woorde: "CAPE FRUIT FOR EXPORT; HIGHLY PERISHABLE" op die kissies geplak moes word; en alle versenders wat hul vrugte volgens dié skema uitgevoer het, verplig was om hul besendings aan inspeksie te onderwerp.⁶³⁾

Dié stelsel was omslagtig en het die produsent benadeel. Dit was duidelik dat met dié bepalings te veel op suiwer administrasie gekonsentreer is wat die uitvoerbaarheid daarvan bemoeilik het.⁶⁴⁾

Nadat die kennisgewing vir die eerste keer aan die begin van 1907 in die Cape of Good Hope Government Gazette gepubliseer is, was daar aanvanklik heelwat positiewe reaksie van die kant van die produsente en versenders van sagtevrugte. Hulle het dit as 'n geleentheid gesien om beter resultate vir hul vrugte op die buitelandse markte te behaal. Gedurende die 1907/1908-seisoen is 'n totaal van 42 066 kissies sagtevrugte onder die bepalings van dié skema uitgevoer.⁶⁵⁾

Ondanks heelwat probleme wat veral met vrugte van 'n swak kwaliteit gepaard gegaan het, het die advieskomitee van

63) The Cape of Good Hope Government Gazette, 22.1.1907, Government Notice, No. 75.

64) The Cape of Good Hope Government Gazette, 8.2.1907, Government Notice, No. 149; 12.11.1907, Government Notice, 1255; 12.11.1907, Government Notice, No. 1220; 6.3.1908, Government Notice, No. 275.

65) G.50-1908 Cape Fresh Fruit Export Trade, Season 1908, p. 5.

die skema, te wete H.E.V. Pickstone, O.C.M. Barry, T. Micklem en dr. Viljoen, besluit om daarmee voort te gaan.⁶⁶⁾

Dié komitee het hom beywer vir die welslae van die skema. Hulle het die Departement Landbou van tyd tot tyd oor sake soos verpakking, vervoer en algemene uitvoer van vrugte, geadviseer. Tweedens het die lede van die komitee ook sekere reëls en regulasies vir die inspekteurs opgestel. Ook het hulle alle probleme met betrekking tot die skema en die inspeksie van vrugte probeer oplos.⁶⁷⁾

Die Department Landbou self, het ook heelwat gedoen om die skema so glad as moontlik te laat verloop. Moeite is gedoen om voorsiening te maak vir vrugtekissies, houtwol en spykers vir versenders volgens 'n k.b.a.-stelsel. Samesprekings is ook met die direkteure van die Union-Castle Steamship Company gehou in 'n poging om meer verkoelingsgeriewe op die skepe te bekom.⁶⁸⁾

Die probleme soos hierbo uiteengesit, was egter van so 'n aard dat daar besluit is om die skema na twee seisoene te beëindig.

66) G.36-1908 Report of the Superintendent of Agricultural Co-operation for the period of Eight Months ending 31st December, 1907, p. 14, G.50-1908 Cape Fresh Fruit Export Trade, Season 1908, p. 5.

67) G.36-1908 Report of the Superintendent of Agricultural Co-operation for the period of Eight Months ending 31 December, 1907, p. 14.

68) Ibid.

Dit het amptelik op 1 Oktober 1908 opgehou om te funksioneer.⁶⁹⁾

9.6 Rol en funksie van internasionale landboutentoonstellings

Nog 'n faktor wat 'n baie belangrike rol gespeel het in die bevordering van die sagtevrugtebedryf was internasionale landboutentoonstellings. Deur middel van mededinging kon die landbou- en sagtevrugteprodusent die aanvaarbaarheid van hul produkte op buitelandse markte beproef.⁷⁰⁾

Die eerste sagtevrugte is van 1897 af by die Imperial Institute in Londen tentoongestel. Alhoewel die afdeling vir vrugte klein was, het dit die aandag van die Londenars getrek. Die tentoonstellings, waar die Kapenaars goeie raad en kritiek ontvang het, het tot en met 1901 voortgegaan.⁷¹⁾ Ná twee jaar van afwesigheid het die vrugte-

69) G.47-1907 Report of the Superintendent of Agricultural Co-operation for the year ending 30th April, 1907, p. 21; G.50-1908 Cape Fresh Fruit Export Trade, Season 1908, p. 5; G.31-1909 Report of the Department of Agriculture for the year ended 1908, p. 132; Cape of Good Hope Government Gazette, 31.7.1908, Government Notice, No. 877; A.G.R. 515 Correspondence File, F.I. 10, Vol. 1, Export of Fruit and Cold Storage Accommodation, 1907-1909: P.J. Cillie - P.J. du Toit, 23.5.1908, n.p.

70) A.G.R. 510 Correspondence File, F.I. 3, Vol. 1, Royal Horticultural Shows, 1904-1908: Press Notes, 22.3.1906, n.p.

71) P.M.O 106 Despatches Received from the Department of Agriculture, 1894-1898: C. Curry - Secretary to the Prime Minister, 16.2.1897, n.p.; W. Tooke - Secretary to the Prime Minister, 26.1.1898, n.p.; P.M.O. 107 Depatches Received from the Department of Agriculture, 1899-1804: C. Curry - Secretary to the Prime Minister, 24.12.1900, n.p.; Secretary to the Prime Minister - C.E. Pillans, 28.1.1901, n.p.

produsente weer in 1904 vrugte in Londen tentoongestel, maar dié keer op die vooraanstaande Royal Horticultural Society Show. Op dié tentoonstellings is ook vrugte van alle koloniale gebiede van die Britse Ryk uitgestal. Dit spreek dus vanself dat deelname aan dié tentoonstelling vir enige deelnemer 'n goeie barometer was.⁷²⁾

Op die tentoonstellings is vars vrugte, dit wil sê tropiese, subtropiese, sitrus en sagtevrugte uitgestal. Neweprodukte soos mebos, rosyntjies, konfyt, gedroogde, ingelegde en gebottelde vrugte, asook feitlik alle ander landbouprodukte is hier bekend gestel.⁷³⁾

Reklame vir die tentoonstellings was baie uitgebreid. Alle koloniale koerante is in kennis gestel. Dit het ook vir die mees prominente en belangrikste vrugtehandelaars, skeepsrederye en uitvoerders van vrugte in elke koloniale gebied gegeld. Wat die Kaapkolonie betref, is die tentoon-

-
- 72) A.G.R. 510 Correspondence File, F.I. 3, Vol. 1, Royal Horticultural Shows, 1904-1908: W. Wilkes - Agent General for the Cape of Good Hope, 25.4.1904, n.p.; Royal Horticultural Society - Schedule of Second Show of Colonial Grown Fruit, n.d., n.p.; C.C. 16 Minutes of the Committees of the Chamber of Commerce, 1903-1905: Exhibition of Colonial Fruit, 25.5.1904, pp. 321-322; C.C. 17 Minutes of the Committees of the Chamber of Commerce; 1905-1907: Exhibition of Colonial Fruit, 8.1.1906, pp. 129-130.
- 73) A.G.R. 510 Correspondence File, F.I. 3, Vol. 1, Royal Horticultural Shows, 1904-1908: W. Wilkes - Agent General of the Cape of Good Hope, 25.4.1904, n.p.; Royal Agricultural Society - Schedule of Second Show of Colonial Grown Fruit, n.d., n.p.

stellings jaarliks in die Agricultural Journal geadverteer. Ook die twee tuinbourade is ingelig, wat weer die lede van die verskillende verenigings in kennis gestel het. Die lede van alle ander landboukundige verenigings het ook inligting daarvoor ontvang.⁷⁴⁾

Natuurlik is van voornemende deelnemers verwag om net die beste kwaliteit produkte te stuur. Deelnemers moes die produkte so aantreklik as moontlik uitstal. Dit spreek vanself dat die voorkoms van 'n stalletjie die keuse van die beoordelaars beïnvloed het.⁷⁵⁾ Die Kaapse deelnemers het egter een groot probleem gehad. Die skou is in Desember gehou, dit wil sê gedurende dié deel van die Kaapse vrugteseisoen wat net appelkose opgelewer het. Die meeste Kaapse sagtevrugte is gewoonlik eers van Januarie af bemarkbaar. Slegs appelkose is gedurende Desember op groot skaal geoes en bemark.⁷⁶⁾

74) A.G.R. 510 Correspondence File, F.I. 3, Vol. 1, Royal Horticultural Shows, 1904-1908: W. Wilkes - Agent General of the Cape of Good Hope, 25.4.1904, n.p.; C. Curry - Agent General of the Cape of Good Hope, 28.6.1904, n.p.; Royal Horticultural Society - Schedule of Second Show of Colonial Grown Fruit, n.d., n.p.

75) A.G.R. 510 Correspondence File, F.I. 3, Vol. 1, Royal Horticultural Shows, 1904-1908: T.E. Fuller - Secretary of Agriculture, 12.5.1904, n.p.

76) A.G.R. 510 Correspondence File, F.I. 3, Vol. 1, Royal Horticultural Shows, 1904-1908: C. Curry - Agent General for Cape of Good Hope, 28.6.1904, n.p.; C. Curry - Secretary of Agriculture, 1.6.1904, n.p.

Om dié probleem die hoof te bied, het die sekretaris van die Royal Horticultural Society, W. Wilkes, besluit om 'n tweede skou te hou sodat die Kaapkolonie, en ook ander kolonies in die suidelike halfgrond, kon deelneem. Dit het in Maart plaasgevind.⁷⁷⁾

Slegs twee verenigings het aan die eerste tentoonstelling vir koloniale vrugte op die Royal Horticultural Society, in Desember 1904, deelgeneem. Dit was die Western Province Fruit Exporters' Association en die Western Province Agricultural Society. Dit blyk uit die beoordeelaars se verslae dat die twee verenigings nie te swak gevaar het nie. Die tentoonstellings was egter te klein. Slegs die Western Province Agricultural Society kon 'n silwer medalje wen, terwyl die Western Province Fruit Exporters' Association geen prys verower het nie. Volgens die sekretaris van die Royal Horticultural Society, kon die twee verenigings, indien hulle saam ingeskryf het, 'n goue medalje verower het. Ten opsigte van die Kaap se toekomstige deelname, het hy gesê: "I trust this will be the beginning of greater things in our colonial fruit trade."⁷⁸⁾

77) A.G.R. 510 Correspondence File, F.I. 3, Vol. 1, Royal Horticultural Shows, 1904-1908: W. Wilkes - Agent General of the Cape of Good Hope, 7.9.1904, n.p.; W. Wilkes - Agent General of the Cape of Good Hope, 17.1.1905, n.p.

78) A.G.R. 510 Correspondence File, F.I. 3, Vol. 1, Royal Horticultural Shows, 1904-1908: W. Wilkes - T.E. Fuller, 30.3.1905, n.p.

Daar bestaan geen twyfel dat die tentoonstellings wel waarde vir die Kaapse vrugtebedryf gehad het nie. Dié feit is deur die beoordelaars by die eerste tentoonstelling bevestig. In dié verband het die Kaapse buitelandse handelsagent in Londen aan die Sekretaris van die Departement Landbou geskryf: "These periodical shows are, undoubtedly, excellent means of bringing Cape Fruit to the notice of the British public, and should be taken full advantage of in every way, both by the Government and by individual growers. Although the specimens of Cape Fruit, more especially the grapes, shown at the recent Royal Horticultural Society's Show (March 1885), were in some respects disappointing, many enquiries have already been made both at this office and from the Commercial Agent in regard to Cape Fruit, and it is hoped that Fruit Growers all over the Colony may be informed, by your Department, of these periodical Shows and urged to take full advantage of them."⁷⁹⁾ Dit was dus duidelik dat die bydraes van die Kaapkolonie met belangstelling dopgehou is.

Een van die belangrikste doelstellings van die tentoonstellings was ook om produsente in die koloniale gebiede aan te moedig om net die beste produk te produseer, ten

79) A.G.R. 510 Correspondence File, F.I. 3, Vol. 1, Royal Horticultural Shows, 1904-1908: T.E. Fuller - Secretary of Agriculture, 18.5.1905, n.p.

toon te stel en só die kwaliteit van die produk aan die Britse publiek bekend te stel. Op dié wyse kon 'n Europese mark bereik en uitgebou word. Dit kon weer op sy beurt 'n ekonomiese voordeel vir die bepaalde kolonie(s) inhou. Omdat baie Britse kolonies deelgeneem het, was die mededinging kwaai. Dit het elke kolonie gedwing om slegs die beste produk te lewer.⁸⁰⁾

Sedert die eerste tentoonstelling in Desember 1904 het dit al beter met die Kaapse produkte op die Royal Horticultural Society Show gegaan. Produkte het verbeter, asook die samewerking tussen private produsente, verenigings en handelaars. Belangrike organisasies en ander belanghebbendes het ook mettertyd aan die kompetisies begin deelneem, soos byvoorbeeld, Rhodes Fruit Farms Limited, die Western and Eastern Horticultural Boards, die Cape Orchard Company, en verskeie persone soos H.E.V. Pickstone van Groot Drakenstein en John X. Merriman van Schoongezicht, Stellenbosch. Selfs die Departement Landbou het vir

80) A.G.R. 510 Correspondence File, F.I. 3, Vol. 1, Royal Horticultural Shows, 1904-1908: D. Hutcheon - Secretary of the Royal Horticultural Show, n.d., n.p.; D. Hutcheon - Secretary of the Western Province Horticultural Board, 5.1.1906, n.p.; Schedule of Colonial Grown Fruit Show, n.d., n.p.; Cape Mercury, 6.12.1905, p. 4: A Home Exhibition.

jaarlikse kompetisies ingeskryf.⁸¹⁾

Volgens die verslae van die beoordelaars ná die tentoonstelling van 1904 en 1905 het Kaapse vrugte groot belofte ingehou. Dit was veral die vrugte-afdeling wat voordeel uit die kompetisie getrek het.⁸²⁾ So, byvoorbeeld, het een van die beoordelaars van die 1906-tentoonstelling oor die Kaapkolonie se bydrae geskryf: "... we (the judges) have much pleasure in recording the fact that each succeeding year the Cape fruit arrives better packed and in better condition than in the previous one. The fruit in general, showed a vast improvement in the packing..."⁸³⁾

-
- 81) A.G.R. 510 Correspondence File, F.I. 3, Vol. 1, Royal Horticultural Shows, 1904-1908: Articles for Exhibition, Crystal Palace, n.d., n.p.; E.K. Gwen - D.D. Hutcheon, 27.2.1906, n.p.; A.A. Persse - P.J. du Toit, 8.2.1906, n.p.; W. Wilkes - Agent General, 25.4.1904, n.p.; W. Goulden - Circular, 22.12.1905, n.p.; B. Woods - D. Hutcheon, 10.1.1906, n.p.; W. Goulden - D. Hutcheon, 9.1.1906, n.p.; D. Hutcheon - W. Goulden, 15.1.1906, n.p.; D. Hutcheon - A.A. Persse, 5.1.1906, n.p.; P.J. du Toit - Secretary of Rhodes Fruit Farms Estate, 17.1.1906, n.p.; Director of Agriculture - Secretary of the R.H. Show, n.d.; n.p.; P.J. du Toit - H. Flanagan, 10.2.1906, n.p.; D. Hutcheon - Agent General, 13.2.1906, n.p.; P.J. du Toit - A.B. de Villiers, 14.2.1906, n.p.; T.E. Fuller - Secretary of Agriculture, n.d., n.p.; L. Atkinson - Agent General, 28.12.1906, n.d., n.p.; P.J. du Toit - Director of Agriculture, 20.9.1906, n.d., n.p.
- 82) A.G.R. 510 Correspondence File, F.I. 3, Vol. 1, Royal Horticultural Shows, 1904-1908: A.H. Pearson's Report of the Colonial Grown Fruit and Vegetable Show, 22.3.1906, n.p.; Judges report of the Royal Horticultural Society's report on the Fruit from the Cape Colony, n.d., n.p.; G. Jacobs and Company - L. Atkinson, 9.4.1906, n.p.; Report made by Mr Sedgewick of the Royal Horticultural Society, n.d., n.p.; Report of W. Wilkes, Secretary of the Royal Horticultural Society on Exhibition of South African Fruit, March 1906.
- 83) A.G.R. 510 Correspondence File, F.I. 3, Vol. 1, Royal Horticultural Shows, 1904-1908: Garcia Jacobs and Company - L. Atkinson, 9.4.1906, n.p.

Belangrike inligting en raad is deur die beoordelaars aan die deelnemers verskaf. Wat verpakking betref, is aanbeveel dat sagtevrugte soos appels in groter kratte verpak moes word. Dit sou meer ekonomies wees. Sagtevrugte soos appelkose en perskes, moes in vlakker kassies verpak word. Die beoordelaars het gekla dat die kassies nie eenvormig was nie en dat die vrugte in een kassie nie van dieselfde grootte was nie. Dit was baie belangrik om aandag aan hierdie aspekte te gee sodat 'n goeie mark verkry kon word. Die beoordelaars het ook voorgestel dat die vrugte in twee lae in 'n kassie verpak word. Vir goeie sirkulasie is houtwol onder en bo-op die vrugte gepak. Tussen die twee lae vrugte is 'n laag verpakkingspapier geplaas.⁸⁴⁾

Verkoeling was ook in verslae ter sprake, veral omdat dit in 'n groot mate die kwaliteit van die produk oorsee bepaal het. Omdat sommige van die vrugte in 'n swak toestand by die tentoonstellings aangekom het, is aanbeveel dat die Regering, met behulp van die skeepsrederye, proefnemings moes doen om die probleem die hoof te bied. Daar is voorgestel dat 'n komitee aangestel word om die eksperimente uit te voer.⁸⁵⁾

84) A.G.R. 510 Correspondence File, F.I. 3, Vol. 1, Royal Horticultural Shows, 1904-1908: Report made by Mr Sedgewick of the Royal Horticultural Society on the great London Exhibition of fruit and other products from South Africa, 1906, n.d., n.p.

85) Ibid.

'n Beroep is ook op die Kaapse regering gedoen om aandag te gee aan al die fasette van die sagtevrugtebedryf. Dit was, volgens die beoordelaars, 'n gulde geleentheid vir die Kaapse regering om in dié vroeë stadium in die ontwikkeling van die vrugtebedryf sekere wetgewing deur te voer wat baie probleme vorentoe sou verhoed. Daar is veral verwys na spoorwegtariewe en die beheer en uitroeiing van plaas en siektes.⁸⁶⁾

Dit ly geen twyfel nie dat die produsente en alle ander belanghebbendes baie deur middel van dié tentoonstellings geleer het. Deur net in aanraking te kom met deelnemers van ander kolonies, asook met die beoordelaars, is baie bygedra tot die algehele verbetering in die gehalte van dié Kaapse produk. Dit het onteenseglik 'n positiewe bydrae tot die toename in uitvoere, veral ná 1905, gelewer.

9.7 Reklame vir uitvoervrugte

Reeds vroeg in die geskiedenis van die sagtevrugtebedryf was dit duidelik dat baie min verbruikers in Engeland van die Kaapse vrugte bewus was. Omdat die produsente en bemerkers voor 1900 nog nie veel van hul eie produk gedink

86) A.G.R. 510 Correspondence File, F.I. 3, Vol. 1, Royal Horticultural Shows, 1904-1908: Report made by Mr Sedgewick of the Royal Horticultural Society on the great London Exhibition of fruit and other products from South Africa, 1906, n.d., n.p.

het nie, het hulle ook nie die moeite gedoen om hul produk aan die verbruiker bekend te stel nie. Die Britte het dus maklik produkte soos vrugte gekoop, sonder om te weet waar die produk eintlik vandaan gekom het.⁸⁷⁾

Gevolgtrek het daar 'n paar jaar verloop voordat doelbewus geprobeer is om vrugte bekend te stel. Dit is deur die Western Province Fruit Exporters' Association in 1903 begin.⁸⁸⁾ Omdat die kwaliteit van vrugte, wat vir be-marking in Europa aangebied is, met verloop van tyd verbeter het, het bogenoemde vereniging asook handelaars en versenders van vrugte, die inisiatief met die bekendstelling daarvan geneem.⁸⁹⁾

Die tentoonstelling van Kaapse vrugte ná 1906 op die Royal Horticultural Society Show het 'n belangrike bydrae tot die bekendstelling van Kaapse vrugte in Europa gelewer. Al die vernaamste handelaars en bemerkers het daár byeengekom om nuwe produkte op die mark te besigtig. Kaapse vrugte

87) Worcester Standard, 8.7.1899, p. 3: Landbou; The Cape Argus, 15.6.1899, p. 5: Cape Grapes.

88) C.C. 107 Newspaper Cuttings: Verbatim Reports of the Chamber of Commerce Meetings, 1902-1906: Cape Chambers of Commerce - Report on the Export Fruit Trade of Cape Colony for the Season 1903, by G.E. Hudson, 1903, n.p.

89) Agricultural Journal, 1.10.1904, pp. 445-446: The Export Fruit Trade - Report on Season 1904 by G.E. Hudson.

KARL SCHWARZ & CO.,

18, BURG STREET, CAPE TOWN.

Telegrams: "WHEAT," CAPE TOWN.

AGENTS for:—

Messrs. GARCIA, JACOBS & CO., Covent Garden, London;
Messrs. SIMONS, JACOBS & CO., Glasgow;
Messrs. SIMONS, SHUTTLEWORTH & CO., Liverpool.

To FRUIT EXPORTERS

PROFITS! PROFITS!! PROFITS!!!

POINTS TO To make your fruit **EARN YOU MONEY**, please note carefully the following **points** :—

1. Cultivate varieties likely to command the highest prices on the English Market. All information on this point we can give, our Mr. WILLIAM H. SMITH having been on the Covent Garden Market during the past season, and has studied the question thoroughly.
2. Take especial care to see that only the **best** fruit is packed for export.
3. Exercise the greatest care in handling, grading, packing, and marking.
4. Consign all your fruit to us, for shipment to Messrs. GARCIA, JACOBS & CO., Covent Garden Market, London, whose splendid connection enables them to return you **highest market prices**.
5. Remember that in shipping your fruit to Messrs. Garcia, Jacobs & Co., your fruit goes direct from your farm to the actual sellers. **All the heavy intermediate charges, profits, and commissions paid in the past are avoided.**
6. Remember that we supervise all shipments at Cape Town **free of charge**. We also prepay steamer freight.
7. Remember that Messrs. Garcia, Jacobs & Co.'s complete organization enables them to sell the fruit promptly. Proceeds will be cabled to us, and you can receive your money within **three days after your fruit is sold**.
8. Remember that Messrs. Garcia, Jacobs & Co. are **FRUIT EXPERTS**, and will do all they possibly can to help you **make money** out of your shipments.

SHIPPING INSTRUCTIONS.

Boxes to be marked **G. J. & CO.,** together with your own brand, or distinctive mark.
L.
We will send you slips free of charge.

Advice to be sent to us directly the fruit has been placed on rail.

All fruit should be consigned to **KARL SCHWARZ & CO., Docks.**

KARL SCHWARZ & CO.

is daar hoog deur kritici aangeslaan.⁹⁰⁾

Met die aanstelling van die Handelskommissaris in Engeland, het dié bepaalde aspek meer prominensie verkry, veral omdat hy dit as een van sy vernaamste take gesien het om vrugte aan die Britse publiek bekend te stel. Daarom het hy in 1908 toestemming van die Kaapse regering verkry om jaarliks £50 vir dié doel te gebruik. C. du Chiappini het advertensiekaarte laat druk en wyd in Groot-Brittanje versprei.⁹¹⁾ Hy het ook artikels geskryf wat gereeld in die Britse pers verskyn het. Daarin het hy die aandag op Kaapse vrugte gevestig.⁹²⁾

Omdat die Kaapse vrugte in daardie stadium redelike prominensie in Europa geniet het; het ook Karl Schwarz and

90) A.G.R. 514 Correspondence File, F.I. 10, Vol. 1, Inspection of Fruit for Export: The Fresh Fruit Export Trade - Report of the Trades Commissioner for Cape Colony in London on the Fresh Fruit Export Trade, for the Season, 1909, n.p.; U.G.45-1912 Union of South Africa - Annual Report of the Trades Commissioner for the year 1912, pp. 54-55.

91) A.G.R. 514 Correspondence File, F.I. 10, Vol. 1, Inspection of Fruit for Export: The Fresh Fruit Export Trade - Report of the Trades Commissioner for Cape Colony in London on the Fresh Fruit Export Trade, for the Season 1909, 29.10.1909, n.p.; A.5-1907 Report of the Select Committee on Agricultural Co-operation, p. xi; U.G.45-1912 Union of South Africa - Annual Report of the Trades Commissioner for the year 1911, pp. 54-55; G.10-1910 Report of the Department of Agriculture for the year 1909, p. 22; G.37-1908 Report of the Trades Commissioner for the year 1907, p. 3.

92) Ibid.

Company van Kaapstad, wat agente vir Garcia, Jacobs and Company in Engeland was (laasgenoemde maatskappy was een van die grootste vrugtehandelaars in Engeland) ook geprobeer om vrugte oor die lengte en breedte van Engeland bekend te stel.⁹³⁾

Al dié pogings het daartoe meegehelp dat vrugte in Europa, maar veral in Groot-Brittanje, teen 1910 redelik goed bekend was. Dit, weer, het as 'n kragtige inspuiting vir Kaapse vrugte gedien.⁹⁴⁾

Dit is duidelik dat die bemarking van sagtevrugte in die buiteland aanvanklik nie behoorlik gefunksioneer het nie. Stimulering en die skepping van nuwe markte was dus noodsaaklik vir die behoorlike vestiging van 'n uitvoerbedryf. Gevolglik het die staat en die private sektor sedert 1896

93) A. 2307, Letters Received, Vol. 5, 1908: Extract from: The South African Commerce and Manufacturers' Record, October 1909: South African Fruit Export.

94) G.10-1910 Report of the Department of Agriculture for the year 1909, p. 22; U.G. 45-1912 Union of South Africa - Annual Report of the Trades Commissioner for the year 1911, pp. 54-55; G.37-1908 Report of the Trades Commissioner for the year 1907, p. 3; A.5-1907 Report of the Select Committee on Agricultural Co-operation, p. xi; Agricultural Journal, 1.1.1910, p. 44: The Fresh Fruit Export Trade - Report of the Trades Commissioner for Cape Colony in London on the Fresh Fruit Export Trade for the Season 1909, 1.10.1904, p. 180: The Export Fruit Trade - Report on Season 1904 by G.E. Hudson; C.C. 107 Newspaper Cuttings - Verbatim Reports of the Chamber of Commerce Meetings, 1902-1906: Cape Chambers of Commerce - Report on the Export Fruit Trade of Cape Colony for the Season, 1903 by G.E. Hudson, 1903, n.p.; The Wynberg Times, 21.1.1899, p. 8: The Fruit Farms of California; Worcester Standard, 8.7.1899, p. 3: Landbou; The Cape Argus, 15.6.1899, p. 5: Cape Grapes.

gekonsolideerde pogings onderneem om die ontwikkeling moontlik te maak. Dié pogings het vrugte afgewerp. Teen 1910 was die uitvoerbedryf in so 'n mate gestruktureer en gevestig dat daar met meer hoop vorentoe gekyk kon word.

HOOFSTUK 10

BUITELANDSE BEMARKING

10.1 Covent Garden en ander markte

Covent Garden in Londen was teen 1896 die belangrikste buitelandse mark vir Kaapse vrugte. Behalwe dat Covent Garden die grootste vrugtemark in Groot-Brittanje was, was dit ook een van die grootstes in Europa. Omdat die Kaapkolonie een van die Britse koloniale gebiede was, is dit logies dat die meeste sagtevrugte na Engeland verskeep en bemark is. Ook het die meeste ander koloniale gebiede hul produkte na die moederland versend en daar bemark.¹⁾

Uit vrees vir 'n oorskot in die Kaapkolonie vanweë toenemende produksie, en op Covent Garden as gevolg van groter uitvoer en pogings van Indië om ook tot die oorsese mark toe te tree, is produsente en agente gedwing om tydens die periode onder bespreking nuwe markte te soek.²⁾ Die

1) A.G.R. 265 Correspondence File, F. 80, Vol. 3, Fruit Export Abroad, 1894-1905: E.M. Jackson - Secretary of Agriculture, 13.5.1899, n.p.; U.G. 45-1912 Union of South Africa - Annual Report of the Trades Commissioner for the year ending 1912, p. 52; Agricultural Journal, 18.2.1897, p. 202: Fruit Culture - Fruit Export; 15.4.1897, p. 494: Cape Fruit Prospects in England.

2) A.5-1907 Report of the Select Committee on Agricultural Co-operation, September 1907, pp. 420-422; The South African Trade Journal and Shipping Gazette, 20.8-1899, p. 123: Fruit Export; Agricultural Journal, 1.1.1905, pp. 77-78: Eastern Province Fruit Growers' Congress; 12.5.1898, p. 584: Fruit Growers' Congress.

visiere is gevolglik eerste op markte in Engeland, soos Liverpool, Glasgow, Birmingham, Bedford, Manchester, Bristol en Dublin gestel. Vrugte is vanaf Covent Garden of Southampton, wat naas Londen die belangrikste Britse uitvoerhawe was, na nuwe markte vervoer. Daar is ook geprobeer om elders in Groot Brittanje, soos, byvoorbeeld, in Ierland en Skotland, nuwe vrugtemarkte te soek. Afgesien van nuwe Britse markte, was die oë van Kaapse sagtevrugte-uitvoerders ook op markte in Europa en die V.S.A gerig.³⁾

Die Kaapse handelskommissaris in Londen het 'n baie belangrike rol in hierdie soektog na nuwe markte gespeel.⁴⁾

Chiappini het van 1906 moeite gedoen om markte in sowel Engeland as op die vasteland van Europa te ontwikkel. Hy het daarin geslaag om klein hoeveelhede sagtevrugte na die markte in groot sentra op die Europese vasteland vir bemarking te stuur.⁵⁾ Sy pogings, asook dié van

3) A.G.R. 510 Correspondence File, F.I. 3, Vol. 1, Royal Horticultural Shows, 1904-1908: G. Monro - P.C. von B. Bam, 15.12.1905, n.p.; A.5-1907 Report of the Select Committee on Agricultural Co-operation, September 1907, pp. 421-422; U.G. 45-1912 Union of South Africa - Annual Report of the Trades Commissioner for the year ending 1912, pp. 53-54; The Cape Times, 31.12.1909, p. 8: Cape Fruit Trade - Hint to Growers - Enormous Development.

4) A.5-1906 Report of the Fruit Trades of the Colony of the Cape of Good Hope by C. du Chiappini, p.5; G.57-1907 Report of the Trades Commissioner on the Cape Wine Trade and the Fruit Export Trade, p. 3.

5) G.37-1908 Report of the Trades Commissioner for the year 1907, p. 3.

onafhanklike produsente, agente en uitvoerders het daartoe aanleiding gegee dat klein hoeveelhede sagtevrugte teen 1910 op die markte van die grootste sentra op die Europese vasteland en Amerika verkoop is. Dié sentra was onder meer Parys, Brussel, Amsterdam, Antwerpen, Rotterdam, Napels, Rome, Berlyn, New York en Washington.⁶⁾

Groot hoeveelhede vrugte is by wyse van proefneming na die vasteland van Europa en Amerika gestuur. So, byvoorbeeld, is 'n groot besending vrugte gedurende 1910 na Hamburg in Duitsland versend. Om die waarheid te sê, was dié proefneming so suksesvol dat 'n groot invoerder van vrugte na Hamburg in 1910 'n verteenwoordiger na die Kaap gestuur het om reëlins te tref vir die direkte verskeping van vrugte vanaf Kaapstad.⁷⁾

Ander markte soos Rotterdam, Amsterdam, Antwerpen en Parys het teen 1910 ook enkele groot besendings Kaapse vrugte

-
- 6) A. 2307, Letters Received, Vol. 5, 1908: M. Barnes - N.P. Rooke, 30.10.1909, n.p.; Vol. 5, 1909: A.A. Persse - All members of Exporters' Association, 19.2.1909, n.p.; A.G.R. 510 Correspondence File, F.I. 3, Vol. 1, Royal Horticultural Shows, 1904-1908: G. Monro - P.C. von B. Bam, 15.12.1905, n.p.; A.G.R. 519 Correspondence File, F.I. 18, Vol. 1, Fruit Export - Reports by Agent General on Sales, 1907: P.J. Hannon - Assistant Treasurer, 1.7.1907, n.p.; P.J. du Toit - G. Orpen, May 1907, n.p.; A.5-1907 Report of the Select Committee on Agricultural Co-operation, September 1907, pp. 420-423; A.5-1906 Report on the Fruit Trades of the Colony of the Cape of Good Hope by C. du Chiappini, p. 5.
-
- 7) U.G. 45-1912 Union of South Africa - Annual Report of the Trades Commissioner for the year ending 1912, p. 53.

ontvang en bemark.⁸⁾

Markte is ook in Noorweë, Rusland, Switzerland, Oostenryk, Denemarke, Swede en Kanada gesoek. Tot en met 1910 is egter min positiewe resultate daarmee bereik.⁹⁾

10.2 Deelnemers aan die buitelandse mark

'n Paar groepe belanghebbendes het aan die bemarkingsproses deelgeneem. Die eerste groep, die individuele produsente, het self hul produkte verpak en na Brittanje versend. Die vrugte is deur 'n markagent op die hawe in Southampton ontvang en namens die produsent teen die beste prys bemark.¹⁰⁾

As uitvoerder het die produsent baie probleme ondervind. Hy moes alle reëlins self tref: verpakking, die organisasie van spoorvervoer na die Kaapse hawe en met die haweerwerheid reël vir verkoeling. Hy moes ook seker maak dat

8) U.G. 45-1912 Union of South Africa - Annual Report of the Trades Commissioner for the year ending 1912, p. 53.

9) A.G.R. 510 Correspondence File, F.I. 3, Vol. 1, Royal Horticultural Shows, 1904-1908: G. Monro - P.C. von B. Bam, 15.12.1905, n.p.; A.G.R. 514 Correspondence File, F.I. 10, Vol. 1, Inspection of Fruit for Export: C. du Chiappini - Under Secretary of Agriculture, 2.7.1909, n.p.; A.G.R. 511 Correspondence File, F.I. 8, Vol. 1, Proposed Canadian Market for South African products, 1905: D.D. Hutcheon - Assistant Treasurer, 16.8.1905, n.p.

10) J.C. Aucamp: Die Geskiedenis van die Sagtevrugtebedryf in die Kaapkolonie, 1886-1896, pp. 247-248.

skepe op 'n bepaalde tyd beskikbaar was. Omdat die produsent 'n boer was en eerstens na die verbouing van sy produk moes omsien, het hy nie genoeg tyd gehad om aandag aan die bemarking van sy produk te gee nie. Die gevolg was dat sy produkte soms in 'n swak toestand op die Europese markte aangekom het. Vanweë al hierdie probleme, het die meeste "private" bemarkers van sagtevrugte teen 1900 verdwyn.¹¹⁾

'n Tweede groep waarna reeds verwys is, was die uitvoerorganisasies. Hulle was meestal geregistreeerde maatskappye. Dié organisasies het die vrugte teen 'n vasgestelde prys van die produsent gekoop, dit verpak en versend. Die markagent, in die buiteland, het die vrugte ontvang en namens die uitvoerorganisasie versend. Op dié wyse kon vir die beste pryse beding word.¹²⁾

Die markagent was dus nog 'n deelnemer aan die bemarkingsproses. Dit was hý wat die produk in die buiteland ontvang en dit namens die uitvoerorganisasie bemark het. Sy belangrikste taak was om namens sy klant die beste prys

11) A.G.R. 265 Correspondence File, F. 80, Vol. 3, Fruit Export Abroad, 1894-1905: J.X. Merriman - Under Secretary for Agriculture, 10.10.1898, n.p.; The Cape Times, 14.9.1898, p. 7: Cape Fruit Growers.

12) A. 2307, Letters Received, Vol. 5, 1909: Advertensie, n.d., n.p.: Vol. 5, 1909: L.H. Cohen - N.P. Rooke, 27.2.1909, n.p.; Vol. 5, 1909: L. Retief - N.P. Rooke, 21.10.1909, n.p.; Vol. 5, 1909: Circular, n.d., n.p.; Vol. 5, 1909: Advertensie, n.d., n.p.; Vol. 1, 1905-1907: C.L. Matby - N.P. Rooke, 30.5.1907, n.p.; Vol. 1, 1905-1907: J. Bell - N.P. Rooke, 31.1.1907, n.p.; Vol. 1, 1905-1907: A. Baillie - N.P. Rooke, 17.4.1907, n.p.; Vol. 1, 1905-1907: Wood and Company send out a circular, 27.8.1907, n.p.

vir die produk te probeer kry.¹³⁾

Die markagent se rol is verder beklemtoon toe die Kaapse regering (op advies van Chiappini) in 1908 'n lys van betroubare agente aan alle Kaapse produsente gestuur het. Baie van die Kaapse produsente was nie altyd bewus van verwickelinge in Europa nie en was in 'n groot mate van die markagente afhanklik. Die produsent sou normaalweg geen onraad gemerk het as die markagent hom met die kommissie gekul het nie. Omdat Chiappini in Londen was, het hy die geleentheid gehad om die beste markagente uit te soek.¹⁴⁾

Die buitelandse groot -en kleinhandelaar het ook aan die .bemarkingsproses deelgeneem.

Die rol van dié groothandelaar was om vrugte, wat per veiling op 'n groot mark, soos Covent Garden, van die hand gesit is, te koop en dit op markte in groter voorstede of ander groot sentra aan die kleinhandelaar te bemark. Die

13) G.30-1907 Report of the Director of Agriculture for the year 1906, p. 24.

14) Agricultural Journal, 1.8.1908, p. 142: Agents for Fruit Export; A. 2307, Letters Received, Vol. 5, 1908: P.J. Hannon - Director of Agriculture, 26.11.1908, n.p.; Vol. 1, 1908: P.J. Hannon - Director of Agriculture, 13.11.1908, n.p.; Vol. 5, 1908: P.J. Hannon - Director of Agriculture, 16.12.1908, n.p.; Vol. 5, 1908: P.J. Hannon - Director of Agriculture, 3.9.1908, n.p.; Agricultural Journal, 1.6.1905: pp. 825-826: Congress - East and West at Oudtshoorn; A.G.R. 514 Correspondence File, F.I. 10, Vol. 1, Inspection of Fruit by Expert: Edmond Jacobs and Sons - Producers, January 1909, n.p.

vrugte is dus eers, nadat dit in die hawe aangekom het, deur die markagent op 'n groot mark, soos Covent Garden in Londen besorg. Daarna is dit aan die groothandelaars opgeveil wat die vrugte per trein na groter omliggende voorstede of sentra versend het waar dit aan kleinhandelaars verkoop is.¹⁵⁾

Die kleinhandelaar het die vrugte weer aan die publiek bemark deur dit òf van huis tot huis òf in vrugtestalletjies òf winkels, te verkoop. Alhoewel Covent Garden 'n groothandelsmark vir buitelandse vrugte was, was daar (soos by die Kaapse mark) ook 'n afdeling waar vrugte direk aan die publiek verkoop is.¹⁶⁾

9.3 Verpakking

Gedurende die periode 1886 tot 1896 is vordering op die gebied van keuring, verpakking en gradering gemaak. Aanvanklik is vrugte feitlik in enige soort houer verpak en uitgevoer. Dit het onder meer ingesluit, ou

15) The South African News, 17.1.1900, p. 2: Exportations of Cape Fruit; The Cape Times, 14.9.1898, p. 7: Cape Fruit Growers; A.G.R. 265 Correspondence File, F. 80, Vol. 3, Fruit Export Abroad, 1894-1905: J.X. Merriman - Under Secretary for Agriculture, 10.10.1898, n.p.; A.G.R. 265 Correspondence File, F. 80, Vol. 3, Fruit Export Abroad, 1894-1905: J.X. Merriman - Secretary of the Horticultural Board, 1.11.1898, n.p.; The Cape Times, 14.9.1898, p. 7: Cape Fruit Growers.

16) A.G.R. 514 Correspondence File, F.I. 10, Vol. 1, Inspection of Fruit, for Export: Edward Jacobs and Sons - Director of Agriculture, January 1909, n.p.; A. 2307, Letters Received, Vol. 5, 1908: Extract from The Cape Times, A Big Future for Cape Fruit - The Export Trade, 22.6.1909, n.p.

jenewerkiste, brandewynkiste, houtvaatjies, mandjies en gewone houtkissies. Weens die praktiese probleme wat die bemarkers van sagtevrugte met houters ondervind het, is gevolglik heelwat moeite gedoen om eenvormige kissies te bekom. Teen die begin van 1896 was daar reeds 'n mate van eenvormigheid. 'n Lang pad het egter nog met betrekking tot verpakking voorgelê.¹⁷⁾

Verpakking van sagtevrugte vir die buiteland was, soos in die geval van die buitelandse bemarking, aan dieselfde probleme onderhewig. Dit het die volgende behels: swak kwaliteit vrugte en cultivars wat vir bemarking aangebied is; hout van 'n swak kwaliteit wat vir die maak van die kissies gebruik is; 'n gebrek aan gradering, eenvormige kissies en inligting op die kissies; en swak verpakkingsmetodes.¹⁸⁾

Alhoewel daar nie op alle terreine welslae behaal is nie, het die markagente en later die Handelskommissaris tot 1910 baie gedoen om dié probleme op te los.¹⁹⁾

17) J.C. Aucamp: Die Geskiedenis van die Sagtevrugtebedryf in die Kaapkolonie, 1886-1896, pp. 256-259.

18) A.G.R. 514 Correspondence File, F.I. 10, Vol. 1, Inspection of Fruit for Export: The Fresh Fruit Export Trade - Report of The Trades Commissioner for the Cape Colony in London on the Fresh Fruit Export Trade, for the Season, 1909, n.p.

19) Ibid.

10.4 Vervoer en verkoeling

In die eerste plek was verkoelingsgeriewe op hawens van die allergrootste belang vir die voortbestaan van die sagtevrugte-uitvoerbedryf. Daar was 'n groot behoefte aan geriewe op die Kaapse hawens, veral Tafelbaai, Port Elizabeth en in 'n mindere mate Oos-Londen.²⁰⁾

Weens die gebrek aan verkoelingsgeriewe het vrugte in wind en weer op die hawens gelê voordat dit ingeskeep is. Voorverkoeling was tot voordeel van die produk. Dit is reeds gedurende dié periode bewys dat vrugte wat vooraf verkoel is, in 'n beter toestand op oorsese markte aangekom het.²¹⁾

Versoeke om uitbreiding van koelkamers op dié hawens, is onder andere deur P.A. Molteno, H.A. Butters en die Western Province Fruit Exporters' Association tot die Regering gerig. Gedurende 1900 het die Haweraad 'n gekose komitee aangestel om die saak te ondersoek.²²⁾ Die eerste poging

20) The Cape Times, 26.9.1900, p. 4: Cold Storage - The Leader; 26.9.1900, p. 4: Cold Storage - The Great Want of the Country.

21) Agricultural Journal, 20.8.1896, p. 433: Fruit Culture - Cape Fruit Exported for Sale; The South African Trade Journal and Shipping Gazette, 20.10.1897, p. 879: The Fruit Trade; A. 2307, Letters Received, Vol. 4, 1906-1909: A.A. Persse - All members of the Fruit Exporters' Association, 11.12.1905, n.p.

22) The Wynberg Times, 15.8.1896, p. 7: Export of Fruit - Cool Chambers; H.A. Butters: The Fruit Farms of California (The Wynberg Times, 28.1.1899, p. 7); The South African News, 22.7.1899, p. 5: Board of Horticulture - The Fruit Industry; The Agricultural Journal, 19.7.1900, p. 99: Cape Fruit Export, 1899-1900.

om bykomende verkoelingsgeriewe in Tafelbaai op te rig, is deur die Haweraad in 1903 onderneem. Dit het voorsiening vir 113 kubieke ton vrugte gemaak.²³⁾ Die verkoelingsgeriewe was aanvanklik voldoende. Intussen het navorsers vasgestel dat sagtevrugte vir 48 uur vooraf verkoel moes word,²⁴⁾ wat bykomende koelkamers beteken het.

As gevolg van toenemende druk, het die Haweraad gedurende 1906 besluit om nog verkoelingsgeriewe by die reeds bestaande te voeg. Gerieflike koelkamers is in dieselfde jaar naby die Lock Jetty en die vertrekpunt van posbote opgerig. Die koelkamers was met die jongste toestelle toegerus. Vrugte wat op die posbote gewag het, is voor verskeping in dié koelkamers (teen die regte temperatuur) geplaas. Die Union-Castle Steamship Company was in daardie stadium in elk geval nie meer bereid om sagtevrugte te verskeep wat nie reeds 48 uur in die koelkamers was nie.²⁵⁾

Alle geriewe is aan die uitvoerders verskaf. Hulle moes net vir die vrugte se behoorlike verpakking en vervoer na die hawe sorg. Lede van die hawebestuur het alles in hul vermoë gedoen om die nodige administrasie vir die laai van

23) Agricultural Journal, 1.5.1903, p. 524: Farm and Veld.

24) The Cape Times, 5.12.1903, p. 6: Horticultural Board.

25) G.G. Hofmeyr en G.G. Murry: De Vruchten-industrie (Zuid-Afrikaansche Jaarboek en Algemene Gids, 1907, p. 216.)

vrugte op trokke, berging in koelkamers en die verspreiding daarvan, te behartig.²⁶⁾

As gevolg van die invoer van die staats-uitvoerskema vir vrugte in 1907, het die omvang van die uitvoer van sagtevrugte skerp toegeneem. Dit het egter terselfdertyd aanleiding gegee tot 'n verdere gebrek aan genoegsame verkoelingsgeriewe. Op grond hiervan het die Haweraad besluit om 'n vergadering te belê waar die saak bespreek is.²⁷⁾

Gedurende die samesprekinge het twee fundamentele sake na vore gekom, wat die moontlike uitbreiding van verkoelingsgeriewe sou kon beïnvloed. Dit was naamlik of die Departement Landbou met die staats-uitvoerskema sou voortgaan en of dié departement 'n verpligte inspeksiestelsel by die Kaapse hawens sou instel. As met een of albei van dié projekte voortgegaan word, sou die oprigting van bykomende verkoelingsgeriewe gunstig oorweeg word. Indien daar nie met die projekte voortgegaan sou word

26) G.G. Hofmeyr en G.G. Murry: De Vruchten-industrie (Zuid-Afrikaansche Jaarboek en Algemene Gids, 1907, p. 216).

27) A.G.R. 515 Correspondence File, F.I. 10, Vol. 1, Export of Fruit and Cold Storage Accommodation, 1907-1909: F. Robb - Under Secretary for Agriculture, 31.3.1908, n.p.; 24.3.1908, n.p.

nie, moes dié uitgawe heroerweeg word.²⁸⁾

Op die vergadering het dit geblyk dat daar nie gelyktydig met albei projekte voortgegaan kon word nie. Die Haweraad het in beginsel besluit om nie met die oprigting van bykomende verkoelingsgeriewe voort te gaan nie.²⁹⁾ Pleks hiervan, het die Haweraad private ondernemings soos die Cape Cold Storage and Supply Company Ltd., The Imperial Cold Storage and Supply Company asook W. and G. Scott van Soutrivier, genader om van hul geriewe gebruik te maak. Daarmee is die krisis tydelik afgeweer. Tot en met 1910 was dié tydelike reëling voldoende.³⁰⁾

In 1907 is daar ook van die kant van die Eastern Province. Horticultural Board geprobeer om verkoelingsgeriewe vir die hawens van Oos-Londen en Port Elizabeth, as gevolg van die toename in produksie en gevolglik uitvoere van vrugte, te

-
- 28) A.G.R. 515 Correspondence File, F.I. 10, Vol. 1, Export of Fruit and Cold Storage Accommodation, 1907-1909: P.J. du Toit - Secretary of Table Bay Harbour Board, F. Robb, 28.4.1908, n.p.
- 29) A.G.R. 515 Correspondence File, F.I. 10, Vol. 1, Export of Fruit and Cold Storage Accommodation, 1907-1909: Government Experimental Fruit Export Scheme - Précis of replies from shippers, 1908, n.p.; Summary of Replies received to Circular letter enquiring whether Exporters and others were in a position to make their own arrangement provided Government recommended agents overseas, 1908, n.p.
- 30) A.G.R. 515 Correspondence File, F.I. 10, Vol. 1, Export of Fruit and Cold Storage Accommodation, 1907-1909: F.W. Cook - Superintendent of Agricultural Co-operation, 5.5.1908, n.p.; W. and G. Scott - Minister for Agriculture, 1.6.1908, n.p.; A. 2307, Letters Received, Vol. 5, 1909: The Imperial Cold Storage and Supply Company Ltd., 1909, n.p.

verkry.³¹⁾ Die Departement Landbou het egter nie sy weg oopgesien om aan dié vereistes te voldoen nie omdat die uitvoer van vrugte en ander bederfbare produkte dit nie geregverdig het nie. Om dié rede het die Regering die Eastern Province Horticultural Board gevra om die Haverade van Oos-Londen en Port Elizabeth vir die geriewe te nader.³²⁾ Tot en met 1910 is geen verkoelingsgeriewe beskikbaar gestel nie.

Om te verseker dat vrugte in 'n goeie toestand op die Europese markte beland, moes daar ook 'n goed georganiseerde skeepsvervoerstelsel wees. Dit het beteken dat so 'n stelsel volgens 'n bepaalde rooster moes funksioneer. Dit het verseker dat bemarkers van vrugte presies geweet het wanneer die vrugte by die hawe moes wees. Dit was voorts van belang dat die skeepsvervoerstelsel betroubaar was wat aankoms- en vertrektye betref. 'n Derde vereiste vir goeie resultate was genoegsame en voldoende verkoelingsgeriewe op skeepsrederye se skepe. Laastens was die behoorlike beheer en regulering van die temperatuur in die

31) A.G.R. Correspondence File, F.I. 10, Vol. 1, Export of Fruit and Cold Storage Accommodation, 1907-1909: W.B. Goulden - Director of Agriculture, 8.10.1907, n.p.

32) Ibid.

verkoelingsruimtes van groot belang.³³⁾

Sedert die ontwikkeling van die sagtevrugte-uitvoerbedryf was daar veral twee belangrike skeepsrederye wat tussen die Kaapkolonie en Europa diens gedoen het. Dit was die Union Steamship Company en die Castle Mail Packets Company. Aanvanklik was dit twee mededingende rederye. Hulle het in 1900 saamgesmelt om die Union-Castle Steamship Company te vorm. Dié skeepsrederye het voor samesmelting, maar veral daarna, uitstekende diens gelewer. Die roosters was voldoende. Skepe wat met koelkamers toegerus was, het gereeld vanaf die Kaapse hawe vertrek wat die uitvoer van sagtevrugte van die begin af glad laat verloop het.³⁴⁾

Soos die vrugte-uitvoere toegeneem het, het ook 'n groter behoefte aan verkoelingsruimte op die skepe ontstaan. Onderhandelinge is, soos die omstandighede dit vereis het, met die direkteure van dié maatskappy aangeknoop. Gedurende 1886 tot 1896 was reeds 23 vragskepe van die Castle Mail

33) V.E. Solomon: The South African Shipping Question, 1886-1914, pp. 15-17, 23-24; A.G.R. 515 Correspondence File, F.I. 10, Vol. 1, Export of Fruit and Cold Storage Accommodation, 1907-1909: C. du Chiappini - Acting Under Secretary of Agriculture, 5.6.1908, n.p.; The Cape Times, 17.5.1904, p. 5: Chamber of Commerce; The South African News, 20.5.1904, p. 8: Cape Fruit Export; The Wynberg Times, 30.5.1896, p. 3: Shipments of Fruit; 13.6.1896, p. 3: Cape Fruit in England; Agricultural Journal, 19.7.1900, p. 100: Cape Fruit Export, 1899-1900; 23.11.1899, pp. 800-803: Horticulture - South African Fruit; 1.2.1903, pp. 189-198: Cold Storage, Experiment with Peaches.

34) V.E. Solomon: The South African Shipping Question, 1886-1914, pp. 15-17.

Packets Company en die Union Steamship Company met koelkamers toegerus.³⁵⁾

Die beheer en regulering van die temperatuur in die verkoelingsruimtes was 'n kopseer. Baie eksperimente is deur die Union-Castle Steamship Company, die Western Province Fruit Exporters' Association en die Western Province Horticultural Board ná 1896 onderneem om te bepaal onder watter omstandighede vrugte die beste vervoer kon word. Eksperimente wat gedoen is, het soms verliese tot gevolg gehad. Goeie eindresultate is egter bereik.³⁶⁾

Die skeepsrederye het heelwat probleme met die verskeping van sagtevrugte ondervind. So, byvoorbeeld, is gedurende die 1904/5-seisoen slegs 461 ton sagtevrugte verskeep, terwyl die Union-Castle Steamship Company in die betrokke seisoen

35) Vergelyk J.C. Aucamp: Die Geskiedenis van die Sagtevrugtebedryf in die Kaapkolonie, 1886-1896; The Cape Times, 17.5.1904, p. 5: Chamber of Commerce; The South African News, 20.5.1904, p. 8: Cape Fruit Export; A.G.R. 515 Correspondence File, F.I. 10, Vol. 1, Export of Fruit and Cold Storage Accommodation, 1907-1909: C. du Chiappini - Acting Under Secretary of Agriculture, 5.6.1908, n.p.

36) A.G.R. 265 Correspondence File, F. 80, Vol. 3, Fruit Export Abroad, 1894-1905: E.M. Jackson - Secretary of the Horticultural Board, 13.5.1899, n.p.; A.G.R. 515 Correspondence File, F.I. 10, Vol. 1, Export of Fruit and Cold Storage Accommodation, 1907-1909: C.E. Rennie - Fruit Advisory Committee, 5.6.1908, n.p.: Minutes of Conference on Fruit Export Trade completed by P.J. Hannon, 16.7.1908, n.p.; A.G.R. 516 Correspondence File, F.I. 10, Vol. 1, Fruit Sales - Weekly Reports: C. du Chiappini - Secretary for Agriculture, 4.2.1910, n.p.; G.57-1907 Report of the Trades Commissioner for the period January to June, 1907 with supplementary reports on: The Cape Wine Trade and The Fruit Export Trade, p. 32; G.50-1908 Cape Fresh Fruit Export Trade, Season 1908, p. 3.

ruimte vir 4 060 ton vrugte gehad het. Dit het natuurlik 'n verlies vir die skeepsrederye beteken. 'n Ander voorbeeld was in 1908 toe die uitvoer van sagtevrugte só toegeneem het dat dié bogenoemde Union-Castle skeepsredery nie genoeg verkoelingsruimte beskikbaar gehad het nie. Donald Currie, die besturende direkteur, het toe begin om vrugte pro rata te verskeep. In die praktyk het dit daarop neergekom dat die Western Province Fruit Exporters' Association vyftig persent van die bestaande ruimte volgens kontrak kon benut, terwyl die res tussen die sogenaamde nie-bona fide-uitvoerders verdeel is. Diegene wat aan die staats-uitvoerskema deelgehad het, was ook hierby ingesluit. Aan die begin van 1909 is dieselfde situasie ondervind. Weer is geprobeer om die probleem die hoof te bied. Nadat 'n afvaardiging van die Kaapse regering die bestuurder van die Union-Castle Steamship Company in Suider-Afrika, L. MacLean, besoek het, is onder meer besluit dat vrugte wat op verskeping in die Kaapse hawe gewag het, op 'n voorkeurbasis gelaai sou word.³⁷⁾

Ondanks herhaalde versoeke aan die besturende direkteur van die Union-Castle Steamship Company om die verkoelings-

37) The South African News, 13.5.1904, p. 4: Export of Fruit; A.G.R. 515 Correspondence File, F.I. 10, Vol. 1, Export of Fruit and Cold Storage Accommodation, 1907-1909: P.J. Hannon - Under Secretary of Agriculture, 25.2.1908, n.p.; A.G.R. 514 Correspondence File, F.I. 10, Vol. , Inspection of Fruit for Export: Meeting of Fruit Advisory Committee held under the Chairmanship of the Director of Agriculture in his office, 23.1.1909, n.p.; C.W. Spence - Under Secretary for Agriculture, 3.3.1909, n.p.

ruimte op die skepe te vergroot, het hy versuim om aandag aan dié saak te gee. Dit is nie presies duidelik waarom nie. Dit blyk egter dat die direkteure nie verdere uitgawes wou aangaan nie omdat hulle bang was dat soortgelyke situasies soos in 1904/05 herhaal kon word.³⁸⁾

Temperatuurskommeling in Engeland wat tot ver onder die vriespunt gedaal het, was 'n turksvy. Die geweldige koue het die vrugte soms laat vries. Die vrugte moes dan vernietig word. Namate die uitvoere na Engeland toegeneem het, was die verliese groter wanneer daar so 'n skerp daling in temperatuur was. Meer verkoelingsgeriewe was dus op die hawe van Southampton nodig.³⁹⁾

Om in dié behoefte te voorsien, is daar in 1892 en weer in 1904 bykomende verkoelingsruimte op die hawe van Southampton opgerig. Die maatskappy wat die vernaamste bydrae gelewer het, was die International Cold Storage and Lairage Company. Die totale oppervlakte het op 2 miljoen kub. vt. (56 633m³) te staan gekom. Alle vrugteproduserende lande, ingeslote die Kaapkolonie, het hierby baat gevind. Op dié wyse is verseker dat sagtevrugte geen probleme op pad na die markte sou ondervind nie.⁴⁰⁾

38) A.G.R. 514 Correspondence File, F.I. 10, Vol. 1, Inspection of Fruit for Export: C.W. Spence - Under Secretary of Agriculture, 3.3.1909, n.p.

39) The South African News, 25.3.1905, p. 4: Cold Storage and Food Supply.

40) Ibid.

Verkoelingsgeriewe naby markte in Engeland was ook van groot belang. Dit het veral die agente baie gehelp om beheer oor die markte uit te oefen. Wanneer markte oorvol was, kon vrugte en ander produkte op dié wyse sonder enige verliese teruggehou word. Verkoeling het dus ook in Groot-Brittanje 'n belangrike rol gespeel.⁴¹⁾

Wat die verkoeling op die Britse spoorweë betref, was daar geen probleme nie. Die Britse spoorweë het jaarliks duisende ton vleis, melk, botter en ander bederfbare produkte vervoer. Die trokke is veral gedurende die somermaande gebruik wanneer dit soms in Europa baie warm kon word.⁴²⁾ Die Britse spoorweë het dus baie verkoelingstrokke gehad. Dit kon gebruik word om Kaapse vrugte gedurende die Europese winter en somer teen 'n konstante temperatuur te vervoer.

Dit is belangrik om daarop te let dat die probleme met verpakking, vervoer en verkoeling van sagtevrugte aan die begin van 1896 baie verliese aan inkomstes vir die produsent tot gevolg gehad het. Met die ontwikkeling van die sagtevrugtebedryf is danksy talle proefnemings die meeste

41) Agricultural Journal, 31.8.1899, pp. 347-348: Cold Storage of Fruit; 9.11.1899, pp. 662-663: Fruit in Cold Storage.

42) The South African News, 25.3.1905, p. 4: Cold Storage and Food Supply.

probleme in dié verband uit die weggeruim.⁴³⁾

10.5 Omvang van die mark

Een van die probleme in verband met die ontleding van die uitvoersyfers van sagtevrugte na die buiteland, was die feit dat daar nie onderskeid gemaak is tussen sitrus-, sagte- en subtropiese vrugte nie. Onderskeid is wel gemaak tussen vars, droë- en gepreserveerde vrugte. Laasgenoemde het konfyt en ingelegde vrugte ingesluit. Dit was tot 1905 die posisie, maar daarna is onderskeid tussen die verskillende vrugtesoorte gemaak. Uit statistiese gegewens blyk dit tog dat sagtevrugte by verre die grootste persentasie van uitvoerprodukte uitgemaak het, en dat sitrus- en subtropiese vrugte 'n onbenullige persentasie van die totaal vrugte-uitvoere verteenwoordig.

Die volgende tabel toon aan die hoeveelheid vrugtekissies, die massa van die vrugte en die waarde daarvan (in pond sterling) wat gedurende die periode 1896 tot 1910 na

43) A.G.R. 519 Correspondence File, F.I. 18, Vol. 1, Fruit Export - Reports by Agent General on sales, 1907: Agent General - Secretary of Agriculture, 11.1.1907, n.p.; T.E. Fuller - Secretary for Agriculture, 24.1.1907, n.p.; Sales of Cape Fruit in England by D.D. Hutcheon, 21.1.1907, n.p.; T.E. Fuller - Secretary of Agriculture, 7.2.1907, n.p.; T.E. Fuller - Secretary of Agriculture, 24.1.1907, n.p.; Agent General - Secretary of Agriculture, 1.2.1907, n.p.; Sales of Cape Fruit in England by D.D. Hutcheon, 21.1.1907, n.p.; T.E. Fuller - Secretary of Agriculture, 7.2.1907, n.p.

Engeland uitgevoer is. Alle vrugtesoorte is by die syfers ingesluit.

TABEL 8

VRUGTE-UITVOERE NA ENGELAND, 1896-1910

<u>JAAR</u>	<u>KUBIEKE TON</u> ⁴⁴⁾	<u>KISSIES</u> ⁴⁵⁾	<u>POND STERLING</u> ⁴⁶⁾
1896	-	10 201	8 889
1897	-	10 287	6 729
1898	-	9 169	5 125
1899	-	10 817	6 033
1900	309	17 336	8 304
1901	480	17 265	7 771
1902	364	14 998	6 741
1903	536	21 968	8 752
1904	609	34 723	7 960
1905	461	23 832	8 850
1906	1 013	59 866	14 134

44) Het Landbouw Joernaal van de Unie van Zuid-Afrika, 1912, p. 294 (Deel 4): Uitvoer van Vruchten van Bladwissellende (Decidueuse) Boomen; The Cape Times, 2.7.1910, p. 4: Cape Fruit - Exports to Europe.

45) U.G. 45-1912 Union of South Africa - Annual Report of the Trades Commissioner for the year ending 31st December, 1911, p. 50; Agricultural Journal, 1.10.1910, p. 378: The Fruit Export Trade - Report of the Trades Commissioner in London on the Fruit Export Trade for the Fruit Season, 1910.

46) (P.R.O.) Kew Gardens: C.O. 48 Cape of Good Hope Correspondence, Original, Vol. 529, No. 68835: August - December 1896: Letters Despatched - Offices, House of Commons, Admiralty, Agent General, Board of Trade and Treasury, p. 374; Vol. 540, No. 68835: 1898 Offices: House of Commons, Admiralty, Agent General, Board of Trade, India, Treasury and Foreign, p. 87; A.G.R. 364 Correspondence File, F. 1144, Vol. 2, Returns of Fruit Export to England, 1896-1905, n.p.; Ver-gelyk: Reports on the Customs Transactions of the Colony for the years 1896-1908.

1907	1 417	82 355	22 058
1908	3 814	172 738	37 547
1909	2 144	173 922	28 342
1910	2 705	201 871	34 798
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	13 852	861 348	212 033

Uit bogenoemde gegewens blyk dit dat daar gedurende die periode 1900 tot 1910 'n totale massa van 13 852 kubieke ton vrugte na lande buite Suider-Afrika uitgevoer en bemark is. Die massa wat gedurende 1896 tot 1899 uitgevoer en bemark is, is egter onbekend. Gedurende dieselfde periode (1896 - 1910) is 'n totaal van 822 496 kassies vrugte teen 'n beraamde bedrag van £204 638 uitgevoer.

Sedert 1896 was daar 'n geleidelike toename, naamlik 5,09 persent per jaar. Die grootste toename was in 1908. Die redes hiervoor kan hoofsaaklik aan Chiappini se voortreflike werksaamhede as Handelskommissaris in Engeland toegeskryf word.

Die volgende tabel toon aan die hoeveelheid vrugtekassies van elke soort sagtevrug wat vanaf die Kaapkolonie na markte buite Suider-Afrika uitgevoer is.

TABEL 9

AANTAL KISSIES SAGTEVRUGTE WAT NA DIE BUITELAND UITGEVOER
IS, 1897 - 1910⁴⁷⁾

SAGTEVRUGTESOORT

Jaar	Perskes	Pere	Pruime	Druive	Appelkose	Appels	Totaal
1896	-	-	-	-	-	-	-
1897	1 492	703	-	8 200	-	-	10 395
1898	3 377	456	53	5 031	-	-	8 917
1899	2 237	875	487	5 455	-	-	9 054
1900	1 192	543	3 441	11 633	-	-	16 809
1901	5 441	1 079	2 500	6 236	-	-	15 256
1902	-	-	-	-	-	-	-
1903	-	-	-	-	-	-	-
1904	-	-	-	-	-	-	-
1905	3 322	6 340	5 048	7 197	403	138	22 448
1906	8 763	19 025	15 583	15 491	868	41	59 771
1907	11 721	22 213	23 160	23 291	1 214	213	81 812
1908	13 687	51 614	15 047	77 367	10 486	450	168 651
1909	19 489	55 129	32 184	32 323	2 164	201	141 490
1910	26 227	98 704	25 025	46 806	3 383	90	200 235
TOTAAL	96 948	256 681	122 528	239 030	18 518	1 133	734 838

47) A.G.R. 364 Correspondence File, F. 1144, Vol. 2, Returns of Fruit Export to England, 1896-1905: H.F. Piers - Under Secretary of Agriculture, 18.1.1905, n.p.; H.F. Piers - Under Secretary of Agriculture, 10.2.1905, n.p.; H.F. Piers - Under Secretary of Agriculture, 14.3.1905, n.p.; H.F. Piers - Under Secretary of Agriculture, 11.4.1905, n.p.; Controller of Customs - Assistant Treasurer, 10.5.1905, n.p.; Controller of Customs - Assistant Treasurer, 8.6.1905, n.p.; J.W. Honey - Assistant Treasurer, 12.2.1901, n.p.; Acting Under Secretary - Assistant Treasurer, 25.6.1900, n.p.; Agricultural Journal, 1.10.1905, p. 529: Return of Fruit Shipped to England from the Port of Cape Town, December 1904 to May 1905; 1.10.1910, p. 378: The Fruit Export Trade - Report of the Trades Commissioner in London on the Fruit Export Trade for the Fruit Season, 1910.

Uit bogenoemde tabel blyk dit dat die sagtevrugtesoort wat die meeste uitgevoer is pere was met 256 861 kissies. Dit het 34,93 persent van die totaal verteenwoordig. Tweede was druiwe met 239 030 kissies wat 'n persentasie van 32,52 van die totaal verteenwoordig het. Derde was pruime met 122 528 kissies wat 16,67 persent van die totaal verteenwoordig het, terwyl perskes slegs 13,19 persent van die totaal uitgemaak het. Appelkose het slegs 2,52 persent van die totaal verteenwoordig, terwyl appel-uitvoere onbeduidend was.

Voorts blyk dit dat die uitvoere geleidelik toegeneem het vanaf 10 395 in 1897 tot 200 235 kissies in 1910. Die uitvoere het dus twintigvoudig toegeneem.

10.6 Pryse behaal

Daar bestaan nie syfers van die gemiddelde pryse wat sagtevrugte op die buitelandse markte behaal het nie, behalwe dié wat in 1909 in die Departement Landbou se jaarverslag⁴⁸⁾ en dié wat in die verslag van die Handelskommissaris vir 1910 verskyn het.⁴⁹⁾

48) G.10-1910 Report of the Department of Agriculture for the year ended 1909, p. 21.

49) Agricultural Journal, 1.10.1910, p. 379: The Fruit Export Trade - Report of the Trades Commissioner in Londen on the Fruit Export Trade for the Fruit Season, 1910.

Die volgende tabel toon gemiddelde pryse aan wat vir sagtevrugte in 1909 behaal is.⁵⁰⁾

TABEL 10

GEMIDDELDE PRYS VAN SAGTEVRUGTE OP BUITELANDSE MARKTE IN
1909 BEHAAL

<u>Sagtevrugtesoort:</u>	<u>s.</u>	<u>d.</u>
Druie per kis van 10 pond (4,5kg)	4	7
Druie per kis van 20 pond (9,0kg)	8	6
Pruime: 28 tot 36 in 'n kis	4	6
Perskes: 20 tot 24 in 'n kis	6	0
Appelkose: 28 tot 36 in 'n kis	5	0

Die volgende tabel toon aan die gemiddelde pryse wat vir sagtevrugte in 1910 op die buitelandse markte behaal is.⁵¹⁾

TABEL 11

GEMIDDELDE PRYS VAN SAGTEVRUGTE OP BUITELANDSE MARKTE IN
1910 BEHAAL

<u>Sagtevrugtesoort:</u>	<u>s.</u>	<u>d.</u>
Druie per kis van 10 pond (4,5kg)	4	9
Druie per kis van 20 pond (9,0kg)	9	0
Druie per kis van 40 pond (18,2kg)	24	0
Pruime: 24 tot 36 in 'n kis	5	0
Perskes: 20 tot 32 in 'n kis	6	0
Appelkose: 29 tot 48 in 'n kis	4	0
Pere: 24 tot 36 in 'n kis	5	0
Appels per boesel (36,361 pond = 16,5kg)	7	6

50) G.10-1910 Report of the Department of Agriculture for the year ended 1909, p. 21.

51) Agricultural Journal, 1.10.1910, p. 379: The Fruit Export Trade - Report of the Trades Commissioner in London on the Fruit Export Trade for the Fruit Season, 1910.

Uit dié gegewens word die indruk geskep dat daar nie baie prysskommeling op die oorsese markte was nie. Daar moet egter in gedagte gehou word dat die gegewens slegs op 1909 en 1910 betrekking het. Wat die ander jare betref, moes daar groter prysskommeling gewees het. Vraag en aanbod sowel as die gehalte van vrugte het voortdurend gewissel. Soms is markte, veral in Londen, oorlaai wat vanselfsprekend 'n daling in pryse tot gevolg moes hê. Om redelike pryse te verseker, het markagente vrugte dikwels teruggehou en in koelkamers geberg totdat die markte weer stabiel was. Deur dit te doen, is beter pryse verkry as wanneer die vrugte bloot op die markte geplaas is, ongeag die vraag en aanbod. Met die aanstelling van die Handelskommissaris het dié situasie aansienlik verbeter deurdat oorhoofse beheer beter gekoördineer is. Daadwerklike pogings om 'n beter kwaliteit produk op die markte te plaas, het ook 'n redelike en bestendige prys verseker.⁵²⁾

Die bemerking van sagtevrugte in die buiteland het met baie probleme gepaard gegaan. Tog het daar die wil en begeerte by die meeste mense en instansies bestaan om van die

52) Agricultural Journal, 31.8.1899, pp. 347-348: Cold Storage of Fruit; 9.11.1899, pp. 662-663: Fruit in Cold Storage; A. 2307, Letters Received, Vol. 5, 1909: A.A. Persse - All members of the Western Province Fruit Exporters' Association, 19.2.1909, n.p.; A. 2307, Letters Received, Vol. 1, 1908: P.J. Hannon's General Fruit Report, 1908, n.p.; Vol. 1, 1908: Report from the Trade Commissioner, 1908, n.p.; Agricultural Journal, 14.10.1897, p. 441: Horticultural Board; The Cape Times, 31.3.1899, p. 7: South African Fruit.

uitvoer-onderneming 'n sukses te maak. Deur aandag aan dié probleme te gee, het die produk in 'n beter toestand op die Britse hawens en markte beland. Dit het 'n beter prys tot gevolg gehad. Kaapse vrugte het ook 'n beter naam op die Europese markte verkry. Op sy beurt het dit 'n groter vraag na Kaapse sagtevrugte in veral Europa meegebring. Dit, weer, het die sagtevrugtebedryf in die Kaapkolonie gestimuleer.

HOOFSTUK 11SLOT

Verskeie faktore was belangrike stimuli vir die ontwikkeling van die sagtevrugtebedryf tot 'n permanente vertakking van die landbou in die Kaapkolonie gedurende die tydperk 1896 tot 1910. Die vernaamste hiervan was die besluit van wynboere om hulle op 'n alternatiewe boerderyvertakking as byverdienste toe te lê, die benutting van binne- en buitelandse markte vir die bemarking van Kaapse sagtevrugte en die regstreekse steun van die Kaapse regering en die private sektor wat aan die sagtevrugtebedryf verwant is.

Die belangrikste positiewe gevolg was die toename in die produksie van sagtevrugte. Die groeitendens het homself duidelik in die toename van die getal sagtevrugteboere in die Kaapkolonie gemanifesteer. Dit blyk uit die onderstaande tabel.

TABEL 12 AANTAL SAGTEVRUGTEBOERE IN DIE
KAAPKOLONIE, 1896 - 1910¹⁾

<u>SAGTEVRUGTESOORT</u>						
<u>JAAR</u>	<u>PERSKES</u>	<u>APPELKOSE</u>	<u>APPELS</u>	<u>PERE</u>	<u>PRUIME</u>	<u>TOTAAL</u>
1896/97	1 377 472	253 175	383 641	339 672	166 624	2 520 584
1897/98	1 364 749	268 369	380 977	304 288	171 341	2 489 724
1898/99	1 394 138	273 443	356 027	326 020	242 078	2 591 706
1910/11	5 601 167	1 025 193	onbekend	650 937	635 646	8 312 943

1) C.O. 6041, 6048 Cape of Good Hope Blue Book and Statistical Register 1898-1904; S.P. Van Wyk: Die uitvoer van Suid-Afrikaanse Somervrugte, 1880-1930, p. 15.

Tussen 1896 en 1910 was daar 'n totale toename van ongeveer 5,7 miljoen sagtevrugteboome. Dit verteenwoordig 'n gemiddelde persentasietoename van 22,7 persent. Hierdie gegewens sluit nie die getal appelboome in nie, omdat gegewens daarvoor nie vir die 1910-seisoen beskikbaar is nie. Perskes was by verre die vernaamste sagtevrugtesoort (4,2 miljoen) wat aangeplant is. Tweede was appeltre (751 750) en derde was pruime (393 568).

Wat die produksie van sagtevrugte betref, is geen statistieke beskikbaar nie. As die hedendaagse wetenskaplike berekeninge as maatstaf aanvaar word dat gemiddeld 280 boome per morg aangeplant was, en die gemiddelde opbrengs op 10 ton per morg beraam word, kan die volgende afleidings gemaak word: in 1896 is ongeveer 90 000 ton sagtevrugte geoes; in 1910 het die totaal op 297 000 ton te staan gekom. Dit het 'n toename van 207 000 ton of 233 persent oor 'n tydperk van veertien jaar verteenwoordig.²⁾

Dié tendens het tot nuwe groeipunte in die Kaapkolonie aanleiding gegee. Alhoewel die Wes-Kaap tradisioneel die belangrikste sagtevrugtestreek was, het nuwe produksiegebiede mettertyd ontwikkel. Sodoende is verseker dat die

2) Inligting verkry van dr. P.C. van Rooyen, N.I.V.V., Stellenbosch.

bedryf permanent gevestig is.³⁾ Die Langkloof in die Suid- en Suidooskusstreek, asook Elgin in die Wes-Kaap is sprekende voorbeelde van die groeipunte wat beslag gekry het. In die Suid- en Suidooskusstreek het George, Humansdorp, King William's Town, Riversdale, Uniondale en Bathurst redelike groei getoon. Ook in distrikte in die Oos-Kaap, soos Queenstown, Woodhouse, Cathcart en Stutterheim, was daar tekens van groei waarneembaar. In die Kaapse binneland het die distrikte Graaff-Reinet en Oudtshoorn goeie potensiaal getoon.⁴⁾

Die ontwikkelingsgang van die sagtevrugtebedryf dui daarop dat die produsent se kennis van verbouing sedert die tagtigerjare aansienlik uitgebrei het. Veral die Regering en die private sektor het hierin 'n belangrike rol gespeel. Instansies soos verskillende verenigings, rade en kongresse het noue skakeling tussen die vrugtekeukers in die hand gewerk. Ook is noue voeling met die owerheid en private sektor behou.

Teen 1910 was daar egter nog heelwat knelpunte in dié verband. Op vele terreine moes proefnemings gedoen word. Dit het veral op die versorging van boom en vrug betrekking

3) C.O. 6041, 6048 Cape of Good Hope Blue Book and Statistical Register 1898 - 1904; S.P. van Wyk: Die uitvoer van Suid-Afrikaanse Somervrugte, 1880-1930, p. 15.

4) Ibid.

gehad. Nuwe snoei-, bestrydings-, besproeiings- en bewerkingsmetodes, om enkeles te noem, moes beproef word.

'n Groeipatroon was ook in die buitelandse bemarking van sagtevrugte te bespeur. Die massa uitvoere het toegeneem: Brittanje het verreweg die vernaamste mark gebly, maar nuwe markte is ook in Europa en die V.S.A. ontgin. Die staat en private sektor het hierin 'n belangrike rol gespeel. So, byvoorbeeld, het die staat die verbetering van bemarkingsdienste en die benutting van nuwe markte bevorder. Hierbenewens is geprobeer om die kwaliteit van uitvoervrugte te verhoog deur 'n vrywillige inspeksiestelsel vir uitvoervrugte in te stel. Deur die aanstelling van 'n handelskommissaris in Engeland het die staat ook geprobeer om die bemarkingsorganisasie te verbeter. Op sy beurt het die private sektor ook sy deel bygedra om die bemarkingsorganisasie te bevorder. Verskeie uitvoerorganisasies, verenigings, tuinbourade en kongresse het hier 'n sleutelrol gespeel.

Die grootste enkele tekortkoming met betrekking tot die buitelandse bemarking was die gebrek aan 'n verpligte inspeksiestelsel. Dit het in 'n groot mate die kwaliteit van vrugte op die buitelandse markte negatief beïnvloed. Daar kan ook gesê word dat gebreke in bemarkingsdienste die prys van uitvoervrugte nadelig beïnvloed het.

Terselfdertyd het binnelandse bemarking ook tekens van

groei getoon. Soos in die geval van buitelandse bemarking, het die staat en die private sektor ook hier hul stempel afgedruk. Die feit dat die sagtevrugteprodusente binnelands 'n mark vir hulle produk gehad het, moet as 'n belangrike voordeel beskou word. Bemarking in Suider-Afrika het minder risiko's as buitelandse bemarking ingehou. Die binnelandse vraag na sagtevrugte het die produsent van 'n stabiele mark voorsien. Die vernaamste knelpunt met betrekking tot die binnelandse bemarking was die gebrek aan 'n behoorlike gekoördineerde vervoerstelsel wat grootliks die kwaliteit sou bepaal van die produk wat die markte uiteindelik bereik het.

Baie moes egter nog gedoen word om die bemarking van sagtevrugte te verbeter, te koördineer en te versnel. Bemarkingsontwikkeling het dus nie net die uitbreiding van markte binne- en buitelands behels nie, maar het ook die verbetering van bemarking in die konteks van metodes, funksies en strategie ingesluit.

Van die vernaamste ontwikkelings gedurende die onderhawige tyd was die stigting van rade en sekere private ondernemings in die uitbouing van die sagtevrugtebedryf. Die Cape Orchard Company en Rhodes Fruit Farms Ltd., was die vernaamste voorbeelde. Die Cape Orchard Company was een van die eerste ondernemings om sagtevrugte (veral tafeldruiwe) op grootskaal te produseer en uit te voer. Probleme wat

deur die maatskappy in verband met die uitvoere ondervind is, kon deur latere uitvoerorganisasies vermy word. Nog 'n belangrike bydrae van die maatskappy was die ontwikkeling van die Hexriviervallei as 'n uitstekende gebied vir die verbouing van tafeldruiwe. Die gebied is vandag nog wêreldwyd bekend vir sy heerlike tafeldruiwe. Omdat die vallei in 'n relatief lae reënvalgebied geleë is, maar deur 'n oorvloed water uit die aangrensende bergreeks gevoed word, het die Cape Orchard Company ook die voortou in die ontwikkeling van moderne en geskikte besproeiingsmetodes met betrekking tot die vrugtebedryf geneem.

Wat Rhodes Fruit Farms betref, het dié maatskappy die Drakensteinvallei tot een van die vooraanstaande gebiede vir die verbouing van sagtevrugte ontwikkel. Vandag is die maatskappy se plase in die vallei steeds die kern van Rhodes Fruit Farms. Die maatskappy het veral 'n belangrike rol in die hart van die Wes-Kaap gespeel deur die geteisterde wynboere te oortuig dat sagtevrugte met sukses op grootskaal op Phylloxera-besmette grond verbou kon word.

Die produsent was die spil waarom die ontwikkelinge in die sagtevrugtebedryf gewentel het. Omdat die verbouing van sagtevrugte 'n alternatiewe bedryf naas wynbou was, was daar teen 1910 feitlik geen bona fide-sagtevrugteboere in die Kaapkolonie nie. Alhoewel aanvanklik gevrees is dat die wynbou weens die invloed van Phylloxera sou verdwyn, is die

stryd tog gedurende die onderhawige tydperk teen die insek gewen. Sagtevrugteboerdery het gevolglik, naas wynbou, sy regmatige plek in die landbousektor van die Kaapkolonie ingeneem.

Die wynboere wat hulle ook op sagtevrugteboerdery toegelê het, moes vanselfsprekend bykomende kostes aangaan om die nuwe landbouvertakking te bedryf. Hulle vernaamste uitgawes het ingesluit dat meer arbeiders in diens geneem moes word om grond voor te berei, boompies en stokkies aan te plant, bemesting en spuitstowwe toe te dien. Bykomende implemente, soos diepteploeë en instrumente soos sae en snoeiskêre, moes aangekoop word. Ekstra vervoerkostes moes aangegaan word om sagtevrugte na markte per pad en spoor te vervoer. In baie gevalle moes nuwe pakhuise opgerig word om sagtevrugte te berg en te verpak.

Hoe lonend die wynboer se sagtevrugteboerdery was, kan vanweë 'n gebrek aan inligting nie vasgestel word nie. As gevolg van die groeipyne wat die bedryf beleef het, kan aanvaar word dat slegs gedurende die jare wat pryse hoog was, daar sprake van 'n lonende onderneming kon wees.

Die bykomende inkomste uit vrugte het baie wynboere se finansiële posisie verbeter. Hierbenewens het baie sagtevrugte-uitvoere teen 1910 vir die Kaapkolonie ook tien-duisend ponde sterling aan buitelandse valuta verdien.

Een van die grootste enkele tekortkominge van die bedryf was dat daar nie 'n oorkoepelende liggaam bestaan het om bemarking plaaslik en in die buiteland te koördineer nie. So 'n liggaam sou die belange van alle partye, insluitende die van die produsent, op die hart kon dra. Daar was reeds in 1896 pogings om 'n koöperatiewe bemarkingsvereniging tot stand te bring. Dit het egter doodgeloop. Die nodige ondersteuning en belangstelling het ontbreek. 'n Tweede poging in dié verband was die stigting van die Western Province Fruit Exporters' Association of South Africa in 1899. Die vereniging het egter slegs die uitvoer van sagtevrugte gekoördineer. Die plaaslike mark het dus geen baat daarby gevind nie. Baie vrugtekwekers het hulle ook nie noodwendig verplig gevoel om lede te word nie.

'n Derde poging was die aanvaarding van Wet nr. 43 van 1905 wat in die Kaapse parlement ter tafel gelê is. Daarin is voorsiening gemaak vir die inwerkingstelling van 'n koöperatiewe bemarkingstelsel. Landbou-koöperasies is vir die bemarking van landbouprodukte in die algemeen gestig. Vrugte is ook hierby ingesluit. Dit het egter nie 'n bydrae gelewer tot die behoorlike koöperatiewe bemarking van sagtevrugte nie.

Dit is duidelik dat so 'n oorkoepelende liggaam die antwoord was op die probleme waarmee die Kaapse produsent geworstel het. So 'n liggaam sou nie net 'n positiewe invloed op

plaaslike bemarking kon hê nie, maar terselfdertyd oorsese bemarking 'n hupstoot gee.

Dit was eers in 1921 met die stigting van die Koöperatiewe Vrugtektekwekersbeurs van Suid-Afrika dat 'n daadwerklike poging aangewend is om die binne- en buitelandse bemarking op 'n sinvolle wyse te koördineer. Daarna het gevolg die Suid-Afrikaanse Koöperatiewe Sagtevrugtebeurs Beperk in 1926, en in 1939, ná die aanvaarding van die Bemarkingswet nr. 26 van 1937, is die Sagtevrugteraad in die lewe geroep.⁵⁾

5) Deciduous Fruit Board: A Review of the Deciduous Fruit Industry incorporating the annual report - Season 1949/50, pp. 10, 16 & 28.

BRONNEI. LITERATUUR

- Allwright, W.J. : The Controlled Marketing of Citrus Fruit in South Africa. Pretoria, 1945.
- Aucamp, J.C. : Die Geskiedenis van die Sagtevrugtebedryf in die Kaapkolonie, 1886-1896 (Ongepubliseerde M.A.-thesis, Universiteit van Stellenbosch, 1982).
- Blersch, F. : Handbook of Agriculture with special references to the requirements of South Africa. Cape Town, 1906.
- Bock, A.W.O. : The Foreign Trade of South Africa since 1807: A historical and critical analysis (unpublished D. Comm.-thesis, University of Stellenbosch, 1930).
- Brink, D.C. : Die Geskiedenis van die Stellenbosse Landbou skool, 1887-1898 (ongepubliseerde M.A.-thesis, Universiteit van Stellenbosch, 1985).
- Coetzee D.J. : Spoorwegontwikkeling in die Suid-Afrikaanse Republiek, 1872-1899. Kaapstad, 1940.
- Coetzee, F.J.J. : Landbou Koöperasies in Suid-Afrika met besondere verwysing na die Finansiering. Leiden, 1957.
- Davis, R.A. : Citrus Growing in South Africa. Cape Town, 1924.
- Davis, R.A. : Fruit Growing in South Africa. n.p., 1928.
- Davis, R.A. : Fruit and Fruit products of South Africa. Pretoria, 1920.
- De Kiewiet, C.W. : A History of South Africa, Social and Economic. Oxford, 1941.
- De Kock, M.H. : Selected Subjects in the Economic History of South Africa. Cape Town and Johannesburg, 1924.
- De Kock, W.J. en D.W. Krüger (reds.) : Suid-Afrikaanse Biografiese Woordeboek, Deel II. Kaapstad, 1972.

- Dreyer, D.J. : The effect of handling practices at Southampton and Nine Elms on keeping quality of South African grapes, with a description of the discharge, handling and delivery of South African fruit from Southampton to Covent Garden. Pretoria, 1936.
- Dreyer, H.J. : Die afset van Sagtevrugte in die Kaapse Westelike Provinsie (ongepubliseerde M. Sc-thesis, Universiteit van Stellenbosch, 1927).
- Du Plessis, A.J. : Die Geskiedenis van die graankultuur in Suid-Afrika tydens die eerste eeu, 1652-1752 (Annale van die Universiteit van Stellenbosch, Jg. 2, reeks B, afd. 1, 1933).
- Du Toit, P.J. : The Farmer in South Africa. Cape Town, 1918.
- Fuller, C. : A Fruit-Grower's handbook of the Culture and Management of Fruit Trees. Pietermaritzburg, 1906.
- Heydenrych, D.H. : Spoorweë in die Kaap tot 1885 (ongepubliseerde M.A.-thesis, Universiteit van Stellenbosch, 1965).
- Holtzhausen, L.C. : Tuinboukunde quo vadis (Universiteit van Pretoria Publikasies, nr. 24, 1977).
- Immelman, R.F.M. : Men of Good Hope - The Romantic Story of the Cape Town Chamber of Commerce, 1804-1954. n.p., 1955.
- Janse van Rensburg, J.I. : Die Geskiedenis van die Wingerdkultuur in Suid-Afrika tydens die Eerste Eeu, 1652-1752. Stellenbosch, 1954 (Argiefjaarboek vir Suid-Afrikaanse Geskiedenis, 1954, Deel II).
- Jourdan, P. : Cecil John Rhodes: His Private Life by his Private Secretary. Cape Town, 1910.
- Juritz, C.F. : Agricultural Soils of the Cape Province. Cape Town, 1907.
- Le Sueur, G. : Cecil Rhodes, The Man and His Work. London, 1913.
- MacOwan, P. and C.E. Pillans : Manual of Practical Orchard Work at the Cape. Cape Town, 1896.
- McDonald, J.C. : Hints to South African Farmers. Cape Town, 1909.

- Müller, A.L. (red.) : Die Ekonomiese Ontwikkeling van Suid-Afrika. Kaapstad en Pretoria, 1979.
- Muller, C.F.J. (red.) : Vyfhonderd Jaar Suid-Afrikaanse Geskiedenis (Derde Hersiene Uitgawe). Pretoria (ens.), 1980.
- Murry, M. : Ships and South Africa. London, n.d.
- Murry, M. : Union Castle Cronicle. London, 1953.
- Neethling, J.H. en J.C. Swart : Die Ontstaan en Ontwikkeling van Landbou-
onderwys op Stellenbosch. Stellenbosch, 1968.
- Pickstone, H.E.V. : Discriptive Catalogue and Price List of
Fruit Trees. Cape Town, 1899.
- Pickstone, H.E.V. : Fruit Tree Pruning - The Principles and
Practise of a Correct Method of Pruning
Fruit Trees. Cape Town, 1906.
- Pickstone, H.E.V. : Hints on Fruit Growing. Cape Town, 1906.
- Playne, S. : The Cape Colony. Cape Town, 1910.
- Pretorius, A.M. : Sentrale Landboukoöperasies met besondere
verwysing na die sentrale versekerings-
koöperasies in Suid-Afrika, 1968 (ongepubli-
seerde D. Comm.-tesis, Universiteit van
Potchefstroom vir C.H.O., 1968).
- Putterill, V.A. : The Export of Fruit from South Africa.
Pretoria, 1929. (Government Printer 5454.
27.6.1929).
- Rädel, F.E. en
H.J.J. Reynders (reds.) : Inleiding tot die bedryfseconomie. Pretoria,
1971.
- Reinecke, O.S.H. : Opgaaf van vrugtebome in die Westelike Kaap-
provinsie. Pretoria, 1929.
- Reinecke, O.S.H. : Populair - Wetenskaplike Leesboek, g.d.,
g.p.
- Reinecke, O.S.H. : Snoei van Blaarwisselende Vrugtebome.
Kaapstad, 1928.
- Schreuder, J.H.D. : Die Geskiedenis van ons Graanbou, 1752-1795
(ongepubliseerde M.A.-tesis, Universiteit
van Stellenbosch, 1948).

- Smal, J.G.C. : Landboukoöperasies in Suid-Afrika tot 1933: Ontstaan, groei en ekonomiese betekenis (ongepubliseerde D. Comm.-tesis, Universiteit van Potchefstroom vir C.H.O., 1958).
- Solomon, V.E. : The South African Shipping Question, 1886-1914 (unpublished Ph. D.-thesis, University of Rhodes, 1979).
- Stals, E.L.P. (red.) : Afrikaners in die Goudstad, I. Kaapstad, 1978.
- Steenekamp, F.J.F. : Landboukoöperasies in Suider-Afrika, 1900-1960 (ongepubliseerde D. Comm.-tesis, Universiteit van Potchefstroom vir C.H.O., 1964).
- Strydom, C.J.S. (e.a.) : Afrikaners in die Vreemde. Kaapstad, 1976.
- Swanepoel, J. : Landbou-ontwikkeling in Suid-Afrika, 1652-1954, met spesiale verwysing na Staatsop-trede in hierdie verband (ongepubliseerde D. Comm.-tesis, Universiteit Pretoria, 1958).
- Thom, H.B. : Die Geskiedenis van die Skaapboerdery in Suid-Afrika. Amsterdam, 1936.
- Tomlinson, F.R. : Landbouproduksie en Pryse in die Kaapkolonie, 1849-1909 (ongepubliseerde werk van die Landbounavorsingsinstituut, Pretoria).
- Van Niekerk, J.A.S. : 'n Oorsig oor die ontwikkeling van Landboukoöperasies in die R.S.A. Silverton, 1982.
- Van Wyk, S.P. : Die Uitvoer van Suid-Afrikaanse Somervrugte, 1880-1930. Pretoria, 1935.
- Van Zyl, D.J. : Kaapse Wyn en Brandewyn. Kaapstad, 1974.
- Wallace, R. : Farming Industries of Cape Colony. London, 1896.

II. PERIODIEKE PUBLIKASIES

Agricultural Journal, 1896-1910.

De Kolonist, 1896-1901.

De Zuid-Afrikaan, 1896-1910.

Het Landbouw Joernaal van die Unie van Zuid-Afrika, 1912.

Liverpool Weekly Mercury, 22.8.1914.

The African Review, 23.9.1899.

The Cape Mercury, 6.12.1905.

The Cape Times, 1896-1910.

The Eastern Province Herald, 5.2.1898.

The South African Storekeeper, 1897-1903.

The South African News, 1896-1910.

The South African Trade Journal and Shipping Gazette, 1896-1899, 1909-1910.

The Wynberg Times, 1896-1910.

Worcester Standard, 1896-1910.

III. TYDSKRIFARTIKELS

Abrahamson, L. :	Irrigation (<u>Agricultural Journal</u> , 6.8.1896).
Benson, A.H. :	Apple Culture (<u>Agricultural Journal</u> , 30.5.1896).
Bioletti, F.T. :	End to End Grafting (<u>Agricultural Journal</u> , 1.3.1900).
Brown, W. :	Irrigation - Some Thoughts on Irrigation for Cape Colony (<u>Agricultural Journal</u> , 23.1.1898).
Brown, W. :	Tree Planting and Fruit Culture on the Stormberg (<u>Agricultural Journal</u> , 30.8.1900).
Butters, H.A. :	The Fruit Farmers of California (<u>The Wynberg Times</u> , 28.1.1899).
Cazalet, A. :	Planting Fruit Trees: Hints for beginners on Planting out Trees and preparing the soil (<u>The Wynberg Times</u> , 26.6.1897).
Cillie, P.J. :	Dried Fruit and Raisin Industries (<u>Agricultural Journal</u> , 1.7.1907).

- Cillie, P.J. : Dried Fruit and Raisin Industry (Agricultural Journal, 1.5.1910).
- Cillie, P.J. : Dried Fruit and Raisin Industry (Agricultural Journal, 4.5.1909).
- Cillie, P.J. : Fruit Culture - Oudtshoorn and Aberdeen (Agricultural Journal, 15.10.1896).
- Cillie, P.J. : Fruit Culture in the Midlands (Agricultural Journal, 24.12.1896).
- Cillie, P.J. : Report on Lecturing Tour in the Eastern and Midland Districts in the Interest of the Fruit Industries and Orchard Work in General (Agricultural Journal, 25.11.1897).
- Coke, T. : Fruit Tree Stocks (Agricultural Journal, 1.10.1908).
- Davis, R.A. : Codling Moth (Agricultural Journal, 8.11.1899).
- De Waal, J.P. : The Propagation and Cultivation of the Vine in South Africa (Agricultural Journal, 19.12.1901).
- Dreyer, T.F. : Poisoned Bait for the Fruit Fly (Agricultural Journal, 1.2.1907).
- Fischer, A. : Grafting Wax (Agricultural Journal, 1.11.1910).
- Fuller, C. : Insect Friends and Foes - Ladybirds versus Bugs (Agricultural Journal, 20.7.1899).
- Gorden, J.E. : Fruit Culture - Prune Culture (Agricultural Journal, 4.3.1897).
- Goulden, W. : Those Experimental or Model Orchards (Agricultural Journal, 1.2.1903).
- Hannon, P.J. : Co-operation in Agriculture (Agricultural Journal, 1.5.1905).
- Hards, A.K. : Manuring Wheat in the Western Province (Agricultural Journal, 1.2.1909).
- Hards, H.H. : Fruit Culture - Thinning (Agricultural Journal, 1.11.1907).
- Hefer, W. : Drakenstein - A Valley with a place in History (Optima, Vol. 2, 1976).

- Hempel, A. : The Brazil Fruit Fly Parasites (Agricultural Journal, 1.4.1905).
- Hobson, S.B. : Dam Scrapers and irrigation (Agricultural Journal, 22.7.1897).
- Hofmeyr, C.C. en C.G. Murry : De Vruchten-industrie (Zuid-Afrikaansche Jaarboek en Algemene Gids, 1907).
- Howlet, C.J. : The Formation of An Orchard (Agricultural Journal, 1.5.1903).
- Hutchins, D.E. : Tree fumigation in California (Agricultural Journal, 14.2.1901).
- Ingham, W. : Pumping and Irrigation (Agricultural Journal, August, 1909).
- Jack, R.W. : The Destruction of Calandra Beetles (Agricultural Journal, 1.1.1908).
- Juritz, C.F. : Analysis of Soils - Paarl and Worcester Divisions (Agricultural Journal, 13.3.1902).
- Juritz, C.F. : Availability of Fertilizers (Agricultural Journal, 22.11.1898).
- Juritz, C.F. : Registered Commercial Fertilizers, 1909-1910 Season (Agricultural Journal, October, 1910).
- Juritz, C.F. : Sulphur for Vines (Agricultural Journal, 27.9.1900).
- Juritz, C.F. : The Agricultural Soils of Cape Colony - Investigation and Analysis (Agricultural Journal, 1.1.1909).
- Juritz, C.F. : The Agricultural Soils of Cape Colony - Investigation and Analysis (Agricultural Journal, 1.2.1909).
- Juritz, C.F. : The Agricultural Soils of Cape Colony - Investigation and Analysis (Agricultural Journal, 1.3.1909).
- Kanthack, F.E. : Irrigation by Pumping (Agricultural Journal, January, 1908).
- Lounsbury, C.P. : Aphides on Peach Trees (Agricultural Journal, 28.10.1899).

- Lounsbury, C.P. : Apple Bitter Rot - A Fungus decay of Apples and some other Fruits (Agricultural Journal, 1.10.1910).
- Lounsbury, C.P. : Bitter Pit. A Very Common Spot Trouble of Apple Fruits (Agricultural Journal, 1.8.1910).
- Lounsbury, C.P. : Calandra of the Vine (Agricultural Journal, October, 1910).
- Lounsbury, C.P. : Codling Moth (Agricultural Journal, 15.10.1896).
- Lounsbury, C.P. : Codling Moth (Agricultural Journal, 10.11.1898).
- Lounsbury, C.P. : Codling Moth Again (Agricultural Journal, 2.3.1899).
- Lounsbury, C.P. : Crude Petroleum as an Insecticide (Agricultural Journal, 20.6.1901).
- Lounsbury, C.P. : Economic Entomology (Agricultural Journal, 9.7.1896).
- Lounsbury, C.P. : Farmers', Fruit Growers' and Gardeners' - Insect Pests (Agricultural Journal, 11.6.1896).
- Lounsbury, C.P. : Fruit Fly Notes (Agricultural Journal, 4.1.1900).
- Lounsbury, C.P. : Fruit Fly - Peach Fly (Agricultural Journal, 14.9.1899).
- Lounsbury, C.P. : Fumigation of Citrus Trees (Agricultural Journal, 2.9.1897).
- Lounsbury, C.P. : Fumigation of Nurseries (Agricultural Journal, 9.12.1897).
- Lounsbury, C.P. : Fumigation Supplies (Agricultural Journal, 8.12.1898).
- Lounsbury, C.P. : Fumigation Under Box Covers (Agricultural Journal, July 1902).
- Lounsbury, C.P. : Fusicladium of the Apple and Pear (Agricultural Journal, 1.8.1905).
- Lounsbury, C.P. : Insect Pests Affecting Fruit Trees (Agricultural Journal, 1.10.1906).

- Lounsbury, C.P. : Leaf Curl of Peach (Agricultural Journal, 17.8.1899).
- Lounsbury, C.P. : Natural Enemies of the Fruit Fly (Agricultural Journal, 1.1.1905).
- Lounsbury, C.P. : Natural Enemies of the Fruit Fly (Agricultural Journal, 1.9.1905).
- Lounsbury, C.P. : Natural Enemies of the Fruit Fly (Agricultural Journal, 1.10.1905).
- Lounsbury, C.P. : Netting for Fruit Trees to Protect Fruit from Peach Fly and Birds (Agricultural Journal, 28.4.1898).
- Lounsbury, C.P. : Netting to Protect Fruit from Birds (Agricultural Journal, 28.4.1898).
- Lounsbury, C.P. : Pear Slug - Paris Green (Agricultural Journal, 20.9.1898).
- Lounsbury, C.P. : Precaution of Peach Maggot (Agricultural Journal, 5.3.1896).
- Lounsbury, C.P. : Prevention of Peach Maggot (Agricultural Journal, 5.3.1910).
- Lounsbury, C.P. : Prune Rust - A Leaf Disease of Prune, Peach and Apricot Trees (Agricultural Journal, 1.7.1909).
- Lounsbury, C.P. : Scale on South African Fruit (Agricultural Journal, 9.5.1901).
- Lounsbury, C.P. : Spray Pumps (Agricultural Journal, 19.3.1896).
- Lounsbury, C.P. : Spray Pumps (Agricultural Journal, 17.2.1898).
- Lounsbury, C.P. : Supplementary Notes by Government Entomologist (Agricultural Journal, 1.5.1908).
- Lounsbury, C.P. : The Brown of Soft Scale (Agricultural Journal, 19.8.1897).
- Lounsbury, C.P. : The Codling Moth (Agricultural Journal, 24.11.1898).
- Lounsbury, C.P. : The Codling Moth (Agricultural Journal, 1.10.1904).
- Lounsbury, C.P. : The Fruit Fly (Agricultural Journal, 1.8.1907).

- Lounsbury, C.P. : The Fruit Fly - Pick up the Fallen Fruit (Agricultural Journal, 22.12.1898).
- Lounsbury, C.P. : The Fusicladium Disease of the Pear and Apple (Agricultural Journal, 1.7.1908).
- Lounsbury, C.P. : The Pear - Tree Slug (Agricultural Journal, 1.10.1896).
- Lounsbury, C.P. : The Pear-Tree Slug (Agricultural Journal, 30.9.1897).
- Lounsbury, C.P. : Winter Spraying (Agricultural Journal, 4.8.1898).
- MacDermott, F.D. : Disc Plough versus Mould Board Plough (Agri-cultural Journal, 23.7.1896).
- MacDermott, F.D. : Green Trees - Manuring (Agricultural Journal, 23.11.1899).
- MacDermott, F.D. : Rural Cape Colony - In the District of Albany - Fruit Growing for Profit (Agricul-tural Journal, 1.6.1905).
- MacDermott, F.D. : Rural Cape Colony - In the District of Komgha (Agricultural Journal, 1905).
- MacDermott, F.D. : Rural Cape Colony - In the District of Paarl - Rhodes Fruit Farms (Agricultural Journal, 1.3.1904).
- MacDermott, F.D. : Rural Cape Colony - In the District of Stel-lenbosch (Agricultural Journal, 1.4.1907).
- MacDermott, F.D. : Rural Cape Colony - In the District of Uit-enhage (Agricultural Journal, 1.8.1905).
- MacDermott, F.D. : Rural Cape Colony - In the District of Worcester - The Cape Orchard Company (Agri-cultural Journal, 1.7.1905).
- MacDermott, F.D. : Rural Cape Colony - The District of Alex-andria (Agricultural Journal, 1.12.1906).
- MacDermott, F.D. : Rural Cape Colony - The District of Oudts-hoorn (Agricultural Journal, 1.10.1905).
- MacDermott, F.D. : Rural Cape Colony - The District of Paarl (Agricultural Journal, 1.2.1904).
- MacDermott, F.D. : Rural Cape Colony - The Queenstown District (Agricultural Journal, 1.12.1903).

- MacDonald, A.C. : Horse Labour in Orchards and Vineyards (Agricultural Journal, 5.8.1897).
- MacOwan, P. : Apple Blight - Destruction of (Agricultural Journal, 7.11.1910).
- MacOwan, P. : Beneficial Insects (Agricultural Journal, 1.11.1910).
- MacOwan, P. : Diseases in Apple and Pear Trees (Agricultural Journal, 14.9.1899).
- MacOwan, P. : Hawthorn proposed for Apple Stocks (Agricultural Journal, 9.1.1896).
- MacOwan, P. : Peach Rust (Agricultural Journal, 25.5.1900).
- MacOwan, P. : The Fungus Enemies of Apple and Pear Trees (Agricultural Journal, 1.11.1910).
- MacOwan, P. : The Peach Maggot (Agricultural Journal, 1.11.1910).
- MacOwan, P. : The Pear Tree Slug (Agricultural Journal, 30.9.1897).
- MacOwan, P. : The Shot-Hole Fungus of the Apricot - *Sep-
teria cerasina* (Agricultural Journal, 19.3.1896).
- Mally, C.W. : Poisoned Bait for Fruit Fly (Agricultural Journal, 1.6.1909).
- Mally, C.W. : Spraying for "Apple Scab" or "Black Spot" (Agricultural Journal, 1.8.1909).
- Mally, C.W. : The Fruit Fly (Agricultural Journal, 1.12.1904).
- Mally, C.W. : The Fruit Fly - Parafin Remedy versus
Poisoned Bait (Agricultural Journal, 1.5.1908).
- Mally, C.W. : The Mally Fruit Fly Remedy (Agricultural Journal, 1.11.1909).
- Malleson, P.R. : A Pioneer Farmers' First Year (Agricultural Journal, 26.10.1940).
- Malleson, P.R. : English Nurserymen Helped South African
Fruit Growers (The Cape Argus, 2.11.1940).
- Malleson, P.R. : How Fruit Farmers were saved from Ruin (The Cape Argus, 12.10.1940).

- Marais, J. : Prune Fruit Eastus (Agricultural Journal, 29.4.1897).
- Mayer, C. : A Retrospect on Phylloxera - Review of American Vine Culture (Agricultural Journal, 6.12.1900).
- Mayer, C. : A Review of the Fruit Growing Industries in Cape Colony (Agricultural Journal), 16.7.1897.
- Mayer, C. : Grafting - Stock for Peaches (Agricultural Journal, 19.3.1896).
- Mayer, C. : Horticulture - A Review of the Fruit-growing Industries in Cape Colony (Agricultural Journal, 29.8.1901).
- Mayer, C. : Influence of early and late pruning on the Productiveness of Vineyards (Agricultural Journal, 14.3.1901).
- Mayer, C. : On the Formation of Fruitwood and the Principles of Pruning (Agricultural Journal, 23.12.1897).
- Mayer, C. : Phylloxera at Worcester - Advice to Farmers (Agricultural Journal, 20.12.1900).
- Mayer, C. : The Codling Moth (Agricultural Journal, 1.8.1904).
- Mayer, C. : The Cultivation of Grafted American Vines (Agricultural Journal, 14.10.1897).
- Mayer, C. : The reconstruction and Future Cultivation of Vineyards (Agricultural Journal, 16.9.1897).
- Molteno, P.A. : The Cape Fruit Trade - Its Present, Past and Future (The Cape Times, 16.8.1922).
- Newman, R.W. : Power Pumping for Irrigation Purposes (Agricultural Journal, September, 1908).
- Nobbs, E.A. : A Scheme of Manurial Experiments (Agricultural Journal, 1.12.1902).
- Oosthuizen, O.A. : Dry Land Farming, Water Storage and Irrigation in America, compared with South African Conditions (Agricultural Journal, July 1909).
- Payne, H. : Aids to Irrigation (Agricultural Journal, August 1910).

- Peringuey, L. : The Pear-Slug "Selandria Cerasi" (Agricultural Journal, 1.11.1910).
- Perold, A.I. : Drainage (Agricultural Journal, November 1910).
- Perold, A.I. : The Principal Diseases and our Vineyards (Agricultural Journal, October, 1910).
- Persse, A.A. : Fumigation of Citrus Trees - To all the Citrus Fruits in Cape Colony (Agricultural Journal, 2.9.1897).
- Pickstone, H.E.V. : The Fruit Export Crises - Past and Future of the Industry (The Cape Times, 6.9.1921).
- Pickstone, H.E.V. : The General Treatment at Planting and during First Season's Growth of a Young Orchard (The Wynberg Times, 4.9.1897).
- Pillans, C.E. : Co-operative Wineries (Agricultural Journal, 22.12.1898).
- Pillans, C.E. : Cultivation and Marketing of Fruit (Agricultural Journal, 19.6.1897).
- Pillans, C.E. : Fruit Culture (Agricultural Journal, 16.2.1899).
- Pillans, C.E. : Fruit Culture (The South African Storekeeper, 4.10.1900).
- Pillans, C.E. : Report on Eastern Tour, 1897 - Prune and Fruit Drying (Agricultural Journal, 14.10.1897).
- Pillans, C.E. : Report on Eastern Tour, in the year 1900 (Agricultural Journal, 6.12.1900).
- Pillans, C.E. : Winter Irrigation of Fruit Trees (Agricultural Journal, 1.6.1907).
- Powell, G.H. : Losses in Transportation and Storage of Fruit (Agricultural Journal, February 1910).
- Rogers, W. : Frosts and Fruit Culture (Agricultural Journal, 25.10.1900).
- Sclater, W.D. : Insect Ivorous and Fruit-eating Birds of the Cape Colony (Agricultural Journal, 18.2.1897).
- Slater, R. : Irrigation (Agricultural Journal, 16.2.1899).

- Sim, T.R. : Horticulture (Agricultural Journal, 11.5.1899).
- Taylor, J. : The Canning Industries (The Cape Times, 30.9.1897).
- Tidmarch, E. : Grafting Peaches on Plums (Agricultural Journal, 28.5.1896).
- Tribolet, I. : The Manuring of Fruit Trees and Vines (Agricultural Journal, 1.9.1906).
- Van Zyl, D.J. : Phylloxera vastatrix in die Kaapkolonie, 1886-1900: Voorkoms, verspreiding en ekonomiese gevolge (Suid-Afrikaanse Historiese Joernaal nr. 16, November 1984).
- Voorhees, E.B. : Practical Orchard Management (The Wynberg Times, 13.11.1897).
- Walters, G. : Orchard Notes for September (The Wynberg Times, 10.9.1898).
- Watrou, F.L. : Alfalfa or clover as a Food for the Orchard, (The Wynberg Times, 7.3.1896).

IV PAMFLETTE

- Adams, J.J. : 'n Historiese oorsig van die ontwikkeling van koöperasies in Suid-Afrika (Eerste Vakansie-kursus in Koöperasieleer, 1952).
- Spiers, B.M. en H.B. Driessen : De Nederlandsche Zuid-Afrikaansche Fruit-Compagnie. Rotterdam, 1909.

V ONGEPUBLISEERDE MANUSKRIPTE

- Buys, M. : De Beers' Administrative Records Pertaining to the Rhodes Fruit Farms Limited, 1899-1937, De Beers Argief, Januarie 1982.
- Deciduous Fruit Board : A Review of the Deciduous Fruit Industry: Uitgegee deur die Sagtevrugteraad, n.d.

- Gie, G.W.S. : Vrugteverbouing in die Hexvallei in die ou dae (Inligtingsbulletin van die N.I.V.V., nr. 177: Sesde Reeks Boeretreffers, 18.9.1972).
- Marais, P.G. : Vrugteplonier Harry Ernest Victor Pickstone (Inligtingsbulletin van die N.I.V.V., n.d.).
- Marais, P.G. : Vrugteplonier, Leicester Maguire Dicey (Inligtingsbulletin van die N.I.V.V., nr. 124: Boeretrefferreeks, 5.2.1973).
- Rosenthal, E. : The Cape Orchard Chronicle, N.I.V.V.-argief, Stellenbosch, n.d.
- Venter, P.J. : Government Departments of the Cape of Good Hope, 1806-1910. Kaapse Argiefbewaarplek, Kaapstad, 1933.

VI REGERINGSPUBLIKASIES

Publikasies van die Kaapse Regering

Cape of Good Hope Government Gazette, 1876-1909.

Votes and Proceedings of the House of Assembly, 1909, Cape Town.

Civil Service List, 1896-1910.

Cape of Good Hope - Debates in the House of Assembly, 1896-1910.

Cape of Good Hope - Debates in the Legislative Council, 1896-1910.

Cape of Good Hope Statutes - Vol. 2: 1652-1886; Vol. 5: 1905; Vol. 10: 1914.

- A.B. 20 - 1909 Bill to provide for the Inspection of Fruit for Exportation. Cape Town, 1909.
- A9 - 1892 Report of the Select Committee on Fruit Culture Export. Cape Town, 1892.
- A26 - 1898 Report of the Select Committee on Agricultural Schools. Cape Town, 1898.
- A5 - 1907 Report of the Select Committee on Agricultural Co-operation (House of Assembly, September 1907). Cape Town, 1907.

- C1 - 1899 Report of the Select Committee on Grants to Agricultural Societies and Associations. Cape Town, (Legislative Council), 1899.
- C1 - 1904 Interim Report of the Select Committee on the Agricultural Department. Cape Town, (Legislative Council), 1904.
- G31 - 1886 Report of the Phylloxera Commission, 1886. Cape Town, 1886.
- G1 - 1891 Report of the Phylloxera Commission, 1890. Cape Town, 1891.
- G24A - 1893 Reports of the Agricultural Assistants, Grahamstown, King William's Town, Somerset East and Stellenbosch for the year 1892. Cape Town, 1893.
- G35 - 1894 Reports of the Principals of the Government Agricultural Schools for the year 1893. Cape Town, 1894.
- G21 - 1896 Report of the General Manager of Railways for the year 1896. Cape Town, 1897.
- G25A - 1896 Rapport van den Gouvernements Insectenkunde voor het jaar 1895. Kaapstad, 1896.
- G21 - 1897 Report of the Manager of Railways for the year 1896. Cape Town, 1897.
- G24 - 1897 Report on the Customs Transactions of the Colony for the year 1896. Cape Town, 1897.
- G26 - 1897 Reports of the Agricultural Assistants at Cape Town, Grahamstown and Stellenbosch for the year 1896. Cape Town, 1897.
- G32 - 1897 Reports of the Principals of the Government Agricultural Schools for the year 1896. Cape Town, 1897.
- G44 - 1897 Minutes of the Customs Union Conference (assembled at Bloemfontein, Orange Free State). Cape Town, 1897.
- G45 - 1897 Report of the Government Entomologist for the year 1896. Cape Town, 1897.
- G27 - 1898 Report of the Government Entomologist for the year 1897. Cape Town, 1898.

- G34 - 1898 Reports of the Agricultural Assistants at Cape Town, Grahamstown and Stellenbosch for the year 1897. Cape Town, 1898.
- G37 - 1898 Report on the Customs Transactions of the Colony for the year 1897. Cape Town, 1898.
- G66 - 1898 Minutes of Customs Union Conference opened at Cape Town on the 12th April 1898, and Customs Union Convention entered into between the Colony of the Cape of Good Hope, the Republic of the Orange Free State and the Colony of Natal (1898). Cape Town, 1898.
- G22 - 1899 Reports of the Agricultural Assistants at Cape Town and Stellenbosch for the year 1898. Cape Town, 1899.
- G25 - 1899 Report of the Customs Transactions of the Colony for the year 1898. Cape Town, 1899.
- G49A - 1899 Rapport van den Gouvernements Insectenkundige voor het jaar 1898. Kaapstad, 1899.
- G19 - 1900 Report of the Principal of the Agricultural School at Elsenburg for the Year 1899. Cape Town, 1900.
- G20 - 1900 Reports of the Agricultural Assistants at Cape Town and Stellenbosch for the year 1899. Cape Town, 1900.
- G26 - 1900 Report of the Customs Transactions of the Colony for the year 1899. Cape Town, 1900.
- G18 - 1901 Report of the Government Entomologist for the year 1900. Cape Town, 1900.
- G28 - 1901 Report of the Customs Transactions of the Colony for the year 1900. Cape Town, 1901.
- G35 - 1901 Report of the Principal of the Agricultural School at Elsenburg for the year 1900. Cape Town, 1901.
- G14 - 1902 Report of the Agricultural Assistant at Stellenbosch for the year 1901. Cape Town, 1902.

- G34 - 1903 Rapport van den Gouvernements Insectenkundige voor het jaar 1901. Kaapstad, 1902.
- G36 - 1903 Report of the General Manager of Railways for the year 1902. Cape Town, 1903.
- G39 - 1903 Report on the Customs Transactions of the Colony for the year 1902. Cape Town, 1903.
- G70 - 1903 Report of the Government Entomologist for the year 1902. Cape Town, 1903.
- G6 - 1904 Report of the Government Entomologist for the year 1903. Cape Town, 1904.
- G37 - 1904 Report of the General Manager of Railways for the year 1903. Cape Town, 1904.
- G67 - 1904 Report of the Customs Transactions of the Colony for the year 1903. Cape Town, 1904.
- G100 - 1904 Report of the Horticulture Assistant for the Half-Year ended 30th June 1904 (including Report on the Government Labour Bureau), Cape Town, 1905.
- G1 - 1905 First Report of a Commission appointed by His Excellency the Officer Administering the Government to enquire into and report upon the advisability of Reorganising the Agricultural Department. Cape Town, 1905.
- G2 - 1905 Report of a commission appointed by His Excellency the officer administering the Government to enquire into the advisability of reorganising the existing Agricultural Department. Cape Town, 1905.
- G30 - 1905 Report of Committee nominated by the Western Province Board of Horticulture to enquire into the Vine and Brandy Industry of the Cape Colony, 1905.
- G32 - 1905 Report of Commission for Taxes for the year 1904-1905. Cape Town, 1905.
- G39 - 1905 Report of the General Manager of Railways for the year 1904. Cape Town, 1906.
- G42 - 1905 Commission of Enquiry into the Public Service of the Colony, 1904-1905. Cape Town, 1905.

- G62 - 1905 Report of the Government Entomologist for the half-year ended 31st December 1904. Cape Town, 1905.
- G18 - 1906 Report of the General Manager of Railways for the year 1905. Cape Town, 1906.
- G37 - 1906 Report on the Customs Transactions of the Colony for the year 1905. Cape Town, 1906.
- G47 - 1906 Report of the Acting Director of Agriculture for the year 1905. Cape Town, 1906.
- G66 - 1906 Report of the Superintendent of Agricultural Co-operation. Cape Town, 1906.
- G20 - 1907 Report of the General Manager of Railways for the year 1906. Cape Town, 1907.
- G26 - 1907 Report on the Customs Transactions of the Colony for the year, 1906. Cape Town, 1907.
- G30 - 1907 Report of the Director of Agriculture (with Appendices) for the year 1906. Cape Town, 1907.
- G47 - 1907 Report of the Superintendent of Agricultural Co-operation for the year ending 30th April, 1907. Cape Town, 1907.
- G57 - 1907 Report of the Trades Commissioner for the period January to June 1907, with supplementary reports on :- 1) The Cape Wine Trade; 2) The Fruit Export Trade, Cape Town, 1907.
- G10 - 1908 Customs Tariff Commission 1907-1908 Minutes of Evidence with Index. Cape Town, 1908.
- G11 - 1908 Report of Customs Tariff Commission. Cape Town, 1908.
- G13 - 1908 Report of the General Manager of Railways for the year 1907. Cape Town, 1908.
- G23 - 1908 Report of the Department of Agriculture for the year ended 1907 with Appendices. Cape Town, 1908.
- G32 - 1908 Reports of Customs and Port Officers for the year ended 31st December 1907. Cape Town, 1908.

- G36 - 1908 Report of the Superintendent of Horticultural Co-operation for the period of Eight months ending 31st December 1907. Cape Town, 1908.
- G37 - 1908 Report of the Trades Commissioner for the period 1st July 1907 to 15th March 1908. Cape Town, 1908.
- G50 - 1908 Cape Fresh Fruit Export Trade, Season 1908: Special Report by the Trades Commissioner, London. Cape Town, 1908.
- G5 - 1909 Report of the General Manager of Railways for the year 1908. Cape Town, 1909.
- G10 - 1909 Citrus Fruit Export Trade, 1908 Season. Cape Town, 1909.
- G31 - 1909 Report of the Department of Agriculture for the year ended 1908, with Appendices. Cape Town, 1909.
- G10 - 1910 Report of the Department of Agriculture for the year ended 1909. Cape Town, 1910.
- G13 - 1910 Report of the General Manager of Railways for the year 1909 (with Appendices). Cape Town, 1910.
- G18 - 1910 Reports of Customs and Port Officers for the year ended 31st December 1909. Cape Town, 1910.
- UG23 - 1911 Agricultural Department, Orange Free State: Sixth Annual Report, 1909-1910. Bloemfontein, 1911.
- UG39 - 1911 South African Railways and Harbours: Report of the General Manager of Railways and Harbours for the year ended 31st December 1910. Pretoria, 1911.
- UG16 - 1912 Report of the Department of Agriculture (Cape Province) for the year 1910. Cape Town, 1912.
- UG45 - 1912 Union of South Africa (Department of the High Commissioner in London). Annual Report of the Trades Commissioner for the year ending 31st December 1911. Cape Town, 1912.

- UG54 - 1912 Department of Agriculture: Report with Appendices for the period 31st May 1910 to 31st December 1911. Cape Town, 1913.
- UG57 - 1912 South African Railways and Harbours Report of the General Manager of Railways and Harbours for the year ended 31st December 1911. Pretoria, 1912.
- UG5 - 1918 Department of Agriculture: Report with Appendices for the year ended 31st March 1917. Cape Town, 1918.
- UG60 - 1920 Report for the Acting Trade Commissioner for the year 1919, p. 25.

VII ARGIVALE BRONNE

GEPUBLISEER

Van Jaarsveld, F.A. (red.) : Honderd Basiese Suid-Afrikaanse dokumente, 1648-1961. Kaapstad, 1971.

ONGEPUBLISEER

1. Kaapse Argiefbewaarplek

1.1 Prime Ministers Office (P.M.O.)

- P.M.O. 106 Despatches Received from the Department of Agriculture, 1894-1898.
- P.M.O. 107 Despatches Received from the Department of Agriculture, 1899-1904.
- P.M.O. 190-258 Correspondence Files, 1890-1910.
- P.M.O. 210 Correspondence Files, 1890-1910, F 1402/05, No. 1., Correspondence: Agriculture and Industries Development in the Cape Colony for overseas markets, 1905-1906.
- P.M.O. 402 Letter Book, 1898-1904.

1.2 Colonial Office (C.O.)

- C.O. 2297 Correspondence Files, F. 1301, Vol. 1, Fruit Trade, 1899.
- C.O. 6029-6054 Cape of Good Hope Blue Book and Statistical Register, 1886-1910.

1.3 Commercial Exchange and Chamber of Commerce (C.C.)

- C.C. 10 Minutes of the Chamber of Commerce, 1894-1903.
- C.C. 11 Minutes of the Chamber of Commerce, 1903-1910.
- C.C. 14 Minutes of the Committees of the Chamber of Commerce, 1886-1899.
- C.C. 16 Minutes of the Committees of the Chamber of Commerce, 1903-1905.
- C.C. 17 Minutes of the Committees of the Chamber of Commerce, 1905-1907.
- C.C. 105 Newspaper Cuttings: Verbatim Reports of the Chamber of Commerce Meetings, 1891-1897.
- C.C. 107 Newspaper Cuttings: Verbatim Reports of the Chamber of Commerce Meetings, 1902-1906.
- C.C. 122 The Association of Chambers of Commerce of South Africa - Printed Matters, 1894-1900.

1.4 Accessions (A)

- A. 375 Rhodes Trust Accession, 1893-1902.
- A. 540 The Lewis Michell Collection, 1807-1928.
- A. 2307 Rhodes Fruit Farms Kleinberg, Tulbagh, Letters Received, Vols. 1-6, 1900-1910.

1.5 Agriculture (A.G.R.)

- A.G.R. 2 Correspondence File, F. 7, Vol. 1, Agricultural Statistics - Collection, 1892-1895.
- A.G.R. 98 Correspondence File, F. 359:
- Vol. 1, Fruit Trees, distribution, Orange Trees, 1892-1893;
- Vol. 2, Fruit Trees, distribution, Citrus Trees and Fruit Trees Scions, 1891-1893;
- Vol. 3, Distribution of Scions of Fruit Trees, 1892-1893;
- Vol. 4, Distribution of Scions of Fruit Trees, 1893;
- Vol. 5, Distribution of Orange Trees, 1893.
- A.G.R. 106 Correspondence File, F. 371:
- Vol. 1, Fruit Culture - Colonial, 1892;
- Vol. 3, Fruit Culture - Colonial, pruning of Fruit Trees, 1892;
- Vol. 4, Fruit Culture - Colonial, Pickstone's visit to Eastern Province, 1892-1895.
- A.G.R. 265 Correspondence File, F. 80, Vol. 3, Fruit Export Abroad, 1894-1905.
- A.G.R. 267 Correspondence File, F. 80, Vol. 5, Fruit Export Abroad, 1896-1899.
- A.G.R. 280 Correspondence File, F. 221, Vol. 4, Importation of plants regulations 1897-1903.
- A.G.R. 281 Correspondence File, F. 221, Vol. 5, Phylloxera - import of plants regulations, 1896-1903.
- A.G.R. 282 Correspondence File, F. 221, Vol. 6, Phylloxera - import of plants regulations, 1896-1903.
- A.G.R. 283 Correspondence File, F. 221, Vol. 7, Import of plants regulations, etc., 1900-1904.

- A.G.R. 284 Correspondence File, F. 221, Vol. 8, Phylloxera, Import of plants regulations, etc., 1897-1903.
- A.G.R. 285 Correspondence File, F. 221, Vol. 9, Import of plants regulations, 1904-1905.
- A.G.R. 286 Correspondence File, F. 229, Vol. 2, Distribution of cuttings to the public, 1895-1896.
- A.G.R. 296 Correspondence File, F. 232:
Vol. 3, Diseases of Trees, 1896-1898;
Vol. 4, Diseases of Trees, 1896-1904.
- A.G.R. 297 Correspondence File, F. 232, Vol. 4, Diseases of Trees, 1896-1905.
- A.G.R. 298 Correspondence File, F. 232, Vol. 5, Diseases of Trees, 1897-1901.
- A.G.R. 299 Correspondence File, F. 232, Vol. 5, Diseases of Trees, 1898-1900.
- A.G.R. 300 Correspondence File, F. 232, Vol. 7, Diseases of Trees, 1899-1902.
- A.G.R. 301 Correspondence File, F. 232, Vol. 8, Diseases of Trees, 1900-1902.
- A.G.R. 302 Correspondence File, F. 232, Vol. 9, Diseases of Trees, 1901-1905.
- A.G.R. 319 Correspondence File, F. 371, Vol. 13, Fruit Culture, 1896-1899.
- A.G.R. 320 Correspondence File, F. 371, Vol. 14, Fruit Culture, 1896-1903.
- A.G.R. 321 Correspondence File, F. 371, Vol. 15, Fruit Culture, 1898-1904.
- A.G.R. 359 Correspondence File, F. 893, Vol. 1, Introduction of Labourers in the Colony, 1903-1904.
- A.G.R. 362 Correspondence File, F. 987, Vol. 2, Fruit Growers' Conference, Cape Town, 1896-1900.
- A.G.R. 364 Correspondence File, F. 1144, Vol. 2, Diseases of Fruit Export to England, 1896-1905.

- A.G.R. 372 Correspondence File, F. 1486, Vol. 2, Conveyance of Fruit, 1896.
- A.G.R. 426 Correspondence File, F. 2683, Vol. 1, Prune Orchard Competition, 1899-1900.
- A.G.R. 428 Correspondence File, F. 2725, Vol. 1, Fruit Marketing Requisites, Transportation, costs of, 1897.
- A.G.R. 428 Correspondence File, F. 2727, Vol. 1, Fruit Culture Agricultural School at Oudtshoorn, 1897.
- A.G.R. 429 Correspondence File, F. 2753, Vol. 1, Registration of Fruit Trees, 1897.
- A.G.R. 429 Correspondence File, F. 2774, Vol. 1, Wine Show and Dried Fruit Show - Western Province, 1897-1901.
- A.G.R. 430 Correspondence File, F. 2813, Vol. 1, Conveyance of Fruit Packing Material, Rate for, 1897-1898.
- A.G.R. 443 Correspondence File, F. 3026, Vol. 1, Fruit Trees Culture, 1899-1900.
- A.G.R. 449 Correspondence File, F. 3148, Vol. 1, Fruit Trees for Natives, 1899.
- A.G.R. 450 Correspondence File, F. 3169, Vol. 1, Preservation of Fresh Fruit, 1899-1903.
- A.G.R. 451 Correspondence File, F. 3231, Vol. 1, Import of Canadian apples, pears and peaches, 1899-1900.
- A.G.R. 452 Correspondence File, F. 330, Vol. 1, Fruit Culture, 1904.
- A.G.R. 469 Correspondence File, F. 3900, Vol. 1, Wine and Agricultural produce, improvement of market, 1905.
- A.G.R. 471 Correspondence File, F. A2, Vol. 1, Western Province Horticultural Board, 1901-1911.
- A.G.R. 473 Correspondence File, F. A31, Vol. 1, Western Province Agricultural Society, 1905-1911.
- A.G.R. 476 Correspondence File, F. A83:
Vol. 1, Agricultural Societies should give prizes for dried and preserved fruits, 1907;

- Vol. 1, Berlin Farmers' and Fruitgrowers Association, 1907.
- A.G.R. 476 Correspondence File, F. A95, Vol. 1, South African Nurserymen's Association, 1907-1908.
- A.G.R. 477 Correspondence File, F. A148, Vol. 1, Western Fruit and Wine Growers' Exporters' Union, 1911.
- A.G.R. 489 Correspondence File, F. C24, Vol. 1, Government Wine Farm-Gr. Constantia Commissioners report for wines and General Management.
- A.G.R. 496 Correspondence File, F. C48, Vol. 1, Wine of Farms - Storage in Cellars at Gr. Constantia @ £5 per Leaguer recommending, 1907.
- A.G.R. 498 Correspondence File, F. C65, Vol. 1, Grape Juice and mos confyt, 1909-1911.
- A.G.R. 509 Correspondence File, F. 12, Vol. 1, Horticulture and Fruit, 1905-1910.
- A.G.R. 510 Correspondence File, F. 13, Vol. 1, Royal Horticultural Shows, 1904-1908.
- A.G.R. 511 Correspondence File, F. 16, 18:

Vol. 1, Dried Fruits and Jams and preserves, 1907-1908;

Vol. 2, Export of Citrus Fruits, 1908-1910;

Vol. 1, Proposed Canadian Market for South African products, 1910.
- A.G.R. 512 Correspondence File, F. 110, Vol. 1, Fruit Export, 1908.
- A.G.R. 513 Correspondence File, F. 110, Vol. 2, Fruit Export, 1904-1907.
- A.G.R. 514 Correspondence File, F. 110, Vol. 1, Inspection of Fruit for Export.
- A.G.R. 515 Correspondence File, F. 110:

Vol. 1, Export of Fruit and Cold Storage Accomodation, 1907-1909;

Vol. 2, Export of Citrus Fruit, General File, 1909-1911;

- Vol. 3, Citrus Fruit Export - General File, 1910-1911.
- A.G.R. 516 Correspondence File, F. 110:
- Vol. 1, Fruit Sales - weekly reports;
- Vol. 2, Export of Fruit, 1909-1911.
- A.G.R. 517 Correspondence File, F. 110:
- Vol. 1, Fruit: Crates and Baskets for packing grapes for Export, 1907-1911;
- Vol. 1, Fruit: List of Fruit Agents and Salesmen, 1910.
- A.G.R. 518 Correspondence File, F. 110, Vol. 1, Development of Fruit Trade - Reduction of Railway Rates in England and Transport to Continental ports, 1909-1910.
- A.G.R. 518 Correspondence File, F. 10, Vol. 1, Chiapini's visit to America regarding Fruit Export Trade, 1909-1910.
- A.G.R. 518 Correspondence File, F. 10/13, Vol. 1, Inspection of Fruit for Export.
- A.G.R. 518 Correspondence File, F10/14, Vol. 1, Inspection Charges on Fruit, 1909-1911.
- A.G.R. 518 Correspondence File, F. 10/15, Vol. 1, Fruit Export to Cairo, 1910-1911.
- A.G.R. 519 Correspondence File, F. 1/11, Vol. 1, Fruit Export in Eastern Province suggested appointment of, 1905-1911.
- A.G.R. 519 Correspondence File, F. 1/15, Vol. 1, Master's System of Fruit Culture, 1906-1908.
- A.G.R. 519 Correspondence File, F. 1/18, Vol. 1, Fruit Export - Reports by Agent General on Sales, 1907.
- A.G.R. 519 Correspondence File, F. 1/19, Vol. 1, Fruit Export - Inspector's Reports, 1908-1910.
- A.G.R. 520 Correspondence File, F. 1/28, Vol. 1, Raisins and Dried Fruit - proposed Export, 1907-1911.

- A.G.R. 521 Correspondence File:
- F. 1/37, Vol. 1, Fruit: Cape Province on English Market;
- F. 1/40, Vol. 1, Handling of Fruit on South African Railways.
- A.G.R. 522 Correspondence File:
- F. 148/1, Vol. 1, Fruit: Western Province Preserving Company, 1908-1909;
- F. 151, Vol. 1, Fruit: Almeida Grapes, 1908-1909;
- F. 158, Vol. 1, Fruit: Tours of S.W. van Niekerk - Instructor of Horticulture, 1909;
- F. 159, Vol. 1, Apple Culture, 1910.
- A.G.R. 523 Correspondence File, F. J5, Vol. 1, South African Fruit Fly, 1904-1909.
- A.G.R. 524 Correspondence File, F. J6, Vol. 1, Codling Moth, 1910.
- A.G.R. 525 Correspondence File, F. J6, Vol. 1, Papers Relating to the Prevention of the Introduction and spread of Plant diseases and insect pests, notably Codling Moth, 1910.
- A.G.R. 526 Correspondence File, F. J6, Vol. 1, Codling Moth, 1910.
- A.G.R. 528 Correspondence File, F. J9, Vol. 1, Nurseries - Inspection and quarantine Act 1905.
- A.G.R. 529 Correspondence File, F. J9, Vol. 1, Nurseries: Inspection and quarantine Act, 1905.
- A.G.R. 530 Correspondence File, F. J9, Vol. 1, Nurseries: Inspection and quarantine Act, 1905.
- A.G.R. 531 Correspondence File, F. J10, Vol. 1, Fruit Diseases and inspection, in Transvaal, of consignment of Cape Fruit - Apples and plums, 1910.

- A.G.R. 538 Correspondence File, F. M3, Vol. 1, Professorship of Agriculture at Rhodes College - Grahamstown, 1905.
- A.G.R. 546 Correspondence File, F. M45, Vol. 2, Agricultural Statistics, 1908-1911.

1.6 Entomologist (E.N.C.)

- E.N.C. 3/1/1 Register of Nurseries and Inter-Colonial permits granted, 1907-1913.

2. De Beers-Argief (D.B.A.), Kimberley

- S 4/RFF
- Vol. 1 Meetings of Directors and Annual General Meetings of Shareholders, 1902-1916.
- Vol. 2 File 1, Meetings of Farm Managers, 1905-1906.
File 2, Meetings of the Packhouse Committee, 1907.
- Vol. 3 File 1, Particulars of leases of Farms between R F F Limited and certain fruit farmers, 1906.
File 2, Copies of signed leases of certain farms leased by R F F Limited to fruit farmers, 1906:
W.E. Rooke, La Motte
M.S. Louw, Lekkerwijn
J.H. Postlethwaite, Vredenburg
E.J.L. Woodland, De Fontein
N.P. Rooke, Kleinberg
L. Baker, Weltevreden
F.J. Mayo, Watergat.
File 3, Memorandum of agreement between the Cape Orchard Company Limited and R F F Limited regarding a joint fruit agency in Johannesburg, 1904.
File 4, Memorandum of agreement between R F F Limited and Maurice Gerald for the purpose of carrying on a Jam Making and Fruit Preserving Business, 1905.

File 5, Memorandum of agreement between R F F Limited and William Leverton, builder of Jam Factory, 1905.

File 6, Memorandum of agreement between R F F Limited and C.F. Hengst, manager of the Jam Factory, 1905.

File 7, Memorandum of agreement between R F F Limited and Messrs M.S. Louw, F.J. Hugo and Lionel Baker regarding working of packhouse, 1906.

File 8, Memorandum of agreement between R F F Limited and H. Jones and Company to take over the jam making and fruit preserving business, 1907.

File 9, Memorandum of agreement between R F F Limited and C.D. Spence, business manager, R F F, 1907.

Vol. 4 Correspondence: incoming and outgoing, secretary of De Beers, 1899-1904.

Vol. 5 Correspondence: incoming and outgoing, secretary of De Beers, 1905-1906.

Vol. 6 Correspondence: incoming and outgoing, secretary of De Beers, 1907-1909.

Vol. 7 Correspondence: incoming and outgoing, secretary of De Beers, 1910.

Vol. 13 Correspondence: incoming and outgoing, Francis Oats, 1905-1910.

Vol. 16 File 1, Report on R F F by C.D. Wise, 1906.

File 4, Director's reports and minutes of annual general meeting of shareholders, 1905-1910.

File 260, R F F shares, capital and miscellaneous correspondence and statements - List of amounts subscribed and shares issued, 30th June, 1906.

3. Barlow Rand-Argief (B.R.A.), Sandton

Unselected Documents : Werner, Beit and Company, 1901.

4. N.I.V.V.-Argief, Stellenbosch

Leër nr. 2 : Koerantberig uit die South African Empire, 1894.

Ongesorteerde dokumente: L.M. Dicey - Fred Struben, 23.4.1900.

Ongesorteerde dokumente: H.E.V. Pickstone - L.M. Dicey, 8.12.1900.

5. Akteskantoor (A.K.), Kaapstad

Paarl-distrik :

Vol. 1	Restant van plase 1-85
Vol. 2	Restant van plase 86-170
Vol. 4	Restant van plase 231-320
Vol. 5	Restant van plase 321-410
Vol. 6	Restant van plase 411-480
Vol. 8	Restant van plase 546-610
Vol. 9	Restant van plase 611-663
Vol. 10	Restant van plase 664-727
Vol. 11	Restant van plase 728
Vol. 12	Restant van plase 729-770
Vol. 13	Restant van plase 771-820
Vol. 15	Restant van plase 861-970
Vol. 16	Restant van plase 971-1040
Vol. 17	Restant van plase 1041-1100
Vol. 19	Restant van plase 1191-

Stellenbosch-
distrik :

Vol. 1	Restant van plase 1-25
Vol. 2	Restant van plase 26-84
Vol. 6	Restant van plase 234-325
Vol. 7	Restant van plase 326-400

Tulbagh-
distrik :

Vol. 1	Restant van plase 1-100.
--------	--------------------------

6. Kleinplasia - Museum (Worcester)

Herrineringe deur George William Stegman Gie (gebore 24.9.1888 te Vandusiekraal, Agter Hexrivier) aan mev. H. Naudè, kurator van Kleinplasia Museum, Worcester, op 17.3.1967.

7. Public Record Office, Kew Gardens, London (P.R.O.)

C.O. 48	Original Correspondence, Vols. 528-606, 1896-1910.
C.O. 50	Acts, Vols. 8-11, 1890-1910.
C.O. 51	Sessional Papers: Votes and Proceedings of the Parliament, Vols. 303-406, 1896-1910.
C.O. 53	Miscellanea - Blue Books of Statistics, Statistical Register, Vols. 134-147, 1896-1909.
C.O. 336	Cape Register, Vols. 13-17, 1892-1910.
C.O. 442	Colonial Statistical Tables, Vols. 48-61, 1894-1910.
C.O. 551	Original Correspondence, Vols. 6-135, 1896-1910.
C.O. 553	Miscellanea, Vol. 1, 1910 - Statements of Trade and Shipping.
C.O. 632	Acts, 1910, Vol. 1, 1910-1911.
C.O. 633	Sessional Papers, Vol. 1, 1910.
Z.H.C. 1/6811 (Col. 2589)	Reports from Commissioners, Inspectors and others, 1905; Fruit Culture: Report of the Departemental Committee appointed by the Board of Agriculture and fisheries to inquire into and report upon the Fruit Industries of Great Britain.
Z.H.C. 1/6920 (Col. 2719)	Reports from Commissioners, Inspectors and others, 1906; Fruit Culture: Minutes of Evidence taken before the Departmental Committee appointed by the Board of Agriculture and Fisheries to inquire into and report upon the Fruit Industries of Great Britain.

8. Rhodes House (R.H.), Bodleian Library, Oxford University

MSS, A.F.R. S. 228

Rhodes Papers:

C.8
C.9
C.13
C.16
C.21

VIII VARIA

Vakkundige advies verkry van:

1. Mnr. J. Lötter, Senior Lektor, Departement Hortologie, Universiteit van Stellenbosch.
2. Dr. P.G. Marais, Direkteur, N.I.V.V., Stellenbosch.
3. Professor P.G. du Plessis, Departement Bedryfseconomie, Universiteit van Stellenbosch.
4. Professor W.E. Kassier, Hoof van die Departement Landbou-ekonomie, Universiteit van Stellenbosch.
5. Wyle Mnr. F.M.C. Grundling, oorspronklik van Rhodes Fruit Farms Limited, Groot Drakenstein.
6. Dr. P.C. van Rooyen, N.I.V.V., Stellenbosch.
7. Dr. O. Bergh, N.I.V.V., Stellenbosch.